

AL. MITRU

**ÎN ȚARA
LEGENDELOR**

EDITURA TINERETULUI

VARIANTA V.1.0

OCTOMBRIE, 2021

ÎN ȚARA LEGENDELOR

Poveste despre Șipot

Se spune că demult, demult tare, pe vremea când viețuiau încă balauri, zmei și alte vidme, când oamenii mai știau încă limba fiarelor și a zburătoarelor, trăia un cântăreț, pe nume Șipot... Și nu se știe să fi fost pe vremurile acelea alt cântăreț mai vrednic decât el!

Își făurise singur o lăută de arțar și cutreiera cu ea lumea. Străbătea drumuri nesfârșite, trecea peste munți și peste ape, și poate că nu erau pe lume sate și târguri prin care să nu fi trecut el.

Era înalt, semeț și avea ochii vii. Părul îl purta în plete lungi pe umeri. Pe spate îi flutura o pelerină înverzită de arșițe și ploi, în picioare avea botfori înalți.

Mergea domol, cu pasul legănat, părul în vânt și pelerina fluturând. Se oprea în poieni luminate de soare, pe țărmul apelor involburate sau în piețele cele largi ale orașelor. Și cine nu dorea să-l asculte pe Șipot? Se adunau toți oamenii în jurul său...

El rămânea un timp așa, cu ochii pe jumătate închiși, ascultând freamătul mulțimii. Parcă voia să prindă puteri... Pe urmă degetele-i mângâiau o strună...

Sunetul cel dintâi pornea ca o adiere abia simțită, un geamăt dulce, ce se pierdea ușor în vânt.

Când sunetul acela era gata să se stingă, se auzea altul mai lung și mai puternic, apoi altul și altul. Sunetele se înlanțuiau, se ajungeau din urmă, se prefăceau în cântec.

Și el își însoțea lăuta cu glasul, și povestea. Povestea întâmplări vechi, durerile acelora ce viețuiseră cu mult înaintea sa.

Știa mai ales cântece triste, despre viața de demult, și-n glasul său era atâta durere, că bieții oameni care-l ascultau își simțeau sufletele sfâșiate și lacrimile le brăzdau obrajii. Stăteau cu toții vrăjiți, bărbații cu ochii larg deschiși, cu pumnii încleștați, femeile înăbușindu-și suspinele, strângându-și copiii la sân.

Cânta Șipot; după aceea își agăța lăuta pe umăr și pleca mai departe. Mereu mai departe... Fără odihnă...

Auzise din bătrâni că s-ar afla pe lume o țară, țara legendelor. Și țara asta o căuta!

Erau pe-acolo niște munți înalți, împăduriți, frumoși cum doar prin basme pot să fie, ce-aveau poiene minunate, pe unde zburau păsări cu viers melodios și mișunau fiare neobișnuite, pe unde și apele cântau, sfărâmându-și undele între stânci! Și-aici se afla o peșteră adâncă, în care viețuia un moșneag cum nu se poate mai ciudat. Avea moșneagul acela barba și părul până la pământ, iară sub frunte îi luceau ochii cum încă nu s-a pomenit. Un ochi ardea ca soarele și celălalt ca luna. Când închidea pe unul se făcea ziuă, dacă închidea pe celălalt se făcea noapte. Avea și un toiag. Și când voia să i se îndeplinească o dorință, bătea odată cu toiagul în pământ. Și porunea.

Moșneagul acesta avea o oglindă. Cine privea în oglindă vedea toți oamenii și întâmplările care s-au petrecut odinioară, auzea glasuri și cântece, afla povești necunoscute, sau altele de mult uitate.

Sub ochii celui ce privea-n oglindă se perindau poveștile aievea, parcă le-ar fi trăit el însuși. Și asta, repede – cum trece clipa.

Era oglinda fermecată.

Și mulți cătaseră s-o afle, să privească într-însa și să-i asculte viersul. Mulți cântăreți își încercaseră puterile s-ajungă până la moșneagul ce-o stăpânea, să afle povești noi, să le pună pe strune.

De unii se spunea c-au și ajuns. Puțini au fost aceia... Dar n-au putut să urce la peștera moșneagului. S-au prăvălit în prăpăstii. I-au ros, mârâind, fiarele, i-au nins zăpezile și i-au spălat pâraiele.

Alții, și mai puțini, s-au urcat. Numai că i-a zărit moșneagul, și el, cu glas de tunet, le-a strigat:

— Ce vreți? Și ce cătați?

Iar cântăreții au răspuns că vor să-și arunce privirea doar o dată în apele oglinzii fermecate pe care-o avea el, să afle, să audă și să vadă acele întâmplări de-odinioară ce nu se

cunoșteau, poveștile, care fuseseră pierdute, să le pună pe strune, să le cânte.

— Să v-aud viersul! a rostit moșneagul. Nu este vrednic să privească în oglindă, să afle poveștile străvechi, decât acela ce are struna cea mai iscusită.

De spaimă, sau poate, cine știe, nici cântăreții aceia să nu fi fost atâta de măiestri, lăutele lor au țipat jalnic.

Niciunul nu l-a mulțumit pe moșneag. El a izbit atunci toiagul de pământ. Și cântăreții toți câți au ajuns până acolo, cântând să vadă oglinda, s-au prefăcut în bolovani.

— Numai când va veni un cântăreț adevărat, a mai tunat moșneagul, veți prinde iarăși viață. Până atunci rămâneți aci, să nu puteți răspândi taina acestor locuri!

Numai că taina, precât se vede, tot s-a aflat. Unii spuneau că păsările ar fi destăinuit-o, ciripind-o prin copaci; dar nu e de crezut. Păsările țineau toate cu moșneagul, i se adunau în păr, pe umeri și pe brațe. El le vorbea, le învăța ca să-i păstreze taina.

Mai curând vântul. Vântul cel șagalnic. El poartă șoapte, se vâra ici, se vâra colo, aude tot și duce mai departe. Mai curând vântul! Doar lui îi place să șoptească taine, să le audă cântăreții și ei să le pună pe strune.

Știa lucrul acesta Șipot!...

S-a dus dară și el pe o câmpie. Pe cea mai largă câmpie!... Și s-a oprit acolo, singur, în bătaia vântului, și-a pus pe strune degetele, și-n viers a început să-l roage pe vântul cel hoinar:

— Spune-mi tu, vântule, unde e țara legendelor? Unde își are peștera moșneagul ce stăpânește oglinda fermecată? Că eu legendele de voi afla, pe struna mea le voi cânta, și peraripile tale le-oi purta! Spune-mi tu, vântule, spune-mi tu!...

A ascultat vântul făgăduiala lui Șipot, și iată că s-a înduplecat. A început să șuiere vesel, s-a învârtit în jurul cântărețului, i-a spulberat cârlionții, l-a tras de pelerină, i-a dat brânci ștremgărește, i-a șoptit la ureche:

— Biharia e țara legendelor! Acolo este peștera moșneagului ce stăpânește oglinda fermecată. Du-te în Biharia! Și chiar la poalele muntelui ai să găsești un copac, ce-și are rădăcinile în miezul pământului și frunzișul sus în

nori. Săpă la rădăcina copacului și vei găsi o fântână. Coboară în fântână și vei da peste un palat. Înăuntru locuiește un spiriduș, dar pe el îl păzesc trei scorpii. Dacă le vei învinge, spiridușul o să-ți dea aur și argint vrăjit, să-ți faci lăută nouă. Lăută de aur cu strune de argint. Urcă-te apoi la peștera moșneagului și cântă din lăută! Așa îi vei muia inima. Dar nu uita ce mi-ai făgăduit! Phiuuu! Phiuuu! a mai fluierat vântul și a fugit.

— Nu! N-am să uit, vântule! a strigat bucuros Șipot, în vreme ce vântul fugea, să nu-l afle moșneagul că i-a dezvăluit taina.

Și a plecat Șipot. Cu pasul legănat, cu lăuta agățată pe umăr. A mers spre depărtările albastre, întâi o săptămână, pe urmă o lună, un an, alți ani după aceea. Neobosit. Din ce în ce mai dornic să afle și să vadă oglinda ce grăia, cânta, în care trăiau aievia poveștile din vremea de demult... A întâlnit râuri și mări. A trecut prin păduri, peste gorgane, dealuri și munți. Și nu l-a înfricoșat în drumul lui nimic - nici fiarele care-i săreau în cale, nici zmeii sau balaurii care-l pândeau, nici vrăjitorii ce-i urzeau pieirea...

A trecut peste toate și abia într-un târziu a ajuns la poalele Bihariei.

Aci a găsit copacul acela de care-i șoptise vântul. L-a cunoscut îndată. Frunzișul său se înălța până în mijlocul norilor.

Lângă copac era o scorpie verde și neobișnuit de mare.

— Ce cauți lângă copacul nostru? i-a zis scorpia, umflându-se de mânie, cu ochii vineți bulbucați, târându-se către Șipot. Pleacă de aici, sau vrei să-ți afli moartea? Te răpun!

— Nu știu care pe care! a răspuns cântărețul fără teamă.

Și-apoi a rupt pe dată o cracă din copac, a făcut o măciucă, a început să se lupte cu scorpia. S-a luptat el din zori și până-n noapte, din noapte până-n zori. Scorpia l-a mușcat de mâini, de picioare, dar Șipot nu s-a dat bătut, s-a luptat mai departe. Până la urmă a răpus-o.

A început să sape apoi la rădăcina copacului. A săpat cu unghiile, cu pietre ascuțite, și iată că a dat peste ghizdul unei fântâni.

Alături era o altă scorpie, roșcată, mai mare decât cea dintâi.

— Am să te sfâșii, flăcău îndrăzneț! s-a înfoiat și scorpia aceasta și a suflat asupra lui o pulbere încinsă și otrăvită.

— Ba eu te voi prăpădi! a înfruntat-o cântărețul, și a pornit din nou lupta. S-a luptat și cu ea o zi, o noapte, și iar o zi și-o noapte. Nu a ținut seama de mușcături și nici de pulberile otrăvite cu care-i frigea trupul scorpia aceasta. S-a luptat mult și greu; dar până la sfârșit a biruit-o și a început să se coboare în fântână, cu un curmei ce se afla acolo, prins chiar de ghizdul de piatră al fântânii.

Fântâna era seacă, dar jos, pe fundul ei, se afla o scorpie cenușie, mai mare decât toate celelalte. Și ea i-a strigat de departe:

— Coboară tu, coboară, și aici or să-ți rămână oasele pe totdeauna...

— Ba tu ai să-ți sfârșești zilele în luptă cu mine! a glăsuț cântărețul.

De sus, și-a dat drumul în capul scorpiei și iar s-a prins la luptă. Ce luptă a fost aceea!... Scorpia îl împrășca fără încetare cu valuri de venin înfierbântate și îl mușca plină de furie.

Trei zile și trei nopți s-a tot luptat întruna. Șipot lupta cu vitejie. Lovea cu măiestrie pe scorpia aceasta mai rea și mai puternică decât acelea pe care le înfruntase mai înainte. Până la urmă a biruit-o; dar rănilor de mușcături, arsurile adânci îl dureau tare. Se clătina și el gata să cadă. Nu știa încotro s-o ia acum...

Deodată a zărit în fundul fântânii un drum, care se deschidea pe sub pământ. A pornit cântărețul pe drumul acela și a mers. De ce mergea, se îngreuna, se împleticea, otrava mușcăturilor de scorpii îi pătrundea tot mai adânc în trup. Numai că Șipot nu s-a dat bătut. A mers tot înainte, cum a putut, mai mult târându-se și, după șapte zile, a văzut înălțându-se un palat subpământean.

A bătut Șipot în porți și din palat a ieșit un omuleț, al cărui cap era mai mare decât trupul, și nu avea picioare aproape de loc, așa că mergea rostogolindu-se. Omulețul era, de fapt,

spiridușul pe care-l păziseră cele trei scorpii.

Șipot, la început, a socotit că-i vreun dușman și, istovit precum era, s-a gătit iarăși de luptă; dar spiridușul i-a rostit cu glas subțirel:

— Nu te teme de mine, flăcăule! Eu sunt spiridușul acela ce pot să fac unelte măiestre de cântare. Un vrăjitor m-a osândit să stau aicea sub pământ, păzit de cele trei scorpii, să nu mai pot face unelte. Tu însă m-ai scăpat cu vitejia ta. Cum să te răsplătesc?

— Să-mi dai, i-a răspuns cântărețul, aur și argint vrăjit, să-mi fac lăută nouă!

— Voia ți-o voi îndeplini! a răspuns spiridușul.

Și-n fața sa, Șipot a și zărit pe o tipsie aur și argint ce scânteiau ca focul, alături cu o licoare într-un șip de cleștar.

— Cu sucule ce se află în șipul de cleștar, să te stropești pe rănilor ce ți-au făcut cele trei scorpii, a grăit spiridușul, și îndată te vei lecuir. Din aur și argint să-ți faci lăută.

S-a stropit Șipot pe rănilor făcute de scorpii și a simțit că trupul i se ușurează și că se lecuiește. A pus cu înfrigurare mâinile pe aurul de pe tipsie și și-a făcut lăută, iar din argint și-a făcut strune.

Când i-a fost gata lăuta cea nouă, a mulțumit frumos spiridușului pentru răsplata lui și a pornit grăbit pe calea întoarsă.

A ajuns la fântână, s-a cățarat pe curmeiul cel prins de ghizd și a ieșit afară. A privit întâi așa o vreme spre culmile înalte ale Bihariei, încotro-i era drumul. Și-a agățat lăuta cea veche într-o ramură a copacului, care-și avea frunzișul în nori și rădăcinile în miezul pământului, să cânte singură atuncea când îi va bate vântul în strune, și, numai cu lăuta vrăjită după gât, a început să urce către culmi.

Țara Bihanei e sus, aproape de cer. E sus pe munte, între norii albaștri și purpurii, udată de ape spumegoase, răcorită de vânturile reci, scaldată în lumina fierbinte a soarelui, mângâiată de razele reci ale lunii.

Pe creștetele sale de piatră, printre pădurile de brazi, pe poienile înverzite, smălțuite cu mii de flori, trăiesc locuitorii țării legendelor. Sunt tăcuți, purtând pe chipuri asprimea

tristă a singurătății, dar cu inimile încinse de foc dogoritor. Ei stau aci din moși strămoși, crescându-și boii sau caii pietroși ca stâncile pe care viețuiesc. Stau aci de când s-a pomenit pământul. De când s-au topit munții de gheață, care se ridicau peste stânci, de când aceștia s-au prefăcut în pâraie și lacuri de azur. De când au fost țesute cele dintâi covoare de catifele verzi, roșii, liliachii, de ierburi și de flori, de când s-au ridicat cele dintâi trunchiuri de brad...

De-atuncea viețuiesc pe munții aceștia locuitorii țării legendelor, și încă mai de mult, și cântărețul cu lăuta sa de aur urcase printre ei.

Cum a aflat el drumul spre peștera moșneagului și cum s-o fi urcat? Cum s-o fi cățărat? De câte ori s-a prăbușit? Cum a scăpat de colții albi, tăioși, ai fiarelor? Flămând, înghețat, singur printre stânci... Nu știe nimeni. Atât se știe, că s-a urcat!

Când a ajuns aproape de peșteră, s-a pornit o furtună. Năprasnică furtună! Pădurile pe văi se tânguiau sub apriga izbire a vijeliei. Fulgere lungi și sclipitoare brăzdau adâncurile negre. Și-atunci, pentru o clipă, se vedeau norii însângerați, gonind împinși de vânt spre miazăzi

Părul îi atârna lui Șipot în șuvițe ude. Pelerina îi spânzura ca o frunză veștedă, lipindu-se de trup. Picioarele-i lunecau. Numai lăuta strălucea sub fulgerele verzi și, uneori, suna izbindu-se de stânci.

Abia de mai avea Șipot puteri, dar nu se da învins. S-a agățat de cioturile lunecoase... Și-a încordat cele din urmă forțe... Și s-a urcat... S-a tot urcat! Până ce-a ajuns sus!

Furtuna alerga pe munți și prin păduri, cu tropote de cai sălbatici, urla și se izbea cu furie de stânci. Zdrobit de oboseală, cântărețul s-a apropiat de peștera moșneagului și, la lumina fulgerelor, a văzut înaintea lui niște porți de aramă. A luat de jos un bolovan și a bătut. Nimeni nu i-a răspuns.

A bătut iar. Și doar ecoul a răsunat.

Atunci s-a sprijinit de porți, și-a instrunat lăuta de aur.

Întunericul stăpânea munții. Ploaia cădea cu furie, trăsnetele loveau în jur, dar Șipot cu lăuta la piept, însoțindu-se cu glasul, cânta - așa cum nu cântase încă niciodată.

Cânta bucuria lui că a răzbit până în țara legendelor, la peștera moșneagului.

Pe măsură ce cânta, ploaia se potolea, vântul se liniștea, norii se risipeau în pâcle cenușii, luna parcă plutea într-un fum albăstriu. Câteva stele palide, străvezii, luceau sfios pe cer...

Atunci s-a auzit cineva nevăzut, bătând de douăsprezece ori în porțile de aramă cu un toiag.

Șipot a ridicat ochii.

În fața lui era moșneagul, cu barba și cu pletele până la pământ, în mână c-un toiag. Singurul lui ochi deschis îi pălpâia ca luna. Zâmbea cu bunătațe.

— Bine ai venit, Șipot! a zis el gros. Te-aștept de mult... De sute de ani... Bine-ai venit!...

Șipot îl privea, dar nu putea să rostească niciun cuvânt. Gura i se încleștase. Numai ochii lui grăiau. Se vedea cât se bucura...

Poarta înaltă de aramă era deschisă. Moșneagul a făcut un semn. Șipot a trecut pragul porții de aramă și a intrat în peșteră.

Ce peșteră neobișnuită avea moșneagul! Pereții ei erau înveșmântați în piei de fiare!... Cântec mahnit de tulnic suna din apropiere.

Cine cânta?

Nu era nimeni. Moșneagul n-avea tulnic. Și glasuri s-auzeau! Cine grăia? Nu era nimeni altul lângă Șipot, afară de bătrân.

Numai acolo, într-un ungher al peșterii, se zărea o oglindă. În fața ei era un ciot de stâncă.

Bătrânul i-a arătat oglinda și ciotul cel de stâncă.

Șipot s-a așezat pe piatră. Era trudit. A privit în oglindă.

Moșneagul a rostit de astă dată blând:

— E miezul nopții, Șipot! E ceasul când acela care privește în oglinda asta fermecată, vede, aude și înțelege tot ce a fost odată pe meleagurile acestea. Măine, când luna va răsări din nou, tu ai să fii departe; dar vei purta în suflet poveștile ce vei afla. Atuncea să le pui pe strune și să le cânti. Și cum le vei cânta tu, așa or să rămâie în veac!

Cântărețul a ascultat neclintit.

Moșneagul a izbit odată cu toiagul în pământ și muntele întreg s-a clătinat c-un huruit adânc. Iar Șipot n-a mai văzut în fața lui nici peștera, nici porțile de-aramă. N-a mai văzut decât oglinda fermecată.

Apele cele limpezi ale oglinzii întâi s-au tulburat, ca unda răscolită de furtună a unui lac; apoi s-au limpezit, încetul cu încetul...

În apele oglinzii s-au ivit oameni, zâne, dihanii, zmei și spiriduși, cu toții laolaltă. După aceea munți, o vale adâncă între creste înalte și prăpăstioase, în jur cu bolovani, ca urmele unei cumplite prăbușiri. Lumina lunii, albă, încremenise parcă pe cerul din oglindă...

După aceea oameni și fiare au început să umble, să grăiască și să cânte, parcă erau alătura de Șipot. A văzut alte locuri, și alte... lacuri și izvoare, vârfuri semețe și colibe.

Privea-n oglinda fermecată și vedea totul și auzea. Rostea cuvinte oglinda fermecată, de parcă era vie...

Trăia legendele din vremea de-altădată cântărețul!

Legendele precum urmează! Precum le-a povestit el însuși, Șipot, mai târziu...

Fulg-de-nea

A fost odată... Cică ar fi fost odată, prin munții înalți de piatră ai Bihariei, o prea puternică împărăție subpământeană... Împărăția sloiurilor de gheață!

Și peste această țară neobișnuită era stăpân Troian. Era bătrân Troian și aspru, crunt și neîndurat, cu barba numai țurțuri, cizme de gheață în picioare, pe frunte cu un sloi cioplit ca o coroană, și-n mână totdeauna cu un bici, semnul puterii sale împărătești.

Iar țara lui, precum arată însuși numele, era făcută toată din ghețuri. Stâlpi groși și înalți de gheață sprijineau bolțile cele mai de sus, deasupra cărora era pământul. Și numai o ieșire era spre celălalt tărâm, spre plaiurile din Biharia, pe niște trepte; dar străjile păzeau cu strășnicie aceste scări, și nimeni din împărăție nu avea voie să treacă spre lumea dinafară.

Jos, în cuprinsul împărăției, erau, de asemeni, toate clădite numai din gheață. Case, și garduri, și ulițe, mese, și scaune, și paturi; până și jucăriile copiilor erau făcute numai și numai din gheață.

Ba înseși inimile oamenilor erau din gheață și nu știau să bată sau să se înflăcăreze, nu știau să iubească. Strămoșul împăratului Troian – vestitul Sloi – stăpânul de-altădată al țării, le înghețase oamenilor inimile-n piepturi. Le înghețase anume, ca niciodată ei să nu iubească și nici să nu dorească să meargă spre celălalt tărâm, tărâmul verde al Bihariei; să stea pe veci supuși, în tainica și mohorâta împărăție.

Și-avea împăratul o copilă, pe care o chema cu numele cel mai frumos ce se știa pe-acolo: Fulg-de-nea.

Și toate voile i le făcea împăratul fetei sale. Pusese giuvaieri vestiți să-i facă podoabe și colane, cercei, brățări, paftale frumoase, măiestrite din gheață. Chemase grădinari ce alcătuiseră în grădina palatului straturi de flori albe, copaci cu fructe care păreau din argint. Dăduse poruncă la alți meșteri, să-i zidească și fetei un palat, cu săli și oglinzi, cu

lucruri de preț și țesături făcute toate, cum lesne se înțelege, doar din gheață. Iar jos, lângă palat, pe unda ferecată de frig a unui lac, îi pregătise ghețuș, ca Fulg-de-nea să se desfete lunecând și dănțuind pe voia ei.

Îi împlinea orice voie împăratul, lui Fulg-de-nea. Și se mândrea nespus cu ea, cu frumusețea ei de fată crescută, subțirică, cu chipul alb ca spuma cea mai albă. Ea îi era urmașă și trebuia să pună odată și odată stăpânire pe tronul său de gheață, să fie împărăteasă!

Atât că fata sta mereu mahnită. Privea sfioasă-n depărtările cețoase ale împărăției, parcă ar fi dorit să plece într-acolo. Și alte ori cânta. Cânta cântece triste, dureroase.

— De ce ești mereu tristă, fata mea? o întreba adesea împăratul. Nu avem noi cea mai măreață împărăție, albă și veșnic înghețată? Sau ai tu vreo dorință, ce nu ți-o îplinește tatăl tău?

El nu știa că doica, Nana, cu toată opreliștea pe care o hotărâse, îi povestise fetei despre tărâmul ce-i dincolo de scările de gheață, îi povestise cum de pe munte se vede o altă împărăție, împărăția luminoasă a focului, ce se întinde sus în cer, pe care-o stăpânește un viteaz, Sorin. Ca el nu-i altul mai frumos pe lume! Și-i veșnic tânăr! Are puteri nebănuite împăratul din țara focului! Cu paloșul fermecat, pe care-l are-n stăpânire, împrăștie peste oameni căldură și iubire.

Îi povestise Nana copilei împăratului Troian despre iubire, și ea se tulburase din adânc. Aflase, cum că dincolo-n Biharia, oamenii au inimile calde, se leagă între ei cu dragoste fierbinte.

Cum era dragostea aceea, nu prea putea înțelege fata cu inima de gheață; dar îi spusese doica, precum știa și ea, din auzite, că toți acei câți se îndrăgesc cunosc o fericire fără seamăn.

Mai povestise Nana că și-n împărăția de gheață se află oameni care ar dori să aibă inimi calde! Și murmurau de opreliștea împărătească. Dar împăratul Troian nu se învoia să-i lase să treacă pe celălalt tărâm.

Și într-acestea, împăratul tot stăruia pe lângă Fulg-de-nea:

— Ce e cu tine, fata mea? Ce gânduri îți frământă mintea? De ce ești tot mereu mâhnită? Spune...

Și Fulg-de-nea a murmurat sfioasă:

— Tătuică, aș vrea și eu să am inima caldă... Să văd cum e... Și-am auzit că viața-i mai frumoasă când îndrăgești pe cineva!

— Cine ți-a spus? s-a mohorât Troian.

— Vântul, tătuică. Vântul dimineții, a șoptit fata, vrând s-o ferească de primejdie pe Nana.

— Am să încui porțile! a rostit aspru împăratul. Să nu mai intre vântul... Să nu mai poarte șoaapte... Și tu mai află că împăratul țării focului, Sorin, este acela ce-aduce căldura și iubirea pe pământ. Cine ține la el, mă urăște pe mine. Nu uita vorbele acestea, Fulg-de-nea, și înlătură din calea ta orice ispită!

S-a plecat fata adânc în fața tronului și a fugit înfiorată, să-și pună pletele bălaie în poala doicii. A stat un timp așa, plină de temeri neînțelese; dar gândul la Sorin nu-i mai da pace.

— Cum este, doică, împăratul țării focului? Frumos? Viteaz? o întreba pe Nana. Umblă cu calul său de foc prin cerul cel senin? Mai povestește-mi, doică, despre el!...

— Frumos ca el altul n-a fost nicicând! Și-i tânăr și viteaz...

— De unde știi cum este, doică?

— Se știe din bătrâni, din vremea când acest tărâm era ca toate celelalte, și nu-l potopise încă sub îngheț bunicul tău, Sloi împărat.

— Aș vrea și eu să-l văd!

— Pe cine?

— Pe Sorin!

— Taci! Nu mai spune vorba asta! se înspăimântase doica. Ne sfârtecă împăratul cu biciul său grozav.

— Orice s-ar întâmpla... Te rog din suflet, doică bună... Du-mă în Biharia, să-l văd numai o dată!...

— Nu, nu se poate! își frângea mâinile doica.

— Te rog! Altfel mă prăpădesc. Îl visez zi și noapte pe Sorin.

Și-atâta s-a rugat de doică fata, atât a mângâiat-o și-a plâns, că până la urmă bătrâna s-a înduplecat.

S-a învoit, pentru că prea era mâhnită Fulg-de-nea. Și doar ea, Nana, o crescuse de mică pe copilă, căci mama ei, sărmana, se prăpădise dându-i viață.

Și-apoi, dacă s-a hotărât s-o ducă până la celălalt tărâm, s-a îmbujorat copilă, de n-o mai cunoșteai. A început să cânte, de se înviorase întreg palatul; ba până și împăratul se înveselise, ieșind din încruntarea lui obișnuită.

Pe ascuns, a pornit doica să facă pregătiri, căci era lungă calea până pe celălalt tărâm.

Și-a adus Nana în primul rând un urs, urs mare de zăpadă. Urșii țineau acolo în împărăție loc de cai! A stat și a pândit apoi o vreme când împăratul Troian era mai ocupat cu treburile împărăției. A suit fata lângă ea pe urs și au pornit pe drumurile albe și înghețate.

Era tăcere. Numai sub pașii grei și iuți ai ursului se auzea gheața cum trosnea. Și ursul alerga. Pentru că orișicât era de mare, fugea mai repede ca o nălucă. Se cățara pe colțurile de gheață. Sărea peste prăpăstii. Atât de repede fugea, că Nana și cu Fulg-de-nea abia puteau să i se țină pe spinare.

Când au ajuns lângă hotare, când s-au zărit și scările care duceau spre celălalt tărâm, le-a ieșit înaintea un străjer. Au trebuit să se oprească.

— E fata împăratului Troian! a spus Nana străjerului ce întindea spre ele o sulită ascuțită.

Iar Fulg-de-nea și-a scos de la brâu, și de la gât, și din urechi, tot ce avea de preț, în nestemate, giuvaiere. Le-a întins străjerului și l-a rugat să tacă.

Străjerul a luat acele avuții ale copilei de împărat, le-a îndesat prin buzunări și a lăsat să treacă ursul mai departe.

Ursul a urcat scările și a trecut hotarul.

Iată Biharia! Tărâmul celălalt. În toi de noapte.

Copila nu văzuse încă noaptea, pentru că în împărăția lui Troian nu era niciodată noapte, cum nu era nici zi. Doar gheața veșnică și omătul alb, ce se-așternea deasupra, împrăștiu o undă de lumină tulbure, cețoasă.

Pe cer ieșise luna. Clipeau stele de aur.

Nici lună și nici stele nu văzuse Fulg-de-nea acolo, sub pământ.

Nu se auzea decât un șopot moale de pârâu. Și vântul ce se strecura prin buruiene.

Și a mers ursul cu fata și cu Nana tot înainte. Nu se mai sătura copila să privească nici ierburile verzi, nici florile scăldate în culori și grele de miresme, nici apele care curgeau șopotind prin păduri.

Așa au ajuns ele în niște locuri albe de flori, ce erau parcă ninse de pulberea luminilor din cer. Aicea ursul s-a oprit. Și Fulg-de-nea s-a coborât de pe spinarea lui.

A șoptit ușor Nanei:

— Numai un pas să mai facă, doică bună! Numai un pas și-am să mă întorc.

— O! Nu te depărta, copila mea, s-a rugat doica, primejdie de moarte ne așteaptă.

Dar fata n-a mai ascultat. Era ca amețită de văpaia argintie a cerului și de mirosul tămâioarelor și-al garofițelor. A mers și mai înainte, chemată peste voia ei, de vraja răsăritului, care o învăluia în flăcările sale purpurii.

Pentru că tot atunci și-n acel ceas se înălța pe cer, mai sus, mai sus, slăvitul împărat Sorin pe calul lui de foc. Și cum se înălța, întâi și întâi către Biharia privea. Nu-i era nicio țară mai dragă lui Sorin decât aceasta, cu munții ei împăduriți, cu apele-i zglobii, cu oamenii ei tari și îndrăzneți, ce își clădeau colibe sus de tot, aproape chiar de cerul pe care el îl stăpânea.

Cum a privit, a și zărit-o pe copilă. Și de-a zărit-o, i-a și căzut dragă. Că nu văzuse încă Sorin pe toată scoarța lumii fată mai frumoasă, cu chip mai alb, mai mlădioasă și mai gingașă, cu ochi mai senini, ca Fulg-de-nea.

I-a căzut dragă lui Sorin frumoasa fată a împăratului Troian. Și-a oprit dară calul. A zvârlit asupra ei potop de raze – săgeți din cucura-i vrăjită. A înveșmântat-o parcă într-o mantie de aur și inima de gheață a fetei a început să se topească.

Și-n răsăritul acela minunat, a mers frumoasa Fulg-de-nea tot înainte. Și a ajuns într-o pădure, plină de flori, de taine și mai plină... A mers pe o cărare până la marginea unei poieni.

Și dintr-odată a auzit un zgomot. Un cal înaripat s-a

coborât în fața ei. Un tânăr a descălecat, și el era frumos, cum nu mai poate fi închipuire. Era îmbrăcat în haine strălucite. Pe umeri îi curgeau plete de aur. La brâu purta un paloș cu tăișul de foc. Și-n spate mai avea și-o cucură încărcată cu săgeți, alătura de-un arc.

Ea l-a privit cu ochi mari, de parcă se trezea atunci din vis. Și el a îngenuncheat în fața ei și, cu smerenie, i-a sărutat blând poala albei rochii; apoi a spus:

— Eu sunt Sorin, frumoasa mea, tu nu știi cine ești, dar vreau să-ți fiu de-acum înainte rob supus, iar tu să-mi fii stăpână. Și te-oi iubi în veci de veci, dacă ai să te învoiești să-mi fii soția pe care-o caut de mult, în cer și pe pământ!

Iar Fulg-de-nea, la rândul său, cu duioșie-n glas, i-a spus încet:

— Ridică-te, Sorine! Nu-s vrednică să îngenunchezi în fața mea. Tu inima mi-ai încălzit și dragostea ce o căutam mi-ai dăruit. Voi fi a ta pe veci!

Sorin s-a ridicat atunci și a întins mâna frumoasei Fulg-de-nea; iar ea i-a prins-o ușurel; și în lumina dulce a dimineții au plecat împreună, pierzându-se sub bolțile pădurii.

Și pentru că lui Fulg-de-nea atâta îi plăcuse tărâmul cea verde al Bihariei, Sorin s-a apucat el însuși de i-a clădit colibă aproape de poiana unde întâlnise pe draga lui întâia oară.

Acolo s-au ascuns.

În zori pleca Sorin la treburile sale împărătești. Își cerceta întreaga zi împărăția sa de foc, dar seara se întorcea acasă la colibă, în brațele doritei Fulg-de-nea. Și așa au viețuit ei împreună o vreme, tare fericiți!...

După o vreme, i-a venit însă copilei lui Troian sorocul să aibă și ea prunc.

Ce bucurie a fost pe împăratul țării focului, abia dacă se poate povesti!

În seara ceea chiar, când a venit pe lume feciorașul, Sorin l-a îmbrățișat, a desprins apoi o steluță de pe mânerul paloșului său și a spus:

— Voi pune steaua asta aurită pe fruntea pruncului ce l-ai născut, frumoasă Fulg-de-nea. Și steaua este fermecată. Nici om, nici zmeu, nici fiară nu vor putea să-i facă rău aceluia ce-

o poartă!

Măicuța Fulg-de-nea și-a privit feciorașul căruia tatăl îi pusese pe frunte steluța fermecată, l-a strâns la piept, iar împăratul a urmat:

— Și-acum cred, prea iubită Fulg-de-nea, că a venit și vremea să plecăm în țara mea de foc, să locuim într-un palat împărătesc.

Dar soața s-a rugat să mai întârzie o vreme în locurile acelea, să se înalțe puțin pruncul, ca să se bucure și el de brazi și de miresme, de cântecul izvoarelor, de florile fără pereche ale munților.

— Îți împlinesc dorința! a răspuns împăratul frumoasei Fulg-de-nea, înduioșat de rugămintea ei. Atât c-am primit veste că tatăl tău te caută. Vrea să te pedepsească. Mânia nu-i mai trece. Și nu vrea să te ierte că i-ai călcat porunca și că m-ai îndrăgit!

— O să ne ducem noi la el, o să-l rugăm, și-o să ne ierte, a grăit Fulg-de-nea. E tatăl meu. Până la urmă nu se poate să nu se înduioșeze.

Nădăjduia sărmana Fulg-de-nea s-o ierte împăratul, precum nădăjduia în sinea ei că și pe Nana, pe doica sa cea bună, o iertase.

Numai că-n vremea ceea, de când plecase ea în Biharia, întunecate lucruri se petrecuseră acolo, jos, unde era tărâmul alb de gheață.

La despărțirea din pădure, când Fulg-de-nea plecase chemată de flacăra fierbinte a iubirii, doica sa, Nana, rămăsese ascunsă într-un loc umbrat, ferită de căldura ce dogorea de sus, întâi o zi, pe urmă două, trei, cu ursul lângă ea.

Fata nu se întorcea...

Treceau în zbor doar ciute și alte sălbăticiuni. Treceau apoi bouari și pădureni. Și-aceștia o întrebau:

— Ce-aștepți aici, femeie? Și ce-i cu ursul acesta de zăpadă, ce nu mai viețuiește pe tărâmul nostru de mult? Nu cumva ești din împărăția lui Troian cel rău? Că de la noi nu prea te vezi a fi!

Sta Nana, doica bună, cu ochii pironiți spre zările unde

pierise fata, nu răspundea nimic. Doar lacrimile îi curgeau şiroaie.

În cea de-a treia zi a înţeles că în zadar mai stă s-aştepte, că Fulg-de-nea n-o să mai vie niciodată. Cu ochii storşi de lacrimi, a hotărât să plece înapoi spre împărăţia lui Troian.

Ştia ce o aşteaptă!

De la hotare încă, străjile au strâns-o-n chingi. Aşa, legată, au dus-o în palatul lui Troian. Şi i-au zvârlit-o la picioare.

Troian, posomorât la chip, sta tolănit în jilţul său, aproape de fereastră, privindu-şi de-acolo întreaga împărăţie. Când i-au zvârlit pe doică la picioare, a ridicat doar în sus mâna în care avea biciul său lung, împărătesc. Cum a plesnit cu el, a sfârtecat-o pe doică în bucăţi.

După aceea a trimis iscoade de credinţă, să colinde Biharia, să afle unde e copila. Şi, pentru că aceştia, orişicât au căutat-o, n-au putut s-o găsească, s-a încruntat Troian la chip mai rău ca totdeauna, şi inima i s-a împietrit mai tare.

A poftit dară să se adune toţi zmeii din Biharia în faţa sa. Trăiau pe atunci, se zice, pe plaiurile bihorene o mulţime de zmei; da-n fruntea lor era Lăstuş, zmeul cel mai mare şi mai nemilos.

S-au adunat dar, precum spun, toţi zmeii în palat şi împăratul le-a grăit astfel:

— V-am chemat, zmeilor, şi mai ales pe tine, Lăstuş, să m-ajutaţi şi să-mi găsiţi copila, pe alba Fulg-de-nea... Şi dacă mă veţi ajuta s-o aflu, orice răsplată îmi veţi cere, vă voi da. Vă învoiţi?

— Ne învoim! a rânjit zmeul cel mai mare. Dar tu să-ţi ţii cuvântul tău împărătesc. Să mă plăteşti cu ce-ţi voi cere la timpul potrivit.

— Îmi voi ţine cuvântul! a dat răspuns Troian, cu glas tare.

Cum a rostit acest cuvânt, zmeul Lăstuş s-a şi rotit într-un picior. Zmeii ceilalţi s-au rotit tot asemenea. Şi-n locul unde stătuseră ei până atunci, n-a mai rămas decât un fum înecăcios.

Şi duşi au fost!

S-au dus toţi zmeii să găsească urma copilei lui Troian.

Au umblat ei, au scotocit munte cu munte; până la urmă au

găsit locul în care își ascunseseră iubirea Sorin și Fulg-de-nea.

Lăstuș a făcut vrăji. Zmeii s-au prefăcut în trunchiuri de copaci. Au stat așa de strajă acolo, în jurul colibeii făcută de Sorin, așteptând timp prielnic.

Și timpul acela s-a ivit curând.

Din țara focului venise veste că pe împăratul Sorin îl cheamă treburi cu grăbire la hotare. S-a gătit dară Sorin de drum mai lung. Mai înainte de plecare, a îmbiat încă o dată pe soața sa, să vină alături cu el, să se așeze în palatul lor împărătesc. Dar ea i-a înconjurat gâtul cu brațe moi: și l-a rugat să îngăduie până ce-o mai crește pruncul. Iar băiețelul lor râdea în leagăn și bătea din mânuțe, parcă ar fi zis și el la fel, parcă s-ar fi rugat de tatăl său, ca să-l mai lase acolo, în țara de poveste.

Din nou s-a muiat inima împăratului Sorin, și s-a învoit de dragul soaței sale; dar, pentru ca s-o știe ferită de primejdii, la plecare și-a scos de la brâu paloșul de flăcări pe care îl avea, i l-a dat ei, și-a sfătuit-o astfel:

— De va veni vreun vrăjmaș asupra ta, să nu te temi. Cu paloșul acesta fermecat poți să răpui chiar și pe-un zmeu. Să nu mi te desparți de el nicio clipită. Și el te va scăpa de orice rău.

Și-a îmbrățișat apoi soția, a încălecat pe calul său înaripat și a pornit în zbor spre treburile care-l așteptau.

În urma lui, în ușa colibeii din poiană, a rămas ea, cu o mână fluturând drum bun și cu cealaltă ținându-și strâns copilul.

Venise iară primăvara și florile împodobiseră pământul...

A luat și Fulg-de-nea câteva viorele și le-a împletit în păr, în timp ce prin văzduh treceau ușoare adieri, care duceau cu ele zvon domol de bucium și sunet de tălângi.

Pacea și liniștea păreau că-s așternute peste munte; dar nu era așa...

Pentru că, dintr-odată, trunchiurile în care erau ascunși toți zmeii au început să se rotească. Și Fulg-de-nea a văzut îngrozită în fața ei ceata de zmei, care de care mai urâți, mai înspăimântători. În mijloc sta Lăstuș, cu chipul ca de fiară. Și

el a mârâit sălbatic printre colți:

— Eu sunt Lăstuș. Zmeul cel mai vestit. Și-am venit să te iau. Te-așteaptă tatăl tău, Troian. Vin dar la mine-n brațe, să te duc în zbor. Și... de vei fi înțeleaptă, a mai spus rânjind zmeul, până la urmă ai putea să mă îndrăgești. Și-așa ți-o fi pedeapsa mai ușoară!

O clipă, doar o clipă, a înțepenit fără suflare Fulg-de-nea: dar iute și-a venit în fire. A prins în mină paloșul de la Sorin, l-a ridicat și-a zis așa:

— Să pieri în lături, zmeu nesocotit. Ai uitat oare că sunt soața lui Sorin? În lături, zmeule, că te pălesc!

La toate s-aștepta Lăstuș; dar ca o fată să cuteze a i se împotrivi, și încă ridicând spre dânsul paloș voinicesc, la asta nu se aștepta. Și-apoi lumina ce se răspândea din paloș îl orbea, tăișul lui de flăcări îl speria. Schimbându-și dară glasul a rostit:

— Ha, ha, ha!... Da' bine, Fulg-de-nea, chiar ai crezut? Eu am glumit. Ha, ha, ha... Tatăl tău m-a trimis să te poftesc să vii la el, ca să te vadă, căci e cuprins de dor.

Dar Fulg-de-nea nu s-a lăsat și, ținând paloșul în sus, a strigat iar:

— Înapoi, zmeule! Nu cred nimic din tot ce spui. Fugi înapoi, că te pălesc!

— Așa? s-a înverșunat Lăstuș. Mă ameninți? Atuncea lasă și-ai să vezi cum am să mă răzbun pe tine, pe Sorin, pe fecioraș. Ai să vezi tu cum mă voi răzbuna!

A zis astfel Lăstuș, s-a răsucit pe loc într-un picior, a mai trecut un vuiet de mânie prin crengile copacilor și toată ceata cea de zmei a și pierit, lăsând în urma lor numai fum negru, înecăcios.

Ca un vârtej au pierit zmeii către împărăția lui Troian și-n pragul ușii n-a rămas decât frumoasa Fulg-de-nea cu paloșul în mână, cu trupușorul tremurând ca frunza plopului de munte când simte apropiindu-se furtuna.

A stat așa un timp; pe urmă s-a hotărât. Și-a strâns în grabă puține lucruri, merinde într-o traistă, a luat și paloșul cu sine, a înfășat copilul și a plecat să-și caute ascunziș. Să stea astfel ferită, până va trece primejdia și se va întoarce iar

Sorin.

Numai că drumul printre munți e tare greu pentru o femeie împovărată cu copil. Primejdii se arată la tot pasul, fiare și prăpăstii. Și noaptea se lăsase întunecată și fără nicio stea...

De n-ar fi avut paloșul ce împrăștia lumină, de care fugeau fiarele, n-ar fi putut să meargă ea prin munți noaptea! Așa, a mers cum a putut de iute, căutând să se îndepărteze cât mai mult de locurile acelea unde-i veniseră înainte zmeii. A mers...

Numai că zmeul cel mare n-a stat nici el pe gânduri. Și val-vârtej a năvălit în țara lui Troian, s-a strecurat pe-o gaură de cheie în palat.

Și a ajuns îndată în fața scaunului împărațesc.

De-atâta ură ce avea în el, Lăstuș nu putea nici să mai vorbească.

Tăcea... Și numai ochii tulburați, și limba vânătă ce-i atârna din gură, printre colți, ca unui lup turbat, lăsau să se zărească mânia ce-l rodea.

— Spune-mi, Lăstuș, mi-ai găsit fata? Unde-i acum Fulg de nea și ce s-a întâmplat cu ea? a strigat împăratul.

— Se află în Biharia, a răspuns zmeul, când a putut să-și descleșteze gura. Și-a încălzit inima. Și-apoi s-a îndrăgostit.

— Cum? a tunat Troian. S-a îndrăgostit? Glumești, Lăstuș! Ea? Fulg-de-nea? Nu! Nu se poate! Și de cine? Spune, Lăstuș, hai, spune tot! Nu vezi că-s liniștit?

— Chiar de Sorin! a mai zis zmeul răgușit. Și fata ta i-a făcut lui și-un prunc, de vrei să știi!

— Ooo! a făcut împăratul, ducând mâna la frunte. Ce spui tu, zmeule? Asta-i minciună! Nu se poate! Fulg-de-nea s-a îndrăgostit de cel mai rău dușman al meu, de cel care aduce lumina și căldura, de cel ce ar putea să-mi năruie cu focul lui împărăția mea de gheață? S-a îndrăgostit ea de Sorin, de împăratul țării focului? Nu, nu cred, zmeule, nu pot să cred.

A început Troian să-și smulgă barba de mânie și a urlat ca un ieșit din minți:

— Hei, nu se poate, nu, Lăstuș... Înțelegeți tu? Nu... Nu se poate! Și dacă e așa, de ce nu mi-ai adus-o aici în fața mea cu pruncul ei cu tot, să-i pedepsesc cum n-a fost încă nimeni

pe lume pedepsit?

— De ce? Iată de ce.

Și zmeul a început să-i povestească lui Troian cum Fulg-de-nea s-a împotrivit, și cum a pus mâna pe paloș către el, fiind gata să-l pălească.

S-a ridicat atunci Troian din jilțul său împărătesc, răsuflând greu. A căutat biciul ce-l avea alături de el. L-a rotit în văzduh. Și avea Troian în slujba lui un balaur mare, alb, ce zvârlea viscol și îngheț pe gură și pe nări. Balaurul cel mare, alb, cum a rotit Troian din bici, s-a și ivit, i s-a plecat lângă picioare. Troian l-a încălecat. Și cu toți zmeii-n urma lui a pornit către celălalt tărâm.

A intrat în Biharia. Pe unde a trecut, Troian și-a rotit biciul, viscolul a suflat, pământul a înghețat, florile s-au ofilit și zăpada s-a așternut peste munți ca un lîntoliu alb.

N-a trecut mult și-au ajuns la coliba pe care o locuise Fulg-de-nea. Au izbit ușa de perete și au intrat.

Casa era goală, dar focul mai ardea încă în vatră, cu un ceaun deasupra lui.

Lăstuș a văzut cel dintâi că fata nu mai e acolo, și-a mârâit:

— A fugit Fulg-de-nea.

— Să mergem înainte! a poruncit Troian. Nu poate fi chiar prea departe!

— O s-o ajungem de îndată, a mai țipat Lăstuș. Să ne împărțim pe trei cărări, ca la vânat de ciute. Hai!

— Să ne împărțim! a încuviințat Troian. Și iară au pornit...

Noaptea era aproape pe sfârșite, dar văzduhul tot rămăsese întunecat. Nori grei pluteau încet deasupra munților și doar o geană sângerie de lumină se zărea palidă spre răsărit.

De oboseală, Fulg-de-nea abia se mai târa. Copilul se trezise în brațele măicuței sale și gângurea. Îi cerea sân și întindea mânuțele spre ea.

— Să mă opresc puțin aici, pe mușchiul cesta gros, la poalele copacului, să alăptez copilul! s-a gândit Fulg-de-nea.

S-a oprit dară în loc, s-a așezat și a întins sânul copilului să sugă.

Din asfințit pornise ca să bată vânt tăios. Și ochii bieteii

Fulg-de-nea se închideau de oboseală.

A ațipit. Un somn iute a furat-o. În somn, visa că era iar copilă în țara înghețată a lui Troian. Și se făcea, de parcă luneca pe unda înghețată a lacului cel mare din grădină. De undeva, de prin văzduh, a venit însă un șarpe mare, s-a înfipt în gheața lacului, și gheața a început să se topească. Troian, care privea de la fereastră, când a văzut că gheața începe să se moaie, a ridicat biciul în sus și l-a rotit. Balaurul a răsărit în fața lui, și-apoi Troian i-a poruncit să-i dea copilei sale brânci în apa întunecată. Balaurul l-a ascultat. A suflat peste fată. Și, îmbrâncind-o cu suflarea lui de gheață, a cufundat-o în adânc. Ea a țipat și s-a rugat de tatăl său. Voia să iasă afară; dar tatăl său a râs și-a poruncit balaurului să o îmbrâncească iar sub apă. Și-n vremea asta lacul îngheța pe încetul, prinzând-o dedesubt în zale verzi de gheață.

S-a deșteptat din acest vis încă plângând, cutremurată de fiori.

De când avea inima caldă, fata lui Troian simțea frigul ca toți ceilalți.

Și frigul se făcea tot mai puternic.

Din depărtări se auzea un şuier mare. A început apoi să ningă.

Și Fulg-de-nea a înțeles că tatăl său i-aproape, că o urmărește. S-a ridicat și a început să fugă, ținându-și pușorul strâns la piept. Fugea și-aluneca în gropile înșelătoare, acoperite cu zăpadă, se ridică și iar fugea... Ninsoarea însă se întetea, și vuietul din urmă răsuna tot mai tare.

N-a mai trecut decât puțină vreme și Troian, cu zmeii după el, au ajuns-o.

Și împăratul, tatăl său, i-a poruncit:

— Oprește-te din fugă, Fulg-de-nea! Un pas dacă mai faci, cu biciul te voi sfârteca!

Și Fulg-de-nea a stat, nu pentru ea, ci pentru pruncul ce-l purta la sân. A îngenuncheat în fața lui Troian și s-a rugat de el astfel:

— O, fie-ți milă, tată, și nu mă oropsi. Față de tine am greșit, ce-i drept; dar fericită sunt cu soțul meu Sorin. Și acesta, tată, e copilul meu, nepotul tău. Dacă de mine nu ți-e

milă, îndură-te de el!

— Nu mă îndur de nimeni! a zis el, cu cruzime. Tu mi-ai călcat poruncile și-ai părăsit împărăția ce trebuia cândva s-o stăpânești. Ai îndrăgit pe cel mai rău dușman al meu. Pentru aceasta te voi pedepsi. Am să te zăvoresc în temnița de sub palat, și-acolo am să te țin, copil nevrednic, până ce inima-ți va îngheța precum a fost.

A început să plângă cu suspine Fulg-de-nea. Avea un paloș să se apare. Și-ar fi putut să lupte. Pe toți i-ar fi zdrobit într-o clipită. Numai că nu putea lovi cu paloșul în tatăl său. În tatăl său n-avea putere să lovească fata. De-aici i-a și venit pierzarea. A lăsat paloșul în jos, tot nu-i putea sluji; dar zmeul a și prins de veste. S-a prefăcut în șarpe și s-a târât încet până la paloș și i s-a încolăcit îndată pe mănunchi. De-acolo a sâsâit către Troian:

— Măria ta, să nu uiți ce-ai făgăduit. Răsplata mea. Îți cer copila de nevastă!

— Orice îți dau răsplată, Lăstuș, a zis Troian, afară de copilă. Pe Fulg-de-nea vreau eu s-o pedepsesc.

— De nu vrei să-mi dai fata, îți cer copilul ei, a sâsâit din nou Lăstuș.

Auzind vorbele acestea, Fulg-de-nea a vrut să-și prindă paloșul în mână; dar șarpele a mușcat-o. Și mâna i-a căzut ca moartă în jos.

A întins și mâna cealaltă. Și tot la fel s-a întâmplat.

S-a aruncat atunci cu trupul peste prunc, să-l apere, țipând din răsuputeri:

— Copilul nu vi-l dau. E pruncul lui Sorin. Nu, nu vi-l dau!

Dar împăratul, tatăl său, a și prins-o de coade târând-o după el, pe spatele balaurului; și-a răspuns lui Lăstuș:

— Îți las copilul ei, Lăstuș. Să faci cu el ce vrei. Al tău să fie de asemenea și paloșul pe care în chip de șarpe tu te-ai încolăcit!

Și a rotit apoi din bici Troian.

Balaurul s-a repezit în goana cea mai mare către împărăția ghețurilor, sub pământ.

Lăstuș a luat din nou înfățișarea lui de zmeu. A prins în gheare feciorașul și, întinzând aripe mari, a pornit iute-n zbor.

S-a îndreptat către o pădure, pe care-o ştia el şi unde trăiau lupi. Acolo s-a oprit din zbor şi a azvârlit de sus copilul, drept în mijlocul unui haitic. Şi fiarele s-au repezit la el, iar zmeul a început să ţipe spre soţii săi ce-l aşteptau.

— M-am răzbunat, şi pe frumoasa Fulg-de-nea că m-a înfruntat, şi pe Sorin ce vine adesea oamenilor în ajutor, şi pe copil l-am omorât. L-am azvârlit de-a dreptul între colţii lupilor flămânzi. Ha, ha, ha!...

S-a întors după aceea zmeul să ia cu sine paloşul de foc al lui Sorin. A vrut ca să-l ridice de mănunchi, dar n-a putut. Au încercat şi ceilalţi zmei, şi tot asemeni s-a întâmplat. Că, pasămite, paloşul era vrăjit şi zmeii nu aveau putere asupra lui.

Iar paloşul sclipea acolo, nemişcat, unde-l lăsase Fulg-de-nea. Sclipea... Şi focul din tăişul său topea zăpezile ce acoperiseră pământul atuncea când venise Troian, le prefăcea-n pâraie ce se scurgeau spre văi.

Văzând că paloşul rămâne neclintit, Lăstuş a dat poruncă de plecare. Şi zmeii, prefăcându-se în fum urât mirositor, au şi pornit către sălaşurile lor. Era tocmai la vremea când balaurul pe care se aflau Troian şi fata lui, intrau în ţara cea de sub pământ.

La semnul lui Troian, balaurul a stat, pufnind zăpadă şi îngheţ pe nări. Şi împăratul, după ce a descălecat, a prins pe Fulg-de-nea de cozi. Aşa, târâş pe lespezile reci, a dus pe fata lui ce suspina şi-a azvârlit-o înlănţuită în temniţa de sub pământ.

A încuiat cu zece lacăte închisoarea şi-a poruncit oştenilor să sune-n goarne, să se adune poporenii acolo-n faţa lui.

Atâta doar, că-n vremea cât o smucise împăratul pe Fulg-de-nea de coade, din părul ei căzuse o viorea de munte, plină de parfum. Şi tare s-au mai minunat cu toţii, poporenii, şi de culoarea, şi de mireasma acelei floricele viorii. Aşa ceva nu le fusese încă dat să vadă acolo-n mohorâta împărăţie, sub pământ.

Floarea trecea din mână în mână şi toţi priveau codiţa verde, dar mai ales petala viorie. Şi toţi trăgeau în piept mireasma primăverii şi se îmbătau cu ea.

— Asta-i aromă, ziceau ei, de sus, de-acolo din pământul cel verde al Bihariei, dar și din părul cel bălai al fetei îndrăgostite.

— Așa sunt florile-n Biharia? se întrebau unii pe alții locuitorii din împărăția lui Troian.

— Da, da! răspundeau alții. Se spune că acolo-s numai flori, iar oamenii au inimile calde, sunt veseli și sunt fericiți.

— Să plecăm dară acolo! s-au ridicat și alte glasuri.

— Păi, să plecăm!... răspundeau toți ceilalți.

De ce sorbeau mai mult parfumul florii, de aceea se făcea parcă în mintea lor lumină. Și sufletele li se aprindeau de o dorință ce le fusese până atunci necunoscută. Doreau și ei, ca oamenii ceilalți, să afle, să cunoască fericirea de a iubi, de a fi iubit.

Și-acuma clocotea întreaga împărăție de-acea minune ce-o săvârșise doar o floricică din părul unei fete îndrăgostite!

— Să se deschidă porțile degrabă! strigau supușii. Vrem să plecăm.

— De nu, să se păzească împăratul! spuneau alții cu glas de amenințare.

Și cine știe ce cuvinte de hulă ar mai fi rostit în vânzoleala aceea poporenii, de nu s-ar fi ivit tocmai atunci pe treptele palatului Troian. Așa s-a făcut liniște, căci împăratul a făcut mulțimii semn cu biciul să tacă și-a rostit încruntat:

— Supușii mei! La toți aș vrea ca să vă fie întâmplarea aceasta învățătură. Și cine va tânji de astăzi înainte să-și încălzească inima, să-mi părăsească fără voie împărăția, ca fata mea va pătimi!

— Preaînălțate împărate, au început atunci să se ridice glasuri, noi încă te poftim s-o ierți pe fată, pentru că inima i-e caldă, așa cum spui. Și noi ne-am săturat să ne simțim mereu aceste sloiuri reci de gheață în piept. Și te rugăm să ne dai învoire să părăsim împărăția și să plecăm pe celălalt tărâm!

— Nemernicilor! a răcnit Troian. Și parcă nu-i venea să-și creadă auzului acele vorbe ce le rostea mulțimea. Nemernici ce sunteți! Cunoașteți voi cum am să pedepsesc eu astfel de cuvinte îndrăznețe? Am să vă potopesc sub nea. De vii am să vă îngrop. Și-mi voi aduce în locul vostru alți supuși!

Negru de supărare, s-a tras apoi Troian la sine în palat, în vreme ce afară creștea, ca niște valuri mânioase, huietul mulțimii. S-a urcat iute în turla cea mai înaltă. Și-acolo a rotit din bici.

Balaurul s-a și grăbit să vină la poruncă.

— Pe toți să mi-i acoperi, să-i îneci sub zăpadă! a strigat împăratul cu vocea grea de ură. Niciunul să nu scape, să nu rămână viu! Cu fata mea cu tot. Nu-mi trebuie supuși cum sunt aceștia. Am să-mi iau alții. Alții.

Și viscolul a început să bată; zăpada s-a pornit să crească, pe toți supușii să-i îngroape.

S-a înălțat întâi zăpada până la treptele palatului, apoi mai sus, mai sus și de ferestre. A potopit și uliți, case, oameni. Gemete răsunau de pretutindeni. Se tânguiau femei, copii, bătrâni. Toți care-și pierdeau viața sub munții de zăpezi. Și toți ziceau:

— Vrem să plecăm! Ni-i prea destul de împărăția ta, Troian! Iară de jos, din temnița de gheață de sub – pământ, unde fusese zăvorâtă Fulg-de-nea de tatăl său, cruntul Troian, cu gând ca să-i înghețe inima, se auzeau suspine, și fata lui rostea:

*Tată, tată dragă,
nu-ți fie de șagă,
c-aici sub pământ
mi-ai săpat mormânt...
Da' nici în mormânt
liniște nu simt...
Că mi-e dor de viață,
de flori și verdeață.
Lacrimi curg amare;
Pruncul unde-i oare?
Dar soțul iubit?
Visu-i nesfârșit!
Nu i-am sărutat
nici când am plecat
și cât or mai fi,
cât or viețui,*

*nu i-oi mai zări!
Tată, tată dragă,
nu-ți fie de șagă,
c-aici sub pământ
mi-ai clădit mormânt!...*

Auzea Troian împăratul suspinele fetei și gemetele supușilor. Și supărarea îi creștea de două ori mai mult. Urcat în turn, își rotea și mai tare biciul. Balaurul sufla și mai vârtos pe nări și pe gură viscol cu zăpadă și îngheț fără seamăn. Și zăpada se urca, se urca întruna.

Abia când a ajuns zăpada până la ferestrele turnului a făcut semn împăratul fiarei sale de credință să contenească viscolul, de teamă să nu-l îngroape până la urmă și pe el.

A făcut semn, și viscolul a stat, dar gemetele celor ce se înăbușeau sub munții de zăpadă și plânsul fetei sale se auzeau acum în liniștea de moarte mai deslușit, mai tare. De sub palat, din temnița de gheață, copila lui spunea plângând lacrimi amare:

*Tată, tată dragă,
nu-ți fie de șagă!
Tu m-ai zăvorât,
mi-ai zidit mormânt.
Dar nici în mormânt
liniște nu simt...
Dorul mă cuprinde,
inima-mi aprinde,
după pruncușor,
după puișor...
Tu mi l-ai răpit
și l-ai azvârlit
în brațe de zmeu
pe copilul meu,
pe nepotul tău...
Dorul mă cuprinde,
inima-mi aprinde,
și plâng și suspin,*

*și după Sorin,
soțul meu iubit,
împărat vestit...
El când va veni
și când va zări
că tu m-ai răpit
și m-ai osândit,
rău s-o mânia,
rău s-o răzbuna!...
Tată, tată dragă,
nu-ți fie de șagă!
Dorul mă cuprinde,
inima-mi aprinde...
Și dorul zdrobește
gheața și-o topește.
Dragostea mă arde
și-n jur totul cade...
Totul se topește
și se prăvălește...
Tată, tată dragă,
nu-ți fie de șagă!
Dorul mă cuprinde,
inima-mi aprinde
și tu te-oi căi,
rău te-oi mai căi!...*

Când s-au auzit răsunând aceste cuvinte, împăratul a început să strige, să acopere glasul fetei și al supușilor osândiți la pieire. Și râzând ca un nebun, a răcnit către afundurile acoperite de zăpezi, scoțându-și capul cu barba zburlită pe fereastra turnului:

— Așa?... Vă doare osânda mea? Încălziți-vă acum cu toții inimile acolo sub zăpezi. Nemernică fată! Nesocotiți supuși! V-am spus c-o să v-ajungă pedeapsa mea! De vreți inimă caldă, să stați așa pe veci!

Și peste toată împărăția a răsunat râsul nebun al împăratului:

— Ha, ha, ha!... V-am pedepsit!

Și-n temnița de sub palat sta Fulg-de-nea. Știa că tatăl său n-o s-o mai ierte niciodată, că n-o să-și mai vadă pruncușorul, nici soțul drag, nici munții, ierburile verzi, că n-o să mai audă cântece de bucium. Și jalea îi sfâșia inima...

Lacrimi tot mai fierbinți curgeau din ochii ei, pe lespedea de gheață, și trupul i se zguduia în suspine.

În mintea ei vedea coliba clădită de Sorin, poiana în care se jucase pruncușorul și munții ce-i erau atât de dragi. Își amintea de tot ca într-o poveste. Durerea ei nu avea margini...

— O!... Cum să ies de-acî, să văd din nou lumina? gema copila, înlănțuită în temnița de gheață. Cum să-i mai văd pe cei care-mi sunt dragi?

Și se lupta, plângând, lovind pereții tari de gheață, trăgând de lanțuri, să le rupă. Striga:

— Sorin!... Ajută-mă să scap...

Sorin era departe. N-auzea.

— Copilul meu! Copilul... se jeluia măicuța îndurerată.

Copilul ei? Îl azvârlise zmeul între lupi.

— Cum am să pot ieși de-aici? plângea sărmana Fulg-de-nea cu deznădejde.

Și lacrimile ei, care curgeau pe gheață, ardeau așa de tare, c-au început sub fierbințeala lor să se topească pereții tari și lespezile reci...

Un abur albăstrui pornise să se înalțe din alba nepătare a zăpezii.

De sus, din turlă, împăratul a văzut. S-a mohorât la chip și, ridicând în sus sprânceana, a privit cu neliniște într-acolo.

Și aburul a fost întâi ușor, apoi mai gros... Zăpada a început să se cufunde. Nămeții s-au muiat. Iar lacrimile fetei ardeau din ce în ce mai tare. Se topea temnița de gheață. Și temeliiile palatului se clătinau.

Palatul tot pornise să se lase într-o parte. Turla se prăbușea. Se prăbușea întreaga împărăție. Zăpezile și gheața se cufundau către adânc, se prefăceau în ape spumegânde, acolo sub pământ.

Și cu cât dorul cuprindea mai mult pe Fulg-de-nea, cu-atâta inima-i se înflăcăra. Din inimă se răspândea un foc care topea

și ultima fărâmbă de gheață, de zăpadă.

Se prefăcea și ea în apă, în apă proaspătă și rece cum e gheața...

Se prefăcea frumoasa Fulg-de-nea într-un izvor, ce izbucnea din acel loc unde fusese înlănțuită.

Nu mai era din preafăloasa împărăție, acum, decât o apă mare și, printre valurile ei, plutea Troian, fără coroană, cu părul răvășit, strigând pe cât putea:

— Lăstuș! Voi, zmeilor! Săriți într-ajutor!

Dar zmeii nu veneau, zmeul Lăstuș mai era încă mânios că împăratul Troian nu își ținuse vorba împărătească și nu îi dăruise răsplata pe care o ceruse, pe alba Fulg-de-nea.

— Să bată viscolul! Să înghețe iară totul! striga din răspureri Troian.

Dar viscolul, balaurul, văzând primejdia, fugise, îl părăsise.

Și-atunci, se povestește că înainte de a se cufunda de tot în apă, ar mai fi auzit împăratul slab de tot un glas:

*Tată, tată dragă
nu-ți fie de șagă!
Dorul m-a cuprins,
inima mi-a-ncins,
și tu te-oi căi,
rău te-oi mai căi!...*

Să fi fost izvorașul în care se prefăcuse trupul fetei, ce murmurase astfel de cuvinte? Să fi fost numai o părere, din spaima cea cumplită ce-l cuprinsese pe Troian? Nu știe nimeni! Destul că, gătit de frica morții, a mai răcnit o dată împăratul:

— Ajutor! Săriți într-ajutor! Se topește împărăția mea de gheață! Și pierе împăratul ei. Pier eu, Troian! Săriți! Săriți!!...

Nu i-a răspuns decât un glas slab, slab de tot.

*Dorul m-a cuprins,
inima mi-a-ncins.*

Apoi glasul s-a stins cu totul. Troian s-a cufundat și el sub

unda rece.

Stâlpii înalți de gheață, ce sprijineau înaintea bolțile cele mari ale împărăției de sub pământ, căzuseră cu zgomot, de-au hăulit toți munții până în depărtări. Și stâncile ce se aflau deasupra bolților de gheață s-au prăvălit. Au îngropat sub ele pe toți acei ce viețuiseră, și acel tărâm de gheață.

După aceea, apele s-au tras, sau le-a sorbit pământul în taințele lui. N-a mai rămas la suprafață decât un izvorăș ce izbucnea către lumină, din locul unde fusese înlănțuită Fulg-de-nea. Și-n jurul lui au rămas bolovani, brazi sfărâmați, ruină și mâhnire.

A udat însă apa izvorășului tot locul și iarba a început să se înalțe ca prin farmec. Și flori au înflorit. Multe, multe de tot... Locul acela prăbușit s-a prefăcut într-o poiană înflorită, așa cum sunt pe munte pretutindeni.

Niște ciobani, care treceau pe-acolo, au văzut iarba și florile ce smălțuiau poiana, s-au așezat lângă izvor, au făcut stână.

Și au numit locul acela, unde fusese împărăția: Stâna de vale...

N-a trecut mult de-atunci și s-a întors Sorin, prin slavă, pe calul său înaripat, cu pletele de aur fluturând pe umeri.

Și cum venea, deodată a zărit la poale de pădure un foc mare arzând. Nu era foc precum credea, ci paloșul lăsat spre ocrotire soaței sale, ce se afla acolo printre brazii întunecați. L-a ridicat de jos Sorin, înfricoșat în el de-un gând. Și-n grabă a pornit către coliba din poiană, pe care el însuși o clădise, pentru iubita-i Fulg-de-nea.

Acasă nimeni. Ușa trântită de perete. Și leagănul pustiu. S-a înspăimântat mai tare împăratul. Cine i-a răpit soția? Cine i-a luat copilul? Și ce s-a întâmplat în lipsa sa?

A încălecat din nou Sorin și a plecat prin munte. A mers de astă dată pe drumuri de pădure, gândind că poate astfel va mai găsi vreo urmă a celor petrecute. A luat-o întâi către lăcașul zmeilor, dar ei pieriseră, ascunși în tăiniți nevăzute.

A tot gonit pe munți în sus și-n jos, pe văi, pe creste și iată, într-o pădure, pe unde umblau lupii, a mai zărit un scutec.

Scutec de prunc în locurile acelea? L-a cunoscut Sorin.

Copilul său și al lui Fulg-de-nea avea astfel de scutec.

Simțea că-și pierdea mintea împăratul! A colidat, a scotocit tot locul – copilul nu și-a mai găsit.

A gonit iar Sorin pe munți, și iată într-un hățiș o albă fâșioară din rochia ce-o purtase Fulg-de-nea.

Striga prin munți Sorin, de răsună văzduhul întreg până departe:

— Hei, Fulg-de-nea, răspunde-mi!... Cine te-a luat? Pe unde ești?... Copilul nostru unde-i?... Hei, Fulg-de-nea...

Și nimeni nu răspundea la strigătul lui jalnic.

A gonit iar... Și lacrimi îi brăzdau obrajii.

A mai gonit... N-a gonit mult și a văzut în cale o movilă, dar nu era movilă, ci un balaur alb.

El singur mai trăia, din toți aceia ce viețuiseră în împărăția lui Troian. Trăia, pentru că avusese aripi și scăpase, lăsând pe împăratul său, Troian, în părăsire.

Fugise să se-ascundă-n pădurile din munți, căutând să scape acolo, nevăzut. L-a prins Sorin pe-acel balaur și l-a lovit cu paloșul de foc, plin de mânie.

De teama morții, fiara a povestit slăvitului Sorin cum a pierit împărăția lui Troian, sub lacrimile și sub focul inimii ce-ardea de dor a preafrumoasei Fulg-de-nea.

A ascultat povestea cu durere Sorin; a încredințat apoi balaurul în paza unui bihorean bătrân, Andrei, să nu mai poată fiara face niciun rău.

Și a plecat spre locurile acelea, unde fusese împărăția lui Troian.

S-a repezit cu calul său în zbor, pân-a ajuns pe culmea împădurită a Băiții. De-acolo a privit în vale. Și fie că amărăciunea îl copleșise, fie că ochii lui erau încețoșați de lacrimi, n-a mai putut cunoaște locul unde fusese împărăția cea de gheață.

S-a avântat atunci pe culmea învecinată, pe Munceii.

Și de-astă dată l-au văzut ciobanii care-și pășteau mioarele la Stâna cea de vale, i-au povestit cum auziseră și ei, că-n acel loc fusese împărăția prăbușită. I-au arătat și izvoarașul minunat, ce murmură acolo printre pietre, la lumină, și care avea putere, ziceau ei, să înflorească locurile pe unde trece și

să tămăduiască suferințe.

S-a aplecat Sorin să soarbă apă. Și apa din izvor era ca gheața. Fusesse plâns și ars în suflet de mâhnire împăratul. Cum a sorbit, s-a răcorit.

Și apa susura, de parcă rostea blând un glas de fată, de parcă auzea pe draga-i Fulg-de-nea:

*...Tu, cât vei trăi,
eu te voi iubi...
Eu te voi iubi!...
Ci tu să te duci,
calea să apuci,
să cați fecioraș,
rumen, drăgălaș.
Dacă-l vei afla,
să-l trimiți colea,
apa să mi-o bea.
El o fi cândva
mângâierea mea!
Și toți câți or bea,
ici, din apa mea,
din acest izvor,
să se răcorească,
să se liniștească
toată viața lor.
Lacrimile mele
chinul să li-l spele!...*

*.....
Tu cât vei trăi,
eu te voi iubi...
Eu te voi iubi!...
.....*

S-a ridicat de lângă izvor împăratul Sorin și a simțit că sufletul i s-a liniștit, durerea nu l-a mai ars.

A încălecat pe cal și, înălțându-se în văzduh, a și pornit deasupra Bihariei, să-și caute feciorașul pierdut. Știa c-avea copilul său o stea în frunte, ce-l apăra de moarte și primejdii.

Nădăduia mereu să-l afle ascuns pe undeva.

Și a umblat el, a tot umblat deasupra pădurilor Bihariei.

A umblat vreme îndelungată, ani nesfârșiți.

În tot acest timp nu și-a aflat însă copilul.

Nu a putut să afle pruncul său și al frumoasei Fulg-de-nea!
Au trebuit să vie alte întâmplări, ca taina aceasta să fie
dezlegată... Au trebuit să se petreacă fapte vitejești. Fapte și
feți viteji, pe care-n alte povestiri îi vom vedea...

Moara zmeilor

Se spune apoi că-n timpurile acelea să fi căzut o dată, nu știu cum, Biharia în ghearele cele cumplite ale zmeilor... Erau sărmanii oameni în stăpânirea lor; nu puteau să le stea împotrivă. Dacă poșteau zmeii bucate, le luau de la bouari; lemne dacă doreau, sileau pe pădureni să le aducă, să-i și slujească, să le clădească tot ce aveau ei de trebuință.

Creșteau copacii mari și drepecți, zmeii îi doborau sau îi strâmbau; luau mana pășunilor când înverzeau; otrăveau izvoarele; și câte alte rele nu făptuiau! Și pe flăcăi, când îi zăreau pe munți, îi îmbrânceau și-i doborau în prăpăstii; iară pe fete le furau, le duceau în sălașurile lor și le făceau roabe...

Asemeni vremuri de spaimă au fost acelea!...

Și dintre zmei, mai rău ca toți era Lăstuș...

El era căpetenia. Și își avea lăcașul într-un palat măreț, clădit numai din aur, sus între stânci, aproape de culmile Munceii, pe malul unei ape furtunoase.

Aci își aducea Lăstuș prăzile sale răpitate de la bouari și pădureni, aci își ascundea și roabele, flori gingașe ale munților, copilele răpitate.

Și se mai povestește că tot în acel timp îmbobocea într-o căsuță de pădurean, pe muntele Aleul, o fată cu ochi negri ce se numea Drăgana.

Era frumoasă copila, cum nu se poate spune, că fața ei era mai albă ca laptele și părul ei cădea pe umeri, vâl lucitor, întunecat ca noaptea. Iar sub sprâncenele codate avea Drăgana gene lungi, tremurătoare, ca streășina pădurii deasupra unor lacuri fierbinți, scânteietoare, în care cine se oglindea simțea că-și pierde mintea și că se îndrăgostește.

Frumoase erau toate fetele din munți. Da' niciodată nu se mai văzuse vreuna mai frumoasă decât Drăgana! Că pasul ei era ca mersul cel sprintar al ciutelor pe stânci, și trupul îl avea mlădiu, cum este creanga de alun în adierea vântului din zori. Și era proaspătă Drăgana, ca apa ce țâșnește din

izvor, și tot ca ea avea glasul cristalin, iar când zâmbea se lumina tot cerul și pământul împrejur...

Și dacă ea era așa cum povestesc, nu este greu de închipuit de ce veneau atâți flăcăi s-o pețescă, s-o ceară de nevastă pe Drăgana!

Că vestea umbla iute, nu numai între munți, ci până hăt departe, peste mări și țări. Și aflaseră de frumusețea fetei feciori de regi și împărați. Voinici neînfricați, cu ghioage ghintuite pe umeri, ori buzdugane, sau încinși la șolduri cu săbii lustruite, veneau... Veneau pe jos, veneau călări, urcau pe munți până la casa cu stâlpii înflorați, în care locuia Drăgana și se plecau înaintea ei, cerându-i mâna, îmbiind-o unii cu vitejia și puterea ce le aveau, alții cu avuțiile lor...

Dar în zadar veneau atâți feciori, că fetei nu-i căzuse drag încă niciunul. Și toți făceau calea întoarsă, cu inimile arse de mahnire.

Se bucurau părinții, bieții, că fata lor i-atâta de frumoasă, c-atâți flăcăi de seamă o râvnesc și fiecare ar vrea să-i fie soț. Mai înainte însă ca Drăgana să-și fi găsit un soț și braț de bărbat să poată veghea cu dragoste și cu putere voinicească asupra sa, zmeii au și aflat de frumusețea ei. Lăstuș a dat porunci. Și numai iacătă într-o bună dimineată, la poarta căsuței din pădure sau și ivit doi zmei. Băteau cu pumnii în ulucă și strigau tatălui Drăganei:

— Să ne dai fata, bătrâne! Îți poruncește Lăstuș!

Bătrânul, tatăl fetei, a înghețat de spaimă. Iar mama a început să-și smulgă părul din cap de deznădejde și să o jelească pe copilă ca pe una dusă dintre vii.

Numai Drăgana, fetică de muntean, nu prea și-a pierdut firea. Și punând mâna pe-un topor, a strigat alor săi:

— Stați! Nu vă înfricoșați! Mai bine luați și voi topoare, să ne apărăm...

Avea curaj copila!...

Și dacă tatăl a văzut așa, a pus mâna și el pe un topor, mama pe altul. Și, zăvorând în grabă ușa, s-au așezat în dosul ei, gata de luptă, dacă ar fi îndrăznit zmeii, cumva, să năvălească înăuntru.

Tocmai la vremea ceea urcau pe munte, spre casa din

pădure, niște voinici, care veneau și ei să ceară fata. Zmeii, zărind flăcăii cu ghioagele pe umeri și nevenindu-le la îndemână să dea lupta, au întins aripi mari și negre și au zburat către stăpânul lor Lăstuș, să-i spună ce li s-a întâmplat. Și-anume că Drăgana a cutezat să li se împotrivească.

S-a mâniat peste măsură Lăstuș, când a aflat. I-a ocărât bine pe cei doi zmei c-au fost neputincioși. Și-a hotărât ca s-o răpească el singur pe fata cea frumoasă

S-a înveșmântat apoi în haine de bouar și a pornit prin pădure, spumegând tot de furie.

N-a trecut mult și a ajuns la casa din pădure. Acolo s-a pitit în dosul unui trunchi, și a rămas așa, pândind s-apară fata.

A așteptat un timp.

Lumina zilei asfințise, lăsând peste frunzișul învăluit în umbre al pădurii, o tainică lucire.

Și, dintr-odată, s-a ivit fata. A coborât cu pasul sprinten, ducând o cofiță. S-a dus către izvor, dar, când a aplecat cofița înspre șuvoiul cel zglobiu al apei, a întins aripile și zmeul. A prins-o într-o clipă cu ghearele de subsuori și a pornit ca vântul prin văzduh.

Drăgana a țipat, a încercat să se lupte. Nu a fost însă chip să-i scape din gheare lui Lăstuș.

Curând n-a mai rămas pe urma zmeului și a copilei decât o clătinare ușoară de ramuri, încolo, peste creștetele înalte ale pădurii. Și alt nimic. Ba au rămas... Au mai rămas și jalea nesfârșită a mamei, amărăciunea tatălui și ura tuturor celor din munți.

Iar buciume-au sunat vestea prelung și cu durere. Pe creste au început să ardă focuri.

Și mulți, oho!... ce mulți flăcăi, cei mai voinici din munți, au luat în mâini câte-o bărdiță, topor, sau cuțit lung și au pornit să se lupte cu zmeul, cu Lăstuș!

Dar dintre toți câți au plecat, niciunul nu s-a mai întors... Toți au pierit acolo; pentru că avea zmeul în slujba lui pe un uriaș de piatră. Se asemana c-un munte. Și se numea Buteasa. Era bătrân Buteasa, da' puternic.

La vremea lui, uriașul fusese de-altminteri un viteaz care

voise să-l răpună pe Lăstuș. Și se luptaseră împreună. Numai că zmeul biruise; îl supusese unei vrăji și-l luase rob. Acum, vrăjit, uriașul cel de piatră nu mai știa ce face. Se supunea voinței zmeului. Și acesta îl orânduise să-i fi strajă la curțile-i de aur, dintre stânci.

Și sta strajă Buteasa, privind din înălțime, încolo peste munți. Și cum vedea pe careva că se apropie de curțile zmești, i se așeza în față, perete neclintit. De încerca vreun călător să urce peste el, peretele începea să se cutremure. Își zguduia tot trupul uriașul cel de piatră. Cutezătorul se prăvălea-n prăpăstii. Mai arunca Buteasa deasupra bolovani, până ce îl strivea. Veneau după aceea și fiarele, de hăcuiau ce rămânea din îndrăzneț.

Așa s-a petrecut cu toți aceia câți au plecat să scape copila care fusese răpită din pădure.

Și tot mai mult plângeau părinții fetei. Atât jeleau, de se muiau și pietrele de mila lor.

Cursese atâta sânge! Și în zadar, că fata rămăsese acolo prinsă, fără să-i poată da careva vreun ajutor.

Și cum stăteau bătrânii așa, într-o seară, plângând încet pe prispă, deodată au văzut venind spre ei un flăcăiandru, coborând din munți. Era un băiat sprinten, voinic și lat în spete, dar cu mijloc subțire, ca tras printr-un inel. Ducea pe umăr ghioaga ghintuită, și şuiera voios. A dat frumos binețe voinicul și-a cerut adăpost.

S-au ridicat bătrânii; l-au ospetit pe călător, i-au adus fân pentru culcuș, apoi bucate pentru cină – ce-or fi avut și ei prin casă... S-a așezat la masă flăcăul. Și după datină și-a scos căciula. Dar când și-a scos căciula, bătrânii au văzut că oaspetele lor avea pe frunte o stea de aur.

— Al cui ești tu, copile? Și de unde vii? l-a întrebat atunci tatăl Drăganei, pe acel flăcău ce poposise-n casa lor.

Acesta a început să râdă:

— Te minunezi, bătrâne, poate, de steaua aurită, ce-o am aci pe frunte? Nu știu nici eu de unde-i. Și drept dacă ți-oi spune – poate nici n-o să crezi – când eram mic de-o șchioapă am trăit în pădure cu un haitic de lupi. Urlam și-mi căutam hrana cu fiarele împreună. Ce s-a întâmplat cu mine? Am fost

pierdut de mama sau m-a zvârlit acolo vreun dușman? Nu știu nici eu să-ți spun.

Și-apoi voinicul a mai istorisit cum un bouar, care trăia singuratic acolo sus pe munte, l-a prins cu o capcană în hățiş. Tare s-a mai mirat bouarul, cum de-a putut trăi copilul cu fiarele împreună, cum nu i-au făcut rău, nu l-au mâncat de foame... L-a luat după aceea și l-a crescut, l-a învățat și traiul, și vorbirea, precum e la munteni. L-a dat același nume, Brițieu, cum îl chema pe el.

Pe urmă au trecut anii. Bouarul a murit. L-a îngropat băiatul și l-a jelit ca pe un tată ce-i fusese. Și cum în munte, pe pășune, sus, i s-a urât să tot stea singur, a coborât către păduri, să vadă lumea, să știe ce mai este...

A ascultat tatăl Drăganei pe flăcău; după aceea a grăit și el:

— Să vezi acum, voinice, că eu știu o poveste din tinerețea mea, despre Sorin. Sorin e împăratul țării de foc, de sus, din slavă. Și soața lui a fost frumoasa Fulg-de-nea. Ei au avut un prunc, căruia împăratul i-a pus în frunte o stea de aur ca să-l cunoască totdeauna și ca să-i fie ocrotire la primejdii. Când a pierit Fulg-de-nea, s-a pierdut și copilul, lăsat într-o pădure lângă zmei. Ce s-a ales cu el, n-a aflat nimeni, măcar că tatăl său l-a tot căutat. Și-acuma mă întreb: n-oi fi cumva chiar tu copilul cel pierdut al lui Sorin?

Voinicul a început să râdă și mai tare:

— Glumești, om bun? Cum să fiu eu, un flăcăiandru de la boi, copil împărătesc? Asta nu-i cu puțință... Mai bine dă încolo vorbele de clacă și spune-mi de ce sunteți așa mâhniți? Văd bine, sunteți plânși. Când am venit jeleați. Ați fost oare loviți de vreo năpastă?

— Am fost loviți, că ne-am pierdut copila, a răspuns tatăl.

— Cea mai cuminte și mai mândră fată! a zis și mama.

— A răpit-o Lăstuș! a spus iar tatăl.

Și-au povestit flăcăului cum a furat-o zmeul pe fata lor, Drăgana; cum au plecat voinicii ca s-o scape; cum s-au luptat zadarnic și cum s-au prăpădit cu toții, făcuți fărâme de Buteasa – uriașul ce-l slujește acum sub vrajă pe Lăstuș.

Spunând acestea toate, părinții fetii au început din nou să

plângă.

— Am să mă sting din viață și n-am să-mi văd copila nici în ceasul morții, a mai rostit bătrânul, privind cu înrâncenare asfințitul, ce învăluia parcă în horbote de sânge munții.

Flăcăul a ascultat și el cu luare-aminte ce-au povestit bătrânii. Și-avea o inimă Brițuiu, ca pâinea caldă! S-a amărât nespun de toată durerea aceea a bătrânilor și, fără să mai stea pe gânduri, a glăsuț:

— De-acum o să mă duc și eu să dau piept cu Lăstuuș, s-o aduc pe Drăgana, aci, la voi acasă!

— Degeaba ți-ai da viața! au suspinat bătrânii. Că are zmeul pe uriaș. Stă-n calea orișicui, și îl zdrobește fără îndurare.

— O viață am, a zis flăcăul, și vreau să mi-o trăiesc în vitejie!

Au încercat bătrânii să-l oprească. Le părea rău de tinerețea lui. Dar el s-a ținut tare. Le-a spus că hotărârea-i luată. I-a mângâiat apoi și el cum a putut pe amândoi părinții Drăganei. Și le-a cerut ca să-i arate drumul către sălașul cel zmeiesc.

Ei n-au avut ce face. Au trebuit să se învoiască și să-i arate drumul.

Și-a luat după aceea Brițuiu rămas bun. A pus ghioaga pe umăr și a plecat cu pas săltat, prin pâcle, peste munte.

Și-a mers... A mers pe creste și prin văi. Și s-a urcat pe culme la Munciei. De-acolo a coborât spre valea unui râu și iacătă în fața lui s-a și ivit uriașul Buteasa cel vestit.

Se mișca greu, huruind stânci în jurul său, înalt, abia i se vedea capul prin norii fumurii. Pe cap, în loc de păr, avea ferige și brusturi cu frunze mari. În chip de barbă-i atârnav pe față jnepeni și brazi pitici, pe ei cu tufe de licheni. Rânjea cu colții lui de piatră. Mormăia:

— Fă calea întoarsă, măi băiete, că peste trupul meu de piatră tot n-o să poată trece o gânganie ca tine. Și dacă încerci să te urci sus, aici au să-ți rămână oasele, să știi!

— He, he, he! a început să râdă Brițuiu. Ce tot te grozăvești așa, moșnege? Nu știi că acela ce se fudulește, se poticnește? Și ai uitat că buturuga mică răstoarnă carul

mare?

Zicând așa, a și început să urce pe stânca din care era făcut tot trupul lui Buteasa.

S-a cățărat puțin, dar deodată uriașul s-a clătinat, s-a zguduit. Flăcăul a căzut.

Deasupra a mai trântit Buteasa un vraf de bolovani.

Dar s-a ținut bine Brițeu... S-a cam lovit, ce-i drept, s-a cam zdrelit, dar altfel a rămas nevătămat, că era tare și avea steaua din frunte ce-l ocrotea de moarte. Și-a făcut dară loc cu greu, dând la o parte bolovanii ce-i aruncase peste el Buteasa. Și a început să se agațe din nou.

Iar a căzut; iar s-a urcat. Și fiarele stăteau pitite în pădure, la pândă, mârâind și așteptând să-și dea viața băiatul, să-l poată sfâșia, așa cum se întâmplase cu toți câți încercaseră să vină acolo.

Astfel a trecut ziua, a mai trecut și noaptea. Și-n tot timpul acesta a căzut flăcăul de zeci și zeci de ori.

De câte ori s-a prăvălit, a spart cu capul câte un stei de stâncă; dar nu s-a dat bătut.

Și tot luptându-se astfel, au început să se zărească iarăși cele dintâi lumini cețoase ale zilei.

La acel ceas se deștepta Sorin și-ncăplecând pe calul său înaripat, pornea-n văzduh, luminând cerul și pământul cu paloșul de foc pe care îl purta cu sine la oblânc.

Din când în când, deasupra câte unui loc ce-i plăcea împăratului mai mult, trăgea calul de frâu, își încetineea zborul și, încordându-și arcul, ce asemeni îl purta cu sine, zvârlea în jos săgeți. Și locurile acelea erau îndată scăldate în căldură și într-o lumină aurie. Iar florile se înălțau văzând cu ochii, sălbăticiunile zburdau, pâraiele cântau și firea întreagă se înveselea.

Când a ajuns Sorin peste Biharia înflorită, munții păreau făcuți din aur, iar apele din lumină.

Măritul crai a zărit însă sub Munceii pe un flăcău ce se trudea să urce pe Buteasa. L-a ațintit mai bine cu o rază de lumină; și-n inimă a simțit Sorin o tulburare. Feciorul ce lupta pe vale avea pe chipul său o umbră dragă, cunoscută. Și gura lui, dar mai cu seamă ochii, îi aminteau de soața-i Fulg-de-

nea.

— N-o fi chiar el? I-a fulgerat gândul pe crai. Dacă e el, are pe frunte stea de aur.

Și tot atunci Brițuiu, simțind raza fierbinte ce-i juca pe față, a ridicat spre slavă capul. Fără să vrea și-a amintit de ce-i spusese bătrânul – tatăl fetii – că s-ar putea întâmpla ca el să fie feciorul cel pierdut al lui Sorin, scăpat de la primejdii de steaua cea de aur.

Feciorul și cu tatăl s-au privit ochi în ochi.

Iar împăratul, încordându-și arcul a tras din el săgeata fermecată. Săgeata s-a înfipt din zbor drept în căciula lui Brițuiu, i-a dat-o la o parte de pe frunte. Și ce să vezi? Pe fruntea sa era steluța ce însuși împăratul, i-o prinsese în ceasul când flăcăul se născuse.

— Slăvite crai, a zis atunci Brițuiu, îndură-te de mine, dă-mi ajutor să trec peste uriașul ăst de piatră, s-ajung la o copilă răpită de Lăstuș, și să i-o smulg din gheare!

De-atâta bucurie simțea că-și pierde graiul Sorin. Feciorul lui era. Feciorul ce-l căutase atâția ani de-a rândul. Până și vorba, vorba cum o rostea Brițuiu, domol, puțin cântat, se-aseamana cu a fetii pe care n-o putea uita. Copilul lui era, și-i cerea ajutor.

Fără să stea în cumpănă o clipă, a hotărât împăratul întâi s-ajute pe feciorul său să biruiască greul. A tras înc-o săgeată, care-a pornit ca gândul. Săgeata a-nceput pe drum să crească. A tot crescut. S-a schimbat în cal. Într-un cal murg ce s-a oprit lângă Brițuiu. Și i-a grăit astfel:

— Încalecă, stăpâne, și poruncește încotro să zbor.

Brițuiu a înțeles că împăratul Sorin l-a ajutat. Cum îi era degrabă a încălecat pe cal și-a poruncit:

— Hai, murgule, să mergem la palatul lui Lăstuș!

— Să mergem! a nechezat calul, întinzând aripi.

Și au pornit în zbor. Cât ai grăi o vorbă, au fost peste Buteasa; au și ajuns în mijlocul grădinilor zmeiești.

Calul s-a coborât pe o alee prunduită toată numai cu pietre nestemate. Și în grădină creșteau flori, care păreau măiestre cupe țesute din argint. Păsări cu triluri calde zburau din ram în ram.

Brițeu a stat așa un timp și parcă nu-i venea să creadă că poate fi pe lume atâta bogăție, cită era acolo adunată. La capătul aleii luceau în raza albă a dimineții palatele de aur, cu sute de ferestre și balcoane, și cu pereții bătuți în diamante, safire și rubine. Și prin palat se vedeau roabe și slujitori nenumărați.

Deodată flăcăul a auzit un cântec. Un cântec domol și dulce, plin de deznădejde.

«Ce-o fi?» și-a spus Brițeu. Și, lăsând calul acolo pe alee, s-a îndreptat către râul din vale, de unde venea zvonul.

Acolo jos, pe țarm, era o fată atâta de frumoasă, că lui Brițeu i-a și căzut pe dată dragă.

S-a apropiat de ea. Și-avea copila părul negru de tăciune și ochi adânci, în care se citea atâta jale și durere, încât flăcăul a simțit cum i se frânge inima de milă.

«Ea trebuie să fie!» și-a zis Brițeu și a strigat-o cu numele ce i-l spusese părinții.

— Drăgana! Tu ești?

Copila, auzindu-și numele, a și sărit din locul unde sta, punându-și mâinile pe inimă cu spaimă.

— Nu te înfricoșa, a zis Brițeu, am venit să te scap. Îți aduc veste bună de acasă, Drăgana!

— Voinice, a răspuns fata, nu știu cine ești; dar orișicine ai fi, de-aici fugi mai degrabă! Buteasa, uriașul cel de piatră, are un corb în gură. Nu-i corb adevărat, ci e un zmeu de pază. De te-a zărit venind, corbul o să și zboare să-i spună lui Lăstuș. Iar el te va răpune!

— N-o să mă poată răpune, a glăsuț din nou Brițeu. Și colo pe alee am un cal fermecat. Cu el o să străbatem drumul până acasă, ca vântul și ca gândul.

Dar nu a apucat Brițeu să-și termine cuvântul, și cerul s-a înnegurat.

Corbul vestise pe Lăstuș. Și el venea împreună cu zmeii ceilalți. Aripile lor negre întunecau tot cerul. Urletul lor cutremura toți munții.

— Fugi, fugi, a apucat să mai rostească Drăgana lui Brițeu; dar cu un bubuit puternic zmeii au și sărit îndată pe pământ.

— E prea târziu! a răcnit Lăstuș. Flăcău netrebnic, care ai

cutezat să intri în sălașurile mele și să te apropii de fata care-mi va fi soție, am să te nimicesc.

— O să vedem noi care e mai tare, zmeu afurisit! a grăit și Brițuiu, în mâini cu ghioaga ghintuită, gata să înceapă lupta.

Zmeul avea un buzdugan de nouă sute de ocale. L-a învărtit cu grabă și a țintit odată cu putere spre capul lui Brițuiu. Dar steaua ce-o purta pe frunte, din nou l-a ocrotit. Și buzduganul, ocolind băiatul, a mers pe-alt drum, a ajuns până la Buteasa, s-a înfipt în trupul lui.

Urișul a urlat de moarte, pentru că buzduganul îi pătrunsese adânc în măruntaie. Și tot atuncea zmeul a văzut steaua ce o avea pe frunte Brițuiu.

Și oricâtă putere avea, l-a cuprins frica pe Lăstuș. Știa că doar copilul lui Sorin era însemnat astfel cu o stea în frunte. Și el, Lăstuș, răpise pe Brițuiu în pruncie, îl azvârlise lupilor ca să-l sfâșie; dar iată că băiatul scăpase și-acum venea pesemne să-și răzbune.

Gândind așa, Lăstuș doar a suflat o dată peste fată și a prefăcut-o într-o porumbiță. El însuși s-a schimbat într-un erete. Eretele a prins în gheare porumbița și a zburat către palat. Zmeii ceilalți s-au prefăcut asemeni în ereți și au urmat în grabă pe Lăstuș.

Ajuns la sine în palat, zmeul cel mare a legat porumbița de picior cu un lăntug într-o firidă.

A suflat apoi și peste palat, peste grădinile acelea fermecate, le-a preschimbat pe toate într-un solz de pește; iar solzul l-a ascuns cu grijă în urechea lui cea dreaptă.

A scos după aceea din urechea stângă alt solz. A suflat peste el. Și locurile unde erau zmeii și fata s-au prefăcut într-o cetate încruntată, având ziduri de stâncă neagră. Iar țărmul cel de apă și toată împrejurimea s-au preschimbat și ele în loc pustiu plin tot numai de pietre ascuțite și tăioase.

A pus Lăstuș pe zmei de pază în cele șapte turlle ale cetății, pe margini. El însuși s-a urcat în altă turlă, cea mai înaltă, deasupra zidurilor negre.

S-au pregătit cu toții de luptă, punând să fiarbă cazane mari cu smoală și plumb, ca să le toarne peste Brițuiu și să-l ucidă.

Dar nici Brițeu nu a rămas cu mâinile în sân și, încălecându-și calul fermecat, gonind de jur-împrejurul zidurilor negre, a încercat să-și facă loc să intre în cetate, strigând în vremea asta cu putere pe copilă:

— Drăgana! Drăganaaaa! Răspunde, unde ești?

Dar nu i-a răspuns nimeni. Și în zadar a încercat el să sfărâme undeva cetatea, că nicio piatră n-a putut urni, atât erau de tari acele ziduri.

Și-ar fi luptat el încă mult și bine, fără folos, de nu l-ar fi strigat tătuca lui, Sorin, care-l veghease toată vremea de sus, cu ochii umezi și tare se mai bucura, văzând c-atâta-i de viteaz.

— Brițeu, oprește lupta și vino înainte-mi! a auzit flăcăul glasul lui Sorin.

Feciorul nici n-ar fi gândit să-nceteze lupta, câtă vreme era încă în cetate, zăvorâtă, copila ce-o îndrăgea acum din suflet. Numai că murgul pe care-l călărea n-a vrut să mai asculte porunca lui Brițeu ce îl mâna la luptă. Și-a zburat lin către acel loc unde plutea în văzduh și calul cel de foc al lui Sorin.

Caii s-au apropiat unul de altul. Și împăratul, fără să se mai stăpânească, și-a cuprins feciorul după umăr, l-a îmbrățișat. Pe față a simțit Brițeu o lacrimă arzătoare.

Au poposit cu caii pe un nor. Voia Sorin să-și privească mai degrabă și mai cu de-amănuntul feciorul pierdut. L-a cercetat cu ochii, l-a mângâiat și l-a întrebat cum s-a întâmplat că l-a găsit bouarul între lupi. Și iar l-a strâns în brațe și nu se sătura Sorin să-i tot audă glasul ce semăna-n dulceață cu al lui Fulg-de-nea.

A plâns de bucurie împăratul cel mare al țării focului și al luminii, că-și are în brațe iar copilul și că acesta e flăcău voinic și îndrăzneț. A plâns apoi gândind la soața sa, frumoasa Fulg-de-nea, ce nu putea și ea să-l vadă și să se bucure de-așa mândrețe de fecior.

Când s-a mai răcorit de lacrimi, Sorin a spus fiului său:

— Brițeu, dragul meu, sunt mulțumit de tine că ești așa viteaz. Și-acuma, dacă te-am găsit, vreau ca să vii cu mine. Să vezi împărăția ce ai s-o stăpânești. Să încălecăm din nou pe cai!

Brițeu însă nu avea astâmpăr și gândul la Drăgana nu-l lăsa. S-a uitat în jos, colo, către cetatea lui Lăstuș și, îndreptându-și apoi fața spre Sorin, a glăsuț astfel:

— Mărite tată, eu bucuros aș vrea să merg, dar e o fată în cetatea lui Lăstuș. E roaba lui. Și înainte de a pleca împreună aș vrea s-o scap!

— Ți-e dragă? a întrebat cu zâmbet împăratul.

— Mi-e dragă, tată, a rostit Brițeu, cum poate ți-o fi fost și ție mama!

— Ei, dacă ți-este dragă, așa cum mi-a fost mie Fulg-de-nea, vom găsi noi o cale s-o scoatem din cetate, să-l biruim pe zmeu. Acum însă vreau să vii cu mine și-n tihnă toate le-om orânduț.

Spunând așa, Sorin a încălecat, a tras de frâu și calul lui de foc a început să se înalțe. Brițeu a încălecat și el pe murg, a mai privit o dată spre cetate, lung, lung și l-a urmat pe tatăl său ce se înălța prin slăvile albastre. Pe drum, Brițeu l-a întrebat pe tatăl său:

— Tătuță, n-ai putea să-mi spui ce face-n acest timp Drăgana mea?

A zâmbit iară împăratul și-a scos din deget un inel. În piatra lui, feciorul a văzut pe zmeu, pe fată; le-a auzit cuvintele. Și-a înțeles că fata l-a îndrăgit de asemeni și-i este dor de el. Zmeul, hainul, dorește însă s-o silească să-i fie lui soție, dar ea nu vrea și este gata să primească mai bine moartea.

Când a văzut și asta, a zis din nou Brițeu către Sorin:

— Tătuță, te-aș ruga ca totuși să-mi dai voie să mă întorc și s-o scap pe Drăgana.

— S-ajungem până sus și-apoi vom pune totul la cale cum e mai bine, i-a răspuns împăratul feciorului, ce nu mai avea tihnă. Puțină răbdare să mai ai și totul va fi bine.

S-au înălțat apoi mai sus și-au tot zburat, au tot zburat, până ce, dintr-odată, au zărit niște porți. Erau niște porți mari, ce străluceau ca aurul topit. Au răsunat glasuri de trâmbițe, și împăratul cu feciorul alături de el au străbătut acele porți sub care se aflau oșteni, care sunau din trâmbiți de aramă.

În fața lor s-a deschis apoi drum podit cu lespezi aurite, care ducea spre un palat făcut în întregime doar din flăcări. În fața zidurilor sale înflăcărate erau grădini pline de flori și de copaci, erau izvoare ce țâșneau în sus cu limbi de foc.

Totul era aci făcut numai din flăcări; dar focul nu făcea nimănui rău.

Muzici se auzeau pretutindeni. Tineri frumoși, perechi, perechi, dănuiau fericiți. Nu era decât răs și voie bună.

— Aceasta-i țara mea, a spus Sorin. E țara focului și a iubirii. Aici nu-i niciodată noapte. E totdeauna cald și tinerețe. Nu e frumoasă țara mea, băiete?

— Ba e frumoasă, zău, tătucă, dar nu știu dacă pot să-ți pun și o întrebare?

— Pune orice întrebare, măi copile! a rostit împăratul vesel peste fire.

Și punând palmele la frunte, privind în jos, Brițeu a zis cu îngândurare:

— Tătucă! N-ai putea să-mi spui, de-aci Biharia se vede? Și munții ei umbroși, pe unde sunt? Dar râul pe-ale cărui maluri am întâlnit-o întâia oară pe Drăgana?

S-a uitat îndelung Sorin către Brițeu și doar după aceea i-a răspuns:

— Ți-e dor de țara unde te-ai născut, copile?

— Mi-e tare dor, tătucă, a spus Brițeu.

— Credeam c-ai să rămâi aici, să împărățești cu mine țara asta! s-a mâhnit împăratul.

— Nu pot, tătucă drag, nu te întrista, a grăit iar feciorul. Crescut am fost, știi bine, între codri. Și-acolo am fost deprins s-ascult pâraie răcoroase șopotind, să sorb mireasma dulce-amară de pășuni. Nu pot să viețuiesc pe alt tărâm, pentru că acolo jos este și fata ce-o iubesc.

— Nu poți?

— Nu pot, tătucă, nu te supăra, dar de-acolo, din munții noștri - la tine m-oi gândi cu drag cât voi trăi. Ceas după ceas. Și niciodată nu te voi uita.

— Credeam că dacă ai să-mi vezi țara, ai să te îndupleci, a zis Sorin, cu inima întristată că i se îndepărtează feciorul, înțelegând însă că nu-l poate opri, că prea-i e dor de țara

unde se născuse, unde era și fata ce-o îndrăgise. Să-mi spui însă, băiete, ce să fac pentru tine? Care-i dorința cea mai mare a ta, să ți-o împlinesc?

— Doar o dorință am, tătucă, tu o știi.

— Care? Spune-mi-o lămurit!

— Să mă ajuți s-o scap pe fata cea frumoasă de pădurean din gheara lui Lăstuș, așa cum mi-ai făgăduit venind aici pe drum.

— O vei scăpa!

Și împlinind voia feciorului, Sorin, cu prețul întristării sale fără margini, de a rămâne iarăși singur, a început să glăsuiască:

— A venit vremea, fătul meu, să înveți cum poți răpune pe Lăstuș. Întâi și întâi trebuie să afli că steaua care scânteiază pe fruntea ta e din mănunchiul paloșului meu. Și ea are putere să-ți ocrotească viața. Dacă vreo armă ucigașă e îndreptată către tine, ea nu te poate atinge; fiara de-o vede, se îmblânzește: zmeii, uriașii, balaurii nu-ți pot face niciun rău.

— Îți mulțumesc, tătucă, pentru ea, a zis smerit Brițuiu sărutând mâna lui Sorin. Și-acum, rogu-te, grăiește mai departe.

— Coboară-te, copile, cu murgul ce ți-am dat, a glăsuț Sorin, până la locul ce se cheamă Stâna cea de vale. Acolo ai să afli un pârau cu apa ca de gheață. A izvorât din lacrimile mamei tale, din dorul ei aprins pentru noi. Să sorbi din el și ai să capeți putere înzecită. Să cauți apoi pe bătrânul Andrei. El știe multe, o să-ți fie de folos. Abia după aceea să pleci la luptă. Eu voi veghea neconținut, de sus, asupra ta. Și astfel, fătul meu, vei birui.

De cum a auzit și vorbele acestea, Brițuiu și-a luat rămas bun de la tatăl său. Sorin l-a îmbrățișat cu drag și cu durere, lăcrimând din nou. Și încălecând pe calul fermecat, flăcăul a pornit iute în jos, către Biharia.

A călărit, a călărit prin zarea nesfârșită, prin norii albaștri, vineți, verzi ca apele din munți, prin alții purpurii ori galbeni ca iarba veștejită. A coborât, a coborât. Când a simțit deodată ceața cea rece, cum numai peste munți se află,

când a simțit miresmele pășunilor și a auzit cântecele aspre ale bouarilor, a știut că-i Biharia.

— Biharia mea! a strigat el. Sunt iar la sânul tău, pământ pe care m-am născut...

A ajuns jos pe munți, și-a căutat să afle mai întâi unde e Stâna cea de vale. La stână, un cioban i-a arătat izvorul minunat de gheață. A sorbit apă din izvor. Cum a sorbit, i s-a părut că apa-i spune încetinel:

*Și cel fecioraș,
rumen, drăgălaș,
a venit coala,
apa să mi-o bea...
Și el dacă bea,
îci din apa mea, -
să se răcorească,
puterea să-i crească,
și să biruiască
unde va umbla,
unde va lupta!...
Lacrimile mele
chinul să i-l spele!...
Și cât va trăi,
eu îl voi iubi.
Tare-l voi iubi
și îl voi dori...*

.....

A băut Brițuiu apă din izvorul de gheață. Și-a amintit cu drag de maică-sa și a simțit că i-au crescut puterile înzecit.

Pe urmă s-a urcat din nou pe cal; a căutat, după sfatul tătâne-său, pe Andrei, bătrânul. A aflat de la pădureni, pe drum, că Andrei și doi feciori ai săi de suflet, Paltiş și Gruieș, păzesc cu toții laolaltă balaurul cel alb, ce-a viețuit cândva în țara de gheață a împăratului Troian. Mai au în strajă ploaia cu șuvoi, o iapă sălbatică și trăsnetul cel rău, un cerb cu coarne și copite de oțel.

Pe cel balaur l-a prins însuși Sorin, când a pierit împărăția

de gheață a lui Troian, dar iapa cea sălbatică și cerbul cel cu coarne și copite de oțel i-au prins bouarii și pădurenii sus în munți. I-au zăvorât, să nu mai poată face rele.

A călărit deci mai departe Brițuiu, spre o pădure mare, din coasta muntelui Bohodeiul, unde i se spusese că locuiește Andrei cu fiii săi. Aveau aci sub coastă o peșteră adâncă, unde țineau sub pază cele trei vidme.

Când a ajuns Brițuiu la peșteră, era sub seară și toți pregăteau cina. Andrei, bătrânul, pusese în frigare zece boi. Flăcăii săi copseseră-n cuptor un munte întreg de pâini și aduseseră de la izvoare un râu întreg de apă în butoaie.

Și-apoi, tot după legea cea veche a ospetiei, întâi și întâi a trebuit să se așeze Brițuiu la masă.

A mâncat bine și a băut. Și după ce i-a cinstit masa, a vrut Andrei să-i asculte și păsul.

L-a ascultat cu luare-aminte. A stat un timp și-a cugetat; pe urmă a hotărât:

— A venit dară vremea să-l zdrobim pe Lăstuș! De când aștept eu ceasul acesta! De când doresc eu bătălia asta! O să luăm vidmele cu noi, ca să ne fie de ajutor și o să plecăm. Voi ce ziceți, feciori, plecăm în noaptea asta sau plecăm mâine în zori?

— În noaptea asta! au răspuns feciorii amândoi, într-un cuvânt.

Andrei a râs pe sub mustăți, pentru că el știa mai dinainte răspunsul celor doi feciori.

După aceea au descuiat zăvoare. Andrei a scos balaurul, Paltiș, iapa sălbatică și Gruieș, cerbul cel cu coarne și copite de oțel. Le-au pus la fiecare câte un frâu de fier. Au luat în mâini jordi de aramă încinse în foc și-au încălecat pe vidme ținându-le pe cât puteau mai bine strânse în frâiele de fier. Brițuiu s-a urcat și el pe cal. Și au plecat cu toții laolaltă, gonind din răspuțuri.

În revărsat de zori au fost în fața lui Buteasa. Uriașul cel de piatră nu s-a mișcat din locul lui ca să le închidă calea. Gemea doar gros și huruia vârtos din toți rărunchii lui de piatră.

— Ce e, uriașule? Ce gemi așa? I-a întrebat Brițuiu.

— Cum să nu gem, a mormăit uriașul, dacă am fost rănit de moarte cu buzduganul lui Lăstuș? Mi-a sfărâmat rărunchii. Și zmeul, care l-am slujit atâția ani, nici nu s-a ostenit să vie să m-ajute!

— Dar tu, Buteasa, ai fost odată un viteaz, a luat cuvânt Andrei. Și zmeul te-a înfrânt prin viclenie, după aceea te-a și pus sub vraja lui. Te-a osândit să-l și slujești.

— Acum, dacă m-a lovit cu buzduganul, a pierit toată vraja! a huruit Buteasa. Nu mai sunt robul lui.

— Atunci de ce nu te răzbuni pe zmeu? a mai grăit Brițeu.

— Ba, cum de nu, m-aș răzbuna, dacă mi-ar scoate cineva din măruntaie buzduganul. Că mult mă chinuiește greutatea-i pe rărunchi.

— Să ți-l scot eu! a zis Brițeu.

— Dacă faci asta, am să-ți spun și-o taină, a huruit iară Buteasa.

Brițeu atât a așteptat. A dat poruncă murgului. S-au înălțat până la locul unde se-nfipsese buzduganul în trupul lui Buteasa, făcând o bortă cât o peșteră de largă. A intrat înăuntru, în peștera de piatră. A luat de acolo buzduganul, care-i zdrobise uriașului rărunchii, și a ieșit cu el afară.

Când l-a văzut Buteasa pe flăcău ieșind cu buzduganul, când s-a simțit mai ușurat de suferință, l-a învățat:

— Află, băiete, că toată puterea lui Lăstuș e într-un ulcior cu apă vie, ce-l ține totdeauna lângă el. Dacă ai să izbutești să sfarmi ulciorul, dihania se va preface într-o stană. Și eu, să știi că-ți stau într-ajutor să răpunem pe zmei.

— Bine, uriașule! s-a bucurat Brițeu, rotind în mână buzduganul. S-a coborât apoi în zbor cu murgul lui, pe țărmul apei, care curgea la poalele cetății, unde făcuseră conac Andrei și fiii lui de suflet.

Cu toți au pornit sfatul, cum să se desfășoare bătălia.

Pe când se sfătuiau, s-a ridicat deodată pe turla cea de sus a zidurilor negre un sul de fum înecăcios. Fumul s-a răsucit, din el s-a ivit chipul lui Lăstuș. Acesta a grăit către flăcău cu vocea cea mai mieroasă:

— Brițeuule, dragă Brițeu, de ce vrei tu să fim dușmani? Nu crezi că e mai bine să uităm trecutul? Tu să-mi lași mie pe

Drăgana, eu să te umplu de avuții!

— Ehe, măi zmeule, a spus flăcăul, află că dragostea curată nu se răscumpără cu aur. Că nu e nicio avuție de pe lume să o poată plăti. Și ce mai vorbă lungă. A venit vremea să dai socoteală pentru faptele tale; și orice ar fi pe lume, noi doi ne vom lupta.

Auzind zmeul răspunsul lui Brițuiu, s-a aplecat de mijloc deasupra turlei în care se urcase și a rostit cu prefăcătorie și mai mare:

— Te necăjești degeaba, măi Brițuiu. Drăgana îmi va fi mireasă. S-a învoit să facem nunta. Iar pentru tine-s fete ca frunza și ca iarba. Nu copile sărmame de pădurean ca ea, ci zămislite anume de regi sau împărați. Pe oricare vrei pot să ți-o dau de soție.

Cum a zis zmeul vorbele acestea, a și bătut din palme. De peste râu s-a auzit un fâlfâit; și a venit în zbor o coțofană. A bătut coțofana din aripi în fața lui Brițuiu; și s-a schimbat pe loc într-o fată frumoasă, cu părul negru corb, ca al Drăganei, cu buze umede și pârguite, și brațe moi și albe, înveșmântată în haină de mătase viorie împodobită toată-n nestemate.

— De vrei, pot ca să-ți fiu mireasă! a rostit fata cu glas îmbietor.

Brițuiu a șovăit o clipă privind la frumusețea fetei și zmeul hohotind, i-a strigat răgușit:

— Așa este că șovăi? Așa-i că e frumoasă? Ei, ia-o tu pe asta, și lasă-mi pe Drăgana. Astfel vom avea pace.

Atâta că flăcăul s-a scuturat pe dată de tulburarea ce-l cuprinsese și a răspuns:

— Ia-ți, Lăstuș, coțofana! Nu pentru ea am venit până aici, să fac război cu tine. Mai bine hai, grăbește-te la luptă!

Cum a rostit așa Brițuiu, a ridicat mâinile în sus fata cu părul negru. S-a făcut iară coțofană și-a zburat peste râu.

S-a schimbat zmeul la obraz de ciudă, dar iute a bătut din nou în palme. Și-n locul coțofenei s-a ivit pe dată o altă pasăre - o fâsă. A dat și ea din aripi, și s-a schimbat în fața lui Brițuiu într-o fată cu părul ca arama, ochii ademenitori și straie lungi din catifele roșii. A zâmbit fata cu dorință spre Brițuiu și l-a chemat la pieptu-i, ce se zbătea sub altița

bogată, cusută cu rubine.

A izgonit-o Brițeu și pe aceasta, zicând:

— Mie nu-mi trebuie altă fată afară de Drăgana!...

Zmeul și-a strâmbat tare chipul său cel schilav; dar a bătut pentru a treia oară din palme. Și-n locul fisei s-a ivit o brumăriță, o pasăre micuță, cenușie. Și brumăriță a fâlfâit ușor din aripi și s-a făcut o fată cu părul ca de aur, în veșmânt feciorelnic, cu ochii plecați în jos, ce-a șoptit cu sfială:

— Eu sunt copila care-ți trebuie.

— Și e bogată cum nu-i alta în lume, a mai clănțănit zmeul.

— Pieriți! Pieriți, înșelătoare! s-a mâniat Brițeu. Voi vreți să îndepărtați de mine pe Drăgana, dar mie numai ea mi-e dragă. Pieriți! Iar tu, Lăstuș, gătește-te că începem lupta.

A zis astfel Brițeu; și a pierit brumăriță. Zmeul s-a închis în turlă; de-acolo a răcnit:

— Trei fete mândre, ca trei zâne, ți-am îmbiat, Brițeu. S-alegi din ele una. Și să-mi lași mie pe Drăgana.

— Bine ai făcut, Brițeu, că n-ai ales niciuna, a spus atunci Andrei. Toate trei fete au fost de fapt doar una: zmeoaica Tarița, sora lui Lăstuș. Numai că a venit mereu sub alte înfățișări. Și ea poftea să-l încuscrească pe Sorin prin tine, cu Lăstuș, să-l scape de pedeapsa ce-l așteaptă!

— N-ai vrut să te supui voinței mele, a mai urlat o dată din cetate vocea învrăjbită a lui Lăstuș. Așa ai fi scăpat de ura mea. Să știi că steaua pe care o ai în frunte nu te mai poate ocroti. Am țesut vrăji, ce-o fac neputincioasă. Tot nu te învoiești să pleci pe-ací încolo și să-mi lași mie pe Drăgana?

— Nu, zmeule, a spus feciorul. Nu voi pleca de-aicea decât după ce te-oi zdrobi. Și orice-ar fi să fie, de-o trebui să mor, tot voi lupta cu tine!

A zis așa Brițeu și a dat semn de luptă.

Andrei cu fiii săi au pregătit cele trei vidme și s-au suit pe ele, ținând frâiele în mână: bătrânul pe balaur, Paltiș pe iapa cea sălbatică, Gruieș pe cerbul cel cu coame și copite de oțel.

— Buteasa, tu ne stai într-ajutor? Îți ții cuvântul? I-a întrebat încă o dată Brițeu pe uriaș.

De sus din slăvi, Sorin sta și el gata ca să-și ajute fiul.

Auzind întrebarea lui Brițuiu, a încordat o dată arcul, lăsând să-i fulgere o săgeată fermecată în inima de piatră a lui Buteasa.

Săgeata a încins tot trupul rece al uriașului de piatră; i-a dat putere să mai lupte; și el a glăsuț:

— Sunt gata, voinice, să lupt acum și eu, să îmi răzbun robia în care m-am aflat atâta timp la zmeu!

— Uriașule! a tunat zmeul din cetate. Dacă ai să ții cu mine, am să te vindec, și-am să te las să pleci prin lume liber.

— Nu, zmeule, a răspuns Buteasa, nu-mi trebuie mila ta și nici nu cred cuvintele-ți viclene. Mai bine vreau să mă răzbun!

— Îți mulțumesc, uriașule! s-a înveselit Brițuiu. Fii dară gata! Și tu, Andrei! Pornim!

Și-a început bătălia...

Nemaivăzută și nemaiauzită luptă!...

Se spune că întreaga lume a stat atunci pe loc, ca să asculte bătălia așteptată de oameni de vreme îndelungată. Nici râul n-a mai curs, nici frunzele n-au mai șoptit, nici gâzele n-au mai zburat. Pe cer s-au oprit norii din mers. Vântul n-a mai bătut.

Și toți, și toate au rămas așa, fără suflare, așteptând să vadă: cine va birui? Cei buni, Brițuiu, cu Andrei și fiii lui, ajutați de Sorin? Sau răii: Lăstuș cu zmeii săi?

Fierseseră, se povestește, zmeii, în cazane mari de fier, în clocot, plumb și smoală. Le-au și vrăjit așa ca steaua pe care o purta Brițuiu să nu-i mai poată feri trupul. Să-l poată arde până la os cu plumbul și cu smoala clocotită.

Și-au început să zvârle cazanele încinse de acolo din turle.

Numai că împăratul Sorin veghea...

Privise în piatra inelului pe care-l avea în deget și văzuse pe zmei când făceau vrăji peste cazanele în clocot.

A luat atunci săgeți din cucură. Și-a țintit cu una în steaua ce-o avea pe frunte Brițuiu, dându-i putere nouă să se împotrivească vrăjii și să-i ferească trupul de arsuri.

A mai tras trei săgeți către Andrei și fiii săi de suflet. Săgețile împăratului Sorin n-au făcut niciun rău celor trei oameni; ba, dimpotrivă, le-au mai dat tărie în brațe și putere,

ca smoala și plumbul clocotite, care curgeau de sus, să nu se lipească de ei, să nu-i primejduiască.

Brițeu, dârz, s-a repezit atunci spre temeliiile cetății, dând cu putere în zidurile negre cu buzduganul.

De câte ori a dat Brițeu, de-atâtea ori s-a clătinat cetatea c-un bubuit, de parcă se răsturna întreg pământul.

Și-n vremea asta, Andrei a împins cu jordia de aramă balaurul pe care-l călărea. Balaurul a și pornit să sufle viscol pe nări, ca-n vremea lui Troian cel crunt, lovind cu vuiet mare în zidurile negre.

Cei doi flăcăi, Paltiş și Gruieș, au năvălit asemeni cu ploaia cea sălbatică și trăsnetul peste cetate. De sus, au început să cadă peste turle bolovani grei de stâncă, pe care-i azvârlea Buteasa.

Au hăulit atuncea din străfundul lor toți munții. Râul se revărsase peste țarmuri, iar jos, la poalele cetății, pământul a început să se topească și-apoi să fiarbă, de atâta plumb și smoală azvârlită de zmei din turlele cetății.

Și lupta a urmat întreaga ziua, până ce stele s-au aprins pe cer, să lumineze calea reginei nopții, Luna, venită într-un rădvan de argint, ca să privească înfricoșătoarea bătălie.

De-atâta înfierbântare – pentru că zmeii clocoteau neconținut smoala și plumbul în cazane – cetatea se făcuse roșie ca focul și strălucea ca un rubin în noapte.

Oho! Ce zile și ce nopți au fost acelea! A mai trecut o zi și încă o noapte. S-au mai scurs alte nopți și alte zile, în totul șapte.

Și-n acest timp, în smoala și în plumbul care curgeau de sus, au pierit toate vietățile, până departe-n jur. Au pierit fiare. Și-au dat sfârșitul peștii în apa unde se scursese mîzga aceea otrăvită. S-au prăpădit gângăniile în miasmele fierbinți, ce se înălțau acolo pretutindeni. S-a pârjolit pădurea și buruienile... N-a rămas nicio floare.

Numai Brițeu și cei trei soți ai săi de luptă n-au îndurat nimica. Săgețile acelea fermecate, țintite de Sorin, i-au oțelit la trupuri și i-au ferit de orișice primejdii, de orișice urgie. Dar în schimb ei au tot lovit cu și mai multă putere în cetate.

Așa loveau, că zidurile au început de la o vreme să se

sfarme. Cădeau bucăți ca nucile la vale. Au început să cadă, să se surpe zidurile negre!

Și s-au fărâmițat mai mult sub bolovanii lui Buteasa.

Biharia întreagă s-a zguduit în focul cea mare al bătliei!

Și-n depărtări, pe munți, și pe pășuni, și în păduri, bouarii, pădurenii, au lăsat tulnice și buciume de-o parte, femeile au uitat copiii fără hrană lângă vetre, orișice lucru și cuvânt a încetat. Și toți au stat s-asculte zgomotul năprasnic al luptei dintre oameni și zmei, gândind cu îngrijorare în cugetele lor: «Oare se va sfârși acum domnia și puterea cea rea a zmeilor peste Biharia? Sau ei vor birui și vom rămâne în stăpânirea lor pe veci?»

Și fiecare ar fi dorit să se grăbească către viitoarea bătliei, să vină într-ajutorul lui Brițieu, dar nimeni nu putea să se apropie de locurile aprinse și mistuite de acele șuvoaie clocotite, ce le zvârleau fără de contenire zmeii pe pământ.

Numai că iată, în ceasurile acelea de cumpănă și grijă, deodată a răsunat peste Biharia un urlet ce-a umplut de înfiorare pe fiecare om.

Ce s-a întâmplat?

S-a întâmplat că-n toiul bătliei, Brițieu, tot lovind cu buzduganul acela de nouă sute de ocale, a izbutit deodată să facă o spărtură în zidurile negre ale cetății.

Când zmeii au văzut spărtura și buzduganul lui Brițieu lovind mai cu mânie, ca să lărgească locul, au aruncat cazanele într-o parte și-au strigat lui Lăstuș, cuprinși până-n călcâie de spaimă:

— De-acum, stăpâne, încetăm lupta, feciorul lui Sorin a pătruns în cetate.

Fără să mai aștepte răspunsul lui Lăstuș s-au prins cu ghearele unul de celălalt și au sărit cu toții, țipând și făcând larmă, pe pământ.

Buteasa i-a văzut când au sărit și a căutat în pripă un bolovan mai mare, să-i zdrobească; dar n-a găsit. Plin de mânie, a ridicat brațele-n sus și și-a smuls capul său greu de piatră de pe umeri. Și, ridicându-și în sus capul, l-a zvârlit pe urma zmeilor să-i nimicească.

Atâta că Buteasa era bătrân și istovit de frământările

acelor zile, de rana ce-o avea în măruntaie și n-a țintit destul de bine. Capul i s-a sfărâmat fără folos în râul ce curgea pe-alături și unda lui a dus la vale bolovanii.

Trupul de piatră al uriașului s-a preschimbat în munte ca toți munții, având pe culmea lui adâncitura de unde a smuls bătrânul capul acela mare, greu, cu păr de ferige și brusturi, cu barbă verde de licheni.

Numai că zmeii, înfricoșați, s-au repezit în partea cealaltă, pe un munte ce se înălța acolo, chiar în fața lui Buteasa. Și înghiontindu-se unul în celălalt, doborând în drum brazii, au și pornit la goană.

Dar înainte de a ajunge pe vârful muntelui, s-a avântat pe urma lor și Gruieș, călare pe cerbul cel cu coarne și copite de oțel.

Cerbul a pătruns repede între zmei. Și trăsnetele cu care lovea cerbul, din coarne și copite, trăsnete verzi, ucigătoare, loveau cumplit pe zmei. Fiecare trăsnet doboră un zmeu și-l prefăcea într-o viperă lucioasă, neagră, ce luneca și se-ascundea sub bolovani.

Niciun zmeu n-a scăpat. Doar Gruieș, călărind pe cerb, a mai ajuns până în vârful muntelui și, de-acolo, a strigat spre tatăl său, Andrei, vestindu-l că i-a doborât pe toți.

Cât Gruieș nimicea pe zmei, Brițuiu a tot lovit în ziduri. A tot lărgit spărtura ce-o făcuse. A pătruns în cetate călare pe murgul său. A dat năvală-n sus pe scări! A ajuns până-n turlă. Și sus, pe ziduri, iată-l pe Lăstuș, înfricoșat și-ncercând să fugă.

În dinți zmeul ținea lăntugul de care era prins piciorul porumbiței. Ulciorul cel cu apă vie, în care își avea toată puterea, era în mâna stângă. Și-n mâna dreaptă ținea strânsă o făclie, armă de zmeu, mai tare ca o spadă sau ca un buzdugan. Cu acea făclie Lăstuș putea să pârjolească întreaga lume.

Tocmai își întinsese zmeul aripi și se urca în văzduh.

Brițuiu a dat piteni și a pornit cu calul după zmeu. Îndată l-a ajuns; și l-a prins de-o aripă. Și amândoi au început să lupte, în timp ce viscolul sufla, ploaia sălbatică bătea și trăsnetul cădea de pretutindeni.

Zmeul s-a întors, a lovit pe Brițeu cu făclia ce o ținea în mână. Pe nări a început să sufle arșiță. Și pulberi otrăvite a azvârlit din gură.

Zadarnic a încercat acestea toate zmeul. Brițeu a rămas neatins. Făclia luneca pe lângă trupul flăcăului, iar pulberile otrăvite și arșița îl ocoleau.

Văzând Lăstuș că nu-l poate răpune pe Brițeu, a vrut din nou să fugă și să scape; să se piardă în lume, luându-și cu sine numai pe Drăgana, schimbată-n porumbiță.

Scrâșnind din colți, răgind cu înverșunare, a lăsat dară lupta la o parte și-a fâlfâit puternic din aripi; a pornit iar să zboare.

Dar murgul fermecat al lui Brițeu l-a și ajuns îndată de pe urmă. Flăcăul l-a izbit din zbor cu buzduganul. Și lupta a început din nou... mai tare... Tot mai tare... S-au coborât, lovindu-se unul pe altul, pe-o culme înverzită, învecinată cu cetatea. Aicea lupta a urmat mai îndârjită. S-au luptat zile, nopți – cine mai știe cât s-or fi luptat. Până ce, dintr-odată, l-a lovit flăcăul pe zmeu cu buzduganul atâta de puternic, că zmeul a căzut de-a berbeleacul de pe culme, până la zidurile sale negre, de unde-și luase zborul. Și, sub greutatea loviturii, ulciorul cel cu apă vie, unde-și ținea ascunsă el puterea, i s-a spart, făclia i s-a stins. Zmeul s-a prefăcut îndată în stană de piatră la poalele cetății. Acolo a rămas pentru vecie.

În locul unde s-a sfârșit ulciorul a izvorât o apă, s-a prăvălit la vale, schimbându-și cursul pe la mijloc, aidoma unei mori, căzând apoi cu vuiet într-o prăpastie adâncă, vrând parcă să înghită, să macine sub apă și stana închircită a zmeului Lăstuș.

Și-apoi când zmeul a pierit, Brițeu a văzut cum vine în zbor o porumbiță deasupra morii acesteia de piatră și de apă – a morii zmeilor. Era o porumbiță ce scăpase dintr-un lăntug ce îl ținuse zmeu-n gheară. Și ea s-a pogorât în fața lui Brițeu. Când a ajuns chiar lângă el, a mai bătut o dată din aripi și s-a ivit în locul ei Drăgana.

Brițeu a luat-o în brațe pe copila care-i era dragă și pentru care se luptase pe viață și pe moarte cu toți zmeii.

Iară copila s-a strâns cu dragoste la pieptul flăcăului

viteaz...

A mulțumit după aceea Brițeu lui Andrei și celor doi feciori ai săi, pentru ajutorul ce i-au dat. Și după ce a luat cu sine – tot după sfatul bătrânului Andrei – un solz de pește fermecat, aflat într-o ureche a stanei, Brițeu a pornit pe murg, cu draga lui, spre muntele Aleul, spre casa părintească din pădure. Și cât s-au bucurat bătrânii, când au văzut copila ce o credeau moartă.

Și ei, Brițeu și Drăgana, au hotărât să și pornească nunta...

S-a plecat dară voinicul cuviincios înaintea părinților copilei. Și le-a cerut-o soață pe Drăgana. Ei l-au îmbrățișat. I-au binecuvântat pe amândoi și le-au urât să fie de-a pururi fericiți.

Atunci Brițeu și-a amintit de solzul cel de pește, pe care îl scosese din urechea dreaptă a stanei lui Lăstuș. A suflat peste solz – precum aflate taina mireasa sa, în timpul cât stătuse în cetate. Și, ca prin farmec, s-au ivit acolo pe muntele Aleul palatele de aur bătute în pietre scumpe ce le avusese zmeul, grădinile întinse, dezmiardate, pline de flori și păsări rare, cu alei prunduite numai în nestemate. Și prin palate au început din nou să robotească slujitorii aceia pe care îi avusese zmeul.

Voinicul s-a îndreptat către palate, ținând pe draga lui de mână și-a slobozit pe toți copiii de munteni, ce-i avusese zmeul în robie.

Apoi a început, cum se înțelege, nunta!...

La nuntă au venit însuși mărețul Sorin, apoi bătrânul Andrei și fiii săi de suflet și toți bouarii, toți pădurenii din Biharia – că avusese zmeul bucate și băuturi, cât nu se pomenește, acolo, în beciurile palatului de aur.

Și-au petrecut... Și-au jucat... Și fluiere-au cântat... Și cetere, și buciume-au sunat cu veselie, nu numai pe Aleul, ci până-n depărtare pe munții Gruieș, Buteasa și Brițeu, prin locuri unde se dăduse bătălia, în preajma morii zmeilor.

Ba încă, după obiceiul muntenesc, au venit înaintea mirelui toți ceterașii, legați cu chischineie, năframe albe, după gât. Și unul dintre ei, în timp ce strunele îl îngânau, a zis cu glasul subțirel, prefăcându-se, în hazul tuturor, că-i fată:

*Spune-mi, Brițeu curat,
în ce ape te-ai scăldat,
de ești falnic și viteaz,
și dezmierdat la obraz?*

Alt ceteraș i-a și răspuns deîndată cu glas gros de voinic:

*Spun, Drăgano, adevărat...
Apa-n care m-am scăldat,
este dorul – știi tu bine...
Cine-l simte, să suspine,
să vină-n brațe la mine...*

Mesenii au hohotit; dar ceterașul cel de-al doilea a mai spus:

*Zi, Drăgano,-i rândul tău,
tu-n ce apă, în ce tău,
te-ai scăldat, te-ai îmbăiat,
de ți-e trupul mlădios
și ți-e chipu-așa frumos?*

Iar ceterașul cel dintâi a răspuns subțirel:

*Spun, Brițeu, adevărat,
Apa-n care m-am scăldat,
E dragostea pentru tine...
Cine-o știe, să suspine
și să mă cuprindă-n brață,
să mă ție-așa o viață!...*

Apoi, în veselie tuturor, ceterașii au dat cu toții laolaltă glas, zicând:

*Dragostea-i ca mierea dulce,
de ce-o guști, nu te-ai mai duce...
Miere dulce-i dragostea,*

dac-o guști, ai tot gusta.

După vorbele acestea s-a întetît jocul și veselia, în timp ce alt cântăreț, cel mai ghiduș dintre toți, a mai grăit astfel:

*La nuntă de-asta venim,
să petrecem, să glumim,
că și eu la casa mea,
am ce bea și ce mânca,
da' nu-mi vine-a și juca...
Haide dară să cântăm,
să cântăm și să jucăm,
pe miri să înconjurăm,
și-un trai bun să le urăm!...*

Așa au tot nuntit și s-au veselit, șapte zile și șapte nopți.

În cea de-a șaptea zi, s-au adunat bouarii și pădurenii la poalele pridvorului de aur, în care se aflau mirii și unul dintre ei a spus:

— Voinice Brițuiu, tu ești acela care-ai scăpat prin vrednicia ta pământul strămoșesc de sub urgia zmeilor... Și tu ne-ai scos de sub călcâiul lor afurisit. Ție ți se cuvine dară să ne ocârmuiești și să ne aperi de alte rele ce s-or ivi în viitor. Și cum Biharia nu a avut, nici nu are împărat, noi te-am ruga să ne fii tu!...

— Trăiască împăratul Brițuiu! au răsunat glasurile voioase ale muntenilor.

Și fiul lui Sorin nu s-a putut împotrivi, că era lumea plină pe-atunci pe toate tărâmurile de vidme, șerpi, balauri, zmei și alte fiare... Vremuri grele puteau oricând să se întoarcă. Și-au vrut muntenii să aibă în fruntea lor un braț viteaz, un os din osul luminatului Sorin.

Astfel s-a învoit Brițuiu să fie împărat. Și-a cârmuit el vreme îndelungată, alături de Drăgana lui, cu înțelepciune și cu vitejie, luptând și înfrângând pe toți dușmanii, căutând să facă uitați toți anii aceia întunecați, când stăpânea Lăstuș peste Biharia.

Numai că urmele acelor cumplete întâmplări din vremea lui

Lăstuș tot au rămas: ruinele cetății celei negre, stânci aspre, colțuroase, străjuite de brazi drepti și întunecați, asemuindu-se cu o moară părăsită, plină de vipere lucioase, înveninate.

Mai jos de moara «dracilor de zmei», cum le spuneau odinioară muntenii, învolburat și înspumat, trece un râu. Pe țărmul său era copila, când a văzut-o întâia oară Brițuiu și când cu frumusețea-i l-a vrăjit. În amintirea fetei, râul a fost numit Drăganul.

Și încă se mai zice că oarecine de se așază pe mal, la ceasul când în unde ard stelele din cer, el poate să audă cum apa șopotește legenda cea străveche ușor, fără sfârșit...

Ghialumer

Mai este un loc anume în Biharia, nu prea departe de muntele Băița, pădurosul, unde se află o cascadă. Și apa din cascadă are, pe cât se spune, o vrajă. Din ea parcă se aude un glas, șoptind înfierbântate stihuri de dragoste.

Odinioară, precum se povestește în legendă, apa aceasta, cascada Ghialumer, nici nu se pomenea. Necum să stihuiască!

Aci, cum se mai știe din bătrâni, a fost odată numai un castel fălos și plin de bogăție. Castelul unui crai, pe nume Mătieș.

Și craiul Mătieș avea o împărăție pe cine știe unde! Dar, obosit de lupte, sătul și de domnie, craiul se hotărâse să lase scaunul unui fecior mai mare și el să se odihnească aicea la castelul pe care-l avea în munte.

Voise Mătieș ca să-și petreacă restul de zile ce mai avea, fără de nicio grijă, numai în veselie.

A dat poruncă dară să i se încarce avuția în lăzi încăpătoare de aramă, bine ferecate. Și lăzile le-a pus în care trase de boi vânjoși de munte.

Și au pornit spre noile sălașuri. Atâta avuție avea cu el, atâta aur, scule și pietre prețioase, atâția bani, tot ce strânsese craiul în lunga lui domnie, că se plecau în jos de-atâta greutate carele și-abia se mai târau pe drumuri de pădure.

În frunte mergea craiul, călare pe-un cal roib, purtând la șold o spadă ce înspăimântase lumea. În urma sa veneau într-o caleașcă mare, smerite și supuse, soția și o copilă, Ileana.

Și după ei urmau: Amira, tovarășa de joacă a Ilenii, și tatăl său, Gomora, acela care știa să afle tâlc în stele, putea citi în lună, cunoștea și zodiacul, putea să afle de vin vremuri mai rele sau mai bune, de e război sau pace... Dar câte nu știa? El însuși sfătuisese pe craiul Mătieș să părăsească scaunul și să-și afle odihnă aicea la castel.

Și craiul ascultase, pentru că sfetnic bun i-era Gomora. De aceea-l și ținea mereu în preajmă și vorba sa o prețuia întotdeauna.

Și copilei craiului, Ilenei, îi era dragă Amira. Crescuseră de-altminteri împreună. Și laolaltă le fusese jocul.

Și când mergea copila de crai la vreo plimbare, când țesea horbote și pânză, când se gătea, când învăța să dănțuiască, mereu era alături și Amira. De mici se deprinseseră să-și spună orice taine. Și una dintre ele când plângea, cealaltă sigur lăcrima și dânsa, la fel când râdea una, râdea fără îndoială și cealaltă.

Și-acum, dacă se așezase craiul aci în munte la castel, copila lui Gomora primise o încăpere, lângă odăile ce le avea Ileana, așa încât întreaga zi puteau să fie împreună.

Iar craiul, după ce vârase comorile în beciuri, se apucase de petreceri.

Strânsese lângă el, ca să-l desfete, pe cei care știau s-alcătuiască stihuri, povestitori și cântăreți din cetere și surle, pitici, dănțuitoare și măscărici. Stăteau cu toții pe treptele înalte de marmură ale castelului și craiul, după bună voia sa, le poruncea ca să-l înveselească fiecare, pe rând.

Dacă se plictisea, pleca la vânătoare de cerbi sau de mistreți, prin văile albastre ale munților. Și alteori se desfăta, plimbându-se numai prin sihlele înverzite și pline de miresme.

Așa-și trecea acum viața Mătieș, cu fală, plin de mulțumire și niciodată prea sătul de veselie.

În vremea asta, Ileana și fata lui Gomora zburdau pe aleile umbroase din parc sau prin cămări, cântau și se jucau. Fugeau vuind pe trepte, se alungau pe săli, făcând pe «baba oarba». Și-apoi, copile alintate cum erau, făceau atâtea pozne, că se speriasă o lume întreagă acolo la castel. Că se urcau în turlă, și uneori furau câte o lance de la vreun ostaș, pe când dormea în strajă; se coborau după aceea sub bolțile castelului, acolo unde sta Gomora în fum, vrăjind mereu, și-i răsturnau clondirele de sucuri și unsori. Iar alteori... Câte nu mai făceau?... Dădeau totul de-a valma mereu cu jocul lor!

Și vremea trecea iute. Trecea... Veniseră copile micuțe la

castel Ileana și Amira, și-acum erau crescute. Abia încăpeau în rochii. Și rochiile pe ele luau rotunjimi de flori. Ca merele-n grădină, așa se pârguiau. Nu mai fugeau pe trepte și nu mai necăjeau străjerii cei din turlă; ci în cămări stăteau, cu țeșături în mână și își vorbeau în șoapte.

Ba chiar, de la un timp, Amira se cam schimba, nu era ca înainte. Țesea ceva, cânta... Deodată, fără vreo pricină, se înroșea la față. Sau îi venea să joace. Cânta iară, tăcea... Pleca apoi în grabă. Din nou se întorcea, parcă voia să-i spună ceva Ilenei și nu-ndrăznea.

— Ce-ai tu, Amiră fată? a întrebat-o Ileana într-o zi. Nu mai ești tu aceeași, nu ești ca altă dată. Ți s-a întâmplat ceva?

Amira s-a împurpurat la față mai rău. Era gata să spună. Și a tăcut din nou. Dar prietena, Ileana, s-a tot rugat de ea și a stăruit:

— Ce e? Ce s-a întâmplat? Ai uitat oare că-mi ești ca și o soră și trebuie să-mi spui orișice ai pe suflet?

Până la urmă, Amira s-a înduplecat și, punând palme reci pe obraji aprinși ca jarul, a început să își mărturisească taina:

— Iubesc, iubesc pe un tânăr, Ileană!

— Cine-i? a vrut să știe fata de crai, cuprinsă de uimire. De-aici e? Vreun curtean? Și e bogat, frumos?

— Nu, nu-i curtean... Dar e frumos, cum nu-i niciun curtean, s-a înflăcărat Amira. E-nalt, tras prin inel, cu ochi ce te-nfioară. Și-are un glas, Ileană, ce-n inimă-ți pătrunde. Stihuri când glăsuiește, parcă-i un vrăjitor. Și-ți vine atuncea să pleci cu el oriunde, orice-ar fi să se-ntâmple, nimica nu-ți mai pasă.

— Și tatăl tău, Gomora, el ce spune? Vrea ca să-l ai de soț?

— Nu. Nici nu vrea s-audă. Zice că Ghialumer, așa precum se cheamă, este necredincios. Că el rostește stihuri, pe fete le vrăjește cu vorbe mincinoase, că lui totuna-i sunt, ori ochi albaștri, negri sau verzi. La fete, deopotrivă el inima le frânge. Pe urmă, după ce ele îl îndrăgesc, le lasă plângând cu amărăciune. Se duce. Minte pe-alta!...

— Și-așa e? De-i astfel, e cam rău.

— Nu... Nu-i așa! a zis gata de ceartă, orbită de iubire, Amira. Chiar el m-a încredințat că nu este nimic adevărat din

tot ce spune tata...

A ascultat Ileana tot ce-a grăit Amira: cum Ghialumer, o dată în parc, a așteptat-o și stihuri i-a șoptit cu dulce glas, molatic. I-a jurat apoi că-i va rămâne de-a pururi credincios și dacă vreodată își va călca cuvântul – el singur se blestemă să se preschimbe-n apă și să se piardă-n lume...

— În apă să se schimbe, de-și va călca cuvântul și n-o fi credincios? E tare jurământul! a spus încet Ileana.

— E tare și îl cred! a mai rostit Amira. Și-mi voi urma iubitul...

Și a plecat Amira, urmând pe Ghialumer sus, colo între codri, pe muntele Băița, unde stihuitarul avea coliba lui. S-a dus fără să-și mai asculte tatăl, ce-i prezisese multe nenorociri, de o să-i calce sfatul.

A făcut apoi Gomora și vrăji, ca să-și întoarcă fata acasă. Ce n-a făcut? Dar vrăjile, se știe, nu au putere de este dragoste curată... Și dragostea Amirei era mult mai curată decât cerul albastru; și vrăjile au rămas neputincioase. Se povestește că era nespus de fericită Amira, pe-acea vreme. Credea că toată lumea e a ei; că ei îi cântă munții în zvon de păsărele; că stelele și noaptea sunt pentru ea făcute! Iar Ghialumer rostea, acolo în coliba plină de flori de munte, aduse de Amira, stihuri fără pereche...

Un timp a tot rostit. Apoi stihuitarul a glăsuț mai rar. Mai rar a stat acolo în colibă. A tot plecat. S-a dus pe la castel.

Și craiul, aflând fapta Amirei, hotărâse că ea e vinovată și nu mai are voie să vadă pe Ileana; și nici măcar să-i calce piciorul la castel.

A venit Ghialumer la ospețele mari ce le da Mătieș și-acolo stihuia... Privea dănțuitoare ce se roteau în juru-i. El însuși dănțuia cu mintea amețită de vinuri. Și când îl întrebau curtenii despre Amira, le răspundea că nu-i mai este dragă... Și despre jurăminte, zicea că sunt cuvinte ce nu se pot păstra!

Și-a mai trecut o vreme. Nu mult...

A uitat Ghialumer cu totul de jurământul care-l făcuse Amirei. A părăsit-o!...

Umbla sărmana fată a lui Gomora prin păduri, plângând cu

plâns de moarte; se furișă prin munte ca o sălbăticiune, căuta să își ascundă de oameni durerea și rușinea.

Și nimeni nu știa de soarta sărmanei rătăcite. Ba nu, știa Gomora. Sub bolțile afumate el tot vrăjea. Fierbea într-o căldare sucuri verzi, otrăvite. Și-n aburii care se ridicau, privea pe fata lui.

Sărmana lui Amira!

Și-atunci s-a dus Gomora la craiul Mătieș, plecându-și jos genunchii pe-o lespede de piatră.

— Stăpâne, a zis el, umilit, vin la tine să-ți cer astăzi dreptate. Viu ca să-l osândești pe Ghialumer, ce amăgește inimi de fecioare, își calcă jurămintele făcute și-azvârle-n drum pe acele fete ce l-au crezut. Îți cer pentru credința care ți-o port, să-l osândești la moarte, căci mi-a înșelat copila.

— Pe Ghialumer? s-a minunat mult craiul. Tu știi, Gomora, cât ești de prețuit aci la curtea noastră. Și voia ta aș vrea să ți-o-mplinesc. Dar el, stihuitorul, ne face o fală mare față de înalții oaspeți pe care îi primim. Stihuri așa de măiestrite cum face dânsul, nu poate încă nimeni altul a ticlui.

— Vor mai cădea și alte copile nevinovate pradă lui! a zis Gomora.

A răspuns craiul:

— Ele sunt vinovate, nu trebuie s-asculte pe un stihuitor despre care oricine știe că amăgește fetele fără minte! Și-acum, te du, Gomora, la tine acolo sub bolți, vezi de clondire și de unsori. Auzi?

A scrâșnit vrăjitorul și-a jurat răzbunare, zicând în gândul său:

— Lui Ghialumer eu singur am să-i plătesc! Dar și tu, crai nevrednic, ce te-am slujit o viață și care pentru fala ce-o ai și pentru o desfătare nu vrei să faci dreptate, curând ai să dai seamă!

Și-n timpul cât Gomora nu mai avea alt gând, decât să se răzbune, o veste începuse să se audă prin munți.

Se povestea anume că Ileana, fata lui Mătieș, se pregătea acum să iasă în lume, să vadă, să cunoască. Să-și afle chiar și-un mire. Și că au fost poftiți să vină la ospăț, Brițuiu și Drăgana; alți împărați vestiți din țări îndepărtate. Ba chiar și

mândra Lună. Și s-ar putea să vină și învâlvoratul Sorin.

Fuseseră aduse bucate și băuturi alese; și pentru acel ospăț, fuseseră tocmiți și-alți măscărici decât aceia pe care-i avea la castel craiul.

Tarafe întregi veneau; apoi și dintre aceia ce știu să zugrăvească sau să cioplească-n piatră și-n lemn chipuri de oameni.

Voise Mătieș ca să rămână ospățul acesta de pomină, în basme, în cântece, zugrăvit pe pereți și chiar cioplit în piatră, de se putea.

În fruntea tuturor pusese însă craiul pe Ghialumer. Îi și dăduse poruncă s-alcătuiască stihuri în cinstea fetii, care ieșea în lume pentru întâia oară.

Și-n sinea lui, mărețul crai gândea c-o să urmeze după aceea și nunta c-un mire drag, vreun prinț, sau chiar vreun rege, ce l-o alege fata.

Chiar și Ileana aștepta vreun Făt-Frumos, cu pletele de aur, vreun crai viteaz, sau rege, sau vreun prinț, pe care ea îl va îndrăgi... Și fata lui Mătieș visa cum vor pleca împreună prin codrul plin de vrajă, încolo către zarea încinsă de lumini, în timp ce glas de cetere or să sune într-un duios alint, cântarea cea străveche de nuntă... Iar Mătieș și soața lui vor flutura din drum năframa, urându-le noroc și cale înflorită celor doi miri.

Așa visa copila lui Mătieș. Dar nu sunt toate în viață așa cum le visează copilele sprintăre.

Și înainte de ospăț, se zice c-a întrebat-o craiul pe fata lui dacă nu are vreo dorință. El, craiul, vrea să-i împlinească dorința pe loc, oricare ar fi...

— Ba da, am o dorință. a zis atunci Ileana, și-a căzut în genunchi. De mult vreau să te rog. Îndură-te de aceea care mi-a fost tovarășă de joc și las-o să se întoarcă la castel. Noi, când eram micuțe, Amira și cu mine, așa ne-am înțeleș, să mergem împreună la cel dintâi ospăț...

S-a încruntat rău craiul.

— Cere-mi orice, a răspuns el, dar numai asta nu... Să vie lângă tine o fată ce și-a plecat urechea la cele dintâi vorbe și-apoi s-a dus în lume nebună, zvânturată? Să șadă lângă tine o fată ca Amira? Nu! Niciodată! Nu!

A lăcrimat Ileana și s-a rugat mai mult de tatăl său s-o ierte; dar craiul a rămas până la urmă neclintit.

A fost Ileana peste măsură de mândrită. Numai că oaspeții începuseră să vină.

Tarafele cântau. Se așterneau mese bogate.

Fata s-a luat curând cu griji mărunte. Și-a șters de lacrimi ochii și a început să uite. Da zor să se gătească pentru petrecere.

Și iată, a venit seara care fusese hotărâtă pentru ospăț! La castel sunau muzici. În jurul meselor întinse stau craii, regii, prinții și vitejii, toți câți fuseseră poftiți. Iar mai încolo, în picioare, lângă ziduri, fusese adunată întreaga ceată a celor ce erau tocmiți: povestitori, stihuitori, zugravi și cioplitori de chipuri, apoi pitici, dănțuitoare, ori din aceia care înghițeau săbii, mâncau foc, făceau farmece.

Făclii fuseseră aprinse; și-așa de multe erau, de parcă era ziuă!

Sute de slujitori grăbeau prin sala cea mare, ducând bucate sau băuturi. Și cetera duioase oftau încetișor.

Dar, dintr-odată... au început să bată tobe.

Cobora fata. Venea de mână cu tatăl său, cu craiul Mătieș, pe treptele de marmură care duceau de sus spre sala de ospăț. Pasul ei lin abia de-atingea covorul de mătase, care fusese așternut pe trepte. Trupul îi unduia ca trestia, când adie vântul în faptul dimineții. Horbotele în care era înveșmântată foșneau. Colanele bogate din nestemate străluceau; și-n păr avea garoafe făcute de meșteri giuvaieri din pietre de rubine. Avea obraji rumeni și ochii lăsați în jos, puțin și de sfială, dar și pentru că așa se cade unei fete de crai, ce vine pentru prima oară la un ospăț.

Lăutele au sunat și glasuri de trâmbițe s-au risipit în depărtări, în fața fetei au ieșit prinții sosiți de pe întreg pământul.

— Ne închinăm, Ileană, ție! au rostit ei, toți într-un glas, și s-au plecat înaintea ei. Așteptăm umiliți să-ți cobori ochii către noi și să-ți alegi pe unul cu care să începi danțul!

Și toți feciorii aceștia de crai, cu spete largi, înalți, cu ochii viforoși, viteji fără de margini, ce colindaseră unii întreg

pământul, luptându-se cu zmei și căpcăuni, au început să se înfățișeze Ilenei.

Sub bolțile înalte ale sălii bogate de ospăț, în orbitoarea lumină a făcliilor cu miros de rășină, privirea senină a Ilenei căuta să afle pe acela pe care ea-l visase în visele-i de fată.

În haine încărcate de fireturi, ținând la șolduri săbii lucitoare, toți prinții așteptau cu frunțile înălțate spre fată. Și fiecare dorea să fie el acela care să-i poată prinde mâna ei mică, albă și, după o plecăciune, să înceapă cu ea danțul.

Ileana își plimba ochii la unul și la altul.

— Dar colo? Cine-i, tată? a întrebat Ileana sfioasă pe tatăl său. Cine e oare prințul ce stă acolo, la o parte, în fața cetelor de măscărici?

A prins întâi să zâmbească Mătieș; dar pe urmă a început să râdă.

— Acela? Nu-i prinț, fată. E doar stihuitar. Ai să-l auzi pe dată rostind. Stihuitar de frunte, ce-i drept. Însă nu-i prinț!

— Că n-o fi Ghialumer? El... care... Amira!... s-a îmbujorat de-a binelea la chip Ileana.

— El este!... s-a necăjit oleacă Mătieș. Nu-l mai privi. Mai bine vezi de prinții care așteaptă să înceapă danțul!

— Ei bine, atunci să fie oricare! a zis Ileana, și-a aruncat un trandafir aprins ca focul. Vreau ca să dănțuiesc!

Prinții s-au repezit în clinchete de săbii și cela care a izbutit să prindă trandafirul a fost un tinerel sosit din miazănoapte.

El a prins trandafirul, Ileana i-a dat mâna și danțul a început...

De când era pământul Bihariei, pământ, nu se știa să fi fost încă atâta veselie, precum a fost în noaptea aceea. Castelul tot se zguduia și munții hăuleau. Sunau străvechii codri până-n depărtări. Jucau și fiarele. Până și Luna, regina nopții, ce nu voise să vină la ospăț, ca să nu rămână cerul prea pustiu, se spune că juca-n rădvanul ei de argint, uitându-se de sus să vadă ce se petrece acolo la castel.

Și când danțul s-a terminat, au început să joace măscăricii comediile lor... Zugravii, cioplitorii de chipuri au început și ei îndată lucrul, silindu-se cu meșteșugul lor să prindă pe pânze

și pe ziduri, în lemn, în lut, sau chiar în piatră, pe oaspeții de vază ai craiului.

S-a făcut apoi liniște deplină și Ghialumer a început să stihuiască, să spună cuvinte măiestrite, așa cum ticluise el anume pentru fată.

În mână avea o liră bătută-n pietre scumpe. Din când în când suna, mângâind-o pe strune. Sta drept în fața fetei și stihuia. Era înalt și zvelt, cu o mantie pe umeri, cu părul parfumat, rostind cuvinte calde, cum nu mai auzise Ileana niciodată.

— Frumoasă ești, îi spunea el în stihuri, cum nu mai este chip, nici floare îmbălsămată, nici stea în toiul nopții... Cum nu-i nici vorbă sau cântec să te poată cânta...

Și-n viersul său, el a șoptit povestea unui cântăreț care îndrăgise o copilă de crai. Și la început stihul lui a sunat mângâietor, parcă scânteia lacul, scaldând în unda lui pe însăși mândra Lună. Deodată lira i-a sunat străpunsă de un fior. Și el arăta clocotul ce se întetea în pieptul acelui tânăr. Iar stihul i-era aspru, parcă venea furtuna și gemeau greu copacii... Și-apoi părea că se pornise furtuna, ce alerga nebunește, sfârâma tot în preajmă.

Ghialumer povestea, cum craiul pedepsise pe cântărețul care îndrăznise să-și ridice ochii la fata lui. Și fata s-a măritat c-un altul, c-un prinț, iar cântărețul a rămas singur și trist.

A mai sunat o dată din liră și stihul parcă înfățișa cum totul se liniștește. Și-n vâlul greu de ceață, care urma furtunii, și-n pulberea luminii, rămânea numai jalea.

Așa s-a sfârșit stihul. Toți câți au stat la masă, cu ochii umeziți, au rămas ca de piatră, zdrobiți și ei de jale. Au stat, și-au ascultat cu toții, dar inima Ilenei bătea așa de tare, mai-mai să-i spargă pieptul, și două turturele se tot zbăteau să iasă de sub cămașă afară. Sta ca vrăjită Ileana de stihul măiestrit.

Și Ghialumer, ca păsărarul care a întins multe lațuri, știa că într-unul dintre ele i s-a mai prins o pradă, copila cea de crai.

— Și-acum destulă mâhnire! a spus în clipa aceea craiul. Frumoase sunt a tale stihuri, Ghialumer, măcar că nu-s decât deșarte închipuiri. Cum are să îndrăznească un cântăreț să se

Înalțe cu gândul până la o fată de crai? Și noi ne-am adunat aci ca să ne veselim. Să înceapă iarăși danțul!

— Să înceapă, au fost destule stihuri, au glăsuit și prinții. Să înceapă veselie!

Și craiul însuși și-a poftit copila la danț...

A fost după aceea petrecerea mai vie, mai cu zgomot. Vinul a curs cu spume în poloboace, și apoi pe gâtlejuri. Bucate, nu mai spun, fripturi de cerbi, de păsări; boi întregi se frigeau pe cărbuni.

Dulciuri, care de care mai bune, erau aduse pe tăvi întinse, și fructele în coșuri erau purtate.

Și-au petrecut, nu știu cât timp, pentru că nimeni n-a vrut să socotească.

Numai că-n toată vremea asta, Ghialumer nu a privit decât numai la fată. Și glasu-i arzător a rostit alte stihuri...

Și când șoptea el stihuri, se opreau orice glasuri. Iar struna tremurată a lirei, așa se tânguia, că sta privighetoarea în ram fără să ciripească, nu mai curgea nici râul, nici vântul nu sufla. Parcă împietrise lumea. Și numai el șoptea ușor cuvinte-n stihuri, și Ura lui suna în noaptea fără seamăn.

Ileana sta pierdută în jilțu-i și-l privea. Și nu știa c-afară la geam venise Amira, cu păr zbârlit, cu fusta zdrențuită și plină de ciulini, înțelesese totul și plânga cu hohot, pentru că ea pe Ghialumer tot îl iubea.

Iar jos, sub bolta-i afumată, Gomora, cu fața lui boțită, fierbea și tot fierbea la buruiene. Privea în aburi și-i vedea: pe crai, pe fata lui, Ileana, pe Amira, care sta la geam, pe Ghialumer. Și-i blestema pe toți zicând așa:

— Aha! Blestemul meu i-ajunge pe rând. Întâi vine Amira, care m-a părăsit. O văd cum se căiește. Urmezi tu, Mătieș, crai prea nedrept. Iată, Ileana ta l-a îndrăgit pe Ghialumer, amăgitorul, pe care tu nu ai vrut să-l pedepsești. Stihuitorul vine după tine, Mătieș. Blestemul meu o să-l ajungă curând pe Ghialumer!

Așa s-a petrecut.

Ospățul a durat zile și nopți. Și când s-a isprăvit, prinții și craii s-au suit în rădvane, sau pe cai și au plecat. Tarafurile au tăcut și mesele s-au strâns.

Au rămas numai zidurile zugrăvite și niște chipuri de piatră sau de lemn, care fuseseră cioplite de meșteri la ospăț.

A mai rămas și craiul, mâniat că nu putea pricepe, cum din atâta noian de oaspeți, Ileana nu găsisese niciunul vrednic să și-l aleagă soț? Ba oarecine dintre sfetnici îi și șoptise că fata lui privise-n timpul ospățului mai mult la Ghialumer.

— Așa să fie oare? se tot întreba craiul. Cum? Fata lui? Să îndrăgească pe-un măscărici care îndrugă stihuri, pe care-l avea în slujbă, pe care doar cu o vorbă putea să-l și răpună? Nu, nu se poate!

Și totuși, în mânia lui cea mare, poruncise craiul ca Ghialumer să nu mai fie primit de-acum încolo la castel. Și de-l vor mai vedea cumva că se ivește, să-i smulgă limba, limba cu care stihuieste. Și lira să i-o zdrobească de cel dintâi copac.

Fata de crai aflase vestea. Și de atunci se închisese în cămară cu ochi înlăcrămați, semn că așa era, că bănuiala craiului era întemeiată.

Și tot atunci se zvonise că Amira venise înaintea lui Gomora, căzuse în genunchi și se rugase s-o ierte.

— Nu pot! îi răspunsese acesta, fără să întoarcă fruntea spre fata sa. Nu pot! M-ai părăsit, fugind fără de minte, au răs toți de Gomora.

— Atunci, zisese fata, îndură-te de mine și fă-mă o păsărică. Să pot plânge prin ramuri. Și să m-ascund de oameni, să nu mai râdă nimeni de fata lui Gomora!

— Asta așa va fi! spusese vrăjitorul cu glasul răgușit.

Și cum plecase fata din fața lui, Gomora a făcut semne în aburi, cum numai el știa. Iar fata lui, Amira, s-a preschimbât deodată într-o cintează mică. Cinteza a zburat, s-a pierdut în pădure, ciripind cu durere.

A mai trecut un timp. Ghialumer n-avea pace. S-a dus deci într-o zi, tocmai în munte, sus. Și a cules de acolo floarea reginei, albă. A prins-o într-un buchet. Și umbrele înserării când, lin, s-au coborât, învăluind castelul într-un adânc mister, când Luna, dalba Lună, ieșea încet pe cer și aleile din parc se argintau ca-n vis, Ghialumer a venit. Ca fiara cea flămândă, dibaci, s-a strecurat în parcul înflorit. I-a aruncat

buchetul Ilenei pe fereastră. A pus mâna pe liră. Și ea a dat un sunet, un zvon așa de trist, că inima copilei s-a strâns.

Mai palidă ca moartea, fata sta nemișcată în patu-i alb ca neaua. Doar o făclie micuță-și tremura umbrele pe pereți, încolo nicio suflare. Luna se ascunsese tăcută după un nor. Șopot molcom de frunze abia se deslușea; și-n încăperea fetei plutea îmbătătoare mireasmă de trandafiri și crini.

Stihul lui, ca un murmur ușor, îl auzea. El îi jura iubire pe viață și îi spunea:

— Prințesă ești, Ileană, stăpână-mi ești, și eu rob umilit, un biet stihuitor; dă-ți jur că nu-i pe lume iubire mai presus decât a mea.

Gomora, jos, sub boltă, sta singur și privea în aburi ce se ntâmpla. Vrăjea fără-ncetare și nimeni nu știa ce punea el la cale. Dar vedea tot prin aburi.

Văzând stihui torulacolo la fereastră, fără să mai aștepte, și-a pus pe cap tichia de vrăjitor. A luat în buzunar un șip cu sucuri otrăvite, ce-l avea pregătit. Și a fugit degrabă la craiul Mătieș.

— Hai, vină! i-a strigat fără să se aplece, așa ca de obicei. Vină să-ți vezi copila, cum este amăgită de-acel stihuitor, pe care tu n-ai vrut să-l osândești când te-am rugat. Și află că Gomora nu iartă pe cei ce nu au milă de dânsul și nu-l ascultă... Hai!

O! Ce s-a temut craiul! A sărit de pe tron, lăsându-și pe spetează mantia aurită și a fugit s-ajungă pe vrăjitor, care mergea spre parc. S-au pitulat acolo în dosul unui trunchi.

Și iată, sub fereastră sta Ghialumer, vestitul, și stihuia:

— Ileană, nu te teme. În brațe te voi lua și amândoi spre țara de visuri vom pleca. Hai, vino, nu te teme, Ileană, draga mea!

Copila venise la fereastră și-l asculta cu inima răcită de spaimă.

— Și tu-mi ești drag, frumos stihuitor, a spus aproape fără glas fata lui Mătieș, dar faimă ai de-amăgitor. Și nu te cred. Tu i-ai jurat credință și Amirei, zicând că vrei mai bine să te prefaci în apă, decât să nu-ți păstrezi cuvântul ce i-ai dat. De aceea, iată, jurământul nu ți-l cred. Te du mai bine,

Ghialumer!

— Prințesă, pentru tine și-n apă m-aș schimba! a zis amăgitorul. Și chiar de-aș fi o apă, în stihuri n-aș cânta decât iubirea noastră.

Cât Ghialumer a mai grăit și acest stih, a răcnit Gomora din locul unde sta:

— Așa? Vrei să te schimbi în apă pentru Ileana? Și vrei să-i stihuești tot ei pentru vecie? Fie! Pedeapsa ta să-ți fie ce singur ți-ai ales!...

Și a vârât Gomora o mână în buzunar. A scos de acolo șipul cu sucul său vrăjit. S-a îndreptat degrabă către stihuator.

Ghialumer l-a văzut, i-a ieșit înaintea, râzând cu nepăsare:

— Ce vrei, Gomora? Spune! Că nu mă tem de tine; și nici de vraja ta. Cu stihurile mele eu sunt mult mai puternic...

Și-a pus mâna pe liră, întorcând încă o dată către Ileana capul. Înnebunit de ură, vrăjitorul s-a repezit spre el, cu șipul într-o mână, gata să-l azvârle. Ileana l-a văzut.

— Ferește-te, iubite! a strigat ea cu teamă către stihuator. Iată, vine Gomora...

Ghialumer dintr-odată s-a întors către Gomora. Și s-au cuprins în brațe. S-au dat de-a rostogolul. S-au ridicat cu grabă. Și iar s-au prins în luptă. Au căzut între pietre. Și nu se da niciunul învins.

Sus plângea o cintează, ciripea cu durere, zburând încoace și încolo, chemând în ajutor.

Ileana, înfricoșată, a mai dat doar un țipăt și-a căzut la pământ.

— Copila! Moare fata! a dat răcnet și craiul, văzând-o pe Ileana cum cade aproape moartă.

Și-atuncea Ghialumer, auzind aste vorbe, a mai slăbit strânsoarea. Atât a fost de-ajuns, ca iute vrăjitorul să își deșarte șipul peste stihuator.

Șipul s-a revărsat în gălgâit subțire pe fața, și pe ochii lui Ghialumer. Și el s-a preschimbat pe loc într-o cascadă.

În grabă a sărit craiul, și-a luat în brațe fata, și-a dus-o la castel. Și-a bolit multă vreme între viață și moarte Ileana. În fierbințeala ei, în timpul bolii, rostea adesea numele aceluia care pierise: Ghialumer.

Credea c-o pierde craiul. A chemat vraci. Pe cei mai buni din lume. A chemat vrăjitori.

Și toți au îngrijit-o cu leacuri și unsori.

Au îngrijit-o astfel, că într-o bună zi, fata s-a făcut bine.

A mai oftat o vreme gândind la Ghialumer; dar cum se întâmplă adesea, în timp, a uitat totul.

Și-a pus la cale craiul alte ospețe. Alți cântăreți și alți stihuitori au proslăvit-o. L-a uitat și pe Ghialumer. A dăruit c-un prinț viteaz. El a cerut-o de soție. Și împreună au plecat spre un castel, pe care-l avea prințul în asfințitul lumii.

Pe vrăjitor l-a izgonit îndată Mătieș, să nu-l mai vadă, să nu își mai aducă aminte de tot necazul pățimit. Și când a rămas singur Gomora, cuprins de jalea fetei pe care o schimbase în păsărică, s-a aruncat de sus, de pe Băița, în prăpăstii.

Când craiul Mătieș s-a stins și el, castelul s-a prăginit. Comorile ce le strânsese le-au risipit nepoții. Iar zidurile s-au sfărâmat încetul cu încetul.

Nu se mai văd decât câteva pietre, ce-s înnegrite de anii ce s-au scurs. Și lângă ele sună cascada Ghialumer.

Necredinciosul tânăr, ce-i pedepsit și preschimbat în apă de vrăjitor, nu are de unde ști că nici stră-strănepoții celor de pe vremuri nu mai viețuiesc.

El crede că mai este Ileana la fereastră și îl ascultă.

Și tot mai stihuieste cu gândul s-o amăgească și pe ea!

În serile înstelate, de vii lângă cascadă, auzi lin glasul apei și murmurul de stihuri. Ce spune, nu înțelege, dar știe orișicine că-s stihuri de iubire.

Și tot de-atunci, se spune, că zboară și o cintează cu aripile sure prin munte.

Cinteza-i fermecată. Și noaptea, când se-așterne prin case somn adânc, ea vine la ferestre. Privește de-s pe-acolo copile mărișoare. Și dacă sunt, prin somn le povestește legenda cu o fată care a crezut odată în vorbe înșelătoare și a plecat în lume cu un amăgitor.

Iar în Biharia de-atunci i-o zicătoare: O spun bătrânii la copile:

— E bine să priceapă fiecare glasul de cintează... Și multe-s de înțeles dintr-o poveste, cum este aceea despre

Ghialumer!...

Lacul zânelor

Apoi se povestește că într-o vreme, zânele cele bune ale munților au hotărât să își aleagă un loc anume în Biharia, unde să-și facă un palat de cețuri...

Aci să locuiască!

Au umblat zânele toată Biharia, și n-au găsit loc mai frumos decât pe valea Iedului, în apropierea muntelui Murgașul. Aci, într-o poiană, și-au clădit ele un palat de cețuri; și jos, pe vale, și-au făcut un lac, în care să se scalde.

Și când se lăsa seara cu umbre tănuite, ieșeau și zânele din așezarea lor de cețuri. Se adunau acolo pe poiana înflorită și dănuiau ori se scăldau în lac, până ce venea ziua. Atunci se prefăceau în cețuri și piereau în palat.

Ce nopți erau acelea! Ce bucurii și zvon umpleau toată poiana!

Veneau zânele toate, își azvârleau pe iarbă ușoarele lor văluri și lunecând în apă, se jucau, înotând, plutind ca niște nuferi.

De sus cernea lumină frunzișul vinețiu pe trupurile albe de zăpadă. Și zânele cântau. Sub viersul lor adormea tot în preajmă: prin vizuini, dihanii, prin buruieni, gânganii. Adormea și pădurea, vântul cel cald al nopții se anina în ramuri și ațipea acolo. Sub vraja din poiană și-n cântecul duios al zânelor nu șoptea nici frunzișul, iar florile, cu capul plecat, dormeau și ele...

Oricine ar fi vrut să treacă prin poiană în acest timp nu putea să le vadă pe zâne, pentru că adormea.

Era o pace blândă și-un somn odihnitor, sub vraja din poiană și-n cântecul domol...

Când terminau scăldatul, ieșeau râzând din lac, stropindu-se cu apă, își puneau iară văluri pe ele și dănuiau.

Niciuna dintre zâne nu era însă așa de mândră când dănuia, precum era Alina, regina lor. Cu mijlocel subțire, mlădiu cum este creanga de alun când bate vântul, Alina dănuia și se frângea, se legăna încet, nici n-atingea pământul. Și-apoi era atâta de frumoasă Alina, cum nu se

pomenise să mai fi fost vreo zână. Pe umerii ca neaua îi cădeau plete lungi, în valuri aurite. Și ochii, ochii ei verzi și-adânci străluceau lin, mângâietor ca niște stele, sub tremurarea blândă a genelor. Străluceau ochii Alinei ca stelele care răsar cele dintâi pe boltă în amurg.

Și așa, precum se spune, regina avea drag pe un viteaz, Midvei, feciorul împăratului Brițuiu.

El locuia-n castelul său, ca într-un cuib semeț de vultur, pe-o margine de stâncă, în cel mai înalt vârf al munților. În vârful Cucurbeta. Și de aci veghea toți munții, cât se putea vedea în zare.

Curând, curând, Alina și Midvei aveau să facă nunta; și zânele urmau să își aleagă altă regină în locul ei. Alina, devenind mireasă, se preschimba în ființă muritoare.

Dar până atuncea, regina zânelor cânta și se gândea numai la dragul ei Midvei, ziua și noaptea, când dănțuia pe pajiștea înflorită, când se scălda în lacul cea limpede cum e cleștarul, cu brațe ridicate sub cap, când se-odihnea și când privea spre cerul albastru cu ochi întredeschiși.

Și mai era regina Alina totodată și ocrotitoarea viețuitoarelor pădurii: sălbăticiuni de toate felurile, fiare, dihănii mici, gândanii și păsări.

Spre zori, când încetau scăldatul și danțul, o zână se schimba în ciocârlie și înălțându-se în văzduh, pornea să cânte și să vestească viețuitoarele că pot să se adune în poiană. Alina bătea ușor cu palma într-un trunchi ce se afla acolo lângă lac. Trunchiul se prefăcea în jilț. Regina se-așeza și asculta păsul dihâniilor ce i se înfățișau, le mângâia și le făcea dreptate.

Cel mai adesea însă trebuia să certe lupii, ce erau veșnic lacomi și hrăpăreți. Și mereu dădeau iama prin cuiburi de pădure. Le certa rău Alina pe fiare, mâhnindu-se adânc, că sunt atât de crude.

Astfel își treceau vremea Alina și celelalte zâne!

Ba, uneori, venea pe țărmul lacului cel verde și Midvei. Îi dăruise zâna un inel, pe care flăcăul îl purta totdeauna în deget. Și era prea destul să răsucescă acel inel în deget, ca în locul lui Midvei să se ivească un vultur, care zbura spre

lacul din poiană. Acolo, vulturul se prefăcea iar în flăcăul viteaz al lui Brițuiu, care-i era drag zânei. Se luau ușor de mână, se plimbau prin pădure, pe malul lacului, și își făureau visuri despre acele zile ce trebuiau să vină.

Numai că tot pe atunci pornise să se-audă prin munți și-o veste rea. Și vestea o aflate întâi Alina, pe urmă și Midvei.

Se povestea că a început să umble prin Biharia un vânător ce se numea Zăgan.

Era vânătorul acesta feciorul Tariței, zmeoaica, sora lui Lăstuș, acela ce fusese biruit și prefăcut de împăratul Brițuiu într-o stană de piatră.

Tarița hălăduia într-o văgăună, sub culmea cea înaltă a muntelui Brițuiu. Feciorul său, Zăgan, aci crescuse, în văgăună. Zmeoaica îl hrănise de mic cu lapte de lupoaică și carne crudă, ca pe fiare. Și el crescuse mare, înalt, puternic cum e ursul, ba poate mai puternic și fără nicio milă de oameni sau jivine. Și acuma îl trimisese zmeoaica să prade, să omoare, să vâre groaza în munți.

Sălbăticiunile, care-l zăriseră pe vânător, spuneau c-avea o față ca de om, cu o barbă creață și ascuțită; doar ochii parcă îi sclipeau în sânge, și-avea în ei un rânjet tâlhăresc.

Purta pe el mindir tivit cu aur și călărea pe un cal negru la păr cum este corbul și iute ca săgeata la picior. Pe spate avea un arc mare vânătoresc. În jur îi roiau lupii...

Se încredințase de astă dată și Alina, ce ocrotea toate jivinele, că lupul este fiara cea mai rea. Pentru că îi certase pe lupi, aceștia alergaseră cu toții la Zăgan. Și vânătorul folosea fiare în loc de câini...

Pornea în fiecare dimineață vânătorul să cerceteze munții. Nu se temea de nimeni și nu cruța nimic. Și-orice întâlnea în cale, el doboră, fie că era urs, vulpe, căprioară sau sturz, sau numai o șopârlă. Doar de zărea coada vreunei jivine, Zăgan se și năpustea cu calul și o zdrobea-n copite sau o lovea cu piatra ori ochea cu săgeata. Și niciodată nu-și greșea ținta...

Se repezeau după aceea și lupii cu colții lor rânjiți și sfârtecau viețuitoarea care-și pierduse viața.

Atuncea vânătorul râdea cu poftă. Se netezea pe barbă. Suna din corn, și iarăși pleca să sfarme sihle. Să semene

durere...

Încăi jivinele mărunte ca iepurii, bursucii sau veverițele, nici nu fugeau. Cât îl vedeau pe vânător în tropotu-i sălbatic prin codri, sau numai de-auzeau haita lui fioroasă urlând sau cornul lui de spaimă sunând, pe loc înțepeneau. Stăteau așa, cu ochii mari, privind dincotro venea el, și-l așteptau cu inima oprită.

Nici n-apuca Zăgan să o lovească și biata vietate își da suflarea doar de frică.

Și se mai povestea c-avea Zăgan și prieteșug cu niște vipere ce viețuiau în munte, printre stânci, la moara zmeilor. Și viperele acestea îi dăruiau otravă feciorului zmeoaicii. De ar fi fost cumva în lupte grele cu cineva, Zăgan putea să moaie câte-o săgeată în venin. Și de-ar fi tras cu acea săgeată, nicio viețuitoare, cât de tare, nu mai putea scăpa.

Asemeni vești grozave umblau; ba încă o brumăriță adusese zvonul precum că vânătorul s-ar fi lăudat prin munte, nu știu unde, că vrea să-și ia soție. Dar nu orice soție. Ci numai pe regina zânelor, pe Alina vrea s-o aibă, s-o ducă în văgăuna de sub munte ca noră de zmeoaică.

Într-adevăr, fusese Zăgan la mama sa, zmeoaica, și la intrarea văgăunii îi strigase:

— He, hei!... Hei, mamă, vină! Ia vină încoace, hei...

Din văgăună, țâșnise mai întâi un muget. Pe urmă se văzuse o fumegare tulbure, gălbuie, cu miros de pucioasă. Și de îndată după aceea se arătase Tarița, cu ochi holbați și roșii, cu păr zbârlit și plin de buruiene.

— De ce mă chemi, feciorule? Ce vrei?

— Ia, ce să vreau, strigase vânătorul, vreau să mă însor. Și-am auzit că pe-o poiană se află niște zâne. Pe care să o iau să ți-o aduc acasă noră? Care-i cea mai frumoasă dintre toate?

Se scărpinase Tarița, gânditoare, în ciuful încurcat de păr de pe frunte, își ridicase apoi un deget descărnat în sus și rânjise:

— Păi cum, feciorule? Să-i aduci noră Tariței pe Alina, regina lor. Ea e cea mai frumoasă. S-o pun aci la treabă, să-mi măture și să-mi gătească, să-mi fie slugă. Dă-i greu să

intri în poiană la zâne. Cine încearcă să pătrundă la ele noaptea, când dănuiesc, adoarme pe dată sub cântecul vrăjit.

— Și-atuncea ce să fac? a mai țipat Zăgan la mama sa. Vreau să mă însor cu zâna!... Tu nu poți să mă înveți?

— Ba te învață mama ta, zmeoaica, a mai grăit Tarița. Să-ți pregătești numai din vreme o blană de urs. Să te culci apoi într-o noapte, nu prea departe de poiană. Spre dimineață, când ciripește ciocârlia, chemând viețuitoarele în fața jilțului Alinei, te scoli și tu. Îți pui blana-n spinare, te prefaci că ești urs. Te-apropii de Alina și-ncerci să o răpești!

— Am înțeles!... a început să râdă cu hohote Zăgan. Fii fără grijă, Alina n-o să-mi scape!...

A încălecat Zăgan pe calul lui cel negru și a pornit în goană cu lupii după el. A alergat cu calul său mai iute ca săgeata; a trecut munți și ape; și-a ajuns la Murgașul, făcând prăpăd în cale. Aicea, pe Murgașul, știa un loc anume ce-l locuia un urs, cel mai bătrân din munte. Când a ajuns acolo, Zăgan a poruncit:

— Ieși, moș Martine, afară; e vremea ca să mori... Îmi trebuie blana care-o porți în spate, îmi trebuie și tigva... Plec în pețit cu ele...

A auzit ursul porunca lui Zăgan și a ieșit afară pe brânci din vizuină. Știa că e-n zadar să i se împotrivească.

— Mai bine lasă-mi viața, Zăgane, a îndrăznit să zică ursul, că sunt bătrân, mai am și așa puține zile de trăit.

Zăgan nu i-a răspuns. A pus în arc săgeata și-a tras. Săgeata l-a lovit pe moș Martin în piept și el s-a prăbușit cu capul în țărână; dar înainte de a-și da duhul a mai rostit:

— Pentru că m-ai ucis, bătrân fiind și fără vină, te blestem, Zăgane, să n-ai nicio izbândă la lucrul pentru care-ți trebuie tigva și blana mea...

Vânătorul a râs. Coborând de pe cal, a luat ursului blana și tigva.

Le-a luat... Le-a pregătit, așa ca să îi vină bine pe el, să se asemeze c-un urs adevărat, și iată a plecat.

S-a dus lângă poiana fermecată, legându-și calul de un copac și s-a culcat cu lupii toți în jur.

Spre dimineață, când a început să cânte ciocârlia, s-a sculat și Zăgan. S-a îmbrăcat în blana lui de urs, pe cap cu tigva în care făcuse două găuri ca să poată vedea. Și s-a îndreptat spre lacul zânelor.

Acolo, înconjurată de zâne, sta Alina, pe jilțu-i de regină înveșmântată în văluri verzi, subțiri.

S-a apropiat Zăgan de Alina și nu se sătura privind-o. Pe față-l năpădise o sudoare rece. Și-n sine își spunea:

— Frumoasă tare-i zâna... Avea dreptate mama. Ce mijloc! Și ce chip! A mea va fi! Aha! și-și freca mâinile de bucurie.

În fața zânei se adunaseră jivine și se plâneau:

— Mărită zână, nu știm ce să mai facem! Zăgan ne prăpădește.

O căprioară, plecată lângă jilțul Alinei, adăugă:

— Amar a fost lovită! Deunăzi a trecut pe munte vânătorul și numai eu am scăpat din toată turma mea. Toate au fost izbite.

— Și puii ni-i ucide!... a fluierat un sturz.

— Nimica nu rămâne în viață pe urma lui, a mai grăit o vulpe.

— Și ce-i mai rău ca toate, a ciripit subțire, la urmă, și-o cintează, Zăgan acum se laudă, că ai să-i fii nevastă, că o să te răpească...

Cât a ciripit vorbele astea cinteza, Zăgan, ce nu era departe de jilț, a azvârlit încolo tigva de urs și blana din spinare și a strigat:

— Da, vreau!

Și vânătorul s-a apropiat cu pasul greu, cutremurând pământul, de jilțul pe care sta Alina. Iar fiare și dihăanii, când l-au văzut, speriate au și țâșnit ca vântul, care încotro... Și aripi de păsări s-au întins, pornind spre înălțimi. Doar zânele au rămas, în frunte cu regina.

— Ce vrei? a spus Alina.

— Vreau ca să-mi fii nevastă! i-a poruncit Zăgan.

A zâmbit tristă zâna.

— Zăgan, a rostit ea, cu glasul-i ca o strună de ceteră, de ce ești așa de rău și verși atâta sânge? Și de ce vii acum, vrând ca să pângărești mireasa viteazului Midvei?

— Îți e drag, va să zică? a hohotit Zăgan.

— De ce n-aș spune-o? Mi-este! a mai zis blândă zâna.

— Atunci te voi răpi și fără voia ta! a mai strigat Zăgan.

Și cum a spus cuvântul cel din urmă, a și repezit brațul lui puternic spre zână, s-o prindă, dar tot în clipa aceea Alina și zânele din juru-i s-au prefăcut în ceață.

Nu înțelegea Zăgan; dar urla de mânie, privind ceața subțire ce-n boarea dimineții plutea deasupra apei din lacul de cleștar.

Când și-a venit puțin în fire, vânătorul a fluierat numai o dată, scurt... Calul cel negru a smucit doar frâul cu care fusese legat de-un trunchi, acolo unde înnoptase Zăgan și-a venit la poruncă. Lupii s-au strâns și ei:

— Întâi vreau să-l ucid pe fiul lui Brițuiu, a socotit Zăgan. De nu ar mai fi el, zâna n-ar cuteza să mi se împotrivească.

Și încălecând pe cal, a pornit vânătorul prin munți și peste ape, spre moara zmeilor. A zburat peste creste... A trecut peste văi...

Suna din corn într-una... Vâra pintenii-n cal... Și, spumegând de ură, ridica în sus arcul și nimicea în cale tot ce întâlnea... Tot... tot...

Ca vântul a călătorit până la moară. Aicea s-a oprit. I-au dat șerpilor venin. Venin din cel mai tare. A muiat o săgeată bine, bine-n venin; și iarăși a pornit, până-n Bihorul mare.

A tot zorit călare, mereu cu ochii țintă spre vârful Cucurbeta, unde era castelul viteazului Midvei.

Când a ajuns acolo, a strâns în mână frâul și calul s-a oprit.

Era liniște adâncă. În alba dimineată cerul părea de sticlă. Pe castel flutura albă flamura lui Midvei, având pe ea țesută o stemă cu un vultur ce zbura deasupra unui lac, în cioc cu o coroană. În turlă, sus, se vedea un oștean de strajă, ce avea în mână o lance.

Zăgan a întins arcul și a tras. Straja a dat un geamăt; s-a prăbușit în vale.

A pus cornul la gură Zăgan și a sunat... Tare și lung. Uuu!... Uuu!... Și sunetul de corn s-a izbit de cetate. Ecoul lui s-a întors în valea unde sta vânătorul: Uuu!... Uuu!... asemuindu-se cu țipătul de cucuvea.

Atuncea s-a ivit pe ziduri însuși Midvei, în veșmânt lung și alb, înconjurat de tineri cu lăncii în mâini.

Trâmbițe au sunat.

— Cine ești tu, străine? a întrebat Midvei. Și-asupră-ne cu moarte de ce te năpustești?

— Ce vreau? a spus Zăgan. Am venit să-ți iau viața, Midvei. Eu sunt Zăgan. De n-ai fi tu pe lume și de nu te-ar iubi pe tine, Alina, zâna mândră, ar fi a mea. Vreau să mi-o fac nevastă. Deci, fii gata de luptă!

Și, fără să mai aștepte răspunsul lui Midvei, Zăgan a încordat arcul din nou și-a tras. A tras mereu săgeți, ochind cu multă grijă, dar plin de-o tot mai mare și mai întunecată mânie.

Cum cade iarba înaltă, când se cosește toamna, așa cădeau oștenii din jurul lui Midvei, loviți de-a drept în inimi de groaznicul țintaș. Au pierit toți. Pe zid n-a mai rămas decât singur Midvei.

— Și-acum, a zis Zăgan, noi doi ne vom lupta...

Midvei avea pe umăr o praștie de aramă, împărătească. Și cu ea se lupta...

A smuls dară din ziduri pietre, le-a pus în praștie și a început s-azvârle către Zăgan.

— Ehei, Zăgane, a spus Midvei, în timp ce se lupta, am auzit de tine... Și știu cât ești de rău. Văd lângă tine lupii. Dar eu pentru Alina sunt gata să mă lupt, nu cu un vânător, ci cu o oștire întreagă, pe viață și pe moarte. Și dacă vrei o luptă fără de viclesuguri zmeiești, te voi răpune.

— Nu! Eu te voi ucide! a mai răcnit Zăgan, tremurând tot de ură. Ș-a izbucnit iar lupta, cu și mai mult temeii.

Plecau val de săgeți, dar iscusitul Midvei știa să se ferească; nu-l atingea niciuna.

Veneau apoi, țintite la vale, pietroaie mari, lovindu-l pe Zăgan când ici, când colo; dar vânătorul era atât de tare, că pietrele acelea nici nu-l clinteau...

Și lupta nu se muia de loc... Durase întreagă ziua... Și încă mai dura...

Era pe înserate. Păsări porneau în zbor să ducă veste Alinei. Și ea, regina, sta acolo pe poiană și asculta în taină

zgomotul bătăliei.

O sfâșia durerea pe Alina. Pieptul i se zbătea. Ochii i-erău în lacrimi și mâinile-și frângea...

În vremea asta, lupta se întetea mereu. Luptau pe întuneric, își sfărâmasă Midvei de-altminteri întreg palatul, tot smulgând din el pietre. Zăgan, pe de altă parte, nici el nu mai avea decât puține săgeți. Și nu se știa încă, de va birui unul sau celălalt.

Atâta că Zăgan, fiu aprig de zmeoaică, păstra pentru la urmă săgeata muiată în veninul de șarpe.

Pe cer ieșise luna. Sub raza ei, veșmântul alb al lui Midvei era o țintă bună pentru Zăgan. Și nu știu cum, flăcăul lui Brițieu s-a răsucit și el puțin, tocmai în clipa când vânătorul își încordase arcul, având în el săgeata otrăvită. Săgeata, fulgerând prin întuneric, a nimerit în gât, la junghietură, viteazul de pe ziduri. L-a străbătut, ieșind pe partea cealaltă și s-a înfipt în stâncă tremurând...

Midvei s-a rezemat întâi de o coloană prăbușită. Și înțelegând că viața i-e sfârșită, a mișcat doar în deget inelul care-l avea în dar de la Alina. S-a prefăcut în vultur. S-a aruncat în gol, de-acolo de pe munte. Și a zburat...

Zăgan nu și-a dat seama că vulturul acela care pornise în zbor era Midvei. A crezut că flăcăul a căzut în prăpăstii.

A aprins dar o torță și a dat foc la castel, atâta cât mai rămăsese din el.

După ce-a ars castelul, Zăgan a încălecat și a pornit pe vale cântând și hăulind, cu lupii după el.

Alina, pe poiană, tăcea fără suflare, cutremurată de spaimă și asculta. Când zgomotul năprasnic al bătăliei s-a stins, s-a ridicat regina în picioare și a țipat cu deznădăjduire:

— Midvei! Unde ești tu acuma, Midvei?

În vremea asta, feciorul lui Brițieu, rănit de moarte și preschimbat în vultur, plutea... Adesea luneca până jos în frunzișul copacilor și iar se ridica, plutind pe nevăzutele cărări ale văzduhului. Nu mai avea decât o singură dorință: să moară la picioarele Alinei sale și să-l îmbrățișeze ea încă o dată, mai înainte de a-și da ultima suflare. Atâta mai dorea!...

Și voia lui s-a împlinit, precum se spune. El a căzut acolo

pe poiană; s-a preschimbat din vultur în flăcău.

Zâna s-a repezit; i-a prins în palme chipul cel palid, cu ochii stinși. Pierdută i-a strigat:

— Midvei, nu mă lăsa! Rămâi aici cu mine, o, dragul meu Midvei...

Cum l-a dezmiardat zâna pe cel care murea și cum l-a îmbrățișat! Ce n-a făcut? Cu apă din fac, cu vrăji... Ce n-a încercat? Doar ca să-l ție în viață... Și n-a putut...

Otrava lui Zăgan a fost mai tare decât puterea ei. A închis ochii Midvei, șoptindu-i înc-o dată cât o avea de dragă.

Regina, ca nebună, striga și-l mângâia, căuta să-i dea iar zile, cu fața-l încălzea; dar el de mult plecase...

Sărmana, cum plângea! Ce jalnic chin!

— Cum oare? Midvei al meu s-a dus?... Nu cred!... striga Alina, smulgându-și părul. Midvei nu moare! Nu...

Au luat zânele mortul și l-au pus într-o raclă făcută din cleștar. Au dus-o sus pe muntele Murgașul. Acolo au așezat-o pe un tron de piatră scumpă de porfir.

Facții au fost aprinse, deși noaptea trecuse. Se lumina de ziuă!

Când totul s-a sfârșit și cel răpus fusese așezat spre veșnică odihnă, a pus Alina mina ei mică pe raclă și a rostit:

— Îți jur, Midvei, că te voi plânge atât cât voi trăi. Îți voi păstra credință și n-o să am odihnă până ce vânătorul nu va fi pedepsit!

A plecat apoi Alina capul pe raclă și, rămânând acolo, singură pe munte, a plâns... A plâns ziua aceea neconținut. Și-n jurul raclei, pe pământ, din lacrimile ei au început să crească niște flori roșii.

Pe când se sfârșea ziua, a auzit regina Alina dintr-odată un glas subțirel și vesel zicând:

— Ajunge acum, regină, cu-atâta plâns!

S-a uitat zâna, să vadă cine îndrăznește să-i tulbure cu asemenea cuvinte durerea, și a văzut alături de ea un omuleț numai de-o șchioapă, cu o barbă până la pământ, care îi spunea:

— Să nu te superi, regină, dacă te tulbur acum, când ești atât de îndurerată; dar eu sunt spiridușul cel bun al munților.

Eu am făcut ca lacrimile tale de dragoste să se preschimbe în floricele roșii, ce cresc aicea peste tot. Și am venit să te ajut.

— Mă poți tu ajuta? s-a înseninat o clipă Alina. Ai tu cumva putere mai multă decât mine? Știi vreo taină și poți tu să-i dai viață iar lui Midvei?

— Da, eu pot să-i dau viață, a zis spiridușul cu glasul lui subțire. Și pot să te ajut; numai c-atunci, Alina, n-ai să mai fi regină: zânele or să plece în alte locuri și ai să rămâi de-a pururi tu singură în lacul din poiană. Numai așa pot să dau zile lui Midvei. Te învoiești?

— Mă învoiesc, a spus fără să stea în cumpănă Alina. De spui tu că-i dai viață, mă învoiesc!...

— Ascultă dară, a învățat-o pe regină spiridușul. Strânge degrabă florile astea roșii, ce au răsărit din lacrimile tale. Lasă doar una, ce-mi trebuie mie. Te du apoi pe vale. Uite că vine seara. Adună-ți zânele; pune-le-n păr la fiecare câte-o floare, cântați, prindeți-vă în danț, ca mai înainte, intrați apoi în lac și fiecare zână să răsădească în fundul apei floarea ce-o are în păr. Pe urmă zânele să plece, altminteri se vor preface și ele în flori. Doar tu rămâi acolo...

— Și-am să mă schimb în floare? a întrebat Alina.

— Când tu ai să fii floare, Midvei va prinde viață! a glăsuț subțire, fără să râdă de astă dată spiridușul.

— Așa voi face, întocmai cum spui tu, a dat din nou răspuns, fără șovăire, regina zânelor.

L-a mai îmbrățișat o dată Alina pe cel din raclă; a strâns după aceea florile din preajmă, lăsând acolo numai una, și a plecat spre vale!

Numai că-n timpul cât acestea toate se petreceau, Zăgan umbla prin munte cu haita după el.

Urcase sus cu calul, pe muntele Brițuiu, și de-acolo, fălos, strigase să-l audă și mama sa, zmeoaica Tarița, și-o soră pe care-o mai avea acolo, Brizana, și să-l audă oricine, lumea întreagă:

— Uhuuu!... Veniți, măi!... Hei, veniți că eu, Zăgan al vostru, l-am ucis pe feciorul cel mândru al lui Brițuiu... Am răzbunat pe zmei.

L-a auzit zmeoaica și sora sa, Brizana, și au venit chiuind.

— Ce-i, măi, ce s-a întâmplat? au țipat amândouă.

Le-a povestit Zăgan, mângâindu-și bărbuța, cum a pierit Midvei.

Și s-a pornit atuncea pe munte, între zmeoaice, o veselie cum nu se știa încă să mai fi fost vreodată.

— Așa? L-ai omorât? Ne bucurăm, Zăgane. Așa ne-ai răzbunat. Ha, ha, ha!... Și-acum ce vrei să faci?

— Vreau să mă învățați cum s-o prind pe Alina. Că nu mai e Midvei pe care să-l iubească și vreau să fie a mea regina cea frumoasă.

— A ta, feciorul mării! a zis iute Tarița. Uite, să te duci iarăși acolo în poiană, la lacul zânelor. Și când se scaldă Alina îi furi de pe țărm brâul. În brâu îi stă puterea, și-atunci te va urma. Dar ca să nu adormi când zânele or să înceapă să cânte...

— Îți facem noi o băutură vrăjită! a adăugat Brizana. Am aflat noi o taină. O noapte întreagă și o zi o să ți-o fierbem. Iar mâine, pe înserate, să vii tu și s-o iei.

— Ba voi să mi-o aduceți la moara zmeilor! a poruncit Zăgan. Brizana s-o aducă!

Și a plecat în goană cu lupii după el, mândru nespus de sine și mai pornit pe rele.

O noapte întreagă și o zi a călărit Zăgan întruna, fără odihnă. N-a băut toată vremea și n-a mâncat nimic. Doar sânge a făcut să curgă. Și-n sine își zicea: «Eu am rămas acum stăpân pe munte. Am ucis pe Midvei... Și voi avea-o pe Alina în stăpânire...

Se va întoarce din nou puterea zmeilor peste Biharia, ca altă dată...»

A doua zi, spre seară, s-a dus Zăgan la moară. Și i-a adus Brizana vrăjita băutură care-l ferea de somn. A înghițit-o dintr-o sorbitură și, dând calului pintoni, a năvălit cu toată puterea către lac.

Era la ceasul când Alina prinsese flori în părul zânelor, cântând, în cel din urmă danț pe care îl făceau acolo, în poiană.

Și-au dat apoi jos văluri și lunecând în lac, au răsădit sub

unde florile cele roșii.

În vremea asta Zăgan gonea, cum scapă o săgeată din arc, așa gonea!... Și lovea calul cu pîntenii în pîntec, să fugă și mai iute.

N-a trecut mult și a ajuns la lacul pe a cărui apă verde Alina mai plutea. Pe țărm era veșmântul, alături cu o cingătoare de trandafiri. S-a aplecat Zăgan din fugă, de pe cal, le-a prins în mână, brâul și veșmântul, și a strigat reginei:

— Acuma ți-ai pierdut puterile de zână, Alina! Brâul tău fermecat e-n mîna mea. Ești o femeie ca orișicare alta. De nu mă vei urma, de nu vei vrea să fii a mea, am să te prind de păru-ți de mătase și-așa am să te duc!

Cu urlete haine s-au strâns și lupii-n jur.

Iar zânele au sărit din apă și-au pus pe ele văluri; și au pierit. N-a mai rămas decât Alina.

— Tu n-ai putere asupra mea, cum crezi, a glăsuț Alina. În schimb, a venit vremea să fii tu pedepsit. Midvei îți va plăti!

S-a scufundat în apă și s-a făcut o floare.

— Midvei? a rîs Zăgan. El zace în prăpăstii. Ha, ha!... Midvei e mort!... Ha, ha!... Ha, ha, ha, ha!...

Numai că tot atuncea pe muntele Murgașul, Midvei s-a ridicat, trezindu-se din moarte. A suflat spiridușul în raclă, racla s-a prefăcut în cal. Floarea, ce rămăsese acolo, s-a preschimbat în paloș.

Încălecând, Midvei a și pornit ca fulgerul spre lac.

Zăgan, când l-a văzut cu paloșul în mână, s-a înspăimîntat.

Dând pîteni calului, a încercat să fugă peste munte, strigând cu înfricoșare:

— Hei, ajutor!... Tarițo!... A înviat Midvei. Și vine... Se răzbună!...

Și l-a ajuns feciorul lui Brițieu pe vîntător, lângă râul Drăgana.

Au început iar lupta. Zăgan lupta cu arcul. Midvei avea în mână paloșul fermecat.

Vreo șapte zile și șapte nopți s-au tot luptat într-una...

În cea de-a șaptea noapte, Midvei l-a biruit pe vîntător, și doborîndu-l, l-a zvârlit în râu. Râul l-a dus la vale. Dus pe

vecie a fost...

Îl biruise feciorul lui Brițeu pe Zăgan: dar veselie nu putea să aibă... Era singur în viață, fără de draga lui. Pentru ca să trăiască el, Alina se preschimbase în floare.

A mers dară feciorul lui Brițeu pe malul lacului în care se afla Alina și a privit în apă cu mâhnire. Iubita lui, Alina... Nicicând n-o s-o mai vadă... Îi părea rău acuma feciorului că are zile să trăiască.

Deodată, i-a venit în față spiridușul cel bun:

— Midvei, a glăsuț el subțirel, ne vedem iară. Uite, ai zile acum, ca să trăiești cât vei pofti. Nu vrei să-ți fac la loc castelul tău din vârful Cucurbeta?

— Nu vreau decât să fiu alături de draga mea, a răspuns el. Degeaba mi-ai dat viață. Mi-e dor prea mult de draga mea.

— Nu vrei, în locul Alinei, nici avuții, nici alte desfătări?

— Nu vreau nimic, decât pe ea; cu ea în viață sau în moarte, numai să fim alături...

— Eu ți-aș putea împlini această voie, a grăit spiridușul. Atâta doar c-atuncea ar trebui să te prefaci și tu în floare. Să locuiești în lacul zânelor, pe fund. Numai astfel ai să poți fi mereu alături de Alina.

— Fă-mă mai bine o floare, spiridușule! i-a spus iute Midvei. Să fiu lângă Alina mea pe veșnicie...

— Lasă-te atunci să luneci în apă! I-a învățat omulețul cu barba până la pământ.

Midvei n-a stat pe gânduri. S-a aplecat pe marginea lacului și s-a lăsat să lunece înăuntru. Numai că spiridușul a vrut să încerce dacă și dragostea flăcăului era la fel de tare ca a zânei.

Când s-a lăsat plutind în unde, Midvei s-a minunat. Apa nu-i făcea niciun rău.

A lunecat ușor pe fundul lacului și-acolo, într-o scoică mare, era un tron împărătesc de aur. Din mijlocul acestui tron creștea o floare mare, roșie, ce-și tremura încet petalele subțiri.

Petalele s-au desfăcut și dintre ele a răsărit o fată. Cea mai frumoasă fată din lume.

Era Alina...

De sub o frunzuliță a florii a mai ieșit și un omuleț. Nu era altul decât spiridușul.

— Pentru credința voastră neclintită, v-am răsplătit, a mai zis spiridușul. Rămâneți pentru totdeauna împreună. Împărăția voastră o să fie acest lac fermecat. Iubiți-vă și fiți de-a pururi fericiți!...

Zicând cuvintele acestea, spiridușul a pierit.

S-a dus să-l vestească și pe Brițuiu de cele întâmplare. Și mult s-a bucurat Brițuiu, aflând că nora sa va fi Alina, zâna cea bună, aceea care prin jertfa ei dăduse iară zile lui Midvei...

Alina și Midvei s-au privit cu iubire și credință în ochi, s-au luat de mână...

De vii și acum, precum se povestește, la ceasul fermecat în care slăvită noaptea doamnă își revarsă prin frunze verzi văpaie argintie, zărești în lacul zânelor pe cei doi tineri. Stau așezați pe tronul lor de aur și se privesc cu dragoste nestinsă.

Poate de-aceea se și spune-n munte că dragostea curată și fierbinte n-are moarte!...

Căderea lui Paltiș

Mai spun bătrânii că într-o vreme se așternuse pacea peste Biharia. Împărătea Brițeu, care-și avea palatul în muntele Aleul. Pieriseră Lăstuș și zmeii săi. Nu mai erau decât zmeoaica Tarița și fata ei, Brizana, care stăteau ascunse într-o văgăună. Mai erau niște vidme, ce-i drept, care făcuseră pe timpuri mult rău muntenilor. Era balaurul cel mare, alb, năprasnic, care trăise în împărăția lui Troian, și care sufla viscol pe gură și pe nări; dar îl prinsese de mult Sorin. Erau și ploaia cu șuvoi – o iapă sălbatică, și trăsnetul – un cerb cu coarne și copite de oțel. Pe-acestea două le vânaseră cu dibăcie muntenii prin hățșuri și le legaseră în ștreanguri.

Pe toate le păzea Andrei, un bihorean bătrân, cinstit de toți muntenii. El le ținea închise în firide frumos pe fiecare, într-o casă de piatră, scobită în muntele plin de prăpăstii, Bohodeiul.

Ca ajutor avea pe doi flăcăi de suflet: Paltiș și Gruieș. Bătrânul îi aflate pe când erau copii, uitați într-o colibă, când tatăl lor și muma fuseseră răpuși de zmeul Lăstuș. Dar el îi luase, îi crescuse acolo în casa lui de piatră, îi învățase să ajungă oameni, să fie și destoinici, și viteji.

Și-acuma îi socotea ca fiind ai lui, și mult se mai mândrea cu-așa feciori. Unul, cel mare, Paltiș, era din fire mai tăcut și întunecat. Celălalt, mai mic, era ca ziua, bălai și luminat.

Cel mic era și oleacă mai voinic decât cel mare, mai sprinten, mai isteț; dar amândoi erau viteji ca spada de oțel în bătlie.

Bătrânului i-erau deopotrivă de dragi, unul și celălalt. Știa că o să aibă urmași care să ocrotească și mai departe Biharia de vidme, ținându-le acolo bine zăvorâte.

Și ca să fie bună paza, orânduise Andrei pe fiul său cel mic, pe Gruieș, sus pe munte, pe culmea Bohodeiul, să privegheze întreaga zare. Iar pe cel mare, pe Paltiș, îl hotărâse să fie strajă jos, în văile adânci de la Boleasa.

De s-ar fi întâmplat cumva să scape vidmele, pe care le

Încuia de altminteri cu o cheie mare cât un stat de om însuși Andrei, la deal le înhăța Gruieș și jos le prindea Paltiș.

N-ar fi putut să scape pe niciuna din căi. Nici ele și nici alți dușmani, n-ar fi putut să dea năvală prin munți, fără să se lovească de îndoita strajă.

Astfel se scurgea vremea... Și așa ar fi trecut în tihnă mai departe, de n-ar fi fost zmeoaica Tarița.

Ea nu putea să uite că Lăstuș, zmeul cel mare, fratele său, ce stăpânise munții odată, fusese doborât și împietrit în stană de Brițieu, cu ajutorul lui Andrei și-al celor doi feciori. Și nu putea să îndure că-i liniște pe munte, și nu mai curge sânge.

Acolo, în văgăuna pe care-o locuia, se sfătuia adesea cu fata ei, Brizana, ce-ar mai putea să facă să tulbure muntenii, să săvârșească rău. Ardea de focul răzbunării Tarița; și fata ei, Brizana, la fel.

De n-ar fi fost Andrei, să țină în pază acele vidme, ar fi putut zmeoaica să le folosească, să pustiască împărăția lui Brițieu. Și mai ales pe balaurul cel mare, alb, ar fi poftit să-l aibă Tarița.

S-au sfătuit zmeoaicele îndelung. Au iscodit prin munți. Tarița s-a făcut o muscă; Brizana, fata ei, s-a schimbat într-un flutur, și au umblat prin case, pe lângă oameni... Au cercetat și casa de piatră a bătrânului Andrei... Și într-o seară a adus Tarița o știre.

Simțise ea că Paltiș, feciorul cel mare al lui Andrei, era mai slab de cuget și mai trufaș.

Se luaseră o dată de vorbă Andrei și cu feciorii. Bătrânul le spusese că-i vremea să-și găsească și ei câte-o soție. Gruieș se împurpurase ca o fecioară la chip, și răspunsese că el își va găsi o fată pe-aici, prin munte, curată și vitează, ca să i-o facă noră bătrânului. Dar Paltiș privise îngândurat în depărtare, tăcuse un timp și-abia la urmă de tot zisese că lui nu-i trebuie pădureancă, nici fată de bouar, ci el visează să se însoțească numai cu vreo copilă de crai sau cu vreo zână...

Răsese Andrei și îi grăise feciorului cel mare:

— Nu-i rău de loc, băiete, de-ai să-mi aduci vreodată ca noră o zână din povești... Dar trebuie s-o meriți, să fii vrednic de ea... Să nu fie doar o deșartă trufie!

— O merit și sunt vrednic! grăise iară, cam mohorât, flăcăul. Tarița, ca o muscă, era acolo și-a prins îndată vorba lui Paltiș.

— E cam trufaș băiatul, spusese ea Brizanei. Și unde e trufie, degrabă e și pizmă. Și cine pizmuiește pe altul, e gata să greșescă. Noi trebuie să încercăm să-i ațâțăm trufia!

Au pus zmeoaicele la cale să îl ademenească dintr-odată pe Paltiș. Prin el să se răzbune. Să se răzbune întâi pe Andrei și pe fiii săi; să năpustească apoi împărăția lui Brițuiu.

Și iată că într-o zi feciorul cel mare al lui Andrei păzea munții pe vale, așa ca întotdeauna, cu un topor de piatră în mână. Se tot gândea la vorba ce-o avusese cu bătrânul. Și-l cam durea că tatăl său râsese când el a spus că merită și-o zână de soție.

Ce? Nu-i adevărat? E doar copilul cel mai mare al lui Andrei, acela ce apără Biharia de vidme! Este frumos la chip, înalt ca bradul, puternic și viteaz. De ce adică nu l-ar iubi și-o zână?

Pe când socotea astfel în minte, tot cerceta pădurea, prăpăstiile și o poiană largă - ce se întindea acolo la Boleasa. Și pe poiana aceea îmbălsămată de flori roiau și fluturi, mulțime, care mai de care mai frumos zugrăviți.

Deodată a zărit un fluturaș gălbui cu punctulițe roșii, care se așezase pe o floare de merișor. Se ridicase, zburând cu aripi tremurânde și începuse să se învârtă în jurul său, parcă voia să-i facă un semn.

S-a învârtit o vreme astfel în moale fâlfâit; s-a așezat pe umărul flăcăului, pe cușmă. Paltiș l-a tot zburătăcit... Până la urmă a hotărât să-l prindă.

Cum a întins el mâna, fluturul s-a schimbat într-o frumoasă fată, cu părul castaniu în unde lucitoare, ca apa încrețită a unui lac, când suflă vântul, cu buze subțirele și roșii ca zmeura cea dulce. La gât purta frumoasa o salbă preabogată, în degete, inele, și brațele le avea împodobite cu giuvaiere bătute în safire și alte nestemate.

Iar ochii verzi ai fetei priveau șiret spre Paltiș.

— Cine ești tu? a întrebat-o flăcăul tulburat de atâta strălucire. Ești zână sau crăiasă?

— Sunt zână, a zis ea încet, abia șoptind din buze. Și de-am venit aicea, tu singur ești de vină...

— Sunt fericit de vina ce te-a adus în față-mi, a dat cu îndrăzneală răspuns flăcăul. Și totuși, te mai rog să-mi spui care mi-e vina?

— Că mi-ești nespus de drag, a rostit dulce fata, zâmbind.

Și cum a spus cuvântul, s-a schimbat iar în flutur Brizana cea vicleană, fata zmeoaicii, pentru că ea era aceea ce-l ispitesc pe încrezătorul flăcău al lui Andrei.

A stat sărmanul Paltiș un timp năuc, așa, fără să înțeleagă. Cum se ivise fata și cum pierise iară? Pe urmă, de bucurie, a alergat pe munte, să povestească întâmplarea lui tată-său, și lui frate-său, Gruieș.

— A fost un vis? Sau oare într-adevăr venise o zână-n fața lui?

— Mie nu mi se pare un lucru prea curat! îi răspunse Andrei. Iar frate-său cel mic răsese și zisese că-i numai o părere.

Da-n ziua următoare, pe când Paltiș păzea, a venit iar Brizana. S-a pogorât în fața lui, în chip de flutur cu punctulițe roșii, schimbându-se-n copilă cu strai împodobit. Și, luându-se de mână cu flăcăul, au intrat în pădure. Au mers așa o vreme în tăcere; doar inima lui Paltiș bătea înfiorată. S-au așezat apoi pe-un trunchi căzut acolo în pădure. Și Paltiș a început să-i povestească frumoasei viața lui.

Brizana se făcea că nu știe nimica și tot se minuna.

— Spuneai c-ai fi feciorul cel mare al lui Andrei. De ce atunci bătrânul, tatăl vostru, a dat locul de strajă cel mai bun, care-i pe munte, sus, feciorului cel mic? De ce să urce Gruieș pe culmea Bohodeiul, și tu stai ici în vale? Pesemne că-l iubește mai mult decât pe tine, dacă-l cinstește astfel...

Intrase-n inima flăcăului un ghimpe. Ghimpele-i făcea rană. Venise după aceea și-n alte zile Brizana, și tot la fel grăise. Și tot la fel îi picurase în inimă flăcăului otrava îndoiieli, îl ațâțase împotriva aceluia ce-i era frate.

Atâta-l ațâțase, că, într-o seară, flăcăul cel mare spusese lui Andrei:

— Mă mir, tătucă, tare, de ce-l tot ții pe Gruieș doar sus pe

Bohodeiul, care e locul de cinste al străjii, când drept ar fi să stea acolo feciorul cel mai mare, adică eu...

Se-ntunecase privirea lui Andrei.

— Îl țiiu, măi Paltiș, îi răspunsese bătrânul cu blândețe, pentru că aici nu-i vorba de frate mic sau mare: ci de o strajă bună. Și locul de pe culme este mai greu. Că, nu-i cu supărare, Gruieș e mai voinic, e și mai sprinten decât tine, el a răpus pe zmeii ce încercau să scape în lupta cu Lăstuș.

— Lupta cu zmeii este una, mai adăugise Paltiș, și straja este alta...

— Ba nu-i așa, grăise mai departe bătrânul, că jos, pe vale, dacă scapă vreuna dintre vidme, o și prinzi în hățișuri, dar sus pe culme o pierzi.

— Nu-i Gruieș mai voinic ca mine, spusese Paltiș. Să ne luptăm!

— Să vă luptați! s-a învoit bătrânul, dar înnegrit de tot la chip și ars în suflet de mâhnire.

Tocmai atunci venea din munte și Gruieș. A răs cu voie bună flăcăul cel mic, când a aflat de ce e vorba, și-a zis:

— Eu nu vreau să mă lupt cu frate-meu mai mare. Mai bine-i dau de bunăvoie locul!

— Ți-e frică? a zis Paltiș cu asprime.

— De frică nu mi-e, a rostit iute Gruieș, dar n-aș fi vrut să ne luptăm noi, frații, împreună niciodată, ci numai cu dușmanii...

Andrei sta lângă focul care fusese aprins în vatră și așa trăgea de vârtos din pipă, că-n jurul său nu se vedea decât de-o palmă. Numai că ochii lui de tată puteau să vadă și să pătrundă mult mai departe, în cugetele celor doi flăcăi. Și-o bănuială ca un șarpe-l cuprindea.

— Să ne luptăm atunci, strigase Paltiș, vreau, frățioare, să-ți arăt puterea, să vadă și tătucă nedreptatea ce-a săvârșit-o dându-ți ție locul de strajă cel de cinste...

Au ieșit dar afară. S-au prins în brațe; și-au început o luptă voinicească, așa precum se știe prin munte din bătrâni. Luptă cinstită, tinerească. Să vadă, să se știe... Care pe care?

S-au frânt ei, s-au proptit, s-au strâns, s-au doborât unul pe altul. S-au tot luptat de seară și până dimineață și când au

Început să se roșească pădurile pe creste, a simțit Paltiș că îl cuprinde oboseala, în timp ce Gruieș era la fel de sprinten ca-n clipa cea dintâi când se pornise lupta. Și-atuncea, zice-se că Paltiș în focul bătăliei a zărit lângă dânsul un fluturaș cu punctulițe roșii; și-un glas parcă-i șoptea:

— Încearcă să-i pui piedică, altminteri te răpune. Și nu e umilință mai adâncă, decât să te doboare fratele cel mic.

«E zâna! se gândise Paltiș. N-o să mă mai iubească dac-am să fiu înfrânt!»

Și n-a mai stat pe gânduri. A întins ușor piciorul. A pus o piedică lui Gruieș

Piedică în luptă dreaptă? Asta era rușinea cea mai mare-n Biharia. Și-acel care-o punea, călca și legea din bătrâni, și omenia...

Și totuși Paltiș a întins piciorul și a pus piedică frățanelui mai mic, ascultând șoapta cea vicleană. Gruieș, în focul luptei, nu a băgat de seamă. Numai bătrânul a zărit, când Paltiș a făcut astfel de faptă; când l-a împins pe Gruieș, să-l doboare.

Dar în zadar a făcut asta fratele cel mare. Gruieș s-a încordat odată bine. L-a pus pe Paltiș jos. L-a învârtit și l-a adus cu umerii pe iarba din poiană. Așa l-a învins!...

N-a mai avut ce spune Paltiș. S-au descleștat.

Gruieș zâmbea voios ca întotdeauna: uitase totul. Numai frățanele cel mare se ridicase din țărână și-i aruncase celui mic pentru întâia oară privire grea de ură. Și-a luat cu el toporul de piatră și a plecat fără să spună nicio vorbă.

— Paltiș! l-a strigat tatăl; dar el nu i-a răspuns, și-a pornit spre vale cu pas domol, cu fruntea la pământ.

Mâhniți erau acum tustrei. Pacea pierise... Cel mai mâhnit era însă tot tatăl. Cum? Frați de-o mamă? Crescuți de el în cinste și dreptate? Și să se întâmple astfel? Să lupte între ei? Să se urască? Parcă nici nu-i venea să creadă bătrânului.

Și într-acestea Paltiș cobora pe Boleasa. În piept simțea mireasma de brad și de rășină, dar greu vuia frunzișul sub streășină pădurii. Și prin păienjeniișul cel verde, prin desişuri, se zărea o lumină...

A luat-o într-acolo, mergând așa în neștire. Ardea tot de

mânie. Nu știa ce să facă, cum să se liniștească. Și iată, lângă un trunchi sta ea, fata zmeoaicei, ce-l amăgise că-i zână și-i scormonea într-una trufia. Ea, ce pusese la cale lupta între frați și care-l îndemnase la faptă mișească, sta lângă trunchi, pândindu-l ca o pisică sălbatică, gata să înhațe prada...

— Tu nu vezi? i-a zis ea, râzând de bucurie în sine că izbutea în ce pune la cale, nu vezi că tatăl tău ține mai mult la Gruieș? Pe tine te urăște. Aceasta-i dragostea de tată a lui Andrei. Nu vezi? Mai bine haide să fugim în lume!

Și-atâta l-a învrăjbit Brizana pe Paltiș, atâta i-a vorbit, l-a mângâiat cu prefăcătorie – și mângâindu-l, mai rău înțețea focul care-l frigea în piept – că-n scurtă vreme i-a ajuns flăcăul unealtă. Era acum Paltiș în mâinile odraslei de zmeoaică, așa cum e toporul în mâna unui pădurean. Sta gata să lovească.

De peste culmi încolo, răsună cânt de bucium. Printre copacii vineți ninsese în dumbrava în care tăinuia o pulbere de aur. Fata era alături. Nu mai știa ce face sărmanul Paltiș. Mut a cuprins-o în brațe. Ea l-a încolăcit cu mâna de grumaz. Și-au stat fără suflare o vreme îndelungată, strânși unul lângă altul, obraz lângă obraz, până când el, care n-avea altă voie acum decât a ei, a grăit iar, supus:

— Tu, zână, poruncește-mi, și eu am să te ascult!

— Uite, a rostit Brizana, de vrei să fii a ta, dovedește-mi întâi că ești puternic. Dacă-mi vei dovedi, noi vom pleca în lume și eu ți-oi fi soție. Atunci am să te fac ce-ai să vrei tu, un rege bogat sau crai cuceritor, stăpân pe țări și oameni... N-ai să mai fi sluga bătrânului Andrei, ce nu ți-e măcar tată...

— Și ce trebuie să fac? a murmurat flăcăul ca-n somn. Să fii așa... Să-ți dovedesc puterea...

Luceau ochii Brizanei și verzi, și sângerii, în vreme ce feciorul cel mare al lui Andrei o strângea mai cu sete în brațe, strivindu-i pieptul fraged la pieptul său bărbat.

— Ce să faci? a zis ea. Să lupti! Să lupti și cu Brițuiu, dacă va fi nevoie. Să îngrozești muntenii. Fratelui tău, lui Gruieș, și lui Andrei, aceia ce te-au nesocotit, să le arăți asemeni că ești mult mai puternic decât au crezut ei...

— Cum să le arăt?

— Așa!

Și-a învățat Brizana pe Paltiș ce să facă. În zori să se strecoare în casa lor de piatră. Să dea drumul și ploii cu șuvoi, și trăsnetului. S-ajungă apoi la firida unde era închis balaurul cel mare și alb, care sufla pe gură și pe nări viscol și pustiire. Ea îi va da în mână un frâu, care-i vrăjit, cu el o să lovească în cap balaurul. Să încalece apoi degrabă pe balaur și să pornească prin munte. În cale o să-i iasă ea... zâna. Și ea o să-l învețe atunci ce să mai facă și cum să-și dovedească bărbăția... L-a învățat Brizana acestea toate și s-a schimbat în flutur; a pierit iar ca-n vis...

Era sărmanul Paltiș pierdut parcă-n beție, cu totul fermecat. Și îl rodea trufia. Îl copleșea mărirea ce i-o făgăduise Brizana.

Atuncea a auzit flăcăul, de sus, pe tatăl său, Andrei, cum îl striga:

— Paltiș! Te așteptăm la cină și hodină.

El a tăcut.

— Hei, Paltiș! a mai tunat o dată vocea lui Andrei. Paltiș, te așteptăm. În noaptea asta face de strajă doar fratele tău Gruieș. Tu vină la hodină!...

— Nu vii, a răspuns el, rămân aici pe noapte. Fac singur strajă. N-are decît să se hodinească Gruieș.

— De ce? Că-i rîndul tău să dormi în astă noapte. Gruieș o să se hodinească abia mâine. N-am hotărât ca-n timpul nopții să stea strajă la vidme numai câte unul?

— Nu vii, s-a încăpățânat mai tare Paltiș, să stea acasă Gruieș, că ți-i mai drag. Iar eu rămîi pe munte...

S-a încrâncenat de spaimă bătrînul. Atîta dușmănie între frați? Oare s-a înșelat și n-a crescut la sânul-i decît un pui de șarpe? Nu poate crede. Nu... A pășit greu în casă, unde-l aștepta Gruieș, și aprinse în vatră focul... S-a întristat cu totul... Ce să fie cu Paltiș? Casa părea întunecată fără de el; și tristă.

— Tată, a grăit Gruieș, zic să-l lăsăm pe Paltiș, sus pe munte, de ține el atîta... Să nu facă vreo poznă!

— Și mie-mi este teamă! a rostit rar bătrînul. Îl roade rău

un cariu în trunchi. Nu știu de unde-i vine atâta trufie. Să îl lăsăm acum să-i treacă focul. Și mâine să-l vestim că el va sta de strajă pe culmea Bohodeiul.

— Eu singur am să-l chem, a mai grăit bătrânul.

Și s-au culcat; fără să știe niciunul că jos, pe vale, învăluit în ținută, Paltiș al lor pândea să vină dimineața, să dea drumul la vidme, să-i părăsească pe cei alături de care trăise până atuncea, și cu Brizana-n brațe să plece-n lumea largă...

Nu le trecea prin minte că într-o văgăună întunecată, sub muntele de piatră, Tarița și Brizana săreau de bucurie:

— Aha! Nu știe nerodul de flăcău, zicea Tarița fetei sale, că-n faptă el ascultă porunca mea și pregătește moartea celor din munte. Apoi și moartea sa... Nu știe! Ha, ha, ha!...

Și astfel s-a scurs noaptea. Paltiș, pe vale, rătăcit... Andrei și Gruieș, fără să-nchidă ochii de mâhnire. Zmeoaicele, jucând de bucurie. Când zorile au venit și-au început să risipească noaptea, s-a ridicat bătrânul cel dintâi din așternut, a cercetat de sunt la fel de bine închise vidmele...

Balaurul atuncea a lovit cu capul în ușile de piatră. Pesemne că zmeoaica Tarița, schimbată în muscă, îl vestise de cele ce urmau. El a bătut cu asemenea mânie și-atâta de turbat, că lacătul cel mare din ușă a zornăit de s-au clătit toți munții. Auzind așa zgomot, unii dintre muntenii ce locuiau pe acolo prin preajmă s-au cam speriat. Nu înțelegeau ce este: s-a cutremurat cerul, sau s-a crăpat pământul? Pentru că despre vidme nu aveau nicio grijă. Știau că le păzesc Andrei și fiii săi... Nu puteau fi primejdii.

— Hei, vidmă, a zis Andrei, degeaba te tot zbuciumi. De-aici nu poți scăpa!

Alături, lângă casă, venise însă din vale Paltiș, pân-a se lumina de ziuă și aștepta să plece bătrânul. Sta pitulat.

Andrei a tras zăvorul. A răsucit în ușă cheia lui mare de fier; a atârnat această cheie într-un copac și a plecat pe vale, zicând către feciorul cel mic:

— Tu urcă-te pe Bohodeiul și stai de strajă bine. Aceasta e îndatorirea noastră de temei. Acolo, așteaptă veste de la mine și despre Paltiș. Ce-o fi se va vedea!

Feciorul cel mare sta după casă, cinchit și aștepta. Avea dinții înțeleștați și pumnii strânși. Nu știa ce-i cu el. În minte n-avea alta decât îmbrățișarea Brizanei și cruda hotărâre de-a împlini voia ei...

Cum au plecat bătrânul și fratele mai mic, Paltiș a și luat cheia ce spânzura în copac. A dat în lături ușa și a intrat. A mers drept la firida unde era încuiată iapa sălbatică și i-a deschis. Ea a țâșnit pe munte. Pe urmă a dat drumul și cerbului. Și cerbul a sărit pe dată afară.

S-a dus după aceea la ultima firidă, cea mare, a dat drumul balaurului. Când a deschis firida aceasta, se zice c-atâta a urlat fiara cumplită, că Paltiș pentru o clipă s-a înspăimântat. Dar iute și-a venit în fire; și a lovit balaurul în cap cu frâul cel vrăjit, pe care îl primise de la Brizana.

Balaurul atuncea, vrăjit, s-a lăsat într-o parte, dând voie feciorului cel mare al lui Andrei să-i sară pe spinare și să-i așeze frâul pe cap.

— Acuma sunt puternic! a strigat Paltiș. Toți or să-mi știe frica. Unde ești, zâno? Vin! Așteaptă-mă!

Și ploaia începuse să cadă peste munte în șuvoaie, să înece și colibele... Trăsnetul vărsa valuri de foc și aprindea pădurea...

Prăpădul se pornise.

Tulnice se jeleau...

Și-n acest timp, Tarița juca acolo în văgăuna ei cea neagră și tot spunea:

— Așa, așa, Brizana! Tu trebuie să răzbuni pe zmei; și mai cu seamă pe Lăstuș, răpus cu ajutorul lui Andrei și-al celor doi feciori. Și-acuma, iată, unul dintre ei ne e unealtă nouă... Așa, Brizana!... Ha, ha, ha!...

Gruieș, care ajunsese la locul său de strajă, pe culmea Bohodeiul, a auzit deodată că a început să urle balaurul. Și a privit în jos spre casa lor de piatră.

În clipa ceea a și zărit iapa sălbatică țâșnind în sus pe munte S-a ridicat în zbor și a trecut pe lângă el ca vântul.

A smuls Gruieș un bolovan mare din coastă și l-a zvârlit după sălbăticiune, să-i sfarme spinarea și s-o doboare; dar iapa ajunsese cine știe unde și i-a scăpat...

A pornit iapa mai iute peste creste, înecând satele din munte sub ploaia cu şuvoi, spălând spre văi cu valurile sale colibe, oameni, şi mai ales copii, femei, bătrâni...

— Vai nouă! a strigat Gruieş. A scăpat ploaia cu şuvoi şi o să înece Biharia întreagă... Săriţi, tătucă, Paltiş, să prindem vidma!

Pe când rostea cuvintele acestea, fără să-i treacă măcar prin minte trădarea fratelui cel mare, iaca şi cerbul cel cu coame şi copite de oţel sărea afară din casa lor de piatră. Trăsnea şi scânteia. Şi-n drumul lui se aprinsese pădurea pe de-a rândul.

Fără să şovăiască, de acolo de sus, din culmea Bohodeiul, Gruieş s-a zvârlit în văzduh. Şi cum era de sprinten şi de isteţ, astfel a socotit în săritură, că a ajuns de-a dreptul pe spinarea cerbului cu coame şi copite de oţel. L-a apucat de coame; şi-aşa din zbor l-a pedepsit, lovindu-l în frunte cu toporul, nu tare, ca să moară, dar într-atâta cât să cunoască spaima.

Pe când zbura, l-a văzut şi pe Paltiş călare pe balaur, fugind nebun prin munte. Balaurul sufla viscol pe gură şi pe nări, făcând prăpăd prin codri, risipind în prăpăstii colibe, pădureni, bouari şi vite, totul ce rămăsese nedoborât de ploaia cu şuvoi.

Numai odată când sufla balaurul, câte-o pădure întreagă doboră. Creştea apoi zăpada ca nişte munţi albi şi îngheţaţi peste munţii verzi şi înfloriţi. Iar la răscruce sta Brizana şi-l aştepta pe Paltiş.

Când a ajuns aproape de ea, Paltiş a tras de frâul cel vrăjit. Balaurul a stat. Şi s-a plecat iar într-o parte. Brizana a sărit şi ea alături de flăcău. Şi glasul ei cel rău şi ascuţit a sfredelit urechile lui Gruieş:

— Să semănăm prăpădul, Paltiş, toţi să se înfricoşeze, să nimicim Biharia întreagă... Şi să se ştie astfel cât de voinic eşti tu... Aşa să-ţi speli ruşinea c-ai fost înfrânt de Gruieş. Şi-acum să ne îndreptăm către Aleul, să sfărâmăm palatul lui Briţeu!

— Să mergem! zicea Paltiş cu ochii la Brizana, cu mintea ameţită, neştiind nimic ce face.

Dar colo, în poiană, se și afla Andrei, care-l căuta pe Paltiș. Și într-acolo zbura balaurul, purtându-i în spinare pe Paltiș și Brizana. Cum a văzut și asta, a început să strige feciorul cel mic, către cel mare:

— Stai, Paltiș! Ce-i cu tine? Uite, în vale-i tata!

L-a zărit și bătrânul pe fiul său cel mare.

— Unde-ai pornit, nebune? a rostit și el tare. Stai! Unde mergeți? Stați!

Și-a înțeles pe dată cum e, ce s-a întâmplat.

Dar ei n-au ținut seamă.

— Bătrânul! a râs fata Tariței. Ferește-te din cale, moșnege. Ce? Tu nu vezi? Paltiș acum i-al meu...

— Ferește-te! a mai răcnit și Paltiș. Și înțelege, tată, că nu voi ține seamă de tine, de nu fugi!

— Nu plec! striga bătrânul. Decât să pustiască balaurul Biharia, mai bine mor aici, călcați-mă-n picioare!

De crâncenă durere s-a gârbovit Andrei. Parcă ar fi fost pe moarte. Simțea că s-a sfârșit cu viața lui întreagă. Avea lacrimi în glas. Iar părul ce-i fusese cărunt mai înainte, i-a albit dintr-odată.

Brizana râdea însă; și Paltiș tot la fel. Fiara zbura la vale, urlând prin munte și doborând tot codrul; lovind și omorând, venea peste Andrei. El privea neclintit, grăind doar către ei:

— De vrei să treci, băiete, va trebui să calce balaurul în tropot peste mine... Altminteri nu...

Paltiș nu ținea seamă. Acum îl vor călca...

În clipa ceea Gruieș a strâns de coame cerbul, a ridicat toporul de piatră, s-a înălțat și el în zbor, în fața furtunii ce cobora, grăind cu glas puternic:

— De n-ai să te-ntorci, Paltiș, și de-l lovești pe tata, cu mine ai să te lupți. Ai să porți singur vina de tot ce va urma...

Răsese Paltiș... Acum nu mai râdea.

— Înainte! îi tot striga Brizana.

Dar fața lui, a fratelui cel mic, era acum cu totul asprită. Când Paltiș a-ntors capul din zbor și a zărit chipul frățânului, s-a îngrozit.

Fără să mai asculte poruncile Brizanei, Paltiș a tras de frâu. Balaurul a ascultat îndemnul; și-a făcut calea întoarsă; iar

Gruieș l-a urmat...

— Stați! Ce nenorocire! Stai, Paltiș! a mai strigat bătrânul.

— Opriți-vă! a poruncit și Gruieș fugarilor.

Și-a ridicat toporul de piatră, ca să lovească balaurul și să-l silească pe Paltiș să se plece. S-o prindă pe Brizana.

Dar Paltiș s-a temut că-l va lovi pe el toporul de piatră.

Lăsând frâul din mână, cu gând să-și scape viața, el a făcut un salt, sărind de pe balaur în valea Bohodeiului. Unde a căzut, pe munte, s-a afundat în stâncă, țipând înspăimântat și apăsător de vină...

A răsunat un geamăt. Un geamăt dureros. Era al lui Andrei.

Gruieș s-a repezit cu cerbul să-l apuce pe Paltiș din cădere, să-l scape de la moarte, dar era prea târziu...

Din locul unde căzuse Paltiș a și țâșnit atuncea o apă înspumată, care a pornit pe dată să fiarbă în prăpăstii...

Brizana, pe balaur, nu se pierdea cu firea, văzând năpasta ce se abătuse peste Paltiș; ea n-avea altă țință, decât să pustiască Biharia, așa precum îi poruncise Tarița, mama ei. Și mai întâi de toate, voia să ducă în zbor balaurul peste palatul lui Brițuiu, acel ce răpusese pe zmei, și să-l părăduiască.

A întors deci iară frâul, gonind către Aleul...

Gruieș, văzând pe Paltiș pierdut fără scăpare, știind-o pe Brizana călare pe balaur în drum către Aleul, a pornit după ea.

Cerbul zbura mai iute și în puțină vreme l-a ajuns pe balaur. L-a ajuns chiar pe valea unde stătuse înainte de strajă Paltiș, la Boleasa. Și cum l-a ajuns, Gruieș a ridicat toporul, a dat cu înșelare în fiara ce făptuise atâta pustiire și rău. A mai lovit o dată, și încă o dată, mai tare, tot mai tare...

Balaurul a încercat să-l prindă în gheare pe flăcău, să-l facă mici fărâme; dar Gruieș era sprinten și cerbul lui la fel. S-au rotit cu iuțeală.

Și iar a lovit Gruieș, până ce vidma s-a prăbușit. A căzut jos pe munte; acolo și-a dat duhul.

Brizana a încercat atunci să fugă. Gruieș i-a aruncat însă toporul drept în față. Toporul n-a lovit-o; dar ea, de frică, a înghețat ca piatra, s-a prefăcut ca și Lăstus în stană.

Gruieș a prins pe urmă și iapa prin hățișuri; a zăvorât-o iară

lângă cerb, în casa lor de piatră. Numai balaurul pierise; da-n locul lui, au năvălit pe urmă alte vânturi rele să-i bată pe munteni...

Bătrânul a rămas cu mintea tulburată de durere mult timp după aceea. Umbla prin munte uneori, strigând la cină pe feciorul său cel mare, uitând că a murit.

— Hai, Paltiș... Vină, Paltiș! Hai, lasă supărarea... Vină la masă și hodină...

Așa-l striga. Alte ori însă și-amintea; și atunci plângea cu lacrimi mari în barbă.

De-atunci a trecut vreme... Oho!... Ce multă vreme!...

Pe urma întâmplării acesteia de groază și durere a rămas însă pentru totdeauna căderea cea mai mare de ape din toți munții, ce izvorăște chiar din stânca unde s-a prăbușit feciorul cel mai mare al lui Andrei.

Și-n vuietul de ape din valea Bohodeiul răsună până astăzi și glasul de mânie al lui Gruieș, și țipătul de spaimă al lui Paltiș, și ruga lui Andrei. Ba unii cred că apa glăsuiește, că apa spune așa:

— Acesta e sfârșitul dragostei nebunești și necurate. Acesta e... Vedeți?...

Așa cred mai ales bătrânii de prin munte... Dar multe cred bătrânii... Nu știm de-o fi așa!...

Vălul miresei

Era iar pace-n munte... Brițeu, împăratul, ocârmuia în tihnă. Iar soața lui, Drăgana, îi dăruise și o copilă, frumoasă, bună, blândă, ca să le fie mulțumirea mai deplină.

Crescuse mare fata. Și nu era ca ea, pre cât se povestește, niciuna mai frumoasă pe lume, mai harnică; de inimoasă, barem, nici nu e de vorbit!

Și-apoi Lia – căci Lia se numea – era într-adevăr o fată vitează de muntean. Știa să călărească. Știa să călărească la fel ca un flăcău; ba mânuia și spada; știa să aridice și-n mâini un buzduhan. Era gingașă fata; dar și vitează tare.

Adesea, împăratul se așeza-n pridvor, privea crestele înalte și învăluite-n ceață și se gândea astfel:

«De și-ar găsi copila asta și vreun voinic de-al nostru, care s-o îndrăgească; să le las moștenire la rându-mi dragostea pentru munții ce ne-au lăsat strămoșii, ce fericit aș fi!...»

Nu-i vorbă, că primejdii nu mai erau ca cele de pe vremuri. Zmei nu se mai aflau, afară de Tarița, sora temutului Lăstuș pe care-l biruise chiar Brițeu. De ea nu se știa decât că stă într-o văgăună, ascunsă, înfricoșată. Și de punea ceva la cale sau ba, nu mai putuse nimeni afla.

În acest timp, se ducea însă vestea-n lume despre copila lui Brițeu. La curți, pe-alte meleaguri, pe unde erau tineri feciori de crai și regi, bătrânii-i sfătuiau:

— Să ne aduceți nore așa cum este Lia, copila lui Brițeu!

Numai că împăratul Brițeu nici nu voia s-audă să i se ducă fata pe alte meleaguri. Nu-i vorbă că nici ea n-ar fi plecat; nu s-ar fi despărțit de munții din Biharia de bunăvoie.

Dar craii ce, voiau să știe de-așa ceva? Trimiteau mereu vorbă, soli, crainici, sau răvașe, și cereau fata...

Ea într-acestea umbla pe munți, călare, îmbrăcată ca flăcău, când era singură; și în rădvan, când se plimba cu maică-sa.

Umbla, ca să cunoască bine pe pădureni și pe bouari, să vadă fiecare colțișor de munte.

Umbla... Și cum e vorba din popor, că nu aduce anul ce-aduce ceasul, s-a întâmplat o dată să plece Lia cu maică-sa, Drăgana, într-un rădvan, încolo spre Murgașul, unde nu ajunsese fata să vadă, să cunoască...

Au umblat ele toată dimineața, trecând pe la Stâna de vale, văzând cascada Ghialumer; au poposit la casa unui pădurean, de-au ospătat ceva pentru amiază, pe urmă iarăși au plecat.

Era o vreme însorită. Treceau prin văi și peste ape. Avea împăratul Brițuiu rădvan și niște cai cum nu se mai văzuseră vreodată. Zburau ca zmeii peste râpe, peste creste...

Munți, și câmpii, și ape erau scăldate într-o lumină dulce. Și nu se săturau împărăteasa și cu Lia să se tot plimbe și să tot privească la stânci și la poiene înverzite.

Și iată că înserarea pornise să le învăluie pe nesimțite în mantia-i albastră și înstelată. Caii alergau pe crestele de munte, urcau și coborau, iar noaptea se făcea tot mai adâncă. Căutau să afle calea de înapoiere și n-o găseau. Nu o găseau, pentru că vizitiul se rătăcise, greșise drumul, și-n loc să mâie caii către casă, se depărta gonindu-i dimpotrivă...

I-a tot gonit; și-au tot călătorit pe alte drumuri decât acelea pe care le căutau, până ce au urcat pe-un povârniș de piatră. Aci, pe când urcau, au zărit drept în față, niște cărbuni aprinși, lucind în noapte.

— Să mergem într-acolo! a poruncit împărăteasa Drăgana vizitiului. Poate or fi niscăi oameni poposiți, ce au aprins un foc.

A dat deci vizitiul bici la cai. Da' ce vedeau lucind nu erau nici cărbuni, nici oameni poposiți. Era o ceată de urși ce veneau mormăind. Caii, simțind dihăniile cum se-apropie, sau și speriat înfiorați, cu coamele zbârlite, s-au ridicat în câte două picioare, au nechezat și-au început să sară prin munte, înnebuniți, în fulgere albastre de copite.

Au răsturnat rădvanul și, rupând șleurile, au pierit prin pădure, târând cu ei și vizitiul ce ținea încă bine hățurile în mâini, tot vrând să-i potolească, pierzându-l cine știe unde, prin ce stânci.

— Să ne apărăm! Să ne luptăm cu urșii! a strigat Lia, izbind

cu umărul în ușa cea mare a rădvanului, ca s-o deschidă, văzând că-s singure în munte și n-au altă scăpare.

Amândouă au pus după aceea degrabă mâinile pe câte un lemn – pe care le-a rupt Lia, fata voinică a lui Brițuiu, din ușa împodobită a rădvanului – și au fost gata pentru apărare. Urșii se apropiiau. S-au repezit, unul drept către fată, altul spre împărăteasă.

Așa a început lupta.

Lia lovea cu vitejie, dar maică-sa, Drăgana, nu mai avea putere, era gata să cadă...

Când, iată, dintr-odată s-a auzit un zgomot; și, ca prin farmec, ursul, ce se lupta cu fata, a căzut într-o parte, lovit parcă de trăsnet. A căzut după aceea și cel pe care-l înfrunta Drăgana.

Ce se întâmplase oare? De sus, de pe o stâncă, un prea voinic flăcău, care umbla prin munte, văzuse întâmplarea, cail fugind încolo, rădvanul răsturnat și urșii ce săreau cu amenințare.

Văzuse tot și-n grabă mare se apropiase de locul unde sta rădvanul.

Și cum venea pe sus, pe coasta cea pietroasă, fără să mai piardă clipite prețioase, sărise de pe-o stâncă, de-a dreptul în spinarea ursului. Și îl izbise cu un topor de piatră. Lovise și pe celălalt. Și cu toporu-n mână gonia acum toți urșii.

Viteaz flăcău și zdravăn! N-a trecut multă vreme și-a risipit toți urșii, i-a dat de-a rostogolul la vale, prin prăpăstii. A pus după aceea mâna și-a ridicat rădvanul de unde căzuse, poftind pe împărăteasă și pe Lia înăuntru, ca să-și petreacă noaptea sub privegherea sa...

Le-a dat apoi și ținura ce o purta-n spinare, să se învelească ele. Și să aștepte astfel dimineața, când el o să pornească să caute alți cai, să poată porni iară rădvanul mai departe.

S-au luat apoi la vorbă. Și mult s-a bucurat împărăteasa aflând despre acel ce le scăpase viața că nu e altul decât Gruieș, feciorul lui Andrei, care venea în noaptea ceea cu treburi de peste munte.

El iar, la rândul său, s-a înveselit, aflând că are-n fața lui pe

împărăteasa lui Brițuiu și pe copila lui, pe Lia.

Și Gruieș, plin de voioșie cum era, le-a tot spus glume, ele au râs, pe urmă au cântat, și noaptea a trecut pe neștiute.

Când ziua s-a ivit de peste creste, au auzit și-un corn din depărtare. Era Brițuiu ce-și căutase înfrigurat, întreaga noapte, soața și copila, și-acuma ajungea-n aceste locuri.

Gruieș tocmai dusesese apă împărătesei, ca să-și clătească obrazul și să și-l răcorească. Lia îl însoțise până-n vale și el o sprijinise să sară peste pietre, cu toate că era copila la fel de sprintenă ca ciuta.

Ce șiretlic nu caută însă o fată, când simte că i-e drag un tânăr? S-a lăsat sprijinită, deși nu avea de trebuință.

Și el, flăcăul!... A înțeles asemeni că a îndrăgit-o pe copilă; că fără ea i-ar fi de-acuma greu să-și ducă viața singur mai departe...

A venit dară împăratul, și soața lui, Drăgana, i-a arătat pe Gruieș. zicând:

— Acesta este acela ce s-a luptat cu urșii și i-a răpus, scăpându-ne cu viață... E fiul lui Andrei.

Și-apoi l-a luat Brițuiu împăratul în brațe pe flăcău, l-a sărutat cu dragoste pe frunte și i-a grăit astfel:

— De astăzi înainte ești, Gruieș, pentru mine, ca și copilul meu. Fără de tine nu aş mai fi avut nici soață, nici pe Lia. Cere-mi orice răsplată și îndată ți-o voi da!

— Măria ta, a glăsuț și Gruieș, de vreo răsplată n-o să fie vorba, că noi pe-aici prin munte, așa cum bine știi, suntem deprinși cu fiara... încolo am de toate, și tată-meu la fel... Simt numai mulțămirea că ți-am dat ajutor...

A plecat după aceea împăratul, luându-și cu el Împărăteasa și pe Lia. S-au dus!... Din drum a mai întors o dată fata capul către Gruieș. Și-așa cum l-a privit atunci, în dimineața ceea Lia, el n-a putut să uite niciodată. Nici ea nu mai putea să-l uite pe flăcău. A început să fie îngândurată copila lui Brițuiu. Și tot privea încolo, peste munte, parcă aștepta pe cineva... Și nu știa că uneori flăcăul dădea târcoale palatului împărătesc de la Aleul, dar nu îndrăznea să se apropie.

— M-o fi uitat!... socotea el cu întristare

Și ea în sine își zicea la fel:

— Nu-și mai aduce el aminte de o fată ce-a întâlnit-o într-o noapte... N-a înțeles cât mi-e de drag.

Amândoi gândeau astfel, visau unul la altul, dar nu mărturiseau.

Și solii-n vremea asta veneau din țări străine, veneau de cereau fata... Puțină vreme mai era și Lia trebuia să hotărască, dar nu-i plăcea niciunul dintre craii care-o pețeau!...

Sta fata tot mâhnită și se uita în zare. Privea spre trecătoarea cari ducea din muntele Aleul încolo către o pădure, unde aflase ea că locuiește Gruieș cu tatăl său.

— Ce e cu tine, fată? o întreba Drăgana. Ce s-a întâmplat? Răspunde-mi! Pe cine tot aștepți?...

Și astfel i-a tot vorbit împărăteasa, și pe încetul, mai întâi o vorbă pe urmă alta și alta, a spus copila tot. A spus că-i este drag flăcăul.

— Bine! Dar el? El te îndrăgește? a vrut să știe împărăteasa, zâmbind cu îngăduință.

— Nu știu... Și teamă mi-e că m-a uitat! a murmurat copila - suspinând.

Tot cam pe-atunci, Andrei, care-și vedea și el feciorul umblând pe drumuri fără rost, vorbind în dodii câteodată, asemeni l-a întrebat:

— Cu tine ce este, măi băiete?

— Ia, ce să fie, i-a răspuns flăcăul, sunt nebun! Am îndrăgit pe fata lui Brițeu împăratul. Ea nici nu știe.

Și i-a spus tot bătrânului, cum s-a întâmplat atunci, în noaptea ceea. l-a povestit și de privirea ce-i aruncase la despărțire copila împăratului Brițeu, privire care l-a săgetat în inimă. Numai că ea, pesemne, nici nu-și mai amintește de flăcăul pe care l-a zărit numai o dată sus în munte...

— O să vedem! a spus Andrei, și, luând toiagul de drumeț, a și pornit către palatul lui Brițeu.

— Unde te duci? a strigat Gruieș.

— Să stai aici de strajă! i-a răspuns Andrei. Mă duc după bucate peste munte.

Și a plecat. Îl mai rodea și acum pe moș Andrei durerea că pe feciorul său cel mare, pe Paltiș, îl pierduse, pentru că îl

vrăjise Brizana, fata Tariței! Voia să vadă de-astă dată cu ochii lui de nu-l pândește vreo amărăciune și pe feciorul său cel mic.

A mers Andrei... Mergea încet, că nu mai era sprinten ca înainte. Și a ajuns a doua zi pe seară la Aleul.

Se hotărâse să se sfătuiască întâi cu împăratul. S-a dus dară în fața lui și i-a vorbit scurt, muntenește. I-a povestit despre feciorul său, care a îndrăgit pe Lia, dar nu cutează să-i mărturisească. Și l-a rugat să îi arate verde, deschis, ce crede el despre asemenea întâmplare? Se mânie? Sau are bucurie?

A ascultat Brițieu cuvântul lui Andrei și mult s-a înveselit. Așadar, iată, toate-s bune: la rândul lui i-a povestit bătrânului Andrei, cum doar puțină vreme mai-nainte, mărturisise Lia mamei sale că l-a îndrăgit pe Gruieș. Și tocmai era gata împăratul să-i trimită olăcari în Bohodeiul, să vină, să grăiască împreună, ca niște cuscri buni cum or să fie.

— Și-apoi, dacă-i așa, a zis la urmă împăratul, ce fel de tineri sunt aceștia, așa sfioși? Să nu cuteze ei să-și spună unul celuilalt focul ce-i arde? De... Parcă noi am fost cam altfel, la vremea noastră! Ce zici, Andrei?

— Pădurile tăcute sunt și mari. Și lacurile-n care nu se vede fundul, sunt cele mai adânci!... a zis în loc de alt răspuns bătrânul. Iubirea, care nu se strigă cu glasul tare la răspântii, e cea mai trainică...

— Așa e! a încuviințat Brițieu. Și fiindcă tu îmi ești tovarăș vechi de luptă, Gruieș al tău e un viteaz și fata-mi este dragă ca ochii mei din cap, eu zic să ne grăbim să facem nunta...

— Să ne grăbim!

Și a dat poruncă împăratul să se înfățișeze Gruieș și cu Lia înaintea lor, a celor doi bătrâni.

Au trimis dintr-odată să vină Gruieș. În locul lui a rămas strajă la casele de piatră un oștean de la curte. Și a venit flăcăul, plecându-se în fața lui Brițieu, smerit.

— Așteaptă oleacă la o parte, băiete! a poruncit feciorului său, tatăl, bătrânul Andrei. Să vină întâi fata.

A venit și copila călcând pragul sfioasă și toată îmbujorată.

— Poftește-aici, copilă!... a rostit de-astă dată Brițieu. Iară tu, Gruieș, vin colea lângă fată...

S-a grăbit Gruieș să împlinească voia lui Brițeu.

— Și-acuma ascultați! a grăit împăratul. Nu știu, sau mi se pare că voi v-ați îndrăgit odată, într-o noapte... Așa am auzit.

— Da, preaslăvite! Da, tătucă! au răspuns amândoi, privind cam pe furiș unul spre celălalt.

— Și vreți să fiți alături la bine și la rău?

— Da. Vrem, tătucă... au rostit într-un glas.

Au râs atuncea larg, în bărbii, și împăratul Brițeu, și Andrei.

— Ei, bine, dacă-i astfel, a rostit împăratul, luați-vă de mână și fiți uniți pe viață, în cinste și credință unul față de celălalt.

Și Lia a întins mâna către dreapta unde se afla Gruieș. Flăcăul i-a cuprins-o, i-a strâns-o binișor.

— Vă binecuvântează! a zis Brițeu.

— Și eu! a spus Andrei, uitând deodată toată durerea lui cea veche. Atâta fericire nici nu crezuse Lia să poată să trăiască. Și Gruieș...

Bietul Gruieș, vedea că-i lângă dânsul fata ce o visase... Fetii-i venea să plângă de bucurie. Iar Gruieș ar fi vrut s-o prindă în brațe pe Lia lui cea dragă, dar tot nu cuteza...

— Copii, a mai spus împăratul, iată, suntem bătrâni. Andrei și eu asemeni... Ne trebuie braț tânăr să ne urmeze. Și Gruieș este vrednic. Cu ei alături de tine, Lio, nu mi-este teamă că au să vină primejdii și nu le-oți birui. Ci eu și cu Andrei vom pune totul la cale pentru nuntă!

Se spune că-n clipita aceea de mare bucurie, s-a auzit însă de-o dată un șuier.

Șuierul a crescut. Și-acolo, lângă tron, pe trepte, în fața Liei. S-a ivit o șerpoaică mare de-un stat de om.

— Sss!... Sss! a șuierat șerpoaica cu limbile ascuțite către Brițeu. Te-ai bucurat degeaba, slăvite împărat.

S-a încolăcit zmeoaica, s-a răsucit o dată, și când s-a desfăcut, în fața lor era zmeoaica blestemată, Tarița, cu fusta numai zdrențe, cu părul numai șerpi.

De când pândea Tarița... De când tot aștepta să se răzbune și-acuma țipa:

— Heeei, Brițeu! Poate-ai uitat că ție m-am îmbiat odată de soață și tu m-ai izgonit... Andrei, ce stă acolo, te-a ajutat...

Ai vrut-o mai bine pe Drăgana. Și ați răpus toți zmeii în frunte cu Lăstuș... Dar uite, am rămas eu! Eu am să mă răzbun. Cum? Iată veți vedea.

— Să pieri de-aici! a strigat împăratul.

Gruieș s-a ridicat și s-a îndreptat spre ea. A vrut s-o prindă pe Tarița de coade și s-o azvârle afară, dar când a întins mâna, l-a și mușcat un șarpe din părul ei... Gruieș a căzut jos.

Tarița s-a plecat, l-a luat îndată-n brațe și amândoi s-au prefăcut într-un fum înecăcios, care a început să piară pe fereastră.

S-a auzit în urma lor numai un hohot și un glas care zicea:

— Ți-am luat, Lio, pe Gruieș! Tatăl tău nu a vrut să-mi fie mire îmi va fi dragul tău... Și niciodată n-ai să-l mai revezi... Ha, ha, ha!

Se prăbușise Lia jos, zdrobită. Se prăbușise pe podele și plângea. Brițeu cu Drăgana și cu Andrei căutau să-și țină firea, să nu mărească deznădejdea fetii; dar copleșise amarul tot palatul, toți munții mai pe urmă...

S-au ridicat bărbați viteji atuncea și au plecat s-o caute pe zmeoaică, să îl aducă înapoi pe Gruieș.

Au fost la văgăuna unde-și avea sălaș zmeoaica, au colindat toți munții pe de-a rândul... Mult timp au colidant zadarnic și n-au putut să afle nicio urmă.

Și-n toată vremea asta Lia a plâns și-a suspinat.

Când s-au întors bărbații și Lia a aflat că n-au găsit pe Gruieș, a început să plângă mai tare. Și toți credeau că o să-și piardă mintea de durere.

Pe urmă însă Lia s-a gândit: cu toate că e fată, este totuși voinică. Și dragostea-i va da putere și mai multă... Să plece ea mai bine, singură, să-l caute pe acela ce trebuia să-i fie mire.

S-a sculat de pe lavița unde zăcuse plângând, s-a șters la ochi și a venit în fața lui Brițeu, care stătea pe tron, ascultând vestea adusă de bărbații ce colindaseră prin munte.

— Tătuca dragă, a zis Lia, te rog să-mi îngădui să plec eu de-astă dată, după Gruieș.

— Taci, fata mea, a spus Brițeu, cum spui tu vorba asta?

Au fost bărbați viteji, isteți și fără frică, și n-au putut să facă nimica, darmite o copilă ca tine?

— Și alții s-au luptat s-o scape pe Drăgana, pe mama mea, din gheara zmeului Lăstuș. Și n-au putut... Ai izbutit doar tu. Îngăduie-mi și mie s-o caut pe Tarița și să o birui, cum ai răpus tu pe Lăstuș.

La astfel de cuvinte Brițuiu n-a mai avut ce spune... Văzuse și el bine că fata lui nu prea știa de frică. Și ori de-i va da voie, sau nu, ea va pleca...

A chemat dară pe Drăgana, pe soața lui; i-a spus c-a hotărât să-și lase copila să plece.

Drăgana a rugat-o și ea pe fată să rămână; dar Lia a rămas cu totul neclintită.

— Vreau să plec chiar acuma, pe loc! a zis copila.

Și neavând ce face alta, Brițuiu a dat poruncă să i se aducă fetii calul lui murg, calul fermecat, pe care îl primise în dar de la împăratul Sorin, bunicul Liei, și care-l ajutase odinioară în lupta lui cu zmeii.

— Bine că mă mai scoateți și pe mine din grajd, că-mi amortiseră picioarele cu totul! a rostit murgul, când a ieșit din grajd afară.

S-a repezit după aceea-n munte, a mâncat iarbă de pe o poiană, a băut apa unui lac, a prins putere. A zburat apoi până-n cer; a păscut un imaș întreg de stele și s-a întors zicând:

— Acuma, Lio, poți să mă încaleci, să-mi spui și unde să te duc. Cu cine vrei să lupti?

— Vreau ca s-o aflu pe zmeoaica Tarița și s-o răpun! a răspuns fata.

— Bun! Poruncește-mi dară încotro s-o iau, și cum să merg: s-alerg pe munte cu piciorul, sau să-mi desfășur aripi prin văzduh?

I-a dat și Andrei fetii la plecare toporul ce-l avusese Gruieș - ca armă pentru luptă.

— Tu ești mireasa lui, ai singură căderea să porți toporul lui de pădurean, să lupti în locul lui! a zis bătrânul cu glasul stins de suferința ce o îndura.

Împărăteasa Drăgana a dat și ea copilei o cununiță vrăjită

ce o avea, pe care, de o puneă pe cap, se și făcea îndată nevăzută.

A mulțumit Lia pentru tot ce primise, și încălecând pe murgul fermecat i-a dat poruncă să pornească iute, călcând pe munte cu piciorul, să poată cerceta stâncă de stâncă, coclaur cu coclaur, să vadă – poate o afla vreo urmă de-a lui Gruieș.

Și-a străbătut copila lui Brițuiu munții în sus și-n jos, de-a lungul și în curmeziș, bătând potecă de potecă, pădure de pădure, zburând apoi pe sus și cercetând cu ochii întreaga zare.

A cercetat fiece colțișor, fiece trunchi; a scociorât prin peșteri și prin văgăuni...

Nimica... Urma lui Gruieș n-a putut s-o afle...

Și nici de Tarița nu știa nimeni să spună unde ar putea să se ascundă. Din văgăuna-i de sub munte pierise. Zadarnic întreba pe fiecare.

Plecase fata-n miezul verii, când înfloresc pe munte macii și bujorii; venise apoi iarna cu haina sa neîntinată de zăpezi; și-acuma înfloreau iar flori albastre și roșii de tămâioară și de garofițe – venise peste pajiști primăvară...

Nu știa biata Lia ce să facă, pe unde să mai umble?

Tot rătăcind așa prin munte, a urcat într-o seară copila cu calul ei pe-un povârniș de piatră; și iată c-a ajuns pe o câmpie întinsă, ce era mărginită de o pădure. Lia și-a amintit că e câmpia unde-i scăpase Gruieș viața de urși; acolo ei stătuseră de glume o noapte întreagă și se îndrăgiseră amândoi...

Și a simțit că o cuprinde mai tare dorul de Gruieș. A podidit-o iarăși plânsul. Și-a plâns, a plâns... A suspinat și-a stat așa mult timp gândindu-se la tot ce se întâmplase. Și cum se făcea noapte, copila a aprins un foc sub streășină pădurii și s-a culcat să se odihnească, lăsând murgul de strajă. De-ar fi venit primejdie de undeva, murgul pe dată necheza și-o trezea din somn, să fie gata pentru luptă.

S-a culcat Lia încă suspinând. De obosită ce era a și furat-o îndată somnul. A adormit. Și-n somn a început să viseze un vis ciudat. Venise-n fața ei un omuleț cu trupul mic, cu capul

mare și o barbă albă, lungă. Și se făcea că omulețul o mângâia pe cap.

— Nu fi mânănită, Lia, zicea el, Gruieș al tău trăiește.

— Trăiește? Unde-i? îl întreba fata prin somn pe omuleț.

Iar omulețul îi zâmbea și-i arăta cu degetul încolo, către muntele Buteasa.

— L-a preschimbat Tarița într-o scoică, l-a așezat pe fundul râului Drăganul.

— De ce? De ce-a făcut zmeoaica asta? se frământa prin somn copila lui Brițuiu.

— Pentru că știe o taină Tarița, i-a răspuns omulețul. De va putea să ție în stăpânirea ei vreme de șapte ani pe unul dintre aceia ce-au biruit pe zmei - așa cum este Gruieș - și în acest răstimp să facă vrăji asupra lui, de va putea apoi să-i ia și viața, Lăstuș va învia. Cu zmeii lui, va pune iară stăpânire peste Biharia!

— Și-n care parte a râului se află Gruieș? a întrebat prin vis copila.

— Acolo unde apa curge în dreptul morii zmeilor! a grăit omulețul.

— Tu cine ești, a vrut să știe fata, de ești atât de bun și ții cu mine?

— Sunt spiridușul munților, a rostit omulețul, și-a început să râdă: Hi, hi, hi, hi... Și de-ai să ai nevoie, eu iar am să te ajut.

Fata atunci s-a deșteptat din somn. Era spre dimineață. Din spiriduș nu rămăsese nicio urmă, doar niște brumărițe cântau sus în copac, dând slavă zilei:

— Cirip, cirip, ciripi...

«Să fie doar un vis deșert, sau spiridușul mi-a făcut un semn, mi-a arătat într-adevăr taina zmeoaicii? s-a întrebat în sine Lia. Orișice-ar fi, eu trebuie să-ncerc!...»

S-a limpezit pe chip cu apă rece dintr-un izvor care curgea acolo mai în jos. Și-a pus la brâu toporul ce îl purtase înainte Gruieș, a încălecat pe murgul fermecat și-a poruncit;

— Hai, murgule, să mergem spre moara zmeilor.

— Cum să te duc, stăpână? a întrebat-o murgul. Pe munte cu piciorul sau prin văzduh cu aripi?

— Prin văzduh, murgule! S-ajungem mai degrabă.

Murgul și-a întins aripi și a-nceput să zboare.

N-a zburat mult... Cum au trecut de lacul zânelor, a și văzut copila ieșind dintr-o poiană un fum înalt și gros.

«Arde pădurea, s-a gândit copila. Să mă cobor și să sting focul!»

A dat poruncă murgului să se coboare; dar când au ajuns pe poiană, fumul acela gros și înecăcios s-a prefăcut în fiară, s-a prefăcut în răs și râsul s-a repezit spre gâtul calului, cu colții gata s-o sfâșie pe copilă. Ea nu s-a înspăimântat. A ridicat în sus toporul lui Gruieș. Și când a dat odată cu sete, a și tăiat râsul în două.

Numai că fiecarei părți tăiate i-a crescut într-o clipă restul. Și dintr-un singur răs s-au făcut doi. Unul a sărit dintr-o parte la ea și altul din cealaltă...

Nici de astă dată nu și-a pierdut Lia curajul. A lovit cu iuțeală într-o parte și într-alta. A tăiat râșii amândoi în jumătăți.

Dar jumătăților le-a crescut restul, s-au făcut patru râși. I-a tăiat și pe-aceștia. S-au făcut opt; s-au înmulțit de două ori pe atâta și ei... De patru ori, de opt ori... Și tot așa... Țâșneau din toate părțile. Săreau de prin copaci. De jos și de pe lături, din față și din spate... O înconjuraseră pe Lia... Și ea lovea, lovea... Se lupta bărbătește, dar râșii hohoteau, țișând în jurul ei; și-o năpădeau cu ghearele și colții.

Oricât lupta de vitejește Lia, după puțină vreme fiarele ar fi sfâșiat-o. Atuncea și-a dat și fata seama că este acolo mână de zmeoaică... Și-ntr-adevăr, Tarița făcuse vrăji. Văzuse pe Lia că vine către locul unde-l ținea pe Gruieș și, prefăcându-se în răs, se repezise înainte-i, s-o răpună.

Deodată Lia și-a amintit că are cununița fermecată pe care o primise la plecare de la măicuța sa. Și, înțelegând că de-o să lupte mai departe o să fie biruită, și-a pus pe creștet cununița...

S-a făcut nevăzută cu cal cu tot!

A stat așa un timp, până ce râșii care o năpădiseră s-au risipit. Și-a luat pe urmă cununița de pe creștet, a dat poruncă murgului să zboare mai departe.

Au mai călătorit așa o vreme; dar n-au călătorit prea mult... Și abia trecuseră de Stâna cea de vale, c-a văzut Lia de astă dată nu fum, ci foc adevărat într-o pădure...

A coborât să-l stingă.

Când colo, iată, focul s-a preschimbat într-o năpârcă. Năpârcă mare, groasă cât un copac.

S-a repezit la fată șuierând! Și-a dat pe dată seama Lia că năpârcă e tot Tarița; dar n-a vrut să se dea bătută. Putea, ce-i drept, să-și pună iar pe frunte cununița, să scape de orișice primejdii. A vrut însă copila vitează a lui Brițuiu s-o înfrunte pe zmeoaică, s-o biruiască. Și a tăiat-o în două cu toporul pe năpârcă. Dar tot ca întâia oară, celor două părți le-a crescut restul și s-au făcut două năpârci. Le-a tăiat iar în două. S-au făcut patru, opt... Foia pădurea de năpârci ce șuierau, se încolăceau. Se îndreptau spre fată cu limbile otrăvite. Nu voia Lia să se lase; tot mai nădăjduia ca să le nimicească. Și se lupta.

S-a tot luptat zile și nopți în șir. Numai când a văzut că o să fie înghițită de năpârci dacă o să lupte mai departe și-a pus pe frunte cununița de la Drăgana; s-a făcut nevăzută...

A stat un timp așa până ce toate năpârcile acelea s-au risipit... A pornit apoi mai departe, poruncind murgului în acest fel:

— De-acuma, murgule, orișice fum, orișice foc o să zărim prin munți, să știm că nu-i decât vreo viclenie a zmeoaicii. Și noi să ne vedem de cale mai departe. S-ajungem mai degrabă la moara zmeilor.

— Bine, stăpână! a răspuns calul și a pornit ca vântul și ca gândul spre locul poruncit.

Pe drum au văzut fumuri și focuri; știau însă că nu-s decât înșelăciuni de-ale Tariței.

Au tot zburat, până ce într-o vale a început să se zărească fâșia sclipitoare a râului Drăganul. Deasupra râului plutea un nor; dar norul s-a învălătucit și din mijlocul lui s-a repezit o pasăre de pradă către Lia.

Nu era însă o pasăre ca orișicare. Era un vultur mare cât un urs, cu ghearele ca niște cângi, cu ciocul lung, tăios ca paloșul.

S-a năpustit s-o smulgă pe copilă de pe cal. Ea nu a vrut să fugă de luptă nici acum. A ridicat toporul. A lovit pasărea aceea uriașă ce croncănea înverșunată și a tăiat-o în două. Știa prea bine că-i zmeoaica, dar tot nădăjduia măcar de data asta s-o biruiască. Și-a primit lupta.

La fel ca râsului, la fel ca și năpârcii, i s-au împlinit și păsării acesteia de pradă iar cele două jumătăți... Și-n fața Liei au fost două păsări. Pe urmă patru, opt, o sută... Atâtea păsări se roteau că se înnegrise parcă pe deasupra fetei cerul.

— Ce să fac, murgule? a întrebat atuncea Lia calul fermecat De n-am să birui nici acum, nu pot să mă cobor la râu, nu mai ajung să-l văd pe Gruieș niciodată.

— Ehei, stăpână, a zis calul, de când aștept eu să mă întreb! Uite, între păsări, vezi una mai mare decât celelalte, cu ochii verzi și răi, strălucitori ca de jăratic?

— O văd! a răspuns Lia.

— Aceea e cu adevărat Tarița...

— Și celelalte, murgule, ce sunt?

— Sunt numai umbre de-ale ei, însuflețite prin vrăjitorii.

— Și ce să fac, cum s-o lovesc? a vrut fata să știe, luptându-se fără încetare.

— În pasărea cea mare să izbești, dar nu s-o tai în două, ci doar să-i retezi capul...

Așa a făcut Lia. A tot luptat. Pasărea cea mare se repezea la fată în vâjâit de aripi, căutând s-o prindă-n gheare, s-o zvârle de pe cal, sau s-o lovească în cap cu ciocul și s-o omoare.

Lia nu se lăsa nici ea. Lovea cu îndârjire. Murgul se avânta în zbor ca gândul. Deodată, nu știu cum, tocmai pe când simțea copila că-i sunt puterile aproape pe sfârșite, i-a venit pasărea mai la îndemână, a izbutit să-i dea o lovitură măiestrită. Nu a putut să-i taie capul, așa cum socotise ea; dar a izbit-o drept în creștet.

Și pasărea a dat un țipăt. Iar glasul i-a sunat ca al zmeoaicei. S-a preschimbat apoi în nor precum fusese. În nori s-au prefăcut și păsările celelalte. Și vântul cum bătea, risipea norii. Îi ducea peste munte...

— Nu ai răpus-o încă pe zmeoaică, a spus calul, dar ai lovit-o bine, a trebuit să fugă.

— Să coborâm dară pe țărm, s-a veselit copila lui Brițeu.

— Să coborâm!... Numai să bagi de seamă, zmeoaica are să se întoarcă...

Și calul a-nceput să zboare lin către pământ. A pus Lia piciorul în locurile acelea, unde știa că se găsește Gruieș.

Răzbise cum răzbise până aicea; dar ce să facă oare mai departe?

Nu mai știa nici calul să-i dea sfat.

Cum putea oare să găsească în fundul râului Drăgana o scoică, între atâtea mii și mii de scoici, ba încă s-o cunoască de e sau nu mirele ei?

Și totuși a intrat în apă Lia, lăsându-și pe țărm murgul. S-a cufundat sub unde, a căutat printre pietre și prin nisip, a strâns grămezi de scoici. Dar ele stăteau mute. Și fetei nu avea cine să-i spună, dacă se află Gruieș printre ele.

Prin apă pluteau pești. Pești mulți, nenumărați, tot fulgerau prin unde. N-avea altă scăpare copila decât să roage peștii s-o ajute.

A început să-i roage, să le spună tot păsul care-l avea, povestea ei cea tristă. Iar peștii săgetau în apă, prin fața ei, nu se oprea însă niciunul s-o asculte. Și nu îndrăzneau să vină către maluri; și auzind glasul Liei mai rău se înspăimântau.

A tot stat astfel fata pe țărm zile lungi, nesfârșite. Ce n-a făcut, să afle pe dragul ei? De pești cât s-a rugat, cât a înotat prin apă, cât nu a scotocit prin maluri, pe sub unde!...

Degeaba totul...

Atâta drum făcuse, luptă și osteneală, pentru nimic.

Tot Tarița, zmeoaica, era mai tare...

Și cât era Lia de îndrăzneată, de vitează, până la urmă era și ea tot o copilă!... A început să plângă. Și-a plâns, o zi, o lună, un an. Atât a plâns, că se muiau și pietrele de mila ei, de fierbințeala lacrimilor sale.

Și-a plâns atât de mult copila lui Brițeu, că, până la sfârșit, izvorul lacrimilor i-a secat, și Lia și-a pierdut lumina ochilor ei albaștri și senini.

Dar chiar așa, cu ochii stinși, ea rămăsese acolo, pe țărm, jelind încetinel. Și se gândea că stă pe țărmul apei, unde Brițuiu, tatăl său, bătuse odinioară pe Lăstuș și-și câștigase dragostea Drăganei. Iar ea, copila lui Brițuiu, stă azi neputincioasă în fața blestematei de zmeoaice.

Sta fata și plângea fără vedere; și numai glasul surorii lui Lăstuș, al Tariței, se auzea:

— Credeai, Lio, că m-ai răpus, lovind în mine cu toporul în văzduh. Credeai c-ai să-l găsești pe Gruieș. Amarnic te-ai mai înșelat. Eu te-am lăsat numai să suferi și să plângi. Și-acum a venit vremea ca să pieri!

A auzit copila glasul cel rău și ascuțit: a vrut să pună mâna pe toporul pe care-l avea încă la ea și să se apere dacă va fi nevoie; dar Tarița a îmbrâncit-o în apă... Și fata a căzut sub unda rece, tocmai în locul unde apa se izbește de niște pietre înalte și rotunde și curge mânioasă către vale...

S-a lovit Lia rău de pietre; și și-a pierdut simțirea... Apa a luat-o-n jos... Și poate că s-ar fi sfârșit atunci cu viața Liei, de nu ar fi fost peștii...

Ei au văzut-o pe zmeoaică îmbrâncind pe fata care plânseese atât pe țărm...

Peștii s-au repezit cu toții și-au înjghebat o punte lucitoare din trupurile lor. Și, luând pe fata, ce se afla în nesimțire, pe această punte, au plutit iute și fără niciun zdruncin către palatul împăratului cel mare al peștilor.

Cum au ajuns la porțile palatului, o mreană, ce se afla în frunte, a bătut tare să i se deschidă. Un lipan cu mustață lungă, care era atunci străjer, a deschis poarta. Mreana i-a povestit ce s-a întâmplat; și-atunci străjerul le-a dat voie să treacă.

În sala tronului, clădită toată din pietre prețioase, pe-un jilț înalt, cioplit dintr-un zmaragd, sta însuși împăratul, un pește mare, cu solzii lați de aur.

Peștii au adus fata și-au așezat-o încet pe trepte, în fața tronului împărătesc. Mișcând din aripioare, au început să povestească apoi cu toții dintr-odată, cum au văzut-o pe zmeoaică zvârlind copila-n apă.

A ascultat în liniște împăratul ce-i povesteau supușii; s-a

gândit apoi bine și-a poruncit:

— Duceți-vă în grabă la marele paharnic. Am eu la el un șip cu o licoare vrăjită. Să umeziți buzele fetei cu acea licoare ce se află-n șip. Și n-o să aibă nicio suferință pentru că se găsește-n apă...

O lostriță s-a repezit îndată la marele paharnic. A adus în bot șipul, mreana l-a răsturnat cu aripioarele dibace și a umezit puțin buzele Liei.

Atunci obrazii palizi ai copilei au început să capete din nou culoare și să se rumenească.

Au umezit încă puțin buzele Liei cu acea licoare minunată și inima copilei a început să bată iute, iar pieptul să-i palpite...

S-a auzit și un oftat. Și Lia, care nu vedea nimica, a început să întrebe ușor de tot, în șoaptă:

— Unde-am ajuns? Cine se află lângă mine?

— Acuma ești sub apa râului Drăganul, i-a răspuns cu blândețe împăratul, dar nu te înspăimânta. Peștii, supușii mei, îți duc de grijă. Să ne spui însă, pentru ce te-a aruncat zmeoaica jos în râu?

Și a început sârmana Lia să povestească tot ce i se întâmplase de când pornise de acasă, căutând pe dragul său. Și pe măsură ce-asculta povestea, se mânia împăratul tot mai tare. Când a rostit copila cea din urmă vorbă, s-a ridicat chiar împăratul de pe tron și-a dat poruncă:

— Voi, mreane, lostrițe, lipani, păstrăvi și orice fel de pești, ce vă aflați aci în apă, plecați pe dată și căutați tot râul... Să nu vă întoarceți până n-oți afla pe pădureanul preschimbat în scoică și pe zmeoaică, pe Tarița, ce-l veghează!

Au plecat peștii înotând; și-au scotocit prin apă, pe sub pietre, în gropi; au străbătut tot râul cât este el de lung, vreo șapte zile...

Către sfârșitul zilelor acestora, s-a adunat în fața tronului cel verde de zmaragd al împăratului, întreg poporul peștilor. Duceau cu ei o scoică și un rac mare, roșu întunecat, cu foarfece ascuțite.

Au povestit după aceea peștii cum au scotocit ei fiecare ungher al râului și cum au prins racul acesta roșu, căutând s-

ascundă scoica sub o piatră. Au întrebat racii din râu; și ei au spus că racul cela mare nu e altceva decât zmeoaica prefăcută... Au întrebat și scoicile, și ele au spus că scoica ceea mică e doar un pădurean, ce-a fost schimbat prin vrajă de zmeoaică.

Așa au adus, iacătă-i pe unul și pe celălalt, în fața împăratului, la judecată.

A dat poruncă împăratul să fie pusă vrăjitoarea la cazne, ca să mărturisească.

S-au grămadit toți peștii și au pus racul cel roșu sub menghina de pietre. Și-atuncea racul a început să spună că el este într-adevăr zmeoaica Tarița, care ținea sub apă pe Gruieș, preschimbat în scoică.

— E timpul, așadar, să dăm dreptate copilei! a spus rar și cu înțelepciune împăratul cel mare al peștilor. Tu, zmeoaică, să prefaci iară scoica în pădurean, precum a fost, de unde nu, aci îți sfârșești viața sub menghina de piatră...

— Asta nu am s-o fac orice ar fi să se întâmple, s-a înverșunat Tarița.

Având astfel răspuns, a făcut împăratul semn peștilor să strângă la menghină și să tot strângă... Din când în când întreba pe zmeoaică:

— Ce zici, Tarițo? Te supui? Ai să prefaci la loc pe scoică în pădurean?

— Nu mă supun! zicea Tarița.

— Nu?... Bine... De-i astfel, strângeți iară la menghina de piatră!

Și peștii tot strângeau, strângeau mereu, până ce nu știu cum, a plesnit inima Tariței. Și apa s-a înnegrit de-acea otravă, ce era strânsă-n sângele zmeoaicei...

Când undele s-au limpezit și s-a văzut ce este-n preajmă, a luat iar împăratul peștilor cuvântul:

— Dreptatea s-a împlinit! a rostit el. Zmeoaica, ce-a făcut atâtea rele pe lume, a pierit!

— Dar Gruieș? a întrebat Lia, cu ochii stinși. Gruieș al meu pe unde este?

Abia atunci a văzut împăratul că s-a pripit strângând în menghine prea tare pe zmeoaică. Doar ea, care-l schimbuse

pe flăcău în scoică, putea să-l facă iarăși om la loc precum fusese!...

«Ce este acuma de făcut?» se întreba cu supărare împăratul.

Și, ca să poată lua o hotărâre înțeleaptă, a poruncit să i se adune-n jur curtenii: un păstrăv, un lipan, o mreană și-o lostriță, bătrână, dar isteță. S-au sfătuit...

S-au sfătuit o zi, o noapte, și iar o zi... Și nu puteau să ia o hotărâre.

Până la urmă și-a amintit tot lostriță bătrână că a văzut nu prea de mult pe spiridușul cel bun al munților plimbându-se pe țărmul râului Drăganul. Și ar fi bine, poate, să-l întrebe, de vreme ce i-a făgăduit Liei că are s-o ajute la nevoie.

Au luat dar hotărârea să-l întrebe pe spiriduș. Și l-au căutat, l-au tot căutat zile și nopți, până la urmă l-au găsit. Se așezase pe o piatră mare, ce se afla în josul râului, pe țărm, și sta la soare.

l-au spus în grabă peștii întâmplarea, l-au întrebat ce trebuie să facă.

Iar spiridușul, mângâindu-și barba, le-a grăit:

— Să plece fata până la Alina, să-i ceară ajutorul. Acolo, în lacul zânelor, sub ape, cresc florile iubirii. Și poate va afla cu ele zâna leac, să-i vindece durerea Liei!...

Și au plutit ca vântul peștii până-n palatul împăratului cu solzi de aur. Au povestit ce-i sfătuisese spiridușul. Atâta i-a trebuit copilei lui Brițuiu să audă! A cerut peștilor să o călăuzească afară din apă. Și l-a rugat pe împărat să-i dăruiască scoica în care preschimbase zmeoaica pe fiul lui Andrei.

— Afară mă așteaptă murgul fermecat! a mai spus Lia. Și el o să mă ducă-n zbor până la lacul zânelor.

Dar murgul nu era pe mal. El așteptase ce-așteptase apoi, crezând că fata s-a înecat în apa râului, plecase să-l vestească pe Brițuiu.

A strigat dară Lia murgul; l-a tot strigat o vreme. Când a văzut că nu-i răspunde, a înțeles că a plecat să ducă vestea celor de acasă.

Dar chiar așa, fără de cal, nu și-a pierdut curajul. A mers, a

mers pe jos, fără vedere, trecând toți munții și întrebând din om în om, încotro este drumul spre lacul zânelor.

Și, ce e drept, mereu, mereu întâlnea fata câte un om, vreun pădurean sau vreun bouar, care o ajuta să meargă mai departe, sprijinind-o de mână, călăuzind-o printre munți.

Ea nu știa însă că oamenii care-i ieșeau în cale, și-o tot călăuzeau, erau de fapt doar unul și același: spiridușul, ce-și schimba mereu glasul, voia să vadă cât de tare-i fata.

Așa a ajuns ea până la lac. Acolo s-a plecat deasupra apei, a strigat pe Alina. Până la miezul nopții nu i-a răspuns din apă nimeni.

Numai la miezul nopții s-a ridicat Alina, plutind deasupra apei. Era împreună cu dragul ei Midvei.

Ei au ieșit din unde și s-au urcat pe țărm. Au luat-o amândoi pe Lia de câte-o mână, au dus-o până la un jilț scobit în trunchiul unui brad.

Aci au așezat-o pe copilă. A sărutat Alina ochii stinși ai fetei îndurerate; și-a scos după aceea zâna din păr o floare și i-a atins cu ea pleoapele obosite. N-a trecut mult și mai întâi ușor ca-n ceață, pe urmă tot mai bine, a zărit Lia cu ochii lumina sidefie a lunii. A zărit pe Midvei și pe Alina.

Cum i-a văzut, a sărit de pe jilț, a căzut înaintea zânei și a-nceput s-o roage:

— Alino, fie-ți milă! Și tu ai suferit pentru Midvei... Ajută-mă să-l pot preface-n om pe Gruieș din scoica asta rece... Ajută-mă!...

— Aș vrea să te ajut, a spus Alina, numai că-i tare greu, copilă... Nimic nu e mai greu decât să sfărâmi vraja ce-a ticluit zmeoaica, făcându-l pe flăcăul lui Andrei o scoică...

— E tare greu, surioară, a rostit cu mâhnire și Midvei, ar trebui să treci printr-o primejdie de moarte...

— Nimic nu mă-nspăimântă, a mai spus Lia, înfrunt orice...

— Mai află dar, a grăit zâna, mângâind părul fetei ce îndurase atâtea suferințe, c-ar trebui s-aprind aicea în poiană șapte ruguri, sunt cele șapte ruguri ale iubirii, și până-n zori să arzi cu mâna ta la para lor scoica aceasta pe care-o ai în palmă. Numai că tare mi-este teamă pentru tine, Lio...

— Aprinde rugurile, zâno, a rostit Lia, sunt gata să pătrund

în flăcări.

A vrut s-o înduplece la rându-i și Midvei, spunându-i c-ar putea să-și piardă viața; dar Lia s-a rugat din nou:

— Aprinde focurile, Alina!

— Te înțeleg, copila mea, a spus Alina, așa e când iubești cu adevărat...

Și zâna și-a desprins atunci din păru-i alte șapte flori, le-a azvârlit în cerc pe toate șapte.

Și-au început să ardă șapte ruguri mari în vâlvătaie.

Ardea-n vâlvori parcă poiana întreagă; și limbi de foc se încolăceau, dar Lia nu le-a luat în seamă. A alergat spre rugul cel dintâi și a întins palma; la cel de-al doilea pe urmă... Simțea cum focul o cuprinde. Nu s-a lăsat zdrobită de dureri. A mers și către cel de-al treilea... Credea că va cădea. Numai că dragostea i-a dat puteri. S-a îndreptat spre celelalte trei. Și a ajuns la cel din urmă...

Când a ajuns și-aici s-a prăbușit. Trecuse toiu noptii. Alina și Midvei nu mai erau.

A ridicat-o însă-n brațe Gruieș, pentru că vraja se sfârșise și scoica se schimbase în flăcău.

A ridicat-o Gruieș și a dus-o pe draga lui mireasă prin munți ca pe-o povară scumpă până la Stâna cea de vale. A dus-o la izvorul cel de gheață și i-a stropit cu apa lui chipul și brațele. Abia atuncea Lia s-a trezit, izvorul minunat de gheață o lecuise.

Tocmai veneau atunci prin munte Brițuiu, împăratul, cu soața lui, Drăgana, și cu Andrei. Lor le dusesese vestea murgul fermecat. Și-apoi plecaseră părinții laolaltă să lupte cu zmeoaica, să-i scape de sub gheara ei pe Lia și pe Gruieș.

Erau trudiți pentru că îi căutaseră prin munte peste tot, dar oboseala li s-a risipit când i-au văzut pe Gruieș și pe Lia cea frumoasă, teferi și sănătoși, iubindu-se mai mult ca orișicând.

Și după cum se poate lesne închipui, a pus la cale împăratul numaidecât și nunta. O nuntă mare pe câmpia unde-o văzuse întâia oară Gruieș pe copilă și unde se-ndrăgiseră amândoi.

A fost o nuntă așa de mare, cum nu se mai văzuse-n lume. Și surle, trâmbițe și ceteri porniseră să sune, să vestească

această mare bucurie. Aflaseră toți pădurenii de întâmplare și hăuleau voioși prin codri. Iară bouarii așa se veseleau, că zguduiau cu jocul lor toți munții.

Și masa cea de nuntă a fost întinsă, după obiceiurile străbune, trei zile și trei nopți... Către sfârșitul ospățului, se zice însă că împăratul peștilor, care fusese și el poftit, s-a apucat să închine o cupă cu vin în cinstea mirilor.

A ridicat dară-n sus cupa, ținând-o bine cu o aripă; dar cum el nu era obișnuit cu vinul – și cum era și-o leacă amețit – i-a lunecat deodată cupa pe solzii cei lucioși de aur. Cupa era de sticlă și-a pornit zăngănind să se rostogolească pe-un povârniș de piatră. Vinul a început să curgă din cupa sfărâmată.

Mesenii au tăcut. Era o vorbă veche, care spunea că de se sparge o cupă – și mai ales la nuntă – ar fi semn rău... Iar împăratul peștilor de teama relei prevestiri, a amuțit cu închinăciunea...

«Să nu urmeze vreo nenorocire!...» se gândea fiecare.

Numai că tot atuncea, precum se povestește, s-a sculat de la masă zâna Alina, ce sta alături cu dragul ei Midvei. Îi ajutase spiridușul munților, să poată veni și ei la nunta Liei!...

Alina a făcut semn zânelor, ce se aflau și ele la ospăț, să înceapă danțul pe câmpie. Și-n timp ce zânele danțau, Alina a desprins vâlul de mireasă de pe capul Liei. Și vâlul l-a aruncat întins deasupra cupei sfărâmate.

Îndată, de acolo a țâșnit un izvor, a cărui apă dulce era albă de spumă, și se asemuia în noapte cu vâlul de mireasă al Liei.

— Urzesc ca apa asta să fie fermecată, a spus zâna Alina. Și aceora ce se îndrăgesc cu adevărat, băieți și fete, și-or bea din apa asta, eu le urez să aibă numai fericire... Și să rămână de-a pururi împreună...

— Să fie fericiți și să rămână de-a pururi împreună! au strigat laolaltă nuntașii înveseliți de vorbele Alinei.

— Iar apa o numesc Vâlul miresei! a mai grăit Alina

— Așa să se numească! s-au bucurat cu toții.

Și fiecare a sorbit din apa ceea limpede.

Așa a fost... Gruieș și Lia lui au trăit după aceea laolaltă ani

mulți, îndelungați. Zile-au avut senine... Mulțime de copii au venit mai târziu, unul mai drag și mai frumos ca altul...

Brițuiu, când a îmbătrânit, nu a mai vrut să fie decât bunic. A lăsat dară scaunul lui Gruieș, lui Gruieș împăratul.

Iară în câmpia unde a avut loc nunta au tot venit pe urmă, precum zice legenda, în anii ce-au urmat, tineri ce se îndrăgeau. Veneau să soarbă apa urzită de Alina, să dea noroc iubirii.

Și apa cea vrăjită le aducea noroc în dragoste și fericire. Așa se povestește...

Bătrânii spun însă și astăzi că adevărul se află întotdeauna în tâlcul din legende... Și cine vrea îl poate afla...

SFÂRȘIT DE POVESTE

.....
.....
De cum a trăit cântărețul legenda cea din urmă s-au tulburat iar apele oglinzii fermecate. S-a auzit un zgomot mare. Și el s-a pomenit deodată la poalele aceluia munte, de unde pornise, pe o poiană înflorită, în vreme ce deasupra, pe stâncile ascuțite ale Bihariei, se aprindea focul de aur al revărsatului de zori.

De sus, din munți, se coborau ținând lăutele pe umeri, alți cântăreți. Erau aceia care fuseseră schimbați în bolovani cu mult timp înainte, și cărora acum moșneagul le dăduse iarăși viață.

I-au mulțumit cu toții lui Șipot pentru cântecele lui ce-i făcuse să scape de pedeapsa moșneagului.

Iar Șipot... Șipot și-a înstrunat lăuta și a început să povestească.

A început să cânte legendele Bihariei, așa cum le trăise în peștera moșneagului, așa cum le văzuse și le auzise-n oglinda fermecată.

În jurul lui s-au adunat bouari și pădureni, l-au socotit de-al lor...

— Dacă a avut moșneagul în tine credință, dacă ți-a arătat oglinda fermecată, au zis ei clătinându-și pletele pe umeri, înseamnă că ești de-al nostru.

Și a plecat Șipot în lume, povestind legendele ce le trăise în oglinda fermecată, acestea și altele, ce noi nu le mai știm...

Oamenii-l ascultau. Și nu se săturau să tot audă poveștile de odinioară, precum le cânta el.

Voiau să-l răsplătească pentru aceasta, să-i dea ce-aveau mai scump!...

El nu lua decât zâmbetele acelor ce se îndrăgeau și mult se bucura când îi vedea fericiți.

A colidant lumea întreagă Șipot, cântând legendele străvechi ale Bihariei. Poveștile de dragoste ale Bihariei...

Acuma cântărețul nu mai e... De mult nu mai e... S-a dus și el, unde se duc toți cei care viețuiesc pe pământ. Glasul lui Șipot s-a stins, lăuta lui s-a spart și strunele s-au risipit!

Numai legendele Bihariei pe totdeauna au rămas...

Le duce vântul înserării printre brazi...

Le ciripesc păsările prin copaci...

Le poartă-n inimi oamenii din munți!

Povești pentru Liuța

PALATUL DE ARGINT

Găina cu ouăle de aur

Vino la mine în brațe, dragă nepoțică, și ascultă. Nimic să nu te mire din tot ce vei afla. Povestea are câteodată tâlc și taine, ce-s anevoie să le dezlege o minte fragedă de copilășă precum ești tu. Vei înțelege totul, de bună seamă, mult mai târziu. Să știi însă că o poveste bătrânească este sfântă. Ea este ticluită de aceia care au viețuit cu multă vreme înaintea noastră. Bunicul meu, sărmanul, aibă odihnă unde se găsește, rostea adesea: «Cu o poveste bună poți uneori să curmi războaie, sau să-ți scapi viața!...»

Așa și este, căci: «vorba leagă și dezleagă!» precum ne învață și o zicătoare din moși strămoși.

Și iată, începând povestea, vreau întâi să-ți arăt că într-o vreme zânele munților se hotărâseră să-și facă o cetate.

— De ce adică zânele să stea împrăștiate pe tot pământul, să nu se afle laolaltă? grăise împărățița, la sfatul zânelor.

Să-și facă deci cetate! Ușor de zis, greu de făcut. Unde s-o facă? Unde?... Unde e locul cel mai frumos, cel mai împodobit din lume? Au căutat ele. Și au aflat că nu este împrejurime mai mândră și cu priveliște până departe, ca în munții noștri cei de asfințit.

Au chemat dară zânele o mie de pitici, care erau pe atunci meșterii cei mai pricepuți, și au început îndată, cu râvnă, lucrul.

În scurtă vreme au înălțat cetatea. Dar ce spun eu? Cetate? O numesc astfel pentru că nu am alt cuvânt. Se ridicase acea clădire poleită, cu turele de aur curat, bătut în pietre de turcoase și ametiste și cu ogrăzi în care clipoceau havuzuri răcoroase, făcute din argint.

Odăile fuseseră podite pe de-a rândul numai cu lespezi mici din stele. Și de tavanul ce era cioplit numai și numai din cleștar, fuseseră agățate candelabre, în care ardeau, de asemeni, în loc de lumânări, tot stele.

Pe mese largi, de alabastru sclipitor, erau întinse la îndemâna oricui cofeturile cele mai alese, sute și mii de

prăjituri, dulcețuri, mai cu seamă din trandafiri; zaharicale, în fel și chip, siropuri aromate și șerbeturi, și câte și mai câte...

Iar prin grădini, atât aveai: să întinzi mâna, ca să culegi nu numai mere rumene, cărnose, cireșe dulci cum este mierea, piersici cu puful moale și zemoase, ci și alte fructe rare: chitre, rodii, naramze sau curmale. Tot ce doreai puteai să afli în cetatea zânelor – păzită însă bine, pe metereze de aramă, de cete de pitici cu sulite și arcuiri fermecate în mâini.

Nu putea nimeni să se apropie de cetate fără învoirea zânelor. Și o păzeau atât de bine, pentru că împărăția zânelor avea în cetate o găinușă. Un oarecine poate zice: «Ce mare lucru o găinușă? Și noi avem destule în ogradă! De ce să aibă atâta pază?» Eh, nu-i așa. Era, ce-i drept, o găinușă, dar nu cum sunt acelea din ogrăzi. Nu se văzuse încă pe toată fața lumii astfel de găinușă. Căci trupul ei era din aur, iar ochii, ghearele și creasta din piatră roșie de rubin.

Din când în când, micuța găinușă cotcodăcea, cu un glas moale, subțire, ca un cântec. Cotcodăcind, făcea și câte un ou: ouă de aur.

Și apoi, doamne, doamne, ce mai minunăție erau ouăle acestea!... De le-ai fi pus în întuneric, ar fi lucit ca soarele în miezul zilei. De altminteri, însuși soarele făcuse, după cât se spune, găinușa. Și îi dăduse viață. Și o dăruise împărățiței zânelor, rugând-o: să aducă printr-însa bucurie fecioarelor la nuntă. Cum? Iată, ai să afli...

O dată în an, de ziua împărățiței, puteau să urce la cetatea zânelor cei tineri și curați la inimă: flăcăi și fete.

Urcau și dintr-o parte a muntelui, și din cealaltă.

Piticii desfăceau larg porțile de aramă, în zorii zilei, când soarele azvârle peste munte cele dintâi săgeți de raze calde.

Copilele, cu păr bălai, sau negru, intrau sfioase, urmate de feciorii cei aprigi și vâjnoși, cu ochii înfocați, în timp ce fluieri sunau și ceterile le îngânau vrăjite.

Se începea danțul, horă mare întinsă printre flori; se desfătau la mesele așezate prin odăi. Și, pe înserate, perechi, perechi, se rătăceau în taina lunii, pe sub copacii încărcăți cu roadă, prin care ciripeau privighetori.

Nu se vedea în toată vremea asta nicio zână. Abia când

venea noaptea - miezul nopții - sunau deodată trâmbițe. Împărătița, înveșmântată într-o horbotă de mătase, subțire cum este pânza cețurilor de pe munte, cu o cunună în jurul frunții, se cobora încet pe trepte. O zână, din alaiul său, purta pe braț un paner. În paner erau ouă de aur acoperite cu o maramă albă.

Împărătița se așeza pe un tron de piatră scumpă ce se afla în mijlocul grădinii. Panerul îl avea în dreapta.

Prin fața ei se perindau, ținându-se de mână, perechile de tineri ce se îndrăgeau, voiau să facă nunta, să fie soți.

Împărătița se pleca spre dânșii, îi săruta pe frunte. Și, dând marama la o parte de pe paner, lua câte un ou de aur. Îl da fecioarei, zestre.

Pe urmă perechile porneau în jos pe munte, către casă. Cereau părinților să-i binecuvânteze. Și începeau nunțile cu veselie.

Astfel era pe atunci, nepoțică. Ani după ani s-au tot urcat copilele curate în cetatea zânelor, ca să-și primească darul pentru nuntă. Și așa ar fi rămas întotdeauna. Când, dintr-odată, s-a pornit urgia.

Va trebui să mai adaug că în acel timp au năpădit în țara noastră și cei dintâi uriași. Veniseră de undeva din lumea largă. La noi nu erau încă până atunci asemenea dihanii. Văzând însă cât este țara de frumoasă, s-au așezat aici, n-au mai plecat.

La început au viețuit în bună pace, până ce a început să îi roadă un gând. Voiau să se îmbogățească, dar fără trudă.

Și au cerut ei ouăle de aur: zânele nici n-au vrut să audă. I-au izgonit încolo cu rușine.

Din acea clipă uriașii n-au mai avut răgaz. Pofa de bogăție înveninează.

Nu mai aveau altă dorință decât să fure acele ouă și găinușa fermecată ce le făcea, chiar de ar fi fost să verse sânge nevinovat.

Numai că treaba asta nu e deloc ușoară. Zânele cunosc vrăji. Piticii stau de strajă. Nu le-a rămas uriașilor decât să aștepte un timp mai cu priință. Și au așteptat, au așteptat...

Și au aflat că într-o zi anume, împărătița, cu toate zânele,

va merge la un ospăț, pe care îl va da Soarele.

Atuncea vor rămâne numai piticii acolo la cetate. Și cu piticii singuri, or să sfârșească lesne.

Vine și ziua hotărâtă. Alaiul zânelor pornește. Se înalță în slavă ca un abur. Uriașii, încet, se furișează pe clina munților.

Soarele întâmpină pe zâne și le călăuzește către palatele din ceruri, unde se pregătea ospățul. Cum pleacă Soarele, se face noapte.

Piticii din cetatea zânelor încep să aprindă candelabrele pe coridoare și prin odăi. Luminile scânteie la ferestre.

Atunci uriașii se ridică. Călăuzindu-se după lumini, urcă pe munte până la cetate. Și se aruncă în ziduri cu putere.

Piticii, ce purtau credință deplină împărătiței și zânelor, văzând aceasta, se și reped pe metereze în apărare. Aruncă sulițe. Trag cu săgeți. Începe o bătălie cum nu se pomenise încă pe tot pământul.

Puternici sunt uriașii; dar și piticii sunt mulți, au armele vrăjite, de la zâne. Nu este așa de lesne să-i răpui.

Încep să cadă uriașii. Se prăpădesc însă de zece ori mai mult piticii, căci ei sunt mici. Uriașii îi prind în palmele noduroase și îi strivesc ca pe gănganii.

Și în timp ce zânele, cu împărătița lor, petrec neștiutoare în palatele din ceruri, închinând cupe în cinstea Soarelui, piticii luptă cu dârzenie, jertfându-și viețile, ca să le apere cetatea.

Nu vreau să-ți povestesc mai mult... A fost un război crâncen între uriașii ce năvăliseră peste cetate și între pitici. A curs mult sânge. Până la urmă piticii au pierit cu toții în cetate.

Dar nici uriașilor nu le-a mers bine. Toți câți au fost loviți de sulițele sau săgețile vrăjite ale piticilor au împietrit pe coaste, s-au făcut stânci. N-au mai rămas în viață decât patru. Aceștia au sărit dincolo de ziduri, în cetate. Au furat găinușa, smulgând-o din cuibarul ei de aur. În lăcomia lor, au luat și panerul cu ouă din încăperea împărătiței și au fugit. S-au îndreptat spre miazănoapte.

Durase lupta până-n ziuă.

Ospățul din palatul Soarelui se terminase. Și zânele, în alai

lung, ca niște cețuri, se coborau din ceruri.

Când au zărit cetatea sfărâmată, piticii toți pieriți, iar găinușa și panerul cu ouă răpite, au început un vaier, de se auzea până departe în câmpie.

Fugeau de colo până colo, pe ziduri, sau pe creste, unde zăceau piticii, și îi plângeau. Sub lacrima fierbinte a zânelor, piticii răpuși s-au prefăcut în niște brazi micuți, în niște jnepeni, cum zicem noi, ce poartă aproape întotdeauna bărbi lungi și albe de licheni. Poporul le mai spune acestor copăcei «piticii zânelor».

Apoi împărătița, nebună de mânie, a început să strige în cele patru vânturi, chemând, cu zor, să vină stihiiile la dânsa.

Să vină; s-o răzbune.

Întâi a chemat norii și suflând peste dâșii s-au prefăcut în niște călăreți. A luat raze de soare și le-a făcut săgeți cu farmec și putere de a izbi cumplit. Crivățul cel năprasnic veni la voia zânei cu mii de telegari. Săriră călăreții, cu arcurile în mâini, pe iuții telegari și, împărțiți în cete, se luară după uriași. Unul dintre uriași – acela care ducea panerul – fugea mai greu.

Și rămânând în urmă iacătă a fost ajuns.

Țintit de o săgeată, uriașul a căzut. Altă săgeată izbi panerul zdrobind într-o clipită și ouăle de aur. Și sub puterea vrăjii, ouăle s-au schimbat în apa unui râu, care a început să curgă cu spume printre stânci. Apa l-a luat și pe uriaș. Și dus pe veci a fost. Oamenii mai târziu, au zis acelei ape: Urieșul, apoi Arieșul. I-au spus și Aurarul, pentru că, în nisipul și în apa râului, s-au aflat multă vreme după aceea fire subțiri de aur.

Cei trei uriași care fugeau mai înainte, văzând primejdia, și-au schimbat drumul. Ei au cotit spre miazăziuă. Și-au încurcat urmăritorii. Ajunși la un loc mai ferit, au săpat iute în munte cu ghearele o boltă. Și s-au ascuns acolo. Sărmana găinușă făcea într-una ouă cum avea obiceiul; dar cum voiau să pună mâna pe ele uriașii, se sfărâmau și se scurgeau sub stâncă.

S-a umplut astfel muntele de aur, în locul ce se cheamă Baia de Criș.

Pe urmă găinușa a încercat să zboare afară de sub boltă. A

sărit într-un brad. Uriașii, de necaz, prinzând-o, au strâns-o între degete. Sângele ei – precum i-era, pesemne, ursita de la zâne – s-a strecurat prin vinele pământului în munte. S-a făcut aurul pe care îl aflăm și acuma în baia de la Brad.

Uriașii s-au repezit din nou la fugă.

Și s-au ascuns în alți munți, mai departe, scăpând pentru o vreme nepedepsiți.

Zânele, de mâhnire că au pierdut cetatea și găinușa, s-au risipit și ele prin văi sau prin păduri.

Iar muntele unde a fost cetatea zânelor îl numesc oamenii: «Găina» – gândindu-se la pasărea de aur.

Aici se adună în fiecare an flăcăi și fete, la un târg vesel. Se adună tot în aceeași zi când îi chema și împărătița.

Grădinile îmbălsămate au pierit, dar tinerețea a rămas aceeași... De îndrăgește vreun flăcău o fată, păi ține-te pe urmă nuntă, chiuituri și bucurie. De zestre nu au nicio grijă. Aurul zânelor este încă în munte. Și toți muncesc cu voie bună să-l scoată. Din muncă, zestrea li-i destulă.

Și apoi la nuntă, câteodată, moșnegii aduc în brațe jnepeni împodobiți cu flori. Îi pun pe masă, în amintirea piticilor ce au apărat cetatea. Lăutarii cântă încet, oftând pe strune. Și ei încep atunci povestea despre găina fermecată, așa precum ai auzit-o, nepoțică...

Cei trei frați Criș

Trăiau de mult, într-o colibă de pe munte, trei frați.

Erau feciorii unei văduve: văduva Criș.

Unul se numea Alb, căci el avea pielița feții albă ca spuma laptelui. Celălalt: Negru, pentru că ochii îi erau întunecați și chipul oacheș. Iar cel din urmă: Repede, deoarece avea o fire furtunoasă și era iute la mânăie.

Tustrei se ocupau cu vânătoreea. Colindau codrii deși ca peria, luptându-se cu fiarele. Și primeau apoi la câmpie bucate în schimbul blănurilor.

Numai că într-o ziuă s-a întâmplat că frații au poposit la o fântână în câmpie. O fată tocmai scotea apă. Flăcăii i-au cerut găleata, să bea puțin și să se răcorească.

Copila a ridicat găleata și i-a îmbiat. Băieții au privit-o în ochi. Și ea era atâta de frumoasă, că le-a căzut pe dată dragă la tustrei.

Avea copila fața albă, părul în coade mătăsoase, negre, lucitoare și ochi scânteietori. Iar vorba îi era dulce. Când a rostit:

— Poftim, voinicilor, de beți!... parcă au sunat coarde de ceteră sau glasuri de privighetori în inimile celor trei voinici.

Au plecat frații mai departe. Dar gândul le-a rămas acolo, la Florica, fata bătrânului Novac, spaima lighioanelor de prin câmpie.

Și s-au întors după o vreme băieții. Pe urmă iar, și iar, au poposit acolo la fântâna cu apă limpede și rece de sub mestecenii cu coaja albă.

Cum ți-am mai spus, la toți le era dragă fata. S-au sfătuit dară cu mama lor. Cine poate să dea sfat mai bun decât o mamă? Și ea i-a învățat astfel:

— Să întrebați întâi pe fată... Voi sunteți toți frumoși, voinici. Ei însă numai unul îi este drag. Pe acela o să-l vrea de soț. Ceilalți îi veți rămâne frați buni. Apoi alesul să o ceară pe Florica tatălui său, bătrânului Novac...

— Sfatul e bun, măicuță dragă, au zis frații. Noi nu știam

ce-i de făcut. De aceea nu am mai fost de mult pe vale... Mâine pornim însă la fată și o întrebăm...

Abia așteaptă frații să treacă noaptea ceea. În zori pleacă la vale, spre câmpie. Dar ce să vezi? De ce se apropie de câmpie zăresc cum se ridică fum din sate: aud gemete tot mai multe. Și întâlnesc de la o vreme fugari ce urcă în munte, la adăpost.

— Ce este?... Ce s-a petrecut? întreabă frații.

Fugarii povestesc ce s-a întâmplat în acea noapte. Trei uriași răi au năvălit, precum li-e obiceiul, peste câmpie, la răsăritul lunii pline, cu făclii mari în mâini, arzând bucate și secând izvoare. Prin farmece vrăjitoarești au luat și mana holdelor, și vitele, și oile, lăsând pe oameni muritori de foame. Au luat apoi pământului arama, aurul și fierul. Pe toate le-au închis în niște munți, sub trei lăcate mari de piatră. Nu le-ar putea sfărâma lăcățele, pre cât se știe, decât niște viteji fără pereche. Și acei viteji, după blestemul celor trei uriași, ar trebui să se preschimbe apoi în ape... Ferească sfântul de așa năprasnă!

— Și nimeni n-a putut să lupte, să învingă pe uriași? Novac, voinicul, unde este? mai grăiesc frații cu mirare.

— Odinioară se lupta Novac, răspund fugarii. De data asta, fata lui, Florica, îl bucurase pe bătrân, vestindu-l că se va mărita... Zicea că și-a ales, ca soț, pe unul dintre frații Criș, feciorii unei văduve din munte. Poate c-o știți?... Novac s-a veselit. Uitând că este în noaptea aceea lună plină, a băut un ciubăr de vin sau două... A dormit greu. Uriașii l-au lovit în somn, tăindu-l. Pe fată au luat-o în robie. Poate că va fi soața unuia dintr-înșii...

Cuvintele acestea străpung inimile celor trei fărtați, le ard ca focul.

Dar ei nu se jelesc. Se întreabă numai din priviri. Și își răspund:

— Vom merge să luptăm, să învingem pe uriași, de e nevoie chiar cu prețul vieții...

Din depărtări se auzeau uriașii ce petreceau în vârfurile celor trei munți ai lor, cu chiote și veselie. Jucau și chefuiau de câteva zile. Se culcau apoi și dormeau până ce era iarăși

lună plină. Porneau atunci din nou prin lume să ardă, să omoare și să prade.

Fără de teamă merg flăcăii, merg cale lungă, să le-ajungă. Și iată că zăresc în cale, de la o vreme, pe un bătrân, care tot ciocănea pe o nicovală.

— Ce faci aici, bătrânule? se miră frații.

— Eh, fac topoare bune, zice moșul. Și aş face încă și mai bune, dacă voi mi-ați aduce de la împăratul urșilor toiagul lui de aramă, ciubotele de fier și coroana de aur. Aș putea învăța, pe urmă, niște viteji să biruie uriașii, dacă ar vrea...

— Ți-aducem la iuțeală acestea toate, se grăbesc frații, de ne dai sfat...

— Vă dau, cum nu, zâmbește moșul.

Și îi învață pe feciori să meargă în pădure și să adune de pe anume brazi rășină. Face după aceea din rășină un fagure, ce semăna cu cel de miere, dar mult mai greu și mult mai mare. Cu el pornesc fâtații într-o pădure învecinată. Ajung la împăratul urșilor, ce sta cu măreție între sfetnici. Se pleacă în fața lui, întinzând fagurele, și îi grăiesc:

— Faima puterii tale, preamărite, s-a întins în toată lumea. De aceea noi ne închinăm și îți aducem fagurele acesta...

— Să-l gust!... Să-l gust!... zice împăratul.

Și pe ascuns face un semn curtenilor, ca la sfârșitul mesei să-i și înhațe pe flăcăi.

Își vâără apoi ghearele și botul în fagure, mușcând cu lăcomie.

Dar, cum își vâără botul și ghearele, se încleie în rășină. Vrea el să mormăie, să poruncească înspre sfetnici; dar, încleiat cum este, nu poate face altceva decât să dea din labe.

Urșii ceilalți, crezând că împăratul îi cheamă și pe ei la masă; se grămădesc.

Cum mușcă însă, fiecare rămâne încleiat, fără putere.

Așa, fâtații îi biruie pe toți cu ușurință. Și iau toiagul de aramă al împăratului. Îi smulg ciubotele de fier și coroana de aur. Se întorc cu ele la moșneag.

Acesta face un foc din brazii de la care flăcăii adunaseră rășină. Și în jeratic făurește trei topoare, bătându-le pe

nicovală. Unul de aur pentru Alb; altul de fier, pentru frățânele său, Negru; și pentru Repede, altul de aramă.

— Peste trei zile-i lună plină, spune moșul. Uriașii își vor aprinde iar făclii. Topoarele sunt însă fermecate. Voi să căutați și să loviți cu ele întâi făcliile. După aceea îi veți birui cu ușurință...

Le arată apoi bătrânul drumul spre cei trei munți. Și frații, cu topoarele în mâini, pornesc din nou pe cale.

Merg două zile, două nopți... Și în a treia zi ajung în fața unei văi, la poalele celor trei munți.

Ținutul era ars, pustiu. Numai în vale se vedea un trandafir, cu flori ca sângele de roșii și cu mireasmă amețitoare.

— Ce ziceți voi, să ne culcăm aicea, lângă trandafir? rostește Alb.

— Și eu spun să ne odihnim; să prindem puteri noi. Ne așteaptă o luptă grea!... Socot și eu că foarte bine v-ați gândit, adăugă Repede la urmă.

Și - cum sunt de trudiți - se culcă frații îndată. Adorm. În vis li se ivește la tustrei Florica, copila lui Novac, care, cu fața palidă și tristă, le rostește:

«Uriașii m-au luat roabă, dragii mei. Unul m-a vrut să-i fiu soție, în seara nunții, ca să scap de el, m-am azvârlit din vârful muntelui. Și în locul unde am căzut, a crescut trandafirul roșu. Voi să mă răzbunați și să răpuneți pe blestemății de uriași.»

Flăcă i se deșteaptă. Și văd cum tocmai iese pe cer luna. Uriașii ce dormeau într-o cetate cu temelia pe cei trei munți, trezindu-se, ies toți afară. Aprind făclii, lovind pietroaie mari unele de altele. Cei trei viteji se cațără pe stânci.

Se apropie de uriași, care, așezați pe munți, se sfătuiesc de unde vor începe iar pârjolul. Flăcăii își fac deodată semn și se reped. Topoarele meșterite de moșneag sunt fermecate. Lovesec cu ele în făclii. Iar flăcărilor, din făclii, sar în obrazurile celor trei uriași. Și îi orbesc.

Uriașii urlă de durere și întind mâinile să prindă pe voinici, începe lupta. Topoarele voinicilor izbesc numai în carne vie.

— Cruțați-ne, flăcăilor!... strigă uriașii. Și vă vom umple de avuții.

— Nu vă cruțăm!... răspund vitejii. Nici voi nu ați cruțat-o pe Florica, pe tatăl ei, Novac, pe niciun om ce v-a căzut în gheare.

Și se reped cu și mai multă strășnicie spre uriași. Ca vulturii de munte se reped. Luptă zile și zile, fără șir... Luptă din greu. Uriașii cad. Oasele lor trosnesc. Și pier, loviți de cele trei topoare.

Când se aude vestea biruinței fraților Criș, se strâng iar oamenii fugiți prin munți. Sunt dornici să-și clădească vetre noi, să înceapă viața de la cap. Sunt bucuroși. Dar toată bucuria e în zadar. Căci avuțiile: arama, fierul și aurul, la fel și mana holdelor și apa izvoarelor se află ascunse, zăvorâte în cei trei munți.

Lăcătele nu le puteau desface decât uriașii.

Atunci, feciorii își aduc aminte: că trei voinici pot să sfărâme acele lăcate, dacă de bunăvoie se vor preface în ape.

Se hotărăsc, fără zăbavă, să fie ei aceia. Și să aducă iarăși belșugul pe pământ, făcând să curgă apa secată de uriași, dând oamenilor avuția ce le fusese ascunsă.

Strângându-și mâinile, ca pentru despărțire, cei trei viteji ridică în sus topoarele.

Întâi a lovit Repede lăcatul unei tainite din munte. Flăcăul s-a prefăcut în apă. Apa s-a azvârlit asupra porților de piatră; le-a doborât într-o clipită.

A lovit apoi Negru lăcatul altui munte.

S-a prefăcut în apă: o apă întunecată, lovind în munte cu putere, sfărâmând celelalte porți de piatră.

Lăcatul cel din urmă este lovit de Alb. Iar apa în care se preschimbă frățânele cel mare dărmă ultimele porți; descoperă avuția ascunsă de uriași.

Era atâta aur, aramă și fier acolo, în munți, că în veacuri nesfârșite oamenii le-au tot scos, să-și făurească pluguri, ciocane sau podoabe. Și n-au sfârșit nici astăzi.

Comori stau încă-n vrafuri.

Și tot din acea vreme apele furtunoase, purtate de trei râuri, împrăștie belșugul, udând munți și câmpii.

Oamenii le dau slavă când roada umple câmpul, grădina sau livada...

Pe maluri se strâng fete; aruncă flori în apă. Flăcăii încep să cânte. Se prind în horă largă.

Nu știu pe plaiul țării râuri mai dezmiardate, cum sunt cele trei Crișuri: Repede, Alb și Negru!... Nu știu de-s mulți vitejii ce merită așa cinste!...

Cuțitașul fermecat

Într-o pădure deasă trăia, de mult, un tăietor de lemne, sărac și amărât.

Munca din plin. Dar numai rareori putea să se îndestuleze. Și nu îi era bătrânului de el, cât de copila sa, pe care o iubea mai mult decât ochii din cap. Și nu putea să-i dea ce avea de trebuință.

Atât că ea nu prea avea habar de supărările tătâne-său. Și pentru că îi lipsea mama – se prăpădise – îngrijea singură toată casa.

Cum se scula de dimineață, gătea, făcea curat. Și drept să spun lucea căsuța lor micuță de lemn, ca un pahar. Și în toată vremea asta cânta, de se lua la întrecere cu păsărelele.

Ducea pe urmă de mâncare bătrânului, acolo, în pădure, și pornea prin poiene: culegea flori, sau poame de pădure, ciuperci, mă rog, de toate cele...

Și tot umblând, copila aceasta, pe nume Dâmbovița, deprinsese toate potecile din munte. Cutreiera orice coclaur și nu se rătăcea, parcă ar fi fost la ea acasă.

Avea un picior mic, de căprioară. Era ușoară și zglobie, cu părul de culoarea castanei, prins în coade, și o față luminată ca un izvor în miezul zilei.

Ba încă se mai spune că fata izbutise să învețe graiul sălbăticiunilor. Urșii îi mâncau zmeura din palme. Mistreții o urmau cu grijă, ca niște câini de pază. Cu iepurii și cerbii se juca prin poiene. Iar păsările îi veneau pe umăr, și împreună cântau până în amurg, când Dâmbovița se întorcea acasă.

Primea pe tatăl său cu masa pusă și patul așternut.

Ieșea apoi în vraja nopții și se întâlnea cu Bucur pe potecă.

Măi, cum am uitat tocmai de dânsul?

Bucur era un flăcăiandru chipeș. Tot tăietor de lemne. Și sta într-o colibă, ceva mai sus, pe coastă.

Fata și cu flăcăul se aveau dragi de mici. Crescuseră împreună. Și așa, în taină, se înțeleaseră să fie soți, să facă adică nuntă împreună.

Acum crescuseră, dar Dâmbovița se tot sfiise să-și spună dorința tatălui; iar Bucur nu avusese nici el mai mult curaj.

Se hotărâseră ca totuși să se destăinuie părintelui cât mai degrabă; să-i ceară binecuvântarea.

Și se întâmplase în vara aceea că nu ploua. Ruginea frunza în copaci ca toamna. Se usca iarba pe pășune. Jos, în câmpie, nu se făceau deloc bucate. Căutau dihăniile apa în pâraie și n-o găseau. Secase aproape pretutindeni. Mare urgie năpădise.

Și urcau oamenii mereu pe munte. Cărau cu ei burdufuri. Și întrebau de apă. Voiau s-o ducă în vale pentru copii.

Fata, ce cunoștea potecă de potecă, călăuzea pe fiecare, pe la izvoarele ascunse sub stânci și prin făgeturi.

Ei, toți, îi mulțumeau de bunătate. Îi urau viață lungă, ferită de necazuri și de dureri.

Pe când se petreceau acestea, iată, se aude într-o noapte un zgomot mare la ușa pădureanului.

«Ce-o fi? Și cine bate?»

Sare bătrânul. Iese și fata. Și acolo în ușă sta un tânăr.

Purta pe el straie bogate, cizme din cele roșii, de piele scumpă, haină de catifea verzuie pe care avea încins un paloș. Deasupra îi spânzura în falduri o mantie, țesută din fire de argint; iară pe cap purta căciulă. Ținea cu strășnicie de dârlogi un cal alb care bătea pământul cu copita.

Bătrânul, când zărește pe oaspetele acesta de seamă, cade cu umilință la pământ.

— Spune, Măria Ta, porunca! șoptește el.

— Sunt un fugar, rostește tânărul. Merg peste munții Făgărașului. M-am rătăcit... Aș vrea o călăuză de nădejde.

— Să merg eu cu Măria Ta, răspunde moșul, dând să-și arunce un suman pe spate.

— Tu ești bătrân, mai zice tânărul, mergi prea încet. Și eu sunt urmărit. Din spate vin hăitașii să mă prindă, să-mi taie capul. Nu ai pe cineva prin casă mai tânăr și mai sprinten?

— Te însoțesc eu, sare atuncea de lângă ușă și copilița. Nu te lăsăm, străinule, să pieri, oricine ai fi...

— E fata mea, grăiește moșul. Și-i inimoasă; dar e noapte... Socot că tot mai bine este să viu eu cu Măria Ta.

— De te codești atâta, moșnege, lasă, zice drumețul. Cu tine nu pot merge prea departe. Fata nu-ți este la îndemână s-o lași să mă călăuzească... Iară pe mine mă poate ajunge dușmanul în fiecare clipă. Așa că plec. Ce-o fi, o fi!...

Trase de dârlog calul și vru s-o ia în sus; dar Dâmbovița îi ieși înainte și îi spuse:

— Rogu-te, nu te mânia pe tata, drumețule. O să merg eu.

— Dar tatăl tău?

— Se învoiește și dânsul, zise fata. Nu vom lăsa un om în gheara morții...

— Atuncea du-te, eh, oftă bătrânul. Păcat că nu mai sunt eu verde...

Porniră peste munți. Dâmbovița înainte, căutând potecile mai bune. În urma ei voinicul, cu calul de dârlog.

Dar nu i se mai întâmplase fetii să urce atât de greu. Picioarul ei ușor, cu talpa mică, zbura de obicei. Acuma parcă era de plumb. Abia de se mișca. Sudoarea îi împânzise toată fața. Ea însă nu voia să se bage de seamă că este atât de ostenită și se încorda.

Din când în când privea în urmă la însoțitorul său. Acesta se strecura printre desișuri, sărea peste vâlcele, peste gropi, fără urmă de oboseală.

— Mai poți să urci? o întreba tot el pe fată, zâmbind parcă șiret. Dacă nu ai putere, întoarce-te, am să-mi caut calea singur...

— De vreme ce am plecat ca să-ți scap viața, voi merge până sus, hotărî Dâmbovița.

Și se trudea din răsputeri.

«Ce e cu mine?» se întreba ea în gând. «Nu cumva tânărul acesta e însuși dracul?» Pe urmă își făcea curaj. Și se silea din nou să meargă.

— Vrei să te urc pe cal și tu să-mi arăți drumul? o întreba iarăși dânsul.

— Nu. Merg pe jos, căci nu mi-e greu, răspundea ea, pentru că îi era rușine de tânărul acela nedeprins cu munții, care urca atât de lesne pe poteci.

Noaptea se risipea în vremea asta. Deasupra stâncilor albastre se aprindeau flăcări împurpurate, orbitoare. Cețuri

se strecurau pe vale, cu trupuri lungi ca de balaur. Cinteze, ciocârlii și mierle înălțau triluri fermecate.

Urcau, sorbind văzduhul tare și îmbătător...

Aveau încă puțin...

Puțin... Și iată că au ajuns în vârful.

Copila își șterge fruntea de sudoare. Inima îi bate cu putere. Răsuflă greu. Este sleită de foame, căci nu și-a luat merinde. Iar buzele îi sunt arse de sete ca de friguri.

Prin preajmă nu se află niciun pom cu fructe pădurețe, nu e niciun izvor. Și calea ei la întoarcere e tot atât de lungă.

— Pe aicea este drumul pe care îl cauți, îi grăi fata, făcând semn către valea unde se și vedea o turlă de cetate. De acum nu-ți mai trebuie călăuză... Iar eu am să mă întorc...

Erau tocmai pe creastă. Vântul sufla; lipea veșmântul fetei de trupul zvelt și o făcea să semene cu o statuă. El, iar, era atât de mândru, în hainele lui scumpe, cu mantia pe umeri fluturând, încât fata tară să vrea plecă privirea.

— Îți mulțumesc de toată truda, îi spuse dânsul. Și pentru că în noaptea asta, cât am călătorit pe munte, te-am îndrăgit, vreau să te rog să mergi cu mine înainte, să-mi fii soție... Eu sunt bogat și sunt puternic. Cetatea ce se vede în zare este a mea...

Dâmbovița privi spre tânăr cu ochii ei senini, albaștri, și îi răspunse:

— Tu ești bogat... Ești un prinț mare, se vede bine. Dar eu iubesc de mică pe un flăcău, un tăietor de lemne. Se cheamă Bucur. Este sărac. Noi însă ne-am jurat credință. Și îmi voi ține jurământul. Voi fi a lui.

— Atunci, te voi pofti numai la masă, răspunse tânărul. Știu că ți-e foame și ți-e sete...

— La care masă? întrebă fata cu mirare.

— Stai, ai să vezi!...

Și tânărul scoase, din buzunarul hainei verzui de catifea, un sfredel mic de lemn. Îl răsuci pe stâncă. Sfredelul, învârtindu-se, porni să crească. Se ivi o păpușă micuță, caraghioasă, cu pantalonii violeți, hăinuța galbenă, fața zbârcită, răzătoare, ce glăsui pițigăiat:

— Ce ți-ai dorit, stăpâne?

— Să ne dai demâncare și de băut!

Păpușa întinse mâna. Și se ivi o masă, alături de ea jilțuri, la umbră de copaci. Pe ea se așternură fripturi din cele mai gustoase, pâine pufoasă, albă, prăjituri și fructe. Nu îți mai spun de băuturi: carafe pline cu vinuri scumpe, sau apă rece, după poftă.

Păpușa prinse după aceea de dârlog calul. Și omul cel ciudat pofti pe Dâmbovița să se așeze.

Ea nu primi. Îi era teamă acum de-a binelea. Îl întrebă:

— Văd că faci vrăji. Tu nu ești cumva dracul?

Tânărul începu să râdă:

— Nu, dragă Dâmboviță, nu sunt dracul. Sunt însă vâlva muntelui – duhul cel bun. Am vrut doar să te pun la încercare. Ți-am făcut pasul greu în astă-noapte; m-am prefăcut că vreau să-mi fii soție...

Luă după asta păpușa de urechi și o învârti pe loc. Se făcu sfredelul de lemn. Scoase din cingătoare un cuțitaș de argint. Pe amândouă i le întinse fetei.

— Te răsplătesc pentru putere, dragoste și credință! Îi mai zise. Păpușa e norocul tău. Cuțitul va aduce bucurie la mulți oameni...

Încălecă după aceea pe calul său cel alb. Și se pierdu din fața ei ca o nălucă.

Fetei nu îi venea să creadă. Privi la cuțitaș. Mai încercă o dată sfredelul. Veni păpușa; îi porunci să-i dea un cal. Păpușa făcu semn. Se ivi calul, înșeuat, gata de drum.

Voia tocmai să încalece și ea, să plece, când auzi un glas care o striga din vale.

— Dâmbo-vi-ța!... Dâmbo-vi-ța!...

— Cine ești tu?... Nu cumva Bucur? răspunse ea cu mâna pâlnie la gură.

— Eu sunt... Unde te afli? strigă iar Bucur.

— Aici, în vârf!...

Veni bietul flăcău. Se luară în brațe. Și el îi spuse ce se petrecuse.

După plecarea ei, bătrânul nu mai avusese tihnă. Se căina

cum de o lăsase să plece singură cu un străin.

Văzând că nici nu vin următorii de care îi spusese tânărul acela de neam, gândise că e o înșelăciune, să i se fure fata. Se repezise la Bucur, istorisindu-i întâmplarea, bătându-se cu pumnii în cap de deznădejde.

Bucur atâta așteptase. Pornise după dânsa. Și iacă s-au găsit.

— Acum să-mi spui și tu, ce-a fost azi-noapte?...

Fata îi arată sfredelul, masa ce încă mai era întinsă, calul, și cuțitașul, deși nu prea știa la ce slujește, căci vâlva nu-i spusese despre asta nimic.

Bucur, la început, se veseli de atâtea daruri. Chiar încercă și el sfredelul. Și porunci să i se aducă încă un cal cu șaua pusă.

Numai că tot atuncea se afla pe acolo și un spiriduș – un drăcușor – fără de treabă, pus pe răutăți.

Și spiridușul se ițește în urechea lui Bucur, pe ascuns:

— Vezi că te minte!... A fost un vrăjitor, nu vâlva. Copila s-a lăsat îmbrățișată de el. Și pentru asta a primit daruri.

Atâta îi trebuie lui Bucur, ca să-l străpungă îndoiala și începe să o iscodească pe fată:

— O fi așa, sau o fi altfel?... Știe el că-i îmbrățișată... I-a șoptit nu știu cine la ureche...

— Așa? Mă bănuiești?... Să spună atuncea păpușa asta fermecată, care a fost de față, grăi copila. Nu meriți, Bucure, să țin la tine...

— Ba nu, păpușa poate minte, rosti flăcăul ațâțat într-una de spiriduș.

— Și atunci ce vrei?

— Să vâri cuțitul în piatra asta!

— Cuțit în piatră?

— Da. Bătrânii spun că o fecioară curată și nevinovată poate vâri cuțitul și în piatră. Dar celelalte, nu... Haide, te prinzi?...

— Mă prind, privește...

Și fata scoate cuțitașul pe care i-l dăduse vâlva și îl înfige în piatra seacă. Iar piatra se despică toată. Din ea țâșnește o apă lină.

— Ce zici acum?...

Dar spiridușul o și tulise din ureche. Fugea, că nu-i mersese bine.

Bucur, dezmeticit, o prinse în brațe pe draga lui, rugând-o într-una de iertare.

«Fusesse prost s-o bănuiască. Cine-i șoptise în ureche era un spiriduș pesemne!»

Ea, ba îl împinge, ba se lasă. Până la urmă, se înțelege, îi iartă toată bănuiala. Așa e dragostea, cu toane...

Se așază amândoi la masă. Mănâncă bine. Sorb din apa care țâșnea fără încetare...

— Noj o să-i spunem Dâmbovița acestui râu, grăiește Bucur, apa e dulce ca și tine...

Se urcă apoi pe cai și pleacă. Găsesc și pe bătrân.

Fac nunta. Petrecere, așa, nu glumă... Păpușa le-a adus de toate, și de băut, și de mâncare.

Și în timp ce ei jucau la nuntă, urcă și oamenii de la câmpie.

Aflaseră cu toții vestea.

Se fereceau, nevoie mare, de râul ce ajungea la dânșii și îi ferea de uscăciune.

Îi roagă dară să se coboare în jos, pe văi, cu tot norodul.

Bucur și draga lui nu stau în cumpănă. Coboară în văi. Și alege un colț ce li se pare mai cu priință.

Flăcăul taie, cel dintâi, copacii ce se întindeau pe malul râului. Și face locuri de pășune și arătură.

— Să ne așezăm cu bucurie în satul ăsta nou, a rostit Bucur venind acolo.

Și am auzit pe unii care cred că de la vorba asta a voinicului s-ar fi spus satului acela: București. Alții socot că i s-a zis așa din numele flăcăului care a tăiat copacii, făcând loc de pășune și arătură; iar alții, din ursita vâlvei. Știi, îi spusese fetei că darul său o să aducă bucurie la mulți oameni.

Oricum ar fi, Bucur și Dâmbovița au trăit de atuncea împreună, făcând din fiecare zi o sărbătoare. Iară păpușa le sta într-una gata la poruncă.

Râul, venit din muntele Păpușa (așa i s-a zis muntelui, ca

să se pomenească întâmplarea), a udat țărmurile acelea încântate pe care ei s-au așezat; i-a adăpat cu apă, dulce ca sărutările copilei.

Urmașii lor au ridicat și o bisericuță de aducere-aminte. Numai cuțitul l-au pierdut. O fi pe undeva, prin acel loc, căruia astăzi încă i se zice «Cuțitul de argint», sau se găsește în altă parte?... Nu știu mai mult... Însă sfredelul se găsește. Trece din om în om, la cei care se trag din Dâmbovița și din Bucur și îi slujește cu credință, deși pe ascuns...

De aceea, poate, este Bucureștiul așa mare; de aceea este poate așa înflorit!...

Dracul cu stâncă pe spinare

Și acum, ce socotești, Liuțo, că i-a dat dracului odată prin gând? Să-și ia moșie pe lumea asta. Auzi? Să aibă ca împărații, regii, prinții: palate și grădini, slujitori mulți, calești și cai. Mă rog, orice i-ar pofti inima...

Dar nu voia să-și dobândească toate acestea prin bună înțelegere cu oamenii, sau să le cumpere cu bani, ci să le capete cu sila.

Și atuncea, într-o noapte, își pune aripile sale cele mai repezi. (Aripi de piele vânătă, păroase, ce seamănă cu acelea de liliac), își face vânt prin crăpătura unui munte afară în văzduh. Pornește în zbor.

Și cât ai zice: «Ce-o fi asta?» dracul a colidant de trei ori lumea.

S-a întors în iad și l-a chemat pe fiul său cel mare, prințul Cornascuțit.

Ar fi acum să-ți spun că dracul se crede și el, acolo sub pământ, mare stăpânitor, de aceea și feciorilor săi le zice tot prinți.

Îl cheamă dară pe fiul său cel mare, un drac puternic, negru ca păcura, cu coadă lungă, lungă, iar pe frunte cu niște coame drepte și ascuțite ca sulilele cele mai tăioase.

Brrr!... Numai când mă gândesc la dânsul, mă trec fiori...

Atâta că la ei, în iad, așa e măsurată frumusețea: după cornițele din frunte și după coadă. Iar prințul acesta trecea printre drăcoaițe drept cel mai chipeș și mai de soi flăcău. (Toate se prăpădeau când îl vedeau)

Scuipă feciorul peste taică-său o dată. (Asta la ei însemna: «bună ziua».) Și se răstește (așa este frumos în iad, ca tinerii să țipe la bătrâni):

— Ce vrei, moșnege?... M-ai chemat?

— Da, îi răspunde cu mohorâre Scaraoțchi lui fiu-său la întrebare și scuipat. Am fost mai adineaori pe pământ și am cercetat cu de-amănuntul...

— Și ai găsit locul ce căutai, unde să-ți faci împărăția de pe

pământ?... țipă iar prințul, încruntat, bătând în lespezile iadului cu coada sa stufoasă în vârf.

— Ba bine că nu!... răspunde cu un răget Scaraoțchi, dând cu copita lui de cal în prinț, sub chip de mângâiere. Hai, să-ți arăt...

Și îl ia dracul cel bătrân pe bunătatea de fecioru-său; ies tot prin crăpătura ceea din munte și îi arată un palat și niște locuri...

Aici nu mai am cuvinte să-ți povestesc... Ochise dracul niște locuri cum doar prin basme pot să fie... Un palat mare, dat cu aur, cu acoperiș de chihlimbar. Și-n jurul lui, munți cu păduri care foșneau în vântul nopții, grădini cu flori îmbălsămate, livezi și holde nesfârșite, izvoare reci. Ce mai!... Minune alesese dracul, nu altceva!...

— Atâta că aceste locuri și palatul le stăpânește un rege, răcnise Scaraoțchi. Va trebui să i le cucerim...

— Eu le voi cuceri! țipase ca răspuns feciorul său, Cornascuțit, umflându-și pieptul.

— Să-ți iei atuncea o oștire de împielitați și să pornești.

— Pe dată am să plec la luptă... Ha, ha, ha!

— Ho, ho, ho!

Așa strigau și hohoteau de bucurie amândoi dracii, încât părea că se cutremură și cerul.

Străjerii regelui au dat de știre că se întâmplă lucruri necurate.

Regele se trezi. Ieși afară.

Deasupra sa alergau dracii, bătând văzduhul în copite. Și ochii lor luceau ca jarul, aprins parcă de niște foale nevăzute.

Curând după aceea, Cornascuțit se repezi în împărăția cea neagră de sub munte. Își adună oștirea de încornorați.

Și apoi porniră.

Erau cu toții despuiați, întunecați, și purtau coarne întoarse, răsucite, sau țuguiate în tot felul. Călcau pământul cu copita de cal și își fluturau cozile lungi. Ghearele lor țineau întinse pentru luptă furci ascuțite. În loc de cântece de bătaie, urlau ca lupii cei flămânzi.

În fruntea lor se afla prințul Cornascuțit. Umbla fălos, nevoie mare. Scuipa din când în când peste ai săi, ca să-i

îndemne la luptă și-i blestema:

— Să nu vă mai primească iadul, împielițaților, de nu veți fi biruitori. Ați înțeles?

— Am înțeles, întunecimea ta!... răspundeau dracii, călcând pe munte tot mai vârtos, dând foc pe gură și pe nări.

Regele, ce aflase în timpul acesta prin vracii săi de primejdia ce-l aștepta, le poruncise trâmbițașilor să cheme în grabă pe luptători în apărarea palatului și a curții.

Gonacii lui fugiseră prin sate și-i deșteptaseră pe aceia care aveau somnul mai greu. Aceștia înhățaseră topoare, sulii, arcuri, ce-au nimerit.

Și iacătă războiul este gata.

S-a început...

Ce luptă!... Grozăvie!...

Dracii merseseră o vreme cu piciorul, răcnind pe cale, să se înspăimânte muritorii de larma lor. Să-i poată mai ușor înfrânge. Pe urmă au întins aripi. Unii loveau de ici, alții de colo... Se repezeau ca ulii între găini. Înfigeau furcile, ca niște ciocuri ascuțite, în trupurile ostenite ale oamenilor. Le ridicau până în înaltul cerului. Și abia de acolo le zvârleau în prăpăstii. Alți draci îi pârjoleau îi împungeau cu coamele, sau îi călcau de-a rândul în copite.

Ar fi însă nu știu cum, de nu aș povesti că oamenii au făcut totuși și ei destulă pagubă între draci. Îi apucau de cozi și le tăiau. Drac fără coadă nu se poate! Când și-o pierdea, fugea să se ascundă. Sau îi loveau cu toporiștile între coame. Și tot așa...

Cu toate astea, înspre ziuă, tot mai puțini erau aceia care luptau de partea regelui. Armata lui scădea văzând cu ochii. Ce, e glumă să te lupți cu dracii?

Norocul lor a fost doar unul: s-au ivit zorile. Au cântat cocoșii.

Prințul Cornascuțit izbi atunci cu furca lui pământul. Acesta se crăpă. Dracii pieriră în străfunduri.

Știi doar și tu că împielițații nu iubesc lumina și soarele!...

Ziua stătură deci, se odihniră și unii și ceilalți. Băură, se hrăniră, își oblojiră rănile.

Dar cum amurgi soarele pe după creste, dracii tâșniră iar la

luptă, tot din același loc.

Se războiră toată noaptea.

În dimineața următoare, când trâmbițară iar cocoșii, nu mai era alătura de rege niciun ostaș.

Numai el singur rămăsese; dar plin de răni, ars de pârjolul din gura dracilor.

Cu ultima lui lovitură de paloș mai feri poarta, chiar în minuta când pieriră dracii pentru a doua oară.

— Noaptea ce vine luăm palatul, uriașe către Scaraoțchi feciorul său, venind în dimineața aceea în fundul iadului. De nu era regele în luptă, îl luam acum... Așa că fac pe loc o scaldă. Mă răcoresc, prind iar puteri, pe urmă lasă.

Și se azvârlise într-o viitoare mare de foc, pentru că așa se scaldă dracii. Se tologise cu mulțumire pe jărăgai, zicând că tare se mai răcorește, după atâta osteneală. Și adormise chiar oleacă, căci îi era plăcut și bine împlieșatului în flăcări. Văzând în vremea asta regele că nu mai are oaste, chemă înaintea sa toți vracii.

— Căutați-mi ajutor, le poruncise, căci sunt rănit. Spuneți-mi de mai e vreo cale ca să scăpăm...

Vracii căutară pete în soare, semne în zborul păsărilor, și alte multe, dar toți dădeau din cap fără nădejde. Numai unul din ei îi dete sfatul:

— Eu știu, rosti acesta, că este în munte o poiană pe care cresc doi brazi. Sunt doi brazi frați de rădăcină.

— Am auzit și noi de brazii aceștia, își amintiră atunci vracii ceilalți. Ei cresc din oasele unui viteaz, pe nume Gheorghe, care a murit păzindu-și țara, mai înainte de a avea urmași...

— Tocmai așa, mai grăi vraciul cel dintâi. De aceea, rege, va trebui să tai copacii aceștia din rădăcină. Și eu voi face vrăji. Copacii or să se schimbe atunci în doi voinici ce te vor ajuta! Răsplată le vei da tot ce îți vor cere. Făgăduiești?

— Am să le dau ce vor pofti, se jură regele.

Și așa, rănit precum era, regele însuși merse în munte. Căută poiana. Găsi brazii. Îi reteză, cu mâna și toporul lui, din rădăcină.

Cum se rostogoliră pe tăpșan, se preschimbară în doi flăcăi: leiți poleiți la față, de nu puteai să-i deosebești.

— Ce nume aveți voi, măi flăcăi? le grăi regele, văzând așa mândrețe de voinici cu pieptul tare, braț de criță, îmbrăcați bine în pieptărașe din piei de urs, cu buzdugane în mâna dreaptă, gata de luptă.

— Ne numim Gheorghe!...

— Același nume și unul și altul?

— Păi da, același, că suntem gemeni. Gheorghe e tata, Gheorghe și noi... Să lăsăm vorba. Unde-i vrăjmașul?

Și zicând asta, unul dintr-înșii dădu cu palma într-un arțar, celălalt, la rândul-i, izbi un fag. Copacii aceștia se prefăcură în doi cai negri ce tropoteau, mușcau zăbala, dornici să plece. Încălecară.

Și așa porniră pe văi: furtună.

Era acuma a treia noapte. Dracii se întorceau și ei la luptă.

Dar se schimbaseră toată isprava de mai înainte...

Se auzeau glasuri:

— Dă, frățioare!...

— Las că dau, Gheorghe!...

Și buzduganele, unde cădeau, în rotocoale, prăpăd făceau printre mulțimea de încornorați.

Bucuros, regele nu mai putea:

— Așa, așa!... Dați-i înainte!... Goniți-i, măi!...

În scurtă vorbă, spre dimineață, nu mai era decât un drac: Cornascuțit, prea voinicosul, ce se lăudase că ia palatul în acea noapte.

Gonea în pădure, țâșnea în poiană; pe după palate; ba și într-o baltă.

Gândea să cânte din nou cocoșii și așa să scape de la strâmtoare, fugind în iad.

Dar până atuncea, ce plănuiește? Să ia o stâncă, pe cea mai mare care o găsi-o, și s-o arunce peste toți oamenii. Și așa să piară palat, colibe, voinici și rege.

Întinde aripi și se înalță. Alege stâncă. O ia în brațe. Și o împinge cu putere.

Prin văi sunt sate... Și în colibe trăiesc copiii, mamele lor și apoi bătrânii.

«Stâncă, în cădere, o să sfărâme întâi palatul, rânjește dracul în sinea lui. Pe urmă o să lunece mereu pe coaste. Va

zdrobi totul în drum!»

Împinge dară încă o dată stâncă și o clătește din locul ei. E gata, gata să o răstoarne. Dar tot atuncea sar și voinicii.

Ajung pe drac. Și aruncă lațuri. Îi prind gâtulejul. Sar apoi repede pe dânsul și îl înfășoară în trei curmeie, să nu mai poată face un pas. După aceea îl ținutuesc cu coada de stâncă, bătându-i-o în piroane. Îi urcă stâncă pe spinare și îi grăiesc:

— Cornascuțit, ascultă bine. Tu de fugit nu poți fugi. Ești legat fedeleș aicea... Iar dacă stâncă îți va scăpa cumva, o să te tragă și pe tine de coadă până jos. Și te vei face fărâmițe!...

Tocmai atunci cântau din nou cocoșii. Dracul a vrut să arunce din spinare stâncă pe care el singur o smulsese din munte, să fugă în iad; dar n-a îndrăznit. Ar fi venit de-a berbeleacul cu dânsa, până în văi, cum îi sortiseră flăcăii.

De frică și mânie a început să-i curgă încornoratului și de pe frunte, și de pe tot trupul, o apă înghețată și murdară: sudoarea lui. I-a curs din ce în ce mai multă. S-a făcut un pârau.

— Țsta-i pârauul dracului, frăție, a răs un Gheorghe după luptă.

— Să fie, până i-oi zice eu să stea! a răspuns frate-său.

Și au plecat amândoi, sprinteni, către palatul regelui, unde erau poftiți pentru răsplată.

Curtenii, vracii, slujitorii și toți aceia ce mai trăiau acolo în palat li s-au închinat flăcăilor, le-au așternut covoare scumpe sub picioare, și flori. Trâmbițele au sunat prelung, în semn de cinste. Și regele i-a întâmpinat, i-a luat de braț, ducându-i până în sala tronului. Apoi le-a spus:

— Plimbați-vă prin tot palatul, căci am o mie de odăi. Sunt pline cu avuție, bani, giuvaiericele și scumpătăți. Unul s-o ia însă pe coridoare, din dreapta către stânga. Celălalt, dimpotrivă, din stânga către dreapta. Alegeți-vă fiecare ce vă place. Ce veți dori, aceea veți avea. Întoarceți-vă aici și-mi spuneți!

A luat-o deci un Gheorghe către dreapta. Frățâne-său spre stânga. Au colidant, dar nu prea mult. Și iacă, se întoarce în

sala tronului acela dintre frați care o luase către dreapta:

— Măria ta, eu am ales.

— Spune, băiete, rostește regele. Ce ți-ai ales va fi al tău...

— Am întâlnit în încăperea de alabastru pe o copilă a măriei tale, frumoasă ca o stea. Mi-o dăruiești nevastă, după făgăduială?

— Ți-o dăruiesc, zâmbește regele cu îngăduință pentru că în sinea lui se bucura să aibă un ginere ca dânsul, viteaz, neînfricat, bun pentru lupte. Numai să-mi spui pe care ți-ai ales-o, că eu am două fete!...

N-apucă dânsul să-și termine vorba, că iată-l și pe celălalt Gheorghe:

— Slăvite rege, nu vreau alte daruri, decât pe acea fată a măriei tale pe care am întâlnit-o în grădină. E mai frumoasă ca o cadă.

Întreabă iară regele:

— Dar bine, măi flăcăilor, pe care dintre cele două fete ale mele o vrea unul, și pe care celălalt? Să hotărâm... Să facem nunta... Și gata toată socoteala...

Pe când rostea el astfel de cuvinte, intră deodată în sala tronului o rumenă și gingașă copilă. Se îndreaptă cu sfială spre tatăl său.

— Aceasta e, strigă fărtașii într-o vorbă.

— Nu vrea niciunul pe sora ei? se miră tatăl.

— Nu, eu o vreau pe asta!... grăiește un Gheorghe. Eu am ales-o întâi...

— Mi-ești frate bun, dar până aicea, fără de ea nu pot trăi, se încruntă și celălalt Gheorghe. Pe mine m-a vrăjit copila asta! O vreau de soață.

— Nu o pot da pe această fată decât unuia singur, se necăjește oleacă regele. Ce-i de făcut?...

— Atunci să hotărască lupta între cei doi, după datina veche, grăiesc curtenii.

— Fie și așa, de nu se poate altfel, răspund fărtașii; deși ne pare rău, suntem dintr-o tulpină...

— Care va birui va lua și fata, mai spune regele.

Curtenii le întind paloșe. Ei le ridică.

Și... chiar atunci intră și a doua fată pe ușă, în sala tronului.

Și ce să vezi?...

Paloșele le cad fărtașilor din mâini. Fata aceasta este leită cu sora ei, care venise mai înainte.

Sunt gemene amândouă, ca și ei. Nu pot fi deosebite una de alta.

— Dacă-i așa, să ne-alegem nevestele la întâmplare, strigară amândoi flăcăii, fericiți că au scăpat de lupta dintre dânșii.

Și prinseră de mână câte o fată.

— Să începem nunta, dete și regele poruncă.

— Și pentru că voinicii sunt gemeni și seamănă între dânșii ca două picături de apă, cum seamănă și fetele între ele, ziseră unii dintre vraci, trebuie făcut ceva să nu se încurce...

— Să-i însemnăm, punându-le câte un inel de aur pe degete la o pereche de miri, și altele de argint la cealaltă pereche, își deteră părerea și restul vracilor.

— Așa e!... Foarte bine!... încuviințară cei de față.

Și ca să nu mai fie încurcătură, chemară pe un faur. El măiestri două inele de argint, două de aur. Le puseră în degete la miri. Îi însemnară pentru totdeauna.

Se apucară apoi de nuntit. Și petrecură multă, multă vreme...

Iar regele se hotărî să se retragă din domnie, să-și petreacă viața în liniște, jucându-se cu nepoțtii, ca orișice bunic. Le împărți deci coroana și averile celor doi gineri. Aveau brațe mai zdravene, mai bune pentru luptă decât dânsul.

Ei mai clădiră un palat. Și în jurul său zidiră un oraș.

Unii socot că în amintirea acestor doi voinici cu același nume se află în munții noștri orașul Sfântul Gheorghe.

Tot de la ei se crede că a rămas datina la nuntă, să aibă mirii inele în degete.

Pârâul Dracului curge și acuma. Curge mereu și nu-l bea nimeni.

Nicio dihanie nu soarbe din apa lui. E mocirloasă.

Toamna sau iama, la stânca dracului, șuieră vântul. Oho, oho, să auzi pe acolo cum bate vântul!... Lovește în stâncă, parcă urlă... Bătrânii spun că țipă dracul. Îi e necaz că ține

piatra și n-o poate zvârli din spate. De i-ar da drumul, ea l-ar trage de coadă. L-ar duce în hău de-a rostogolul, l-ar face praf și pulbere. De atunci însă Scaraoțchi s-a lecuit. Nu-i mai trebuie moșie pe lumea asta, îi dă târcoale lui fecioru-său și îi ajunge...

Șarpele verde

Când eram încă mic, bunicul meu m-a luat odată de mână și m-a urcat pe un munte. Acolo sus era un lac. Cu ochii minții îl văd și acum: albastru, străveziu. În unda lui, ca într-o oglindă de cleștar, strălucea soarele.

— Aici trăia odinioară un prinț!... mi-a spus bunicul.

Eu m-am mirat.

— În apa asta fără fund, bunicule?... Cum se putea?

Bunicul însă a zâmbit. Știa mai mult decât mine.

— Da, da... Aici în apă era castelul său. Îi spunea lumea: prințul fermecat.

Și apoi bunicul a început să povestească. Tot ce mi-a spus, țin minte până azi.

— ...Și acest prinț era frumos, înalt. Știa să facă stihuri care vrăjeau simțirea. Cânta duios ca mierla. Știa să dănțuiască. Vâna ca nimeni altul. Era voinic în luptă. Era și bun la suflet, cum rareori sunt prinții.

De atâta frumusețe și de atâtea daruri ce le avea, se auzise veste până peste hotare, poate pe întreg pământul.

Bunicul mai zicea că nu era copilă prin locurile acelea să-i iese înainte și să nu îl îndrăgească.

Chiar stelele și luna, când îl zăreau vreodată, se ținutau pe boltă. Și nu își mai urmau calea. Stăteau ca să-l privească, uneori nopți întregi. Așa fel era prințul...

Nu-ți spun că împărații, care aveau copile de măritat, îi trimiteau răvașe, solii peste solii.

Dar el era prea tânăr, prea vesel, fericit. Nu îi ardea de nuntă. Râdea, cânta, danța. Nu deschidea răvașe; pe soli nu-i asculta.

Și toate ar fi fost bune, de nu s-ar fi întâmplat să dea prințul un ospăț.

Și a poftit la dânsul, să vină, să petreacă, pe zânele din munte.

Trăia însă pe atunci și o zână rea: Surina. Ea îmbrâncea drumeții în ceasuri de furtună și îi lovea cu pietre. Ducea

fiarele în sate, să prade, în timpul iernii. Și în lunile de vară usca toată pădurea.

Ei bine, zâna asta hâdă și rea ca moartea, dorea să fie soață prințului din poveste. El, cunoscând aceasta, într-adins n-o poftise. Nici nu voia s-o vadă la chip.

Acum ce se petrece?...

Seara începe ospățul.

Castelul luminat cu sute de făclii părea o nestemată uriașă, sus, pe munte.

Mesele sunt întinse. În jurul lor stau zâne, una mai mândră, mai albă și mai gingașă decât cealaltă.

Noaptea suna de chiot. Munții vuiau de râset. Hora se întinsese. Vinul curgea în spume.

Prințul danța pe rând, cu fiecare zână. Și ele, mlădioase, prinse ușor de talie, parcă pluteau prin sălile de ospăț, parcă zburau cu aripi.

Deodată, nu știu care din ele a întrebat:

— Dar n-o văd pe Surina!... Surina cea îndrăgostită de tine, prințule!...

Prințul, întorcând fața spre zâna care îi grăise, a dat iute răspuns:

— Nu pomeniți de dânsa. Doar numele, Surina, dacă îl aud, simt că îmi pierd pofta de danț și veselie...

— Așa ți-e de urâtă... a izbucnit o alta în hohot cristalin.

— Și ea ce socotește că îți va fi soție! a mai grăit o zână.

— Soție? Mie?... Ea?... s-a cutremurat prințul. Deschiză-se mai bine pământul, și să mă înghită, decât așa soție urâtă și vicleană... Și rea...

Și toți au râs cu poftă de asemenea cuvinte, ce le rostise prințul.

El nu știa sărmanul că zâna pomenită, tocmai în acea vreme, era lângă castel. Și privea prin fereastră.

Cu plete răvășite și ochii grei de ură, bolborosind cu spume, zâna cea rea se năpusti în sală. Și începu să țipe:

— Tu, prințule nebun, pe care te-am iubit, ai spus că vrei mai bine să te înghită pământul, decât să-ți fiu soție?...

Zânele cele bune stăteau încremenite. Prințul tăcea pierdut. Dar iată-l, o privește în față pe Surina și îi grăiește

tare:

— Mai bine zac sub ape decât să-mi fii nevastă. Și acum părăsește castelul meu, Surina!

Când a zis vorba asta, a făcut spre tarafe un semn să înceapă cântul și a poftit o altă zână la joc.

Neagră de gelozie, Surina scoase atuncea din sân un șarpe verde și mic, cioplit dintr-o agată, cu ochi de diamant. Îl aruncă pe lespezi și blestemă:

— Scufundă-se castelul acesta într-un afund de munte!... Și acoperit de ape să fie în veac de veac!...

Cum și-a sfârșit cuvântul, zânele cele bune s-au risipit.

S-a auzit un trăsnet și un uruit de groază. Sub blestemul acesta, muntele s-a deschis. Castelul, slujitorii și casele din preajmă – cu toți locuitorii – s-au scufundat în hău.

Deasupra năvăliră șuvoaie de ape, clocotinde, aduse tot prin vrajă.

Și în locul de pe munte unde se afla castelul cu o clipă înainte, unde era lumină și larmă, cântec, danț, se întinse trist sub lună un lac întunecat.

Din lac se auzea vaiet și plâns. Erau doară alături cu prințul și supuși de ai lui: bărbați, femei, copii. Toți osândiți să zacă acolo, în temnița de ape.

E drept că mai pe urmă zânele cele bune au încercat să-l scape pe prințul fermecat și pe toți soții lui.

N-au izbândit în totul. Lucrul era prea greu. Surina fără milă. Blestemul prea cumplit.

Au dobândit atâta: ca în ceasul cel dintâi din fiecare an, apa să se despice, castelul să se înalțe cum a fost el cândva și prințul să petreacă în cântece și danț. Un ceas. Apoi castelul să se scufunde iar. Până în celălalt an. Și într-una tot așa.

Și aș vrea să-ți spun, Liută, că, în anii ce au urmat au încercat ba unii, ba alții, să intre în castel, la ceasul când se înălța din apă așa precum a fost. Și când petrecea prințul.

Dar dintre toți voinicii care au pătruns acolo, niciunul nu s-a întors. Și n-a fost cu putință să se afle ce s-a întâmplat cu ei.

Și atunci, prinzându-i spaima pe oamenii din munți,

ocoleau de departe lacul întunecat, unde se auzea vaiet, și gemete, și plâns...

A rămas doar povestea că este un lac pe culme în care viețuiește prințul cel fermecat de zâna rea, Surina.

Trecând mai apoi timpul, unii au uitat și asta. Necazuri sunt prea multe. Nu stai să te gândești în toată ziua la ce s-a dus de mult. Și așa vine uitarea.

Numai că într-o zi, târziu, târziu de tot, o fată, păstoriță, pe nume Ana, s-a rătăcit prin munți cu o turmă de căprițe.

A umblat ea pe coaste, pe văi și prin păduri. Și nu știu cum a ajuns pe lângă lac. Era aproape amurgul. Din cer se revărsa lumină purpurie. Lacul parcă ardea cu flacără de aur până în adânc.

— Ce lac! Și ce ciudat... Parcă aş zări o turlă în unda lucitoare!... așa își zicea Ana.

Și în apă, în vremea asta, își topea cerul slava. Noaptea venea pe încetul.

Și neștiind copila să mai găsească potecile de înapoiere, prin întuneric, făcu popas aici.

Își încropi culcuș. Aprinse un foc zdravăn. Și apoi adormi.

Dar pe la miezul nopții i se păru că aude un plâns îndepărtat.

Se ridică. Privi în toate părțile. Nicio suflare. Căprițele dormeau cuminti.

— Cine a gemut? se sperie fata.

Izbucni tot atunci un geamăt. Țipau copii. Glasuri amare răsunau parcă dinspre apă.

Se uită în lac. Lumini mici și gălbui se fugăreau. Și se stingeau. Se aprindeau iară. Ceasuri întregi dură viitoarea. Auzi jalea și durerea care se vânturau sub unde.

Abia în zori se liniștiră acele glasuri tulburate.

Când soarele ieși pe boltă, Ana plecă, adânc mâhnită de ce trăise în acea noapte.

Ajunse-n satul ei.

Povesti totul.

Și atunci cea mai bătrână femeie din tot satul își aminti de întâmplarea cu prințul fermecat.

— Oameni nevinovați se află acolo, grăi bătrâna. Și apoi,

așa pe cât se spune, ei nu îmbătrânesc sub ape, rămân tot ca odinioară. Surina i-a vrăjit pe aceștia la suferință fără capăt...

— Cum? Ce osândă îi apasă? întrebă Ana.

Bătrână o privi pe fată în ochi, oftă puțin, apoi răspunse:

— Lacul e plin de șerpi, copilă. Noaptea se încolăcesc pe oameni și îi chinuiesc...

— Dar bine, asta nu se poate, lăcrăma Ana. Flăcăii noștri n-au putere să sfarme vraja blestemată?

— Zâna cea rea e mult mai tare. Nu poate fi voinic pe munte, care să înfrunte pe Surina...

— Am s-o înfrunt eu!... a grăit fata.

— Copila mea, s-a rugat maică-sa de ea, nu cuteza astfel de faptă nici chiar cu gândul.

— Ba eu cutez. Sărmanii oameni!... Sărmanul prinț!...

Și din acea clipă Ana n-a mai avut răgaz, nici tihnă.

A cercetat cu de-amănuntul, umblând prin munte, să afle taine, vrăji, povește. A tot umblat, și a tot umblat...

Ar mai umbla poate și astăzi.

Atâta doar că în ziua ceea, când Ana îi arătase mamei sale că vrea să lupte cu Surina, se întâmplase o zână în preajmă.

Zâna era din cele bune. Se preschimbase în fluturaș, și așezată pe o floare în glastra mică din fereastră, aflase tot.

Fugise apoi și împărtășise suratelor ce zicea Ana.

Și zânele s-au sfătuit.

— E o fetică îndrăzneată, rostise una. Eu am văzut-o sus, la lac. A stat o noapte fără frică...

— Să-i arătăm atuncea calea, zisese alta.

— E timpul să se sfârșească blestemul care apasă asupra prințului, mai adăugise încă una.

— Să încercăm. Numai un om poate scăpa pe alți oameni din blesteme. S-o ajutăm!... grăiseră și celelalte.

Și iată că în aceeași noapte Ana văzu prin vis o zână.

— Viteaza mea, îi șopti dânsa, vrei să te lupti tu cu Surina? S-o nimicești?

— O! cum doresc, răspunse fata, dar nu știu cum... Nu știu ce cale trebuie să apuc...

— Atunci ascultă, zise zâna. Puterea ei este într-un șarpe. Dacă-l zdrobești, pierе Surina, se risipește îndată vraja,

oamenii pot ieși din apă...

— Și târâtoarea unde este? Întrebă Ana în vis pe zână.

— Este în lac și stă de strajă.

— Cum s-o găsesc? Prin ce mijloace? Și în ce timp?

— Când vine anul nou, copilă, apele știi că se despică?

— Prințul cel fermecat se vede?

— Este în castel la o fereastră sau pe balcon. Te va striga să vii la dânsul. Tu să n-ascuți, căci vremea trece. Și n-ai decât un ceas de luptă.

— Cu târâtoarea?

— Da. Cu dânsa. E un șarpe mic din piatră verde cu ochi lucioși de diamant. Se află într-un copac de sticlă, jos, în ogrăzi, lângă castel. Și în jurul său sunt o mulțime de șerpi. Tu să n-ai teamă. Aici ai o bărdiță, albă, făcută din cleștar, de zâne. Cu ea să lupți și vei învinge. Oamenii vor scăpa. Numai castelul va rămâne sub apă pe vede, după blestem...

Și sfătuind-o astfel pe Ana, zâna pieri într-o aburire.

Fata se deșteptă. Și ce crezi? Barda era chiar lângă dânsa. Deci nu era vreo amăgire.

Nu pregetă de loc pe gânduri. Luă în mâini bărdița cea vrăjită. Porni pe munte. Și ajunsese pe țărmul lacului în care zăceau de atâtea veacuri oameni. Făcu acolo o colibă. Și începu să aștepte ceasul când să dea lupta.

Anul fugea destul de iute, cum trece întotdeauna timpul; dar ei i se părea că merge încet, încet de tot, ca melcul.

Și cum, necum se scurse anul...

Veni și seara așteptată.

Curând bătu și miezul nopții...

Cu o zguduire, apa se despică. Castelul răsări din beznă plin de lumini, ca altă dată. Ana se repezi într-acolo.

Văzu în cale o alee. Pe margini erau pomi de sticlă, care aveau pe ramuri globuri cu făclioare înăuntru. Aleea înconjura castelul.

Din încăperi se auzeau flaute și cetere sunând vioaie, în tact de danț. Se uită în sus. La o fereastră văzu pe prinț.

Și ochii lor se întâlniră puțin, cât ține o răsuflare. Dar prea de-ajuns ca să se aprindă în piepturile lor iubirea...

— Ci urcă sus, o strigă prințul. De când te aștept... Tu ești

fecioara hărăzită să sfărâmi farmecul Surinei!...

Inima Anei bătea iute.

— Da, voi veni, dar nu acuma, prințule drag! răspundea fata.

— Vino acum, căci vremea trece, se ruga prințul.

— Vină acum, se auzeau glasuri pline de o tainică speranță.

Fata căuta. Fugea ca vântul printre acei copaci de sticlă.

— Deschideți porțile. Sosește cea mai curată dintre stele... Urcă-te sus, o chema prințul. Noi ți-am veni în întâmpinare, dar nu putem, dulce copilă.

Fata tăcea. Căuta prin ramuri să vadă un șarpe mic și verde. Și nu-l găsea.

În fața ei o poartă mare este deschisă ca prin farmec.

— Urcă-te sus, o strigă prințul.

Și ea ar vrea să alerge până la dânsul, să-l ajute. Dar ține minte vorba zânei: «Nu-l asculta, dacă te cheamă! Timpul e scurt... Un ceas de luptă!»

Caută. Aleargă. Și... te uită:

Aici e șarpele cel verde. Stă pe o ramură de sticlă. În jurul pomului sunt mii de alți șerpi. Foșnesc ca iarba când bate vântul rece al toamnei peste pășuni. Scot limbile. Se întind spre dânsa.

Brațul îi tremură copilei. O prinde teama. Dar se avântă. Scoate apoi din sân bărdița și o întinde către șarpe. El sare jos. Se încolăcește. Dihăniile celelalte o împresoară pe fată în curmeie de trupuri lungi și înghețate.

«Fie ce-o fi, zice copila. Să nu mă las ușor bătută.»

Dă cu bărdița drept în șarpe.

Cum dă în el, îi sare ochiul de diamant din partea dreaptă. Strânsoarea parcă se slăbește...

Mai dă odată cu nădejde.

Îi sare și ochiul celălalt și cade jos.

Șerpii cei lungi desfac strânsoarea. Se risipesc și vor să fugă.

Șarpele verde, orb acuma, țipă cu voce de femeie:

— Nu mă lăsa, dragă copilă, și am să te răsplătesc cu aur. Vei fi cea mai bogată în munte. De vrei, te fac împărăteasă,

căci eu sunt inima Surinei! Caută-mi doar ochii prin țărână și așază-i iarăși în orbite...

Ana găsește în grabă ochii, dar îi zdrobește cu bărdița...

Zdrobindu-i, șarpele se schimbă într-un fum verde, care piere. Dihăniile celelalte se mistuie adânc sub pietre.

Pe poarta largă iese prințul, frumos cum nu e închipuire, urmat de alai și o mulțime de oameni care strigă:

— Slavă acestei fete sfinte ce ne aduce iar la viață...

Sunt și supușii și voinicii ce-au încercat cândva, pe vremuri, să intre în castel, să lupte cu vraja neagră a Surinei.

Acum se întorc din nou pe lume.

Prințul întinde mâna fetei. Ea i-o primește îmbujorată.

— Tu ne-ai scăpat, îi zice dânsul cu glas duios, dar cum te cheamă?

— Ana, roșește păstorița, plecându-și ochii cu sfială.

— Ana!... Nu vrei să-mi fii soție? o întreabă prințul. Și stăpână?

— Ba da, se înfioară fata.

Atâta numai că atuncea când fata își rostea cuvântul, apele se întorceau cu furie peste castel și peste oameni, precum era sortit să fie.

Nu se grăbiseră să fugă cei doi îndrăgostiți. Și acum, ceasul îngăduit trecuse. Zadarnică făgăduială de a fi mireasă și soție!

Ba nu-i așa, căci în lumina ce o vărsa luna peste dânșii, un cârd de lebede se arătă. Lebede mari cu pene ninse. Și lebedele se coboară. De zâne au fost trimise toate.

Se urcă oamenii pe ele și așa plutesc până la țarmuri.

Apoi a fost, poți să-ți închipui, o nuntă mare, mare, mare... Și-au fost poftiți la nunta asta să vie toți: munteni și zâne. Au petrecut, zicea bunicul, vreun an de zile și mai bine...

Păi nu era de ici de colo... Pierise doar din munți Surina, zâna cea rea și neîndurată, învinsă, iacă, de-o fetică!...

Și-au tot jucat la nunta ceea de se cutremura pământul. (Atunci căzu de atâta joacă, o stâncă mare, colțuroasă, de i se zice «Piatra Anei»).

S-o fi văzut pe mama soacră: juca bătuta cu o zână!...

Moșnegii întindeau o sârbă: jucau mai iute ca flăcăii...

Săltau și fiarele prin codri. (Căci li s-au dat și lor ulcioare, să bea și să se veselească).

Danța și luna prin văzduhuri. (Și stelele îi țineau hangul).

Iar prințul se uita la fată, ca la icoana din perete, și nu se sătura s-o vadă.

Când s-a sfârșit la urmă nunta, o luă în brațe și plecară. Se ascunseră pe un știu unde. Trăiră mult, în fericire, îndrăgostiți unul de altul până în adâncă bătrânețe.

Ca să se țină însă minte fapta vitezei păstorite, oamenii, cei scăpați din ape, numiră lacul: Sfânta Ana...

Zâna furată

Și a îndrăgit odată, nepoțică, Siret, voievodul cel voinic, pe zâna cea frumoasă a munților, pe Bistrița.

Poate o fi zărit-o când se ducea la vânătoare prin codri întunecoși ai țării sale, ce se întindea între Prut și munți; poate a văzut-o întâi în vis!... Destul că a simțit flăcăul cum nu mai poate să trăiască fără dânsa.

Și ce a făcut, ce n-a făcut, căutând-o multă vreme, că i-a mărturisit cât o iubește. Și a cerut-o de soție.

Era chipeș flăcău voievodul: înalt, cu umeri largi. Purta veșmânt din catifele, deasupra căruia puneă armura. Pe cap avea cunună de argint, în mână dreaptă buzduganul, la brâu o spadă ascuțită. Zâna l-a îndrăgit la rându-i pe Siret curând de tot – și atât de tare – încât a hotărât să-i fie soață.

Nu era lucru prea ușor. De se însoțea cu un flăcău din lume, ea însăși devenea muritoare. Își pierdea toate puterile de zână. Și mai era o pricină de teamă, pentru că zmeul cel mai necruțător – numit Înăul – jurase să o aibă pentru sine pe Bistrița.

Și zâna se îngrozea de dânsul; nu pentru ea, ci pentru acela ce îi era drag acuma, pentru Siret.

Zmeul, Înăul, trimisese un spiriduș să iscodească. Și el aflase că zâna s-a hotărât să facă nunta cu voievodul. Că deseori își spun cuvinte dezmiertate. Și se privesc pierduți în ochi, zile întregi și nopți.

Și atunci a hotărât într-adevăr să se răzbune.

Cum? Răpunându-l pe Siret și luându-i țara. Făcându-se voievod în locul său.

În sinea lui gândea:

«Când am să fiu voievodul unei țări atât de mândre, zâna o să dorească să-i fiu mire!»

Se și vedea tâlharul jucând la nuntă. El: mare, greu și cu cocoașă pe spinare, cu colții rânjiți. Ea: sprintenă, în rochie albă, având în pletele de aur lămâiță.

Cum socotea a și făcut. Și adunându-și toți fărtații, zmeii

cei mai mișei, s-a avântat să pustiască pământul lui Siret.

Voievodul, care știa ce gânduri are zmeul, s-a pregătit pe loc de luptă. Alătura de el s-a ridicat întreaga țară. Și după un război lung și crâncen, zmeii au fost goniți peste hotare.

Nu se putea oricine prinde în luptă cu voievodul. Când azvârlea odată buzduganul, dacă era vreun zmeu în calea lui, îl prefăcea în pulbere.

Păi socotiți că o asemenea rușine nu l-a costat pe zmeu? El, ce se repezise cu îngâmfare, să zacă în țărână cu un braț frânt? Și zmeii lui, cei mai întunecați, să fie nimiciți de oastea lui Siret?

În acest timp, poți să-ți închipui ce veselie, ce joc și cântec era în țară! Siret luase pe draga lui de mână. Și împreună porniseră către palatul Rodnei – măicuța Bistriței – care era pe acea vreme regina zânelor.

Venind în fața Rodnei, îngenunchind, ei au rugat-o să le dea voie să se însoțească pe toată viața.

A încercat, la început regina să se împotrivească; dar Bistrița nici n-a vrut să audă. A spus că ea îl iubește pe Siret mai mult decât orice pe lume. Și până la sfârșit, regina a trebuit să se învoiască.

S-a pregătit deci nunta. Nuntă, mă rog, de zână, al cărei mire este un voievod.

Pe munți fuseseră aprinse făclii. Palatul strălucea în podoabe. Și mese mari erau întinse în sălile unde avea loc nunta.

Siret și-a îmbrățișat mireasa. Și Bistrița, lăsându-se îmbrățișată, a devenit o ființă muritoare, ca și el.

Deodată, pe când ședea la masă, și zânele, în șirag, aduceau vinuri și bucate, pe tăvi din piatră de safir, s-a auzit afară bătând vântul. Zgâlțâia ușă și ferestre.

Se repezică să privească. Și ce crezi?... Afară viscol, deși erau în toiul verii. Viscolul șuiera sălbatic.

Zăpada începuse să cadă pe munți.

O zână a vrut atunci să închidă ferestrele palatului. Făcliile care fuseseră aprinse pe munte s-au zbuciumat, s-au frământat în vânt ca niște ființe chinuite, apoi s-au stins.

— Ce se întâmplă? a grăit Rodna îngrijorată.

— Sunt zmeii, a spus nu ştiu cine.

— Înăul!... au strigat zânele. Au împânzit văzduhul în zbor. Au făcut prieteşug cu viscolul, ca să-i ajute.

Şi tot atuncea, vântul, repezind în ferestre o grindină de gheaţă, le-a spart, a stins luminile şi în palat.

S-a auzit un ţipăt. Regina a ridicat în sus inelul pe care îl purta în deget şi al cărui diamant putea să lumineze în juru-i ca şi ziua. Însă mireasa, Bistriţa, pierise. Zmeul o luase în gheare şi zburase cu dânsa. În urma lor se auzise numai un hohot rău, plin de batjocură. Hohot de biruinţă.

Şi nici nu pot să-ţi povestesc ce jale, ce tristeţe şi ce plânset a izbucnit atunci. Mama, regina zânelor, numai că nu înnebunise de durere. Siret sărise de la masă. Îşi închingase spada, îşi luase buzduganul, şi sărutând mâna reginei, pornise pe urmele fugarilor.

Mistuit de durere, bietul voievod a străbătut pământul de la un cap la altul. Ani după ani a colidat, căutând fiecă colţişor de lume, întrebând fiecare om, fiecă fir de iarbă, norii cei veşnic călători.

Şi doară peste vreme multă viscolul, care îl ajutase pe Înău, pentru că avusese prieteşug cu el, s-a înmuiat.

Îi părea rău că a îndurerat atât de mult pe Rodna, regina zânelor.

S-a dus la ea şi i-a cerut să-l ierte. I-a spus unde se află ascuns zmeul.

Zâna i-a dat de ştire lui Siret. Şi el s-a repezit ca fulgerul acolo. L-a prins pe zmeu la o strâmtoare între munţi, de unde nu putea să fugă.

Şi s-au luptat, unii spun că un an, alţii că trei. Eu îţi spun drept că nu ştiu bine cât... Dar din mânia şi amărăciunea aceea nesfârşită pe care le adunase Siret în inimă, aşa de tare l-a lovit pe zmeu cu buzduganul, că l-a făcut una cu pământul...

L-a doborât pe zmeu; dar Bistriţa tot nu putea să fie găsită nicăieri. Asta, pentru că zmeul o ascunsese într-un castel de piatră, de sub pământ. Castelului i se spune acum muntele Pietrosul.

Văzând că nu-şi poate găsi mireasa nicăieri, Siret a vrut să-

și afle moartea. El, fără Bistrița, nu vrea să mai trăiască.

Îi părea totuși rău să se despartă de țara pe care o cârmuise și o apăraseră.

Și dorind să rămână cumva alături pământului străbun, a rugat pe regina zânelor să-l schimbe într-un râu.

Voia i s-a împlinit. Râul a prins să curgă.

Atunci, când dragul ei s-a făcut apă, Bistrița, ce fusese ascunsă în castelul de sub pământ, și-a simțit inima că-i bate tare, tare... Și a știut că lui Siret i s-a întâmplat, pe undeva, vreun rău. Nu mai avea puteri de zână. Dar s-a rugat și ea de duhul pământului să-i spargă drum, să iasă afară și să găsească pe Siret.

Și atâta de fierbinte s-a rugat, că duhul a deschis pământul. Și a dat drumul apelor de dedesubt să iasă afară. Apele au țâșnit, spărgând poarta castelului. Și Bistrița s-a repezit în valuri. Trupul i s-a topit în apă.

S-a făcut Bistrița o apă aurie, ca pletele miresei lui Siret.

Sărind, sau lunecând pe munte, printre stânci, apa cea sprintenă l-a întrebat pe Soare:

— Unde e oare iubitul meu? Care e calea mai scurtă către el?

— E peste munți, e peste stânci, a răspuns Soarele zâmbind. E cale grea...

— Pe acolo am s-o iau, a răspuns Bistrița.

Și tăind muntele în curmeziș, și alergând peste câmpii, a văzut de departe Siretul, râul cel lat și mândru ca o fâșie de argint. Și a știut că acela-i este soțul.

S-a avântat cu bucurie către el. Apele lor s-au făcut una.

— Iubitul meu, mirele meu, murmură Bistrița, iată-ne uniți...

— Pe veșnicie vom rămâne astfel, a spus Siretul îmbrățișând-o. Și din poveste se mai știe că zânele pluteau atunci deasupra apei, cântând și veselindu-se împreună. Bătrânii spun că s-ar afla și astăzi zâne peste Siret, de aceea e câmpia lui așa mănoasă...

Flăcăul ce și-a uitat mama

Încă se povestește că a viețuit cândva un crai al munților, tânăr și fără teamă, ce se numea Bogdan. Cetatea lui era pe muntele Vlădeasa.

De la o vreme craiul găsește și o mireasă pe placul lui. Face o nuntă mare. Se așază pe domnie lungă.

Crăiasa îi dăruiește pe urmă și un copil.

Când pruncul a venit pe lume, l-a luat în brațe doica. L-a ridicat în slavă, la fereastră, să-l bată soarele. Și a strigat, cum spun femeile la țară, când le urează sănătate la copii:

*Tâ-ta mare, Someșel,
Sănătos - sănătoșel,
Fă-te zdravăn - voinicel,
Să crești mare - măricel,
Dragul doicii băiețel!*

L-a pus apoi la sân să sugă. Și așa suga băiatul, așa se bucura de hrana cea dintâi a vieții, încât și craiul și crăiasa au început să râdă cu mulțumire.

Craiul și-a netezit mustața, și a rostit:

— Păi, dacă i-a zis doica Someșel, astfel, pesemne, i-a fost sortit să se numească...

— Să-i spunem Someșel, a glăsuț și mama. Tot nu știam ce nume să-i alegem.

Iar unii dintre cei bătrâni mai cred că țâța era poate fermecată. De ce suga se făcea flăcăiașul tot mai voinic.

Nici nu mai spun ce vesel era craiul, când își vedea băiatul cum se înălța și cum umplea cetatea cu larma lui. La rândul ei, măicuța nu se mai sătura privindu-l. L-ar fi ținut întreaga ziuă doar lângă dânsa, ca pe o fată; dar el prinsese încă de mic gustul de păstorie. Și îi plăcea să umble cu ciobanii prin poiene, să asculte viersul lor din fluier sau băsnuiri din vremea de-altădată.

Pe când se petreceau acestea toate, s-a aflat însă cum în

munte a năvălit cu sila un balaur, dând foc pădurii, prăpădind pășunea, călcând oițele în copite.

Craiul Bogdan și-a luat paloșul. Și în fruntea cetelor de luptători din țară, mai mult ciobani, a întâmpinat balaurul.

S-au luptat greu. S-au luptat vreme lungă. Craiul Bogdan a fost însă mușcat de colți înveninați. S-a stins din viață. Oștirea lui s-a împrăștiat.

Aflând crăiasa vestea a început să se jelească, să-și smulgă părul; dar viața nu se întoarce prin gemete și plâns. Până la urmă dânsa și-a luat seama.

Din văi urca balaurul către cetate.

A luat măicuța o turmă de mioare, pe Someșel, și s-au urcat spre înălțimi. Au ajuns într-un loc ferit.

Aci au ridicat colibă de cetină; s-a apucat flăcăul de păstorit.

Anii treceau. De ce treceau, păstorul Someșel se făcea tot mai chipeș, tot mai voinic. Văzându-l mare, măicuța lui l-a luat deoparte într-o zi și i-a grăit:

— Copilul mamei drag, acum ești flăcău în lege. Pământul strămoșesc așteaptă să izgonești balaurul, să iei din nou în stăpânire cetatea lui Bogdan.

— Ce trebuie să fac, mamă? a întrebat flăcăul cu pletele bălaie.

— Oricât îmi e de greu să te las singur, va trebui să pleci prin munți. Să aduni păstorii ce au luptat cu vitejie în oștirea tătâne-tău. Ei doar atât așteaptă, să scape țara de balaur. Încalecă pe armăsarul ce l-a purtat și pe Bogdan în luptă. Ia paloșul în mână. Biruiește!...

— Am să plec, mamă, a răspuns flăcăul. Și punând paloșul la șold, și-a luat rămas bun de la maica sa, ce lăcrăma și îl mângâia pe plete.

A încălecat pe armăsarul lui Bogdan, și apoi privindu-și încă o dată oițele cumiști, ce rămăneau în grija măicuței, a tras de frâu.

— Să nu uiți, Someșel, a mai rostit măicuța la despărțire, că un blestem grozav apasă pe flăcăii din neamul nostru ce-și uită țara... Ei sunt sortiți să piară în apă, să nu găsească liniște în pământ... Să fii cu grijă, dragul mamei!...

— Voi fi cu grijă, mamă, a spus flăcăul. Și a strâns calul în piteni. Voia ca mama să nu vadă cum lacrimile despărțirii îi curg pe față.

A tot gonit flăcăul pe calul său, până a ostenit. Atunci s-a pogorât într-o vâlcea. Și-a așternut bondița pe pământ. Și s-a culcat la poalele unui copac.

A adormit într-un somn greu.

Deodată, calul său a nechezat. Flăcăul s-a trezit. Și, sărind în picioare, a pus mâna pe paloș.

— Nu te speria, a auzit o voce mângâioasă. Nu vin cu gânduri rele.

Și în fața lui văzu băiatul cel pornit la luptă o fată. Dar ce fată?! Mlădie, subțirică, înăltuță, cu ochii arzători...

— Cine ești tu? a întrebat-o Someșel pierdut.

— Nu pot încă să-ți spun, a grăit fata. Îți doresc însă fericirea. Urmează-mă.

Vrăjit, flăcăul a pornit cu fata printre brădet. Calul tătâne-său venea în urmă cu credință. Armele zăngăneau la șoldul flăcăului, parcă-l strigau cu clinchet de oțele. El nu le auzea chemarea. Mergea cu fata. Și au ajuns la un palat de aramă. Roabe supuse s-au repezit să îi întâmpine. Una i-a luat de dârlogi calul, l-a dus cu ea. Alteia i-a dat paloșul.

I-au pus lui Someșel veșminte de mătase. L-au dus într-o odaie împodobită cu lavițe de aur și așternuturi moi de catifele, cu mese întinse, pline de bucate și băuturi amețitoare.

Viori cântau încet din tindă.

— Cine ești tu? a întrebat încă o dată Someșel, vrăjit acum cu totul de fată.

— Voi fi soția ta și roabă umilită, a răspuns dânsa, dezvăluindu-și șiragul alb al dinților, mai albi și mai strălucitori ca perlele din mare.

Mama, în astă vreme, tot aștepta vreo știre. Nu se auzea în munte freamătul de bătălie atât de cunoscut, nici strigătul de bucium, sau zăngănit de arme, glasuri de oameni, tropote înverșunate de cai în goană mare. Nu se auzea nimic. Era o liniște înspăimântătoare. O liniște de moarte.

Pe mamă a prins-o atunci bănuiala.

Lăsând oițele fără de pază într-o pășune, alături de un izvor, ea se porni să-și caute feciorașul.

Umblă, umblă, întrebând toți ciobanii, ba încă și fiarele pădurii și pășărelele din munte.

— Nu ați văzut cumva un flăcăiaș, cu paloșul la brâu, călare pe un cal alb, mergând la luptă?...

— Nu. N-am văzut!... răspundeau toți.

A rătăcit ea multă vreme prin munte și a întrebat pe fiecare. Toți răspundeau la fel. Doar într-o dimineață, când credea că nu mai este chip să afle vreo știre, iacătă-i spune o pășărică, o cintează:

— Flăcău mergând la luptă, spun drept, crăiasă dragă, n-am văzut. Dar am zărit odată, pe muntele Vlădeasa, într-un palat de aramă, pe un flăcău. Ținea în brațe o vrăjitoare: fata balaurului cel cumplit ce stăpânește acuma munții.

Cuțite să o fi străpuns pe mamă în inimă și nu ar fi durut-o atât de tare.

— «Copilul ei?»

Înțelegea: odrasla de balaur îl vrăjise; îi luase mintea. Balaurul o trimisese să-l vrăjească.

Iar Someșel, sub farmecul înșelător, uitase de luptă și de mamă, de blestemul ce apasă pe acela care își lasă țara fără ajutor la vreme de nevoie.

Într-adevăr, flăcăul se moleșea cu fiecare zi mai mult.

Fața lui, rumenă înainte, se făcea tot mai străvezie; trupul lui cel voinic se împutina.

Mama, călăuzită de cintează, urcase la palatul de aramă. Plângea pe afară și îl striga:

— Someșel!... Someșel! Unde ești?... Se va împlini blestemul, Someșel!...

El nu putea să o audă, pentru că înăuntru cântau viori ca să-l desfete. Iar vrăjitoarea îi șoptea cuvinte dulci, îl dezmiarda neconținut.

Și a trecut timp... Cu cât mama plângea mai mult pe lângă ziduri, cu atât Someșel era mai slab, mai străveziu...

Până într-o zi...

Mama căzuse cu fruntea în țărână. Plângea cu ultimele lacrimi și suspina:

— Voi duhuri bune ale pământului acesta, ce știu că pedepsiți pe trădători, ascultați rugăciunea unei mame... Nu iertați nici pe amăgitori!...

Pământul s-a zguduit în acea clipă din măruntaie. Umbre s-au înălțat spre cer. Apoi căzu un trăsnet roșu peste netrebnicul palat, arzând în el pe vrăjitoare.

Alt trăsnet vânat năvăli, lovind în tâmplă pe balaur.

Flăcăul Someșel, acela ce nu mai avea dreptul la odihnă, după blestemul strămoșesc – s-a preschimbat într-un izvor care țâșnește cu bolboace...

Mama a mai trăit o vreme ca să-și jelească feciorașul.

A vrut apoi să plece mai departe; sau să se întoarcă la mioare; dar n-a putut.

Și atuncea a pus capul alb pe o piatră și a adormit.

Cine se urcă până acolo, vede, chiar la izvorul Someșului rece, o stâncă alburie ce se numește și acum Crăiasa.

Regina căpcăună și voinicii

Această întâmplare s-a petrecut foarte, foarte de mult, în vremea când umblau încă pe pământ să facă rele tot felul de dihanii: zmei, fiare și balauri, căpcăuni, ciume și vrăjitoare.

Și tot atunci trăia pe plaiul nostru, în vârful unor munți înalți, înalți, și un bătrân: Hășmaș. El sta acolo zi și noapte, ca într-un turn. Și priveghea să nu i se întâmple țării vreun rău, vreo stricăciune.

Domnii cei mari de prin împrejurimi, prinții, și regii, și împărații îi purtau cinstea. Că nu cădeau vreodată primejdii peste dânșii, să nu trimită veste bătrânului și să îl cheme într-ajutor.

Dar vezi că și un munte, oricât de mare, de la o vreme, sub vânturi, ploi, înghețuri, începe să se roadă și să se surpe.

Hășmaș, împovărat de ani, nu mai avea nici el priviri așa de agere ca altă dată, să vadă până în depărtări. Brațul nu-i mai ținea cu atâta strășnicie paloșul greu de o mie de ocale.

Numai că tot astfel cum trunchiul cel mai vechi dă mladă tânără, Hășmaș avea pe lângă sine doi feciori zdraveni. Unui se numea Mureș, celălalt, Olt.

— Copiii mei, le-a spus Hășmaș, în ziua când a simțit că paloșul i-a tremurat puțin în mână și când i s-a așternut întâia împăienjenire peste ochi. Am să vă cer ceva...

— Grăiește, tată, au răspuns flăcăii, amândoi într-un glas.

— Să fiți frați buni!... Să nu vă despărțiri cât veți trăi. Și de-acum înainte să fiți voi pentru țară ochii ce pot să vadă până în zări. Și să fiți brațele, pereche, ce pot s-o apere. Jurați?..."

— Jurăm, tătucă!... au grăit băieții. Nu ne vom despărți până la moarte.

— Orice s-ar întâmpla?

— Orice!

— Să nu uitați: acela ce își calcă jurământul sfârșește rău.

— Nu vom uita nici asta!... au spus ei, sărutând mâna slăbită a bătrânului lor tată.

— Atunci pot să fiu liniștit?

— Poți să fii liniștit!

Bătrânul și-a scos paloșul. L-a arătat flăcăilor:

— Arma aceasta străbună e vrăjită; dușmanul care e lovit cu dânsa se face piatră...

A rupt după aceea paloșul în două. Și a dat dintr-însul câte o jumătate fiecărui flăcău. Iar ei le-au pus pe nicovală. Și le-au bătut în foc, făcându-și câte un paloș nou.

Puterea lui Hășmaș trecuse în mâinile celor doi feți. Acuma ei erau străjeri.

După un timp s-a primit veste că năvălesc vrăjmașii peste pământul strămoșesc.

Băieții de pe munte au și privit în depărtări. Mureș cu ochii roată spre miazănoapte și asfințit, Oltul spre miazăzi și răsărit.

Oltul a văzut nori de praf spre miazăzi. A arătat lui frate-său vârtejul ce se apropia.

Erau niște vrăjmași înalți cât munții, cu câte un singur ochi în frunte: căpcăuni. Goneau călări pe niște armăsari de două ori mai mari ca munții.

În fruntea lor gonea Arghita, regina căpcăunilor, cu vălurile fluturându-le, cu două sulite de foc în mâini. Veneau, veneau, mâncând pământ, înghițind ape, năruind tot ce afla în drum.

— Ei, ce zici de năzdrăvănia asta, frățioare? a grăit Mureș.

— Zic că e vremea să plecăm la luptă, a răspuns Olt.

— Porniți, luptați, dar nu vă despărțiți. Numai așa veți birui! a rostit tatăl lor, Hășmaș. Rămâneți unul lângă altul...

Cu paloșele în mâini, cei doi flăcăi s-au repezit pe cai și au dat pînteni.

În față le-au ieșit vrăjmașii. Feciorii, unul lângă altul, împrăștiau prăpăd și moarte. Niciunul dintre căpcăunii care încercau să se apropie nu scăpau teferi. Și care cum cădea se făcea piatră.

Au luptat ei astfel o zi întreagă.

A doua zi s-a început bătălia de la capăt. De astă dată, căpcăunii au încercat să-i împresoare din dreapta și din stânga. Mureș și Olt, stând coastă lângă coastă, puteau lovi cu mult temei pe lături. Iarăși au semănat tot câmpul cu pietroaie - resturi din căpcăuni.

A treia zi au încercat dușmanii să-i lovească din față și din spate. Feșii Hășmașului, descălecând, s-au așezat spate la spate. Și mii, și mii de căpcăuni și-au dat din nou sfârșitul sub paloșele lucitoare.

Văzând asemenea ispravă, Arghita, regina căpcăunilor, se frământa de ciudă. Își pierdea oastea. Și asta, numai pentru că Olt și Mureș erau uniți în luptă și nu se despărțeau o clipă.

Cum putea oare să-i despartă?...

Și se gândește ea... Era vicleană tare, și rea, și nemiloasă, regina căpcăunilor. Se sfătuiește și cu alții, dintre curteni și căpetenii. Și hotărăște așa: să meargă soli la cei doi frați și să încerce o uneltire.

Trimite deci regina doi soli călări. Și ei ajung la locul unde se odihneau Mureș și Olt, în timpul nopții, după bătălie.

— Regina noastră este vitează ca un bărbat... Ea îl pofteste pe acela dintre voi care e mai puternic, să vie să se lupte cu dânsa. De o va birui, îl încunună cu glorie ea însăși. Îi dăruiește, pe vecie, și toată țara căpcăună. Primiți sau vă e frică? Cine e mai voinic dintre voi doi?

— Eu!... Eu!... rostesc flăcăii, amândoi deodată.

— Mie mi se cuvine să dau lupta, că sunt mai mare! se repede Mureș.

— Ba tocmai de-aia mi se cuvine mie, adaugă Oltul, că sunt mai mic.

— Ba eu!... Ba eu!... încep deodată să se certe frații, setoși de glorie și de izbândă.

— Tu uiți că i-am jurat tatii să nu ne despărțim în luptă? își amintește Mureș.

— Dar cum putem să luptăm noi, doi flăcăi, cu o femeie, fie ea chiar căpcăună? răspunde Olt.

— Și asta este drept, mai spune Mureș.

— Ne vom gândi în timpul nopții și îi vom da răspuns mâine reginei, grăiesc amândoi frații.

— Regina, de altminteri, îl așteaptă la luptă, mâine în zori, pe acela dintre voi care e mai viteaz, spun căpcăunii. O va cunoaște după vălurile sale albe...

Întorc apoi de frâie caii și pleacă înapoi.

— Să ne culcăm, se face Mureș că nu-i pasă de lupta cu

regina.

— Măine vom mai vorbi, răspunde Olt și se preface că adoarme fără grijă.

În acest timp, regina căpcăună îmbracă două căpetenii de ale oștii sale, pe Căliman și pe Puciosul, în văluri albe.

Trimite pe Puciosul la miazăzi de locul unde se odihneau flăcăii, pe Căliman în miazănoapte.

Spre dimineată, cel dintâi se scoală Mureș. Face încetișor un păpușoi – o mogâldeată din fân. O culcă în locul unde se odihnise el și pune deasupra sumanul și căciula, să creadă frate-său că încă doarme. Își ia doar paloșul. Încalecă pe cal. Și vede către miazănoapte pe căpcăunul Căliman în văluri albe. Crede că e Arghita, care îl așteaptă pentru lupta voinicească. Și pleacă într-acolo.

Puțină vreme după aceea se scoală Olt. Face la fel o mogâldeată învăluită în suman. Văzând apoi în miazăzi pe căpcăunul celălalt, Puciosul, încalecă pe cal. La rândul său pleacă într-acolo.

Și merge Mureș, merge spre miazănoapte, urmând pe înșelătorul Căliman în văluri albe. Deodată își aduce aminte de jurământul făcut tatâne-său. Îl prinde un dor de fratele mai mic și vrea să se întoarcă. Dar focul de a lupta iar îl încinge. Și merge, merge mai departe.

Pe Olt, care pornise către miazăzi, după Puciosul, îl prinde tot așa, pe drum, un dor de fratele cel mare. Ar vrea și el să se întoarcă. Numai că focul băătăiei îl arde mai tare decât dorul. Și merge mai departe, ca și Mureș.

Când a aflat regina că Olt și Mureș au căzut în capcană, sare în sus de bucurie. «Ei, vezi că tot s-au despărțit?» rânjește ea.

Trimite apoi două oști să-l înconjoare pe fiecare frate în parte, din lături, și în același timp din față, și din spate.

Cum să se apere flăcăii? Nu mai aveau niciunul, nici altul brațul frățesc alături.

S-au luptat totuși vitejește, trei zile și trei nopți, pe niște câmpuri depărtate. Dușmanii i-au împresurat din câte patru părți. I-au lovit cu săgeți, pietroaie și sulite de foc. Răniți, înfrânți, abia de au putut să se întoarcă până la tatăl lor,

Hămaș, să-i ceară iertăciune pentru greșeala făptuită.

Și-au pus după aceea capetele pletoase în poala lui. Și și-au dat duhul ca niște lei răpuși.

Sub nu știu care vrajă, sângele lor s-a prefăcut în două râuri: Mureșul și Oltul. De atâta crâncenă mânie, Hămașul a luat în pumni, pe rând, trei bolovani.

Blestemând pe vrăjmașii care veneau pe urmele însângerate ale celor doi feți, a zvârlit bolovanii cu sete.

Puterea lui încă era cumplită.

Un bolovan a nimerit-o pe Arghita, regina căpcăună. Altul pe înșelătorul Căliman și altul pe Puciosul.

Sub blestemul de tată, tustrei, loviți de piatră, s-au făcut niște munți.

Hămașul, de durere, a împietrit și el acolo, cu mâinile pe capetele celor doi feciori.

De atunci, pe Arghita, Căliman, Puciosul, în zori, flutură întotdeauna cețuri, ca vălurile albe ale reginei.

Și cețurile atrag pe călătorii ce n-au aflat încă povestea, căutând să-i prăbușească în prăpăstii...

Iară din muntele Hămașul curg veșnic cele două râuri.

Sunt cei doi frați căzuți în luptă, dar încă viforoși.

Parcă sunt două paloșe de argint la brâul țării.

Ursul și comoara

Tot ți-am făgăduit... Vom merge împreună, nepoțică, în vara asta, pe malul râului Sovata.

Aici, nu prea departe de râu, este un lac. Se cheamă Ursul. Cine se scaldă în el se lecuiește adesea de suferințe grele.

De ce și cum?... Bătrânii cred că apa lui e fermecată. Pe țărmul său, a plâns odată, de mult, o zână care fusese părăsită de dragul ei.

A plâns zile și nopți. Și lacrimile sale amare au curs în lac.

Și apa s-a prefăcut precum erau lacrimile zânei: sărată, cristalină.

Dar iată că se întoarce pe neașteptate voinicul cel plecat. Nici nu o părăsise pe zână. Fusese numai într-o luptă cu niște zmei.

Zâna și cu iubitul ei fac nunta. Au în puțină vreme și un copil. Sălășluiesc cu toții într-un palat. Atunci, de atâta fericire, zâna urează lacului în care se aflau lacrimile sale să aducă alinare celor ce s-or scâlda. Și mai ales femeilor.

Și cum a sortit zâna, așa a și rămas.

Oameni din depărtare veneau pe acest țărm. Se aruncau în unde. Și se tămăduiau.

Dar iată că palatul în care trăia zâna și lacul fermecat încap de la un timp pe mâna unui prinț.

Poate plecase zâna, poate a gonit-o el... Acest lucru nu-l mai știu nici bătrânii.

Mikloș se chema prințul. Era un om bogat, înaintat în vârstă, ursuz, lacom hain.

Venise aici cu arme și cu oșteni călări. Și îndată a dat poruncă.

— În lac n-o să mai intre nimeni fără învoirea mea!

Puse să se împrejmuiască ținutul cu zăbrele. Statornici și paznici.

Se scâlda numai el.

Băteau la porți bolnavii. Paznicii îi goneau:

— Se scaldă acum în unde stăpânul nostru, își curăță

rugina de pe oase. Voi, hai, plecați degrabă. De v-o zări cumva, n-o să vă fie bine.

S-a bălăcit în voie Mikloș, cât a poftit... Și s-a simțit deodată mai tânăr, mai vârtos.

— Măi, măi, ce mai noroc, și-a zis prințul în sine. E deci adevărat că apa lecuiește?... Bine, dar dacă-i astfel, lacul e o comoară!...

Și și-a făcut degrabă tâlharul socoteala: «De voi lăsa să vie aicea iarăși oameni, să se tămăduiască, îmi vor plăti cu aur!»...

Și-a vestit, cu crainici, noua sa hotărâre, prin târguri și prin sate.

Știi bine! Suferință era destulă în lume. Dar cine avea aur? Regii, prinții, bogății. Și ei se grămădiră cu fete și neveste.

Trupuri neostenite se desfătară în apă, apoi la mese întinse, în palatul lui Mikloș.

Toți plătiră cu aur...

Pungi mari și încărcate cu aur se grămădeau în beciuri. Făcuse prințul Mikloș o tainiță anume și strângea nestemate în lăzile de aramă.

Atâta avuție se adunase acolo, cât nu are o țară, o întinsă împărăție...

Și apoi veneau tot alții, de hăt peste hotare, că se dusesse veste de apa minunată...

Soseau calești întruna, cu rumene domnițe ce chicoteau de râset și tot priveau în urmă la cavalerii mândri, în straie lucitoare, care veneau în tropot pe caii albi de spume.

Când vom ajunge acolo și noi, Liuțo dragă, am să-ți arăt și locul unde benchetuiau. Danțau sub clar de lună, se veseleau. Ce crezi? Tot se plătea în aur și nestemate.

Asta până într-o seară, când paznicii vestiră că a sosit o femeie sărmană, obosită, ce țipă și se vaietă de crâncene dureri care-i străpung tot trupul.

— E gata să și moară, spun paznicii cu milă. Și cere învoire să se coboare o dată în apă. Crede c-o să se aline...

— Plătește? întreabă Mikloș.

— Nu are nici lețcaie...

— Atunci poate să moară!...

— Ha, ha, ai grăit bine, zic preaînălții oaspeți. Noi vrem să avem tihnă, să râdem, să danțăm...

Paznicii îi duc răspunsul femeii care zace la porțile înalte ce mărgineau ținutul cel îngrădit de prinț.

Ea plânge și se roagă să-l vadă doar pe Mikloș, poate se va îndura de asemenea durere ce îi sfâșie trupul.

Paznicii se întorc iară:

— Stăpâne, milostive, grăiesc acum ei, femeia-i chinuită cum nici nu se mai vede și îți cerșește milă...

— Plătește?

— N-are biata...

— Să plece atunci îndată, îmi murdărește apa!

Și lacom își privește prințul lacul, sclipind negru sub stele.

Dar ce-i? Sau i se pare? Lacul lui parca scade!...

Scade mereu...

— Ce-i asta? răcnește prințul Mikloș, cu ochi holbați. Apa... Vai, mi se duce apa...

Oaspeții sar și ei.

— Cum? E înșelăciune?...

Apa, încet, se pierde din lac, în chip de cețuri. Vântul abia adie; dar risipește ceața...

— Comoara!... Unde-i lacul?... Nu mai e pic de apă... țipă iar prințul Mikloș, ca un nebun. Căutați unde-i femeia... O fi vreo vrăjitoare... M-a blestemat. Legați-o și aduceți-o înapoi s-o pedepsesc!

Și paznicii aleargă. Dar pas de o mai găsește. Femeia nu mai este.

— Încălecați pe caii cei iuți. Căutați-o în vale! Și o spânzurați de limbă!

Fug caii ca vârtejul. Dar unde s-o găsească! Femeia e pierită.

Și se repede Mikloș în beciurile sale, unde se află aur, argint și nestemate în lăzile de aramă. Descuie uși, lăcate. Și... ce să vezi? în tainiți nu află decât sare... Da, da, sare curată, albă și lucitoare. Un munte întreg de sare.

Vără ghearele într-însa și urlă cu mânie. Își smulge apoi părul, râzând:

— Comoara unde-i?... Comoara mea? Co-moara!...

Și glasul i se pierde în mormăit de fiară:

— Mor... Mor... Mor... Mor...

Pe față îi crește părul. Se îmbracă tot în blană. Rânjește cu toți colții.

S-a făcut prințul Mikloș un urs, cum sunt toți urșii, și-a fugit în pădure călcând pe patru labe.

Oaspeții, ținte vere, s-au risipit și dâșii de frică, uitând cai și călești, rochii înzorzonate, danț și benchetuială.

Nu s-au întors nici astăzi...

Dar cine a făcut asta?... N-a aflat încă nimeni.

Tu bănuiești că zâna? L-a pedepsit pe Mikloș că zăvorâse lacul și nu-l lăsase lumii, cum îl sortise dânsa?

Se poate... Se prea poate...

Și cum a fugit ursul, cu oaspeții, de acolo, cum s-a umplut iar lacul...

Palatul cel cu fală a căzut în țărână, tot sub aceeași vrajă. Și a rămas afară doar muntele de sare.

Mai înainte vreme, venea pe aicea ursul. Se cățara pe munte. Și scormonea cu gheara. Căuta, pesemne, aur.

Hainul prinț, nici preschimbat în fiară nu își topea lăcomia.

Dădea mereu târcoale, înconjura tot lacul, privindu-se în apă și mormăia cu furie:

— Mor... mor... mor...

Acum nu se mai vede...

Lacul lucește în soare. Pe maluri se strâng oameni, care se scaldă în unde precum le este voia. Apa-i tămăduiește. Ne vom scalda, Liuțo, și noi, în vara asta...

Mireasa soarelui

A fost, n-a fost... Eu asta știu, asta oi spune... Și apoi vom vedea ce o să alegem!...

Bătrânii însă o țin pe a lor: că ar fi fost, într-adevăr o vreme când era ziuă întotdeauna... Și întuneric nicio clipă.

Pe cer se aflau laolaltă: Soarele, Luna și stelele. Și luminau!... Și luminau, măicuță, măculiță, mai să-ți ia ochii.

Pământul părea tot scăldat în aur.

Așa lumină, așa căldură, așa belșug era pe atunci!...

Ce să mai povestesc?...

Da'n cer?... Te-ai întrebat ce era în cer?

La fel. Ba și mai bine ca pe pământ. Plimbare, veselie, cântec, mese întinse.

Să-i fi văzut cu deosebire la amiază.

Lăutarii le cântau și ei jucau. Soarele însuși sta în capul horei, ca unul ce se află de viță împărătească. Luna, regina stelelor, sta lângă dânsul, înveșmântată în rochie argintie. Oleacă mai încolo erau luceferi, prinți ai văzduhului. Și la sfârșit puzderie de stele.

Păi, poți să-ți cam închipui, nepoțică, ce fel de horă mai era aceea, dacă jucau atâtea fețe luminate!...

Mai pune tu, că privegheau din cer atâția ochi, să nu se afle vreo hoție, să nu se furișeze boală, să nu se întâmple niciun fel de rele pe pământ. De vreme ce era mereu lumină, n-ar fi putut să se ascundă acei cu fapte sau gânduri necurate. Iar Soarele nu prea glumea. Avea o tolă cu săgeți. Dacă zărea pe careva că umblă cu zavistii, cu furțișag, sau chiar numai cu o minciună puneă în arcul său de aur o săgeată. Și... pac!... Îl curăța din lumea asta.

Că era Soarele un băietan vesel și bun de glume. Avea și timp mai mult, dacă mereu ședea pe cer, ziua și noaptea. Nu știa încă de dureri. Durerile au venit mult mai târziu și peste dânsul.

Șezi binișor acuma, nepoțică, nu întreba nimica și află că însăși mândra Lună îl îndrăgise pe frumosul crai, acela care

este stăpânul vieții, căldurii și luminii. Și hotărâse să facă ea ce-o face și să-l aibă de soț.

Oare nu este ea cea mai măreață în ceruri, după dânsul? Unde și când a fost pe lume vreo pereche mai potrivită decât ei doi?

Așa gândea regina.

Numai că vezi, așa cum se întâmplă prea adesea, Soarele parcă era orb.

Nici nu voia să vadă cum se gătește regina în rochiile cele mai alese, făcute anume pentru dânsul, cum își pune pe brațe pietre nestemate sau pe grumaz șiraguri de mărgele. Nici nu o înțelegea când îi spunea ce tristă e singurătatea și ce frumoasă este viața când o petreci în doi.

E drept că auzind astfel de vorbe slăvitul crai zâmbea. Privea însă spre niște pajiști ce se întindeau acolo în cer, prin care se jucau niște steluțe.

Regina se întorcea să vadă la ce privește Soarele și cui zâmbește? Dar nu zărea decât o fetișcană zglobie care râdea spre ei stângace, cu trupul crud, subțire ca nuiua.

Nu se îngrijea de atâta Luna. Era fetița aceea numai o steluță, cea mai micuță și cea mai drăgălașă dintre stele. Pe umerii săi goi și albi ca marmura îi jucau plete, de culoarea aramei încinsă în foc, în care scânteiau lumini ca licuricii.

Se numea Dunărea...

La drept vorbind, iubea steluța așa de mult pe Soare, că ar fi vrut mai bine să se stingă, decât să nu-l mai vadă.

Sta zile întregi și îl privea, sfârșindu-se de dor. Ba chiar de se juca împreună cu celelalte stele, gândul nu îi fugea o clipă de la el. Adesea, la ospețe, copila îi cânta. Avea o voce tinerească, caldă, pătrunzătoare cum este glasul vântului de primăvară printre frunze.

Cânta și se uita la Soare cu ochii ei... Ah, ochii ei!... îl străpungeau pe crai până în adâncul inimii.

În scurtă vreme se aprinse între ei o dragoste... O dragoste fierbinte... Și ca să nu mai lungesc vorba, slăvitul crai se hotărî să ia de soață pe steluță.

Gândește-te ce a fost atunci! S-a întunecat Luna la chip ca noaptea. Cum? A putut să facă el una ca asta? Să dea încolo

o regină? Și să dorească de soție pe o biată copilă, chiar dacă are părui ca arama și glas duios?

Ce mai încoa și încolo, se îmbolnăvisese parcă biata Lună. Dragostea ei, mândria ei erau călcate în picioare.

De-acuma înainte va trebui să facă temenele unei stelute care va fi împărăteasă! Iar celelalte stele, râzând de ea, șopteau pe înfundate. Și dacă se apropia cumva regina, tăceau.

Pentru că, iacătă, uitasem să mai spun: Luna urma să fie la nuntă, cum îi ceruse craiul, nună mare, alături de un luceafăr.

A chemat dară iute regina la ea trei duhuri rele din văzduh. S-a sfătuit cu ele îndelung.

A făcut apoi vrăji, ce-a mai făcut, și, în ziua hotărâtă pentru nuntă, s-a dus pe pajiștea unde o aștepta mireasa între stele.

Purta fecioara o rochie aurie, pe care erau prinși trandafiri roșii, florile înfocate ale iubirii.

— Voi depărtați-vă, a rostit Luna către celelalte stele.

Jos se vedeau prăpăstiile pământului.

Și până să-și dea seama copila ce se întâmplă, regina a și rostit vraja. Dunărea cade amețită. Luna o împinge în prăpăstii.

Trupul steluței se prăvale pe o dâră lungă, luminoasă. Și cade în munți, într-o pădure deasă, deasă, nepătrunsă încă de niciun om. Muntele se numea tocmai de aceea: Pădurea Neagră.

Cade și când ajunge jos se schimbă într-un tău, cu apa rece, cristalină.

Face regina semn. Și peste tău se apleacă coroanele copacilor din jur, ca să-l umbrească, să nu se poată Soarele oglindi în apă niciodată.

Steluța prefăcută în apă nu-și pierde însă cugetul. Și cum pe malul tăului se arătase o zână, care se minuna de apa ce se ivise pe neașteptate în pădure, fata începe să se roage de ea:

— Oh!... Fie-ți milă, zână bună... Și ajută-mă să pot ieși oleacă la lumină. Să mai văd doar o dată chipul mirelui meu. Azi este ziua nunții noastre!...

Și-i spune fata toată întâmplarea.

Se necăjește tare zâna. Aleargă la surate în pădure. Se sfătuiesc. Și dintr-odată tăul se revarsă. Din el pornește un fir de apă. Curge spre răsărit, unde se află mirele fetei, pe un tron ceresc, și o așteaptă să facă nunta.

Luna zărește firișorul și începe să ridice stavile în calea lui. Dar zânele trimit alte izvoare, să-l întărească. Se face Dunărea un râu.

Își smulge Luna o pietricică din cunună. O zvârle în calea râului. Se face un munte. Râul îl taie. Își face o poartă și trece mai departe.

Aruncă Luna încă o piatră. Se fac niște munți mari de stâncă. Dunărea nu se înspăimântă. Se azvârle în stânci și le ferestruiește.

Regina, deznădăjduită că truda ei e de prisos, aruncă și celelalte pietre din cunună.

Nici zânele celelalte nu se lasă. De fiecare dată îi trimit alte ape, care o întăresc. Se face din ce în ce mai mare.

Mănată de iubire, mireasa Soarelui gonește și se avântă. Ferestruiește toți munții puși în cale de regină. Își face cinci porți mari prin care trece.

Și dintr-odată zărește marea. Deasupra mării lucește craiul zilei, în straiile de nuntă, pe tronul lui de aur.

Fata de apă deschide brațele. Și se aruncă în marea largă, nesfârșită.

Acuma fiecare picătură de apă din Dunăre, ajunsă în mare, răsfrânge ca într-o oglindă chipul iubitului.

— Unde e Dunărea, steluța mea cu plete de aramă scânteietoare? Unde îmi e mireasa? Întreabă Soarele.

Și atunci, din freamătul acela de ape, se aude un glas. E glasul fetei oropsite, al Dunării

— Aicea sunt, iubite, răspunde ea. Aceasta-i nunta noastră. Și așa te voi păstra întotdeauna...

Luna plânge de teamă și rușine pe pajiștea de unde aruncase în prăpăstiile lumii pe mireasă.

Soarele se ridică. Știe că nu mai este nicio cale să întoarcă în ceruri pe steluță.

— Iartă-mă, strigă Luna. Îți voi fi eu soție. Știi cât îmi ești de drag... Te voi urma, oriunde...

— Nu, îi răspunde craiul îndurerat, plin de mânie. Nu pot să-ți iert această faptă, regină. Nu vreau să te mai văd cât voi trăi...

Și încălecând pe calul său de aur, Soarele pleacă singur, deasupra mării; urmează de la răsărit spre asfințit tot drumul ce îl străbătuse mireasa lui.

Pe boltă a rămas plină de tristețe Luna și tot poporul ei de stele. S-a făcut noapte.

Regina a încercat pe urmă să-l mai ajungă în rădvanul ei de argint. Dar prea târziu...

Nu poate să-l mai vadă niciodată.

El se ivește doar în zori, când pleacă dânsa. Privește Dunărea. Se oglindește în fiecare picătură din apa ei. Ascultă viersul: povestea nesfârșită de iubire... Își amintește tot, ca în ziua nunții. Și învăpăiat de doruri și mâhnire pornește prin văzduhuri mai departe.

De atunci curge apa Dunării prin lume.

Tot de atunci este și Soarele pe boltă așa de singur!

Palatul de argint

Și-au mers odată, dragă nepoțică, trei călători pe malul mării.

Unul era lemnar voinic și tânăr, altul croitor de vârstă mijlocie și cel din urmă un vrăjitor bătrân.

Era o zi senină, cu soare mult. Deasupra apelor zburau în cârduri pescărușii. Stâncile țărmului erau colo spălate de unda străvezie, iar dincolo încondeiate parcă de spumă albă. În câte o parte valul bătea cu duduie de tobe, în alte locuri, însă, luneca alene, cu șoapte mătăsoase.

Drumeții noștri priveau către întinsul de ape mișcătoare, spre cerul cel albastru ca altă mare, neclintită, deasupra lumii, și nu se săturau de atâta frumusețe.

Și așa, călătorind mereu, a venit seara. Luna pornise să se înalțe dintre valuri. Și călătorii au hotărât să poposească. Au aprins foc de buruieni uscate și au cinat.

Pe urmă au început să stea de vorbă și fiecare își lăuda meșteșugul pe care îl avea.

Pe când grăiau astfel, zăresc adus de mare, într-un ochi limpede de apă, ca un izvor de munte, un trunchi de cedru.

Fusese rupt de vânturi dintr-un catarg al unei corăbii împărătești, sau îl purtase numai marea din vreun țărm îndepărtat? Nu și-au putut da seama...

Însă lemnarul a pus îndată mâna pe un cuțit, și în lumina stelelor și a lunii, a început să cioplească acel cedru.

A tot cioplit, a tot cioplit cu mare meșteșug, și la sfârșit a întrupat din lemn o fată.

— Cine-i copila asta? au întrebat soții de drum ai meșterului cioplit în lemn.

— E Fata Visului!... a răspuns el.

— Cum vine asta?

— De ani și ani o port în minte pe fata asta, a grăit meșterul. Și văzând acest cedru, venit din depărtări, mi-am amintit de ea, m-am apucat de lucru. Și iat-o!... E aicea...

— Și unde ai cunoscut-o? s-au minunat ceilalți, pentru că

fata, atât cât se putea vedea în noapte, era tare frumoasă.

— Numai în vis, a spus iar meșterul. Apare noaptea, către ziuă pierde. Nu știu de unde vine, cine este, dar o îndrăgesc nespus... Și o numesc: Fata Visului...

— Dacă-i așa, a rostit și croitorul la rândul său, nu o putem lăsa fără veșminte... la dați-mi fiecare câte un strai, ceva... Să-i încropesc numaidecât o rochie...

Și meșterul croitor, punând mâna pe foarfecă și acul de cusut, i-a făcut fetei rochie.

— Vedeți ce meșteșug? a grăit el la urmă. Așa, înveșmântată, copila-i mai frumoasă...

— Da, da, e mai frumoasă! au glăsuț tustrei.

— Eu am să chem acuma duhurile, să-i dea fetei și viață, a rostit vrăjitorul.

Și a făcut fel de fel de semne, bodogănind cuvinte ciudate, neînțelese.

Și ce crezi, doamne sfinte!... Fata își mișcă brațul. Începe să răsuflă. La chip se împurpurează. Ba iată că deschide buzele roșii; oftează fericită:

— Venii și eu pe lume...

— Te-ai coborât din vise... a glăsuț lemnarul.

— Și eu ți-am pus veșminte, a adăugat croitorul.

— Dar viața-i de la mine, s-a îngâmfat vrăjitorul.

Și astfel, au stat cu toții de vorbă, până spre dimineață. Cui îi ardea să doarmă?

Când au văzut copila, bine, în faptul zilei, nu le venea să creadă.

Era ca o minune: cu fața cum e floarea scăldată în lumină și trupul ca tulpina ce se înalță în apă spre soare și căldură, în dulce legănare. Era cum este un cântec ce îți vrăjește auzul și te îmbată. Era fără pereche!...

Toți trei drumeții au vrut-o îndată de soție.

— Mie mi se cuvine... E fata mea din vise... De mâna mea-i făcută... a glăsuț lemnarul.

— Lipsită de veșminte nu avea niciun farmec, i-a dat răspuns croitorul.

— Iar fără răsuflare n-ar fi îndrăgit-o nimeni, a rostit vrăjitorul.

S-au certat multă vreme. Și neaflând vreo cale pentru împăcăciune au mers la judecată.

S-au dus dară toți patru într-o cetate mare și bogată, ce se afla acolo pe țarm.

Judecătorii, auzind păsul, s-au gândit multă, multă vreme. S-au strâns după aceea barbă lângă barbă, s-au sfătuit. Și au hotărât cu înțelepciune:

— Viața pe care o are fata, se știe bine că nu i-a dat-o vrăjitorul. El a chemat doar duhurile. Ele s-au minunat de măiestria lemnarului în lucrul său. S-au îndurat și au făcut-o să răsuflă, ca oamenii cei vii. Veșmintele făcute de croitor, iarăși, nu sunt un lucru prea mare. Fata nu poate fi decât soția lemnarului, acela care a visat-o și a cioplit-o cu mâna lui, atâta de frumoasă...

Auzind dară fata hotărârea judecății s-a repezit în brațele lemnarului. Îi era tare drag.

Croitorul a înțeles și dânsul că-i dreptă judecata.

Numai bătrânul vrăjitor s-a mâniat.

A strigat tare către cei de față:

— Cetatea voastră cea bogată, unde mi s-a călcat voința, nedându-mi pe copilă de soție, voi pustii-o chiar în noaptea asta. Prin vrăji am să chem toți pirații de pe mare. Și ei vor arde până la temelie aceste ziduri; vor nimici și pruncii care sunt în fașe...

Zicând așa, s-a aruncat în mare, s-a prefăcut în pește și a pierit.

Atunci i-a cuplins spaima morții pe aceia ce locuiau cetatea.

Femeile plângeau, ținându-și lângă dânsle copiii. Bărbații ascuteau armele. Moșnegii se strânseseră cu toții: se sfătuiau, nu știau ce să facă, nici cine să conducă băătăia.

— Dacă vă învoiți, o conduc eu, a spus lemnarul.

— Eu voi chema pe tatăl meu, Stăpânul Viselor, într-ajutor, a grăit fata.

— Bine, să încercăm, s-au învoit bătrânii din cetate.

Lemnarul și-a luat dară paloșul de luptă. Și a început să dea porunci. Fata a așteptat lăsarea serii și a rugat pe tatăl său, Stăpânul Viselor, să vină și să-l ajute pe lemnar în

bătălie.

Stăpânul Viselor a coborât. (Îl vedea numai fata). Și i-a răspuns:

— Eu, draga mea, știi bine că nu am arme... Dar voi chema în ajutor, la rândul meu, pe Domnul Vânturilor și Marea Furtunoasă.

Nu trece mult și sute de corăbii, pline-ochi cu pirați, se îndreaptă ca o vijelie spre cetate.

Oamenii cei mai răi, mai cruzi, aceia care jefuiau tot țărmul mării, se apropiau, chemați prin vrajă.

În fruntea lor, urcat în cea dintâi corabie, pe un catarg, sta vrăjitorul.

Numai că tot atunci pornește vântul. Din vânt se înalță un cal mândru, cu aripi la picioare, care nechează:

— Urcă pe mine, stăpâne, și n-ai teamă!

Vântul suflă mai tare, tot mai tare. Stânci se ridică dintre valuri, ca niște colți.

Corăbiile se împiedică în cioturi. Iar valurile răstoarnă pe pirați în apă.

Lemnarul, având paloșul în mână, aleargă prin văzduh ca o furtună. Apoi ca trăsnetul, lovește pe vrăjitor tocmai în frunte. Și acesta se cufundă în valuri. Se face o dihanie: arici de mare.

Pesemne îl ursise astfel Stăpânul Visurilor, tatăl fetei.

Pirații înoată către țărmuri. Scoțând cuțite de la brâu, lovesc pe oamenii cetății. Lupta e grea. Însă lemnarul coboară calul pe pământ. Cu paloșul izbește pe pirați. Și îi conduce atât de bine pe oamenii cetății, înătălie, că până la sfârșit ei biruiesc.

Pirații sunt zdrobiți. Câți au rămas, legați în ștreanguri, sunt duși ca să dea seama în fața judecării.

Încep apoi după izbândă, dragă Lia, un joc și o veselie, chiar ca în povești... Luni, ani întregi... De bună seamă, că în frunte erau lemnarul și draga lui, ce făceau nunta...

Ca să le fie viața dulce, locuitorii din cetatea cea bogată au ridicat la țărmul apei un palat de argint. Și l-au bătut în nestemate.

— Acesta este palatul tău, i-au spus lemnarului, pentru că

ai nimicit pirații, ce ar fi ars altfel cetatea.

Și aici s-au așezat lemnarul și soața lui, ca într-un cuib. Au viețuit în desfătare ani nesfârșiți.

Nimeni nu cuteza acum să se apropie de locurile acelea, cu vreun gând rău. Știau că e lemnarul cel isteț de strajă. Iar Marea Furtunoasă și Domnul Vânturilor țin cu dânsul.

Când fata și lemnarul s-au stins, palatul de argint s-a risipit. Apele mării l-au spălat.

Pescarii cred că de aceea apa mării are sclipiri de argint și nestemate...

Poate-i așa!... Mai ales noaptea, când se aprind stelele în valuri. Luna se leagănă pe ape. Și tu privești în zarea largă...

Marea îți pare atunci o zână, într-o mantie prețioasă: sclipește tainic, ca într-o vrajă...

BASMELE MĂRII

DINTR-UN ALBUM

*Cum cântă marea, preauriașa mare:
«Ce mare-s eu și nimeni nu mă-nvinge
Și-ntreg pământul, oricât e de mare,
Tot brațul meu puternic îl încinge!»*

*Iar cerul cel albastru cântă:
«Mai mare-s eu... Cuprind sub stele
Pământul, marea, deopotrivă.
În vălul de mătase albastru,
Hotaru-împărăției mele!»*

*Și mica inimă le cântă:
«Zadarnic voi cercați mărirea.
Când eu am iadul, și am raiul,
Când tot în mine-i și iubirea!»*

După ENEO RONCINNI

Fata de piatră

Am să vă povestesc azi, dragii mei, basmele fermecate ale mării...

A fost odată...

Pe vremea când apele mării nu erau nici așa sărate, nici așa furtunoase, pe vremea când și peștii se adunau de bunăvoie în vârșele pescarilor, a fost un împărat, bătrân, bătrân ca lumea, și poate mai bătrân...

Era atâta de bătrân, că nu mai viețuia din neamul lui decât o strănepoată, Heracleea, încolo nimeni...

Bătrân, ce mai!... Mai gârbovit și mai bătrân, nici că se poate.

Și împăratul era chiar împăratul mărilor; dar se trăsesese aici în marea noastră. Și de făcuse acest lucru avea un temei bun. Pentru că trebuie să adaug că Heracleea, nepoata lui, era un drac de fată, dulce, cu ochi focosi și se născuse cu o vrajă.

Mai bine zis, când se născuse, venise lângă patul ei o ursitoare și chipurile o sortise bine... Că îi urase să aibă: «ochi adânci ca nopțile, lucitori ca stelele, mângâioși și dragăstoși și cine i-o privi să îi cadă pe loc dragi».

Doamne, și astfel, precum grăise ursitoarea, s-a și întâmplat!

Crescuse Heracleea mare și frumoasă, cu păr bălai pe umeri până aproape de călcâie, cu ochii verzi, străpungători ca acele în inimile înfocate ale voinicilor. Iar graiul... Să vă spun și graiul? Cuvântul ei era ca șopotul cel moale al valurilor pe nisip, ca adierea vântului în nopțile de vară sau ca mireasma îmbătătoare a florilor de pe câmpie. Așa era... Și cine o privea numai o dată pe Heracleea cădea bolnav de dragoste. Cădea bolnav și gata. Tânjea... Și o cerea îndată de nevastă. Ba se iscau și certuri și războaie. Și împăratul, precum era bătrân, nu mai putea nici el sărmanul să țină piept. Și atunci ce s-a gândit? Să vie, să se tragă aci în marea noastră liniștită. Că vedeți voi, pe vremea ceea, marea era

închisă și despărțită de celelalte mări. Avea un prag înalt și drept, ce stătea ca o stavilă în calea apelor din asfințit; nu cum e azi...

Și ca să nu mai lungesc vorba, ochind precum se vede împăratul marea aceasta, ca fiind închisă și tihnită, a chemat meșteri: meșteri mari. Și-apoi le-a dat poruncă să-i pregătească un palat fără pereche în lumea largă. Să fie așa și-așa... Să aibă în jur grădini, pajiști de alge verzi și roșii, pădurici de mărgean, și câte și mai câte, ca pentru un stăpânitor așa de mare și slăvit cum era el.

Porunca, înțelegeți bine, s-a îndeplinit. S-au ridicat mări niște – palate înalte, strălucite și pline de podoabe. Nu știu de n-or mai fi cumva și astăzi... Mărețe. Întocmite numai din marmură trandafirie pe dinafară, cu acoperișul roșu de mărgean și cu ferestre din sideful cel mai fin. Iar înăuntru erau săli mari, ce aveau pereții toți căptușiți cu chihlimbar galben ca mierea, podite pe de-a rândul cu porfiră. Și de tavan atârnavă în lăntuguri de aramă pești, având solzi lați de diamante și ochi scânteietori ce luminau ca ziua. Ba încă și pereții aveau prinse pe ei în ținte de aramă stelute galbene de mare, ce răspândeau o tainică lumină în snopi gălbui. Iar la ferestre, în loc de perdele, erau meduze, unele albăstrii, altele roze, purtând pe ele rochițe dantelate, ca o spumă.

Așa palat era acela!... Și, ca să fie Heracleei mai mare bucuria, a dat poruncă împăratul să i se facă și o trăsurică. Ehe!... Ce trăsurică! De forma unei scoici, făcută toată numai din aur și sidef. Și vizitiu era un crab, un rac de mare vânăt și mustăcios; în loc de cai se înhămaseră o sută de delfini, sprinteni cum e argintul viu, care săreau și se dădeau tumba în hățuri, și alergau ca armăsarii cei mai iuți.

Se veselea copila de giumbușlucurile ce făceau delfinii, de trăsurică și de toate, și nu prea... Se veselea că le avea pe toate și iară se mâhnea în inimioară că nu putea și ea să fie ca toate celelalte fete de pe lume. Că frumusețea ei era parcă un blestem... Auzi? Să stai ascunsă. Care, precum te vede, să te îndrăgească, să te dorească de soție. Cui oare, chiar și altei fete, i-ar fi plăcut asemenea năpastă? Darmite ei care era așa gingașă, simțitoare – și-apoi de ce n-aș spune-o?

- și iubitoare și dornică de mângâiere.

Iar împăratul o tot sfătuia într-una: să se păzească, să nu o vadă unul, să nu o vadă altul, să nu se întâmple iarăși vreun bucluc. Îl înțelegeți și pe el, sărmanul! Că astfel cum v-am spus nu mai putea să țină piept atâta la războaie și la greutăți.

— Să te ferești, copilă, mai cu seamă, îi zicea el, să nu te vadă vreun pescar. Aceștia sunt voinici, și vrednici, frumoși la chip, focoși. Să nu avem vreo supărare, fata mea!

Da' vedeți voi? Copila tânără, frumoasă, ochii scăpărători. Și mai fără de voie, ba poate și cu voie, cum s-a întâmplat și cum s-a dres, că iacătă copila căzu dragă unui pescar.

S-o fi văzut pescarul vreodată noaptea când el strângea în lumina unei facle scoici de jos din mare? S-o fi zărit pe țărm, când ea se strecura, să vadă ce se petrece în colibele micuțe de pescari? Să fi fost noaptea, ziua?... N-aș ști să spun. Și nici nu știu dacă din întâmplare cunoaște altul să vă povestească. Destul că fata l-a văzut pe Gheorghe. Și el pe ea. S-au îndrăgit. Pe Gheorghe îl cred. Când l-a privit o dată fata, l-a săgetat până în străfundul inimii. Dar și pe ea o cred, că nu era nici Gheorghe flăcău de lepădat. Era un pescar zdravăn, frumos, voinic. Și când strângea el vârșa, parcă era un om din altă lume, o statuă de fildeș, parcă era un zeu făcut de un meșter mare dintre cei vechi și trăitori odinioară. Mușchii lui îi zvâcneau cu coarde subțirele ca de vioară și fruntea era albă, și largă, și boltită, parcă era din piatră. Și ochi avea tot ca și fata, verzi, adânci și limpezi. Ar fi păcat să nu mărturisesc, că nu era pe toată coasta vreun alt băiat ca Gheorghe: voinic și îndrăzneț, iubit de toată lumea.

Iar inima, pîrdalnică, poți oare s-o înfrâni când ești și tânăr, și frumos, și ai în față o copilă cum era Heracleea?

Mai scurt, a început în taină Heracleea să se întâlnească nopțile cu Gheorghe, pe niște stânci în largul mării.

Ce și-or fi spus, iarăși nu știu, pentru că erau singuri, singurei, sub vraja argintie a lunii. Cum s-or fi mângâiat, chiar de aș ști, n-aș spune, măcar că dragostea celor doi tineri era curată cum este lacrima de mamă, cum este roua în deșteptarea dimineții. Era așa, cum e frumos să fie; fierbinte

- flacăra, și totuși limpede, ca cerul cel albastru și senin din miezul verii. Așa era. Și el o încununa pe fată cu flori, cu cele mai frumoase flori. Le aducea cu dânsul, culese seara de pe țărmuri. Îi făcea coronițe, șiraguri pentru atârnat în jurul grumazului, și brâie ce și le prindea copila pe mijlocelul unduios ca algele, care se clatină așa de blând în apă.

Ea ca răsplată îi cânta. Avea un viers curat, puțin mahnit, cu înmlădieri ușoare, parcă venea de undeva din depărtare, parcă dintr-un afund. Ați pus vreodată la ureche o scoică din acelea răsucite, cum se găsesc la țărmul mării? Și ați auzit cum cântă clar, domol, pierdut? Ei, dacă ați auzit, așa era și glasul fetei.

Dar când se despărțeau?... Ei, când se despărțeau, în zori, erau așa de triști, parcă se despărțeau pe totdeauna. Știau poate și ei sărmanii ce știau, sau poate că simțeau... Ea îi mai făcea un semn cu mâna, el tot la fel, și apoi cu moartea în suflet Heracleea se cufunda în apele verzui ce aveau parcă deasupra praf de perle, tocmai la ceasul când bunicul se deștepta. Deschidea porțile de aramă ale palatului, și își scotea întâi condurii. Pășea apoi, abia simțit, către încăperea ei. Noroc că pe podele fuseseră așternute covoare moi, țesute din alge, unele roșii, altele verzi. Se furișa pe lavița de aur unde se odihnea și se învălea cu cerga de mătase. Închidea ochii, se prefăcea că doarme și auzea într-o odaie alăturată pe bunicuțul care se ridica din pat, oftând, gemând, vaitându-se de încheieturi, de ce-o mai fi avut el, așa precum au toți bătrânii. Se ridica, își lua papucii, și o pornea târâș, grăpiș, cu barba colilie pe podele, către încăperea Heracleei. Deschidea ușa încetinel. Credea că fata doarme. Se apropia de laviță și, aplecându-se cu greu de șale, o săruta pe pielița obrazului ce se aseamăna în frăgezime cu o petală de trandafir, iar în mireasmă, cu fructul dulce al unei piersici. O gâdila cu barba și râdea. Era și el ghiduș moșneagul, așa cum sunt mai îndeobște toți moșnegii. Ea se făcea că se trezește și îl lua de gât.

Îi era drag bătrânul, ce o iubea mai mult decât orice pe lume - și îi părea rău că nu poate să-i spuie taina care o avea pe suflet; dar el s-ar fi mahnit peste măsură, s-ar fi

temut și n-ar fi avut pace. Așa, tot amâna de azi pe mâine ca să-i mărturisească o dată totul și nu îndrăzneă.

Și trece vremea, trece, și dintr-odată se risipește în tot cuprinsul mării o veste. Dar ce veste? Că dinspre miazăziuă, trecând pragul de piatră târâș, se îndreaptă către palatul împăratului doi șerpi uriași. «Măi, ce să fie? Ce să fie?» se întrebau toți și nu găseau răspunsul. Erau doi șerpi, să fi avut lungime pe puțin cât un sat mare, și groși, măcar ca zece butii puse una peste cealaltă. Vineți la trup și cu inele de aur pe grumaz. Altminteri șerpi de soi, se vedea bine.

Alunecă prin mare, se încolăcesc, se saltă și se opresc la ușa împăratului. Mai bat din cozi, mai se sulesc și încep să sâsâie, cu limbile azvârlite afară, amândoi deodată:

— Măria ta, ți-aducem veste că în mările din asfințitul lumii trăiește acum balaurul Tauctis, cu pielea verde ca smaragdul și cu trei capete, trei inimi și trei gheare otrăvite. Măria ta, el e puternic fără seamăn și ți-ar fi bun urmaș pe scaunul de împărat al mărilor, cum ești măria ta acum de gârbov, dacă te-ai învoi să-i dai pe Heracleea de nevastă. Pentru că el, Tauctis, a văzut fata într-o oglindă fermecată ce-o are mama lui, Egeea vrăjitoarea. Și nu mai poate fără ea. I-o dai sau nu i-o dai de bunăvoie?

Copila, care tocmai se ridicase de pe lavița de aur, unde se hârjonise până atuncea cu bunicul, auzind glasurile șerpilor, venise lângă ușă să afle cine chemase pe împăratul așa cu zor, așa de dimineață.

Și auzise tot. Păi credeți voi și singuri, că nu s-a înfiorat biata degeaba! Plângea și sughița de îi sălta cămașa de pe dânsa; și se cutremura de spaimă. Ce este de făcut? Ce se va face ea? Ce se va face Gheorghe? Cum or să scape de năpastă?

Da' și bunicul, cât era de gârbov, nu s-a lăsat. A tușit mai întâi să-și dreagă glasul. S-a sumețit cu fruntea către șerpii pe care îi avea în față. A bătut cu toiagul în podeaua de porfiră și a răspuns cu voce tare:

— De când cutează solii lui Tauctis să-mi tulbure și locul de odihnă unde m-am tras? De când cutează un balaur să ceară pe o copilă a unui împărat atât de mare precum sunt eu?

Pieriți de-aici!...

Șerpii și-au umflat gușile, mai-mai să se înăbușe în inelele de aur.

— Nu ne dai fata, împărate?

— Nici nu gândesc! a țipat bunicuțul.

Și a mai lovit odată cu toiagul, ca să-și arate hotărârea.

— Atunci stăpânul nostru te vestește, au bătut șerpii apa cu cozile, că s-ar putea să vie cu urgie.

— Numai să îndrăznească! a spus bunicul. Și o să aibă coada retezată, și ghearele ceva mai scurte, când s-o întoarce acasă... Așa să-i duceți veste.

— Așa îi ducem!

Șerpii s-au înturnat și, mânioși peste măsură, au înotat spre miazăziuă; s-au cățarat pe pragul, care v-am spus că despărțea pe-atuncea marea noastră de celelalte mări; au trecut dincolo; s-au scufundat din nou în apă și au pornit spre asfințit.

Într-un palat din piatră cristalină și argint îi aștepta Tautis. Îi aștepta nerăbdător, că, să nu râdeți, era îndrăgostită dihania de moarte. Ardea de nerăbdare să se însoare. Ce ziceți voi de așa poveste? Balaurul cu sânge rece și îndrăgostit ca muritorii? Nu-i vorbă că la treaba asta îl îndemnase și Egeea, bătrâna vrăjitoare, care poftea ca fiul său Tautis să pună mâna pe prințesă, dar și pe întreaga împărăție a mărilor.

Dar când a auzit Tautis cum îi gonise împăratul pe șerpi, când a aflat și ce cuvinte de hulă, de înfruntare le-a rostit, puteți să credeți că bine nu le-a fost acelora care pluteau pe mare!...

A început să urle; dar ce urlet! Și s-a pornit să salte, să se zbată, să-și muște coada, că din mânie era atunci să și-o înghită singur, să se izbească turbatul de păreți, să clatine întreaga mare... Și din această clătinare s-a tulburat și vântul. Și s-a pornit furtuna. S-au scufundat corăbii. S-au înecat și oameni. A fost prăpăd în lege!...

Când și-a venit în fire, a dat poruncă șerpilor să plece iară și să roadă cu dinții, cum or ști ei, pragul ce despărțea o mare de alta. Pentru că el, Tautis, cât era de puternic, avea și un

beteșug. Nu putea să trăiască decât în ape. Și nu putea să treacă de acolo în altă mare, decât pe drum de ape, și îi sta pragul în cale.

Numai că în vremea asta nici la palatul împăratului nu ședea nimeni cu mâinile în sân. Chemase împăratul grămaticii, pusese să se aștearnă slove și trimisese crainici cu zor mare spre toate apele. Avea bătrânul sfetnici, avea și slujitori cu cinste și credință, prin tot locul. Și îi chema, să vie, să-l ajute într-o încercare atât de mare.

N-a trecut mult și au început să se adune. Veneau, ehei, șiretlic mare, pe sub pământ, prin firele de apă ce leagă mările între ele, cum se făceau în vremea de demult tunele pe sub pământ, din beciuri și din puțuri părăsite, de se legau și pe uscat cetățile cu anumite locuri.

Veneau, se adunau... Se pregăteau de bătălie. Mai puneți voi acum la socoteală că poruncise pe ascuns bătrânul să se ridice și o cetate pe uscat, pe un loc înalt, unde n-ar fi putut pătrunde Tauctis niciodată și înțelegeți dintr-odată ce frământări erau pe atunci în mare.

Ziua aceea când s-a sfârșit cetatea a fost pentru copilă cea mai tristă. Ea trebuia să plece în dimineața următoare din apă, să se ascundă între ziduri, să stea așa, păzită bine de ostași vrednici, ce nu lăsau pe nimeni să se apropie.

Seara l-a întâlnit pe Gheorghe și și-au luat rămas bun. În piept avea o strângere ciudată, parcă îi venea să plângă, parcă îi venea să geamă. Gheorghe a mângâiat-o încetinel pe mâna ei micuță, subțirică, pe degetele moi și albe.

Și și-au jurat credință până la moarte.

Fata a fost urcată în trăsurica ei de aur și sidef, dusă la țărm și apoi în cetate. Cetatea a fost bine ferecată și străjile așezate la depărtare mare în jurul zidurilor. Nici șoarecele să nu poată trece, și nici gânganie, nici pasăre să nu străbată pe acolo în zbor, nesăgetată.

Când s-a întors bătrânul de la cetate spre țărm, să se cufunde în apă, i-a ieșit Gheorghe înainte.

— Măria ta, s-a rugat el, primește-mă în oastea împărătească. Vreau să-ți ajut!...

Bunicul fetei l-a măsurat cu ochii pe Gheorghe de sus și

până jos.

— Te văd voinic, a zis bătrânul, și nu mi-ar fi rușine cu tine, flăcăule, dar tu ești ființă muritoare și n-ai să poți lupta în apă... Mai bine du-te, cată-ți de necazuri, și noi l-om birui și singuri pe Tautis...

A stăruit băiatul, dar degeaba. Bunicul și-a văzut de cale, că avea zor, îl așteptau în apă oștirile de pești, de raci și alte viețuitoare ale mării, cu sulițe, cu coifuri, mă rog, gătite ca de bătaie.

Dacă a văzut flăcăul una ca asta, ce s-a gândit?

— Haide, și m-oi lupta cu fiara și fără voia împăratului.

S-a avântat în barcă și a pornit spre trecătoare, spre miazăziuă, să iasă în calea lui Tautis.

A vâslit el, a tot vâslit. Și în jurul său se întindea apa ca o pustie verde, mișcătoare, cu colăcei de spumă pe deasupra.

A tot vâslit, a tot vâslit, și dintr-odată a început tot cerul să se înnegureze. S-a înnegurat și în jurul său.

«Măi ce-o mai fi și asta și-a zis el.

Cum a spus vorba asta a și zărit prin beznă în fața bărcii o luminiță vie, jucăușă, pe urmă alta. Erau doi ochi verzi, veninoși. Sub ei s-a arătat o gură cu dinți tăioși și o limbă ascuțită ca de șarpe.

— Vino cu mine, măi flăcău, a rostit gura. Să nu te rătăcești prin întuneric.

— Hei, drăcie, și-a zis Gheorghe. Nu e lucru curat...

S-a ridicat deodată în barcă cu vâsla prinsă în mână zdravăn. Când a lovit parcă a căzut un trăsnet. S-au risipit ochii cei veninoși, limba, dinții, și toată negura...

S-a auzit atunci un hohot. Și în jurul lui s-a răsfirat deodată o ceață albăstrie. Ceața s-a închegat sub chipul unei ființe uriașe cu capul între nori, iar trupul până la mijloc în apă. Și s-a ivit Nahado, duhul mării.

— Ha, ha, ha, ha!... râdea Nahado. Bine ai făcut, pescarule, că ai lovit cu vâsla. Era – ce crezi? — Egeea, vrăjitoarea, mama lui Tautis. Căta să-ți ducă barca pe cale întoarsă...

Încă râzând, Nahado a mângâiat flăcăul cu mâna lui uriașă pe frunte și pe umeri. Cum l-a atins Nahado pe Gheorghe cu mâna, a și simțit flăcăul că prinde o putere deosebită.

Era vrăjită mâna lui Nahado, duhul pescarilor și al mării.

Vâsla sălta acum în palma flăcăului ca pana, barca zbura ca pescărușul peste valuri. Deasupra lui alergau norii ca niște caiere de lână destrămate și aruncate în vânt.

— Îți mulțumesc, Nahado, a strigat Gheorghe. Tu știi că merg la luptă cu Tauctis și nu mă lași...

— Nu, nu te las, a sunat glasul lui Nahado ca un ecou peste întinsul mării, brațele tale acuma sunt vrăjite.

Flăcăul a izbit în apă mai cu putere vâsla. N-a mai izbit decât o dată, cel mult de două ori, că a ajuns la pragul dinspre miazăziuă.

La dreapta și la stânga aceluia prag erau pe vremea ceea doi munți. Doi munți de sare.

Gheorghe a tras barca la țărm, în loc adăpostit, a dat în ea cu palma și a prefăcut-o într-o stâncă. După aceea s-a cățărat pe muntele din dreapta.

Privind în vale a văzut șerpii ce rodeau pragul, să-i facă drum de apă lui Tauctis.

Și punând mâna Gheorghe pe vârful muntelui de sare l-a aruncat cu bubuit năprasnic deasupra pragului pe care îl rodeau șerpii. A smuls bucată cu bucată tot muntele de sare, l-a prăvălit deasupra trecătoarei.

Șerpii, care au fost prinși sub bulgării de sare, vă închipuți că au fost striviți ca o nimică. Și s-a umplut tot locul de duhoare. Ceilalți, câți s-au putut feri, au început să șuiere și lunecând prin ape către stăpânul lor, i-au dat de veste că Gheorghe astupă și mai bine trecătoarea.

— Stăpâne, țipau șerpii, năprasnă mare... Un munte a și căzut. Altul stă gata să se prăvălească...

Iar Gheorghe, în vremea asta, sărise trecătoarea și se urcase pe muntele celălalt.

Zburau bucățile de sare, mari, cât e o colibă pescărească, parcă erau grăunțe de nisip. Și pragul se înălța, se înălța, vă faceți socoteala, aproape de mărimea celor doi munți, puși unul peste altul.

«Mai treci acum, Tauctis, îți zicea Gheorghe, mai treci dacă îți dă mâna.»

Și arunca, și arunca într-una bulgării de sare.

Apoi să vă mai spun, că auzind pescarii de pe coaste cum stă povestea cu Tauctis, că vine către marea noastră și Gheorghe îi înalță în cale pragul, s-au strâns și ei cu toții.

S-au strâns și au pornit în grabă cu bărcile spre trecătoare.

— Să fim și noi acolo, lângă Gheorghe, dacă va începe lupta!...își ziceau ei.

Tocmai atunci se apropia din asfințit Tauctis și cu șerpilor săi la luptă. Veneau, cum spune cântecul străbun:

*«Ca o înnegurate.
Ca o înfricoșare,
Cu cozile greu lovind
Și din boturi spumegând...»*

În fruntea tuturor venea însuși balaurul cel verde ca smaragdul, ce urla și spumega și bătea apa cu coada:

— Aaa!... câine de pescar. Iacă ți se apropie moartea...

Și în urma lui Tauctis veneau șerpilor, mulți ca nisipul mării, ce se urcau din apă pe uscat, se îndreptau către flăcăul nostru și şuierau, zvârlind pe boturi miasme otrăvite. Stau gata să-l încolăcească, să-l înghită.

Iar după ei venea Egeea, vrăjitoarea, cu chipul jumătate om și jumătate fiară; plutind pe ape și învățându-l pe Tauctis ce să facă.

Dar tot atunci veneau din marea noastră și împăratul cel bătrân cu oastea; veneau, cum vă spusei mai adineauri, și pescarii.

— Așteaptă, Gheorghe, suntem lângă tine, l-au vestit pescarii.

— Cu bine, fraților, a răspuns Gheorghe. Ați nimerit tocmai la timp. Să începem hora!...

Șerpilor veneau târâș, suflând văpăi, după porunca lui Tauctis și după învățul vrăjitoarei.

Lupta se vădea grea. Numai că nici pescarii nu erau de colo, să se înspăimânte așa de grabă.

Au pus pe dată mâna pe cuțite. Fieștecare avea la brâu cuțite pescărești, întoarse. Și sări, băiete, șerpilor în spate, așa cam pe grumaz, unde nu pot dihaniile să se sucească

lesne. Lovește și lovește fără milă. Retează beregățile umflate.

Și ce curgeau din ele, doamne sfinte! Numai otravă clocotită, și spume, și duhori... Mai mare silă nu se poate...

Și s-au luptat... Săreau alți șerpi în ajutorul celor dintâi, dar își vedeau și ei pe dată sfârșitul. Mai ales Gheorghe unde lovea, se cunoștea.

Au pierit mulți voinici, acesta-i adevărul. Pescari voinici, în floarea vârstei, unii așteptați de mame, alții de prunci sau de soții.

Dar lupta este luptă; ea nu cunoaște nici răgazul și nici mila. Șerpii au pierit cu toții.

Atâta, dragii mei, că în focul luptei pescarii n-au băgat de seamă altă primejdie mai mare.

Balaurul, Tauctis, învățat de Egeea, precum era și el puternic – și drept vorbind, mult mai puternic decât Gheorghe și decât toți pescarii laolaltă – smulgea la rândul său bulgării din cei doi munți de sare pe care îi prăvălise Gheorghe peste prag. Și îi zvârlea plin de mânie în marea noastră.

Cât s-au luptat voinicii, a sfărâmat balaurul și pragul cu ghearele și dinții.

De atâta sare, câtă aruncase în mare, s-a făcut apa ca o ocnă, de au început să piară vietățile.

Și așa sufla balaurul pe cele trei gâtlejuri văpăi de foc, că în jurul lui clocotea apa, se topeau sarea și pământul, și ardea cerul.

Nu mai văzuse încă lumea o astfel de urgie. Ia vă gândiți, ardeau până și norii cei străvezii, cu pară, și purtau vâlvătaia prin văzduhuri.

Apoi, când a căzut și pragul, a năvălit cu furie apa din asfințit. Și apele care veneau de acolo erau și ele tot sărate.

Se năpusteau. Urla talazul, sau Tauctis, sau mama lui? Era tot una... Era un huiet și o viitoare... Și apele creșteau pe țarmuri, înecau sate și colibe.

Balaurul căzuse odată cu pragul, cu apele sărate și cu viitoarea, în marea noastră. Și apoi era cumplit Tauctis, cu trupul lui uriaș acoperit de solzi ca niște lăncii.

Marea se zbuciuma până în adâncuri.

Întâi s-a învârtit balaurul prin mare, odată, de-a lungul coastelor, urmat de mama lui Egeea, care țipa:

— Sfărâmă orice așezare de pescari, să nu rămână niciun om cu viață!

Și lasă că înecase și apa care creștea – creștea mereu – aproape orice așezare, da' se mai năpustea balaurul încă o dată, sfărâma tot și arunca în apă.

Când a sfârșit, s-a întors să nimicească pe împăratul și pe pescarii care luptaseră cu șerpii.

Gheorghe l-a văzut de departe venind, pufnind văpaie, fierbând în apa mării. S-a repezit din locul unde se luptase cu șerpii spre țărmul mării și a sărit pe stâncă. Stânca s-a prefăcut în barcă. Pescarii, câți mai erau în viață, au sărit după dânsul. Flăcăul a pus mâna pe vâslă și a vârat-o în apă. Doar a lovit în apă de două ori și a ajuns în fața lui Tauctis.

— Acesta este Gheorghe, care o apără pe Heracleea, a țipat tare vrăjitoarea, și care mi-a dat cu vâsla peste față.

— Acesta e?... a răcnit balaurul slobozind o duhneală înfierbântată peste barcă.

— Acesta e!... Omoară-l!...

— L-am omorât, l-am ars, a urlat mamă-sii în ureche balaurul cel verde.

Dar ce să vezi? Pârjolul nu atinsese pe voinici; vraja lui Nahado, duhul mării, păzea și barca și pescarii.

— Nu i-ai ucis? De ce? țipa Egeea. Poate că îi apără Nahado...

— Lasă că îi voi trimite la el, a răspuns fiara. Și a suflat asupra mării. Apa s-a despicat ca ruptă în două. Și barca a căzut între doi munți înalți de apă. Deasupra ei s-au prăvălit talazuri grele ca de piatră, i-au îngropat ca într-un mormânt.

— Cu unii am terminat!... a răgit fiara. Mai am și răfuiala cu împăratul.

Și a fulgerat prin apă către oștirea adunată. A început lupta.

Bunicul Heracleei a făcut semn și trâmbițe de aramă au sunat, chemând la bătlie pe toată vietatea din apă. Și chiar el, cât era de bătrân, își adusese parcă aminte de tinerețe. Călare pe un pește mare, cu paloșul împărătesc în dreapta,

cu o sulită de aur în stânga, se avânta la luptă ca un flăcău.

Era când sus deasupra valurilor, când jos pe fundul mării, cu barba colilie fluturând și se lupta neobosit cu fiara.

Nu mai vă spun că toate vietățile din mare se repeziseră asupra lui Tauctis. Peștii îl mușcau cu sete, racii i se vârău în cei trei ochi, i se agățau cu cleștele de gheare. Și fiecare lupta precum putea, zgâriindu-l, înțepându-l sau mușcându-l pe balaur, în timp ce vrăjitoarea îl învăța:

— Sări mai la dreapta, Tauctis, repezi-te înainte... la vezi că vine împăratul cu paloșul deasupra.

Și tot astfel...

S-au luptat ei așa cu îndârjire o vreme. Câtă? Nu știu, pentru că în ceasurile acelea nu a avut nimeni vreo leacă de răgaz ca s-o măsoare. Dar tot luptându-se așa, s-au tras oștenii împăratului tot mai înapoi. Una, că și împăratului îi slăbea mâna, alta, că și oștenii se tot împușinau la număr, abia de mai țineau piept fiarei.

S-au tras până au ajuns la porțile palatului.

Aci, v-o spun cu înfiorare, l-a prins pe negândite Tauctis pe împăratul și l-a strivit între cele trei gheare ale sale, l-a făcut zob. l-a smuls coroana de pe pletele lui albe, punându-și-o pe frunte sieși, pe capul său din mijloc.

Când l-au văzut oștenii, câți mai erau cu viață, purtând coroana împărătească și pe bunicul Heracleei zăcând ucis și azvârlit ca o nimică pe o lespede din fundul apei, și-au pierdut toată bruma de curaj ce o mai aveau.

Au dat bir cu fugiții: țipând, gemând, și s-au ascuns în colțurile cele mai tainice ale mării.

Balaurul și cu Egeea au intrat în palat și s-au urcat pe tron, cerând să li se facă închinăciune de către toți supușii mării.

— Să fie adusă acuma Heracleea, a poruncit Tauctis, după ce toți supușii mării s-au închinat, să-și plece fruntea sa cea mândră ici pe trepte și să se roage în genunchi și cu smerenie să-mi fie roabă și soției... Ați înțeles?

— Am înțeles, au răspuns slujitorii care erau în preajmă, tremurând toți cu mare spaimă, dar fata este dusă de împăratul încă din timp, într-o cetate ferecată, știindu-se că tu nu poți urca pe țarmuri, că nu poți viețui decât în apă...

— Ce-ați spus?... Ce-ați spus? urla Tauctis. Copila a fost dusă în locuri unde nu pot să mă urc eu pe țărături?

Și așa urla Tauctis, mai tare, mai cumplit, încât credeai că bolta cerească o să se rupă din băieri, că apa din adâncuri, săltându-se cu furie, acuși o să se verse peste întreaga lume.

Când a zdropsit apoi o dată sub gheare pe slujitorii ce-i aduseseră o veste ca aceasta, i-a făcut fărâmițe în unda tulburată. Nu a lăsat dintre aceștia cu viață decât pe unul.

Și pe acela l-a întrebat Egeea:

— De ții cât de puțin la tine și la copiii pe care îi fi având, să spui unde a ascuns bătrânul, împăratul, niște bobițe fermecate din suc de chihlimbar, care sunt dăruite de Nahado. Eu știu de ele dintr-o vrajă. Numai să ne spui iute...

— Niște bobițe pe care de le înghite oarecine poate ca să trăiască și aici în apa mării, și pe uscat?...

— Acelea!... a mai rânjit Egeea.

— De mă lăsați cu viață, a răspuns slujitorul, am să destăinui locul unde au fost ascunse.

— Arată-mi-l îndată! a poruncit Egeea.

Și bietul, slujitorul, temându-se de moarte, a dus pe vrăjitoare în sala de ospete. Aici erau ascunse bobițele în cupa din care bea împăratul la zi de sărbătoare. Și cupa îngropată sub lespezi de porfiră, ce nu puteau fi însă date în lături, de nu rosteai o vorbă pe care nu o știa decât doar împăratul.

S-a apucat pe dată Egeea de vrăjit.

Și a vrăjit, a tot vrăjit. Era isteață tare Egeea. Pe cât era de rea, pe atât știa de multe. A tot vrăjit până ce lespezile de porfiră s-au dat în lături, lăsând să se vadă cupa.

— Pentru că n-ai spus taina de la început, a hârâit Egeea spre slujitor, vei ispăși cu moartea. Nu-mi țin făgăduiala ca să te iert!...

Și până să apuce acesta să mai rostească vreun cuvânt, l-a îngropat sub lespezi. A răsturnat în palmă bobițele cu farmec și a alergat cu ele la Tauctis.

Tauctis le-a înghițit.

Și căpătând din clipa aceea puterea de a viețui în apă ca și pe uscat, balaurul s-a repezit ca un vârtej pe țărăturile

năpădite de apa care curgea neconținut din marea mai înaltă, plină de sărătură, din asfințit.

S-a urcat pe înălțimea unde era cetatea și doborând străjerii, sfărâmând porțile de aramă, a prins pe Heracleea în gheare.

Și așa, cu fata mai mult moartă decât vie, s-a înturnat sub ape. A poruncit pe dată altor slugi, ce rămăseseră cu viață prin aripile depărtate ale palatului, să pregătească un pat de marmură trandafirie, să se orânduiască totul pentru nuntă.

Egeea, pe de altă parte, ca nu cumva să se întâmple vreo șotie, să scape fata chiar în ajunul nunții, și să pățească feciorul său rușinea, a înlănțuit-o pe copilă pe patul ei de nuntă. Și nu că a înlănțuit-o; a și legat-o de asemeni printr-o vrajă, să nu poată ieși din lanțuri decât cu voia ei, a vrăjitoarei.

Numai că în acest timp duhul Nahado îi luase pe voinici sub ocrotire. Și Gheorghe, cu pescarii, căzând în apa mării, li s-a părut că au fost prinși sub o aripă. Erau însă sub palma lui făcută căuș pe fundul mării.

— Aicea nu vă mai poate ajunge furia lui Tauctis, a glăsuț Nahado.

— Stăpâne, a răspuns Gheorghe. Eu nu cer îndurare pentru mine. Ci vreau numai să știu ce s-a întâmplat cu draga mea, cu Heracleea?

— Fapta cea rea, ca și cea bună, cer răsplată, a tunat duhul mării. Arată-mi însă, Gheorghe, unde poate fi omul ce va împlini răsplata cuvenită?

— Iacă-l aici... Eu sunt! a rostit Gheorghe. Spune-mi de ce e vorba!...

Duhul a povestit toată întâmplarea, cum a ucis Tauctis pe împăratul; cum dobândind Egeea bobițele cu farmec, feciorul ei a izbândit să ajungă pe uscat și să răpească pe Heracleea, din cetate, iar vrăjitoarea o ține cuprinsă în lanțuri, și sub vrajă, pe patul ei de nuntă.

Gheorghe a ascultat povestea cu capul prins în pumni, pe urmă și-a ridicat fruntea, strigând către Nahado:

— Duh înțelept și duh puternic, nu cunoști tu vreo taină, să pot lupta sub ape? Nu mai ai tu asemenea bobițe?

— Asemenea bobite nu mai am, a dat răspuns Nahado, cu mâhnire. Le-am dăruit de mult pe toate. Povestea lor nu ți-o voi spune. Dar încă mai cunosc o taină. Și pot să-ți dau puterea pentru trei zile să viețuiești în apă, ca și pe uscat. Numai că la sfârșitul acestor trei zile ar trebui să mori... Așa e vraja...

— Mor bucuros, dacă acesta este prețul. Numai să-i pedepsesc cum se cuvine și pe balaur și pe vrăjitoare, și să o scap din gheara lor pe Heracleea...

— O vei scăpa, a rostit duhul cu glas adânc.

— Și noi, au întrebat pescarii ceilalți, noi cum vom ajuta în luptă?

— Pe voi am să vă urc pe țărături, a zis duhul, să așteptați cu arma în mână până ce se ivește fiara. Atuncea s-o loviți...

— Așa vom face!... au răspuns pescarii.

Nahado a ridicat atuncea palma în sus și toți pescarii s-au văzut deasupra apei. Au înotat prin trâmbele de valuri și au ajuns până la țărături.

Au căutat urmele de sate, sau colibe. Nu mai era nimic. Pe dâmb, în fața lor, era cetatea unde stătuse adăpostită Heracleea. Era pustie, arsă, fără pază, cu zidurile sfărâmate și cu oștenii morți în preajmă.

A mai făcut un semn Nahado bolborosind niște cuvinte, și Gheorghe a văzut în fața lui o scară. A coborât-o și a ajuns deodată sub o boltă, unde un moș bătea pe nicovală cu un baros cât toate zilele de mare.

— Bine ai venit, a zis moșneagul. Eu sunt duhul pământului. Te-a trimis frate-meu, Nahado, mi se pare...

Și până să apuce Gheorghe să spună o vorbuliță, moșul ridică un paloș ce tocmai îl bătea în roiuri de scânteii și i-l întinde:

— Na, să lovești cu sete pe Tautis! Numai trei zile ai de luptă...

Pe urmă bătu odată cu palma în nicovală.

Și nicovala se preschimbă într-un cal mândru, alb ca neaua, cu frâu și cu zăbală de argint, cu pene zburătoare la picioare.

— Haide, voinice, încalecă pe mine, și să pornim, grăiește

calul.

Gheorghe se saltă în scări. Se pleacă duhului de mijloc, și mulțumindu-i cum se cade, după datini, trage de frâu. Calul pornește. Și iese din pământ într-o clipită; ba se înalță până la ceruri.

Paște un imăș întreg cu stele. Soarbe un iezer ce era acolo cu apă limpede și lină. Face un salt și ajunge în lună.

Acolo îi ieși în cale un alt moșneag.

— Bine veniși, măi voinicele, zise și-acesta. Te-au trimis frații mei, cum mi se pare. Eu sunt duhul stăpân al lunii, al soarelui și al focului. Și vreau să te călesc oleacă. Să prinzi ceva putere... la treci prin focul ce se vede în zare!

Și în zări văzu flăcăul un foc care ardea în vâlvătaie, cu limbi încolăcite de flăcări roșii și albastre.

Trase de frâu, sări plin de curaj în flăcări și dintr-odată își dete seama că a crescut în el mai mult puterea.

Atunci înălță paloșul de luptă. Ca trăsnetul tăie cu calul său văzduhul; se cufundă în apa mării; ajunse la palat și iacătă îi ieși înainte vrăjitoarea.

— Prefă-te într-un șarpe, îl ursi iazma.

Dar vrăjile Egeeii nu mai aveau putere.

Izbește voinicelul cu paloșul și îi retează capul.

Destule rele făcuse până atuncea!...

Și capul vrăjitoarei zboară, vâjjj... spre miazăziuă, până la locul unde era pragul ce despărțea odinioară marea noastră de mările din asfințit. Trece și de strâmtoare, saltă pe un tăpșan; se înfîge într-un țăpoi și stă acolo pentru totdeauna.

Balaurul când află ce se întâmplă, că maica lui s-a dus pe ceea lume, țâșnește afară în grabă. Și se repede spre băiat duhnind asupra lui vârtejuri de foc și de pucioasă, valuri înfierbântate de catran, potop de smoală clocotită.

Dar Gheorghe îi vâă paloșul în beregată, o dată, de trei ori, mereu; sare cu calul sprinten printre ghearele ce se întind să-l prindă, să-l strângă bine, să-l strivească. Lovește și lovește fără teamă, și spintecă pe îndârjitul de Tauctis, ba ici, ba colo, ba în tot locul. Văzând că nu este de glumă cu flăcăul, balaurul încearcă s-o zbughească; să scape numai cu rușinea.

Fuge, țipând ca vulpea când e încolțită, în sus pe apa Dunării. Dar iată că în cale îi ies pescarii cu pietre grele și cuțite. Sare din nou în apă, se târăște prin tină. Când e aproape să-l ajungă Gheorghe, o cotește.

Alargă și cotește, făcând un braț nou Dunării spre mare. Și Gheorghe în urma lui îl tot lovește cu paloșul.

Se aruncă iar în mare, încearcă să se urce din nou pe țărm... Și aici îl ajunge bine Gheorghe cu calul și îl zdrobește sub copite.

— Iartă-mă, Gheorghe, geme balaurul cu prefăcătorie, și m-oi căi de toate relele făcute, m-oi pustnici, mi-oi ridica aci chilie și am să trăiesc numai în post și rugăciune câte zile oi avea...

— Ai să trăiești, rostește Gheorghe, să te căiești, dar de chilie să-ți am chiar eu de grijă...

Zicând așa ridică iar paloșul, îi taie două capete din trei, coada și ghearele. Îl leagă bine, bine în lanțuri, și-l trage după el în fundul mării.

Sapă o groapă adâncă, adâncă, jos, sub ape și îl azvârle acolo. Și după ce îl cetluiește de o stâncă ce se ivise în fundul gropii, îl mai lovește încă odată cu paloșul în țeastă și îi spune:

— Aci ai să rămâi înlănțuită, fiară rea și turbată; iar apa, ce ai sărat-o tu însuți așa tare, nu va lăsa să ți se lecuiască rănila la gheare și grumaji... Și așa vei sta sub chinul veșnic, cât o să fie lumea, marea și pământul...

Și fiindcă se înțelege bine, îi ardea sufletul lui Gheorghe de dorul Heracleei sale, lasă balaurul în groapă... Pleacă, fugind cu calul în galop către palate...

Bate la porți. Nu îi răspunde nimeni, nimeni... Mai bate o dată... Iar tăcere. Tăcere grea ca de mormânt.

Timp mult nu mai avea. Cele trei zile sorocite de Nahado erau aproape pe trecute. Și nu avea flăcăul altă dorință decât să smulgă lanțurile Heracleei. Putea apoi să piară el în bună pace.

Împinge dară poarta cu putere. Deschide. Găsește numai slugi plecate – puține, câte scăpaseră nevătămate de suburgia lui Tauctis, îngenuncherate, plângând cu jale mare.

Deschide apoi și ușa încăperii în care era fata legată, și ce să vezi?

Ca să înțelegeți însă ce urmează, va trebui să spun că în vremea cât balaurul lupta la porțile palatului cu Gheorghe, fata s-a zbuciumat, a plâns și s-a rugat de toți din preajmă să îi rupă lanțurile și să ajungă astfel lângă Gheorghe.

Dar n-au putut, că vă spusese mai înainte: nu doară că închingase Egeea pe copilă, dar o vrăjise astfel ca nimeni, în afară de ea însăși, să nu o poată dezlega.

Și atunci, plângând, plângând cu deznădejde, geamătul ei l-a auzit Nahado, duhul mării.

Nici el nu mai avea însă de astă dată putere s-o dezlege.

Și aflând copila de la dânsul că Gheorghe o să-l biruiască pe balaur, dar își va pierde viața în trei zile, a început să plângă, să suspine și mai tare. Și l-a rugat pe duhul mării de nu știe vreo altă vrajă, cu care ar putea să scape și zilele lui Gheorghe.

— Ba știu, a spus Nahado, că vrăjiile sunt multe... Dar ca să scape Gheorghe, ar trebui să împietrească un trup nevinovat... Și e destulă jertfă și durere, și așa...

— Ba nu, a plâns copila. Jertfa iubirii nu e prea mare niciodată, Nahado... Și rogu-te împietrește-mă pe mine, ca să trăiască Gheorghe, iubitul meu...

Duhul s-a făcut umbră, șoptind câteva vorbe, suflând o dată peste trupul legat în lanțuri al copilei... Și... doamne!... Lucru nemaivăzut... Fata s-a prefăcut în piatră. Tocmai atunci intrase și Gheorghe.

Iubita lui, copila pentru care luptase, frumoasa Heracleea, nu mai era decât o piatră. Și chiar piatra aceea tot mai era legată de patul ei de marmură trandafirie.

S-a repezit sârmanul Gheorghe asupra ei s-o îmbrățișeze. Și buzele ei tot mai aveau încă puțină frăgezime și căldură.

Și s-a izbit cu capul greu de lespezi, a plâns și s-a zbatut.

Și s-a rugat de duhul Nahado să-l lase și pe el în fundul mării pentru totdeauna, să nu se mai despartă de Heracleea.

Duhul suflând însă și asupra palatului, l-a prefăcut în abur, și Gheorghe s-a văzut pe țarmuri.

— Nu, duhule, a strigat flăcăul, chiar dacă trebuie să-mi

pierd viața, rămân sub valuri, lângă Heracleea.

Și a vrut să se arunce în valuri.

— Rămâi aici, i-a spus Nahado. Pe draga ta o voi aduce eu la fața apei...

Și a mai făcut un semn asupra mării, și dintr-odată s-a ivit din ape un pat de marmură trandafirie pe care își dormea somnul Heracleea.

— Și acum, a urmat duhul, mai află că prin jertfa fetei tu îți vei păstra nu numai viața; îți rămân și paloșul de foc și calul sub mîna ta...

Calul, care era alături, a nechezat în acea clipă; și paloșul a tresărit la mijlocul băiatului.

— Mai sunt balauri, mai sunt șerpi; mai sunt copile ce își vor pierde viața sub gheara lor. Și tu poți, Gheorghe, să aduci dreptate în lume... Pornește!...

— Voi porni!

A îmbrățișat Gheorghe încă o dată pe Heracleea lui cu trup de piatră, i-a sărutat buzele reci și mute. Și ea zâmbea, și parcă era vie.

— Adio, draga mea, a spus încă o dată Gheorghe și, încălecând pe calul său cu aripi la picioare, a tras de frâu.

Și a colidat flăcăul toată lumea, a prăpădit balaur cu balaur, din toate mările, pe țărmuri, prin orașe.

Unde afla că e vreun șarpe mare, sau vreun balaur, care pîndește o copilă, sau cere de la oameni jertfă, se repezea ca vîntul și ca gândul și îl pedepsea în scînteieri de paloș.

Și apoi se povestește că astfel s-a dus vestea despre Gheorghe, și vitejia lui, că unii dintre oameni l-au numit: «Sfântul Gheorghe».

Târziu, bătrîn, cînd a simțit că i se-apropie ceasul, Gheorghe s-a întors. Și s-a culcat pe țărmul mării cu paloșul și calul lângă dînsul, cu ochii către Heracleea. A aruncat o floare în apă, cea mai frumoasă floare pe care o culesese el pentru dînsa. Și-a glăsuit așa:

*Se-apropie noaptea ca un vîl de umbră,
Arunc spre tine, draga mea, o floare-n apă
Și floarea saltă-ncet pe valuri,*

*Iar inima mi-e sfâșiată de durere
Ca-n prima zi, ca-n primul ceas,
Iubită, preaiubită Heracleea!*

Așa a spus și a închis ochii...

Iar unii spun că, în acea clipă, chipul frumos al fetei era brăzdat de lacrimi.

Acestea însă, dragii mei, s-au petrecut demult; cine mai știe de or fi fost întocmai, așa cum le spun eu...

De vă suiți însă și acuma pe dealurile Beștepe, vedeți în vale lacul Razelm, care era pe-atunci un sân de mare. Și în apa lui e insula Popina, cum îi spun oamenii. Și insula nu este decât un pat de marmură trandafirie, pe care își doarme și acuma somnul Heracleea.

Pe țărmul dimpotrivă doarme Gheorghe și calul este lângă el. Iar între ei, pe apă, e o floare de piatră. E floarea azvârlită de Gheorghe în ultima clipită.

Și tot de-acolo, de pe Beștepe, se vede bine și cetatea Heracleea, arsă și ruinată de Tautis; se vede apoi brațul Sfântul Gheorghe, pe unde a fugărit flăcăul pe balaur, lăsând dâră de apă.

Se vede totul ca într-o carte...

Iar jos, în mare, stă Tautis, balaurul înlănțuit de Gheorghe. Când rănila îl ustură prea tare, arse de sarea prăvălită de el însuși în apele întinse ale mării, balaurul se zbuciumă și urlă. Din gâtlee suflă flăcări și pucioasă. Scânteile se văd lucind pe apă.

Atunci marea se clatină și saltă din adâncuri, rânjind cu colții ascuți ai stâncilor către corăbii. Vântul, trezit din somn, întinde aripi. Zboară și el deasupra apei.

Oamenii spun că e furtună...

Și uneori corăbiile se sfărâmă în clocotul năprasnic.

Aceasta este însă, dragii mei, osânda dată lui Tautis de Gheorghe, preaviteazul lumii... Balaurul mai trebuie să ispășească... Și altminteri încă nu se poate!...

Orașul scufundat

Aș vrea acum să-mi spuneți fără înconjur, dacă ați fost vreodată la țărmul mării pe vreme de furtună? Și ați văzut că valurile poartă câteodată bănuți de aur, pietre scumpe?

Dar v-ați gândit de unde sunt?

Nu. Nu sunt din corăbii sfărâmate, nici aruncate de vreun bogătaș. Sunt din orașul care a fost odată aici pe coastă.

Era un oraș mândru și plin de bogăție. Cel puțin templul care se înălța în mijlocul orașului nu mai avea asemănare în toată lumea. Avea niște coloane albe, drepte, și o sală mare, podită toată în marmură albăstrie. În fundul sălii se afla zeul la care se închina întreg orașul; zeul negoțului, cioplit de o mână meșteră din fildeș.

Zeul era urcat pe un soclu de aramă și înaintea lui se aduceau în zorii zilei jertfe. Când sângele începea să curgă sub cuțite, când preoții aprindeau focul și fumul ce plutea alene prin văzduh se apropia de chipul zeului, în ochii lui sclipeau deodată niște lumini de tot ciudate.

— Vedeți? Zeul e mulțumit de jertfa noastră, spuneau unii către ceilalți neguțători și fiecare se îndrepta spre casă cu voioșie, glumind, râzând, gândindu-se că viața e frumoasă și că negoțul lor va merge tot mai bine sub ocrotirea zeului.

N-aș vrea însă cumva să credeți că oamenii ce locuiau acest oraș făceau negoț numai cu stofe, cu încălțări, sau cu podoabe. Nu. Ei făceau adeseori și tâlhărie, pentru că zeul însuși era de fapt zeul negoțului și al tâlhăriei. De aceea nici nu se dădeau în lături ca să răpească de prin țară băieți și fete, pe care îi vindeau apoi ca sclavi în târguri care se făceau anume.

Erau însă ce-i drept, neguțătorii aceștia, bărbați viteji, știau să lupte bine și nu se înfricoșau de moarte niciodată. Dar totodată mai iubeau nespus petrecerile, cântul, vinul și orice fel de desfătare.

Cel mai viteaz din tot orașul, cel mai frumos și mai isteț, cel ce iubea mai mult petrecerea, era chiar regele. Se numea

Solon. La danț, la cântec și beție, nimeni nu îl întrecea. I-adevărat, de ce n-aș spune-o, că nici la luptă!...

În zori, când sunau trâmbițele de chemare, Solon se azvârlea în valurile mării cu trupul gol și risipindu-și moliciunea nopții, încăleca pe un cal sălbatic, cu toți neguțătorii după dânsul. Și ca furtuna străbătea de-a lungul și de-a latul prin toată țara.

Câte o bătrână îi cădea înaintea și se ruga cu lacrimi pentru flăcăul său, toiaș la bătrânețe; câte un tată se arunca în tină cu umilință, cerându-i îndurare pentru copila lui, crin alb, neîntinat, și mângâiere ultimelor zile.

Dar Solon era tare, cu inima de piatră, nu se îndupleca. Și poruncea să fie luați băieții și fetele, legați în ștreanguri; iar sclavii aduși de dânsul îmbogățeau orașul.

Sub mâna lui orașul se mărise ca într-o poveste. Era plin de clădiri și de terase pe malul mării, plin de statui și plin de avuție. Fiecare om avea la el acasă, pe cât se spune, câte o hazna regească, unde aduna într-una comori de aur, stoffe de preț și giuvaieruri, și lucrurile cele mai alese de pe lume.

Nimeni nu avea însă atâta bogăție câtă adunase Solon. Palatul lui fusese clădit chiar lângă templu din ambră și din alabastru, bătu în întregime în diamante. Grădinile ce înconjurau palatul aveau flori rare și alei podite pe de-a rândul cu ametiste și safire. Fântânile care țâșneau ba aici, ba colo cerneau pânze de apă răcoroasă în havuzuri. Și sclave, cele mai frumoase sclave, cântau și îl desfătau pe Solon fără de preget.

Pe înserate își pune regele o haină liliachie de mătase peste armură și începea să dănțuiască în fruntea cetelor de tineri veseli și amețiți, purtându-și fruntea încununată cu foi de viță.

Poruncea apoi să se tragă barca la țărm. Se așeza între făclii aprinse, pe un jilț scump, din lemn de cedru, și lua în mână lira.

Sclavii vâsleau cu plescăit domol în valuri și purtau barca către largul mării, iar regele cădea atuncea în tristețe. Mângâia coardele întinse ale lirei și începea să cânte așa:

*De ce am rămas deodată atât de singur?
Unde-mi sunt prietenii, unde mi-e veselia?
Inima mea i-o frunză veștejită,
Smulsă dintr-un copac de vântul toamnei
Și azvârlită în apa mării.
Valuri albastre o iau, o poartă.
O duc în larg sau o izbesc de pietre.
Valuri albastre se sfărâmă
De țărmul sur de piatră al cetății
Și cad apoi cu sunete mâhnite.
Curând, curând, va veni iarna,
Durerea mea se va preface-n gheață,
Suspînul meu pe buze-mi se va stinge...*

Mai răsuna o dată un acord din liră și regele tăcea, privind în zare la apa ce purta parcă pe creste buchete mari și albe de liliac.

Acei care erau în clipele acelea cu regele în barcă uitau să mai apropie de buze ulcioarele cu vin. Își ștergeau lacrimile pe furiș, pentru că glasul lui era ca mierea, ca vântul cald al înserării, ce poartă pe aripa-i străvezie miresme grele și tulburătoare.

Când lăsa lira jos, prietenii ce erau alături de el, în barcă, îl întrebau:

— De ce este în glasul tău, acum, o, rege, atâta tainică întristare? Nu ți-a dat zeul nostru avuție, putere peste atâția oameni? Ți-a dat tot ce poțesteți!...

— Mi-a dat ce a vrut, răspundea Solon, aur, tărie, desfătare; în schimb mi-a luat ce este mai de preț: puterea de a iubi. Voi știți prea bine că eu nu pot iubi pe nimeni... Inima mea e rece și pustie. De ce oricine poate să iubească și eu nu pot?

— Pentru că tu ești rege. Zeul tocmai de aceea ți-a dat o inimă de piatră, mai grăiau cei din barcă. O inimă așa cum are el însuși...

— Poate așa să fie, glăsuia regele la urmă. Inima zeului din templu este și ea de piatră...

Și întorcându-se acasă în acea zi, regele a pornit spre

templu. S-a prosternat în fața zeului, punând să se aducă jertfe îmbelșugate. Și s-a rugat.

— Mărite zeu... Eu ți-am slujit întotdeauna cu credință. N-am luat în seamă mila, nici cinstea, omenia... Din avuția dobândită ți-am ridicat apoi un templu ce nu mai are asemănare. Voi face și mai mult... Tot ce-ți va fi porunca...

Buzele reci și răutăcioase de fildeș ale zeului, ce nu grăiseră vreodată până atuncia, au tresărit.

— Ce îmi ceri în schimb?...

— Să am și eu în piept scânteia învâlvorată a dragostei... Atât îți cer.

— Nebun ești, Solon!... a spus zeul. Inima ta este de piatră. Tu ești făcut să fii un rege mare, să îmi slujești doar mie și aurului...

— Lasă-mă să cunosc și eu măcar o noapte ce e iubirea, s-a rugat Solon, și îți voi jertfi, pe urmă, zeule, tot ce dorești...

— Atunci ascultă, a rostit zeul, mă învoiesc. Și cu puterea mea am să-ți aprind numai o dată inima ta de piatră, din asfințit și până în zori de ziuă. Te voi lăsa să îndrăgești și tu o fată...

— Mă vei lăsa? O noapte?... s-a veselit regele Solon. Îți mulțumesc... Cere-mi acumă prețul... Poate să fie prețul cel mai mare... Plătesc voios.

— Prețul este acesta, a grăit zeul: când raza cea dintâi de soare va străluci deasupra mării, tu însuși vei aduce de plete, ca jertfă pe altarul meu, copila pe care ai îndrăgit-o...

— Chiar eu va trebui să aduc jertfa?

— Da. Tu. Și sângele ei roșu, fierbinte, când o să curgă pe lespezile acestea de marmură, inima ta de rege se va împietri mai tare, orașul tău va crește, gloria mea la fel... Și eu am să fiu zeul la care o să se închine în veacuri toți care sunt puternici, isteți, necruțători... Acesta este prețul...

— Nu îmi ceri prea mult?

— Dar tu? Nu îmi ceri ce nu se cade să aibă un rege? Dragoste și simțire... Ți le dau pentru o noapte, cerându-ți în schimb prețul... Plătești sau nu?...

— Plătesc!... a grăit Solon.

Deodată, dinspre marefstârnindu-se un vânt, cu toate că

văzduhul fusese până atuncea liniștit, s-a auzit un geamăt. O undă de vânt rece a răbufnit și în templu, izbind fața lui Solon. Și zeul a întins mâna către el, rânjind uscat și rău ca o sălbăticiune ce sta gata să muște...

— Manga!... a rostit el și buzele-i de fildeș s-au strâns ca mai înainte.

A rămas nemișcat.

Și apoi, mai am a povesti, că tot în acea vreme hălăduiau aicea, prin ape, și niște zâne, care de care mai gingașe și mai frumoase. Toate surori. Iar una dintre ele, cea mai mică, și așa îndrăzni a zice chiar cea mai dulce și mai frumoasă, se numea Manga.

Copila aceasta îl văzuse adeseori pe Solon plimbându-se cu barca lui luminată de făclii pe ape, în amurguri, cântând cu lira în mână. Și o mișcase cu viersul lui.

Când auzea gingașa Manga pe rege cântând cu întristare:

*Inima mea i-o frunză veștejită.
Smulsă dintr-un copac de vântul toamnei
Și azvârlită în apa mării.
Valuri albastre o iau, o poartă.
O duc în larg, sau o izbesc de pietre...*

simțea că sufletul i se sfâșie și ar fi vrut să vină la dânsul, să îl mângâie, să îi aline suferința care îl rodea. Zâna cea mică își lua atunci surorile de mână și împreună pluteau prin valuri, însoțind barca, ascultând cântecul lui Solon.

— Dragile mele, spunea Manga surorilor, și ochii ei se asemănau în acea clipă cu stelele care ardeau și ele în fundul mării, dragile mele, ce tânăr și frumos e regele acesta, și ce trist este. Tăceți cu toatele, să ascultăm ce spune!...

E drept că alteori copila îl vedea pe rege când dănuia cu veselie în grădinile ce le avea pe malurile mării, cu fruntea încununată în foi de viță, când sorbea vinul cu însetare cupă după cupă; dar și atunci îi era milă... Ea socotea că regele petrece doar ca să își uite întristarea...

Și se mârșea atunci sărmana Manga mai mult.

Ba, uneori, în timpul nopții, când regele dormea pe țărmul

mării, în grădină, zâna cea mică se furișa până la dânsul și îl privea cât se putea de aproape.

Iar regele gemea încetișor prin somn. Manga se apleca asupra lui, îl mângâia pe frunte cu mâna ei micuță, și îl săruta.

«Sărmanul» gândea fata, și tare ar mai fi vrut să îl strângă la pieptul ei, de nu s-ar fi temut că regele o să se trezească, și o va zări.

Numai că zânele, văzând-o pe surioara lor de la o vreme mereu pe gânduri, o întrebaseră:

— Iubită Manga, sora noastră mică, ce îți frământă oare inimioara, de ce privești într-una cu ochii înrourați către orașul regelui Solon?...

Fata le povestise ce milă îi este de rege și cum se furișează de multe ori noaptea pe țărm să îi vegheze somnul.

— Surioara noastră dragă, îi răspunseseră zânele celelalte, regele Solon este un om rău. El îl slujește pe zeul său cel nemilos, de fildeș, care se vede în templul de pe țărmul mării... Nu te gândești la el.

— Zeul poate că este rău, dar Solon nu-i așa, zisese Manga.

— Ba da, grăiseră iar zânele, ne-a spus nouă și vântul... E rău...

— Pentru că nimeni nu are milă de dânsul, le înfruntase Manga, pentru că nimeni nu îl iubește cu adevărat. Și cred că ar trebui... ca eu... E datoria mea de zână...

— E poate datoria ta?... Începuseră să râdă zânele. Tu ești mai mică, Manga. Și sunt prea multe lucruri pe care nu le știi... Cată-ți mai bine mila în altă parte...

Vorbele acestea le schimbaseră Manga cu zânele, surorile mai mari, tocmai la vremea când, în templu, Solon era plecat în fața zeului de fildeș și îi făcea făgăduiala că va aduce jertfă chiar pe copila ce o să-i cadă dragă.

Și iată, fără ca să-și asculte surorile mai mari, Manga se duse din nou, în noaptea care urmă, pe țărmul înflorit al mării.

Cerul părea o scoică mare de sidef în care strălucea mărgăritarul nopții, luna.

Apa se învăluisese parcă într-o mantie bătută toată în rubine.

Și regele, obosit de atâta zbuluciu și de petrecerea din timpul serii, dormea ca de obicei, pe un așternut țesut în fir de aur, la țărmul mării, în grădină.

Manga urcă pe coastă, se apropie de rege și se uită la el. Era frumos, subțire, nu se trăda nimica pe chipul lui că ar putea să aibă în inimă răutate, înșelăciune, viclenie.

Solon tocmai visa că se afla în templu și se ruga. Zeul se uita crunt la dânsul și îl amenința cu moartea, de nu îi urmează poruncile întocmai.

Și atunci el oftă, rosti ceva prin somn.

Manga, îngrijorată, se apropie de dânsul și îl mângâie pe obraji reci, îl sărută pe buze și îi șopti cu nesfârșită milă:

— Dormi, dragul meu... Manga ta te veghează...

Cum spuse vorba asta, regele se trezi, se ridică în cot, și o văzu pe Manga lângă dânsul. Pe cer o mână nevăzută aprindea candelabre din mii și mii de stele, poate anume pentru Manga și pentru noaptea ei de nuntă.

Solon o luă pe draga lui în brațe. Ea vru întâi să fugă. Știa că de se lasă să fie îmbrățișată de către un muritor, își pierde puterea și vraja ei de zână. Dar deodată privind pe rege, înțelese bine că îi este atât de drag, încât de acuma toate îi sunt totuna, orice ar fi să se întâmple.

— Iubesc, rosti și Solon, uimit, nebun de fericire. Mi-e inima fierbinte. Iubesc, iubesc, iubesc!... Cine ești tu, iubito, de îmi bate înțâia oară inima pentru tine?... De unde vii, și cum?

— Sunt zâna cea mai mică din toată apa mării, mă cheamă Manga, rosti copila, cu fața îmbujorată, și am venit la tine, mărite rege, căci îmi ești drag...

— Mangalia se va numi orașul, în care tu vei fi de acuma înainte regină, mai spuse Solon, care uitase făgăduiala ce o făcuse zeului său. Vrei ca să îmi fii mireasă?...

Zâna își plecase capul la pieptul regelui, nespun de bucuroasă de atâta fericire ce îi aducea.

Și iată se iviră, de nu știu unde, și slujitorii la strigătul puternic al regelui. Se așternură mese în grabă mare. Se aduseră bucate. Veniră oaspeți. Și începură nunta.

Urcată pe un jilț înalt, Manga ședea alături de Solon, pe

frunte cu o coroană de aur. Neguțătorii se plecau în fața ei și îi strigau;

— Slăvită fii, regina noastră, mireasa albă a lui Solon!

— Manga se cheamă, le spunea regele, de aceea și orașul nostru va purta de astăzi înaintea acest nume...

— Mangalia, Mangalia se va numi orașul nostru, strigau neguțătorii.

— Să se desfacă butoaiele cu vinul cel mai scump și sclavele să dănțuiască... porunci Solon.

Manga primi și ea o cupă. Când o sorbi, simți că o străbate un foc ce îi alerga prin vine ca o nălucă.

Și, ca să îi facă plăcere regelui, sări și ea în mijlocul sclavelor și începu să dănțuiască pentru dânsul.

Nicicând nu mai văzuse Solon asemenea minune. Manga se înmlădia în tactul dezmiertat al flautelor; parcă nu atingea pământul, parcă zbura.

Danțară și cântară întreaga noapte. Spre dimineață Solon duse pe regină către palatul lui cel mare de alabastru și de ambră, și luând în mână lira, porni și el să cânte:

*Noaptea învăluie încă grădina,
Un cerb și-o căprioară-s la fântână,
Sorb apa limpede cum e cleștarul,
Iar plantele, abia, abia suspină.
Marea foșnește încet pe maluri
Și eu mă urc pe trepte către tine.
La ușă-mi leapăd mantia și coiful
Și nu-mi păstrez decât armura.
Tu te-ai ascuns sub baldachinul de mătase
Și mă aștepți cu dulce-nfiorare.
Luna, privește-o, își ascunde fața...*

Târziu, târziu, ieșiră pe terasă, mergând înlănțuiți. În mare, Manga văzu pe toate zânele în rochiile lor albe, plutind, făcându-i semne.

— Întoarce-te, întoarce-te în apă, Manga, îi strigau ele.

Solon nu le auzea. El nu putea să înțeleagă graiul zânelor.

— Nu pot, răspunse Manga în graiul lor, ce nu putea să fie

auzit de nimeni, pentru că își vorbeau numai în gând.

— De ce, de ce, surioară?... se înfiorau de teamă zânele.
Nu cumva te-ai lăsat îmbrățișată de rege?

— Ba da, răspundea Manga, ba da, și sunt atât de fericită...

— Vai ție, vai, surioară, se îngrozeau mai tare zânele. Ce te vei face, draga noastră Manga?

Și toți neguțătorii țipau și chiuiau în vremea asta:

— Slavă reginei noastre Manga!

În timp ce zânele plâneau:

— Vai, nouă... Vai, mai ales ție, iubita noastră Manga!

Pe când se petreceau acestea toate, soarele începu să se ivească deasupra apei, aruncând raza cea dintâi.

Solon se deșteptă din amețeală, își duse mâna peste frunte și își aminti de tot.

— Manga, îi strigă el iubitei, fugi iute, draga mea regină, ascunde-te în mare!... Ascun...

— E prea târziu, răspunse o voce, și în fața lor se arătă zeul, cu mâna întinsă către Solon.

— Nu eu... Nu îmi cere mie asta, nu pot, răspunse Solon.
Îndură-te, o, zeule... Acuma o iubesc pe Manga...

— Tu însuși vei aduce-o în templu, glăsui iară zeul. De plete vei aduce-o, cum ți-e făgăduiala.

— Așa? Acesta-i legământul?... zbiera pe scări mulțimea ce o aclamase până atunci pe Manga.

Iar fata sta pe lespezi, unde o zvârlise Solon de teamă când se ivise zeul, încă zâmbind, neînțelegând prea mult din cele ce se întâmplă, cu mâinile întinse către rege, cerându-i ajutor.

— Tu însuși vei aduce-o, repetă zeul cu ochii țintă către rege, o vei jertfi negoțului și aurului - mie, glăsuia zeul.

— O vei jertfi, da, da, urla mulțimea ce se apropia cu amenințare din ce în ce mai mult de Manga, cu mii de mâini întinse, gata s-o prindă și s-o sfâșie. Altminteri o luăm noi.

Și atuncea dintr-odată Solon se hotărî. O luă pe Manga lui de plete. Cu aceleași mâini o luă, cu care o mângâiasse mai înainte și porni cu ea spre templu. De ce se apropia de templu, inima lui era mai tare.

— Iubitul meu, se ruga fata, pe care Solon o târa prin

gloduri, oprește-te puțin să îți cânt un cântec.

Dar el acum nu îi mai auzea suspinul. Era ca surd.

— Aș vrea să îți dănțuiesc ca astă noapte, plângea fata...

El nici n-o mai vedea. Era ca orb.

— Ha, ha, ha, ha!... râdeau neguțătorii. Solon își va jertfi mireasa, regina lui, zeului nostru, negoțului nostru, aurului nostru... Ha, ha, ha, ha!

Și îl urmau înghesuindu-se între dâșșii, glumind și veselindu-se neconținut.

Solon nu mai vedea nimica în afară de templu.

Iată acolo și zeul!... Sta nemișcat în haina lui de fildeș, parcă nu se clintise niciodată de pe soclu. În fața lui, altarul pentru jertfă.

Regele Solon a trântit-o pe Manga, pe altar, ca pe o mielușică pentru jertfă. Preoții i-au adus îndată un cuțit. Și regele l-a luat în mână, l-a îndreptat spre pieptul fetei.

Cât el a luat în mână și cuțitul, zânele, ce priveau din ape spre cele ce se întâmplă, au alergat la duhul mării, la Nahado.

— Ajută-ne!... Ajută-ne, Nahado! au început ele să țipe înspăimântate. Solon jertfește zeului cel crud pe Manga, pe sora noastră...

— Asta nu se mai poate, a pufnit duhul... Asta-i prea mult!...

S-a pogorât în fundul mării ca un fulger și a aprins niște cazane mari, vrăjite.

Marea a început să clocotească, pământul să se clatine, mai mult, mai mult... Templul întâi, apoi întreg orașul: cu case, cu grădini și cu terase, s-au clătinat ca o corabie pe vreme de furtună. Apoi s-au prăbușit cu zgomot groaznic, cu țipete de spaimă și de moarte, în fundul mării.

Deasupra zidurilor sfărâmate a năvălit în clocot apa, le-a învăluit ca într-un giulgiu verde, în timp ce zânele plângeau cu jale, pe sora lor cea mică, Manga.

Au mai căzut câteva stânci deasupra și marea a adus nisip să șteargă totul...

Solon a împietrit în mână cu cuțitul. Manga la fel, trântită pe altar. Zeul s-a sfărâmat în bucățele. Neguțătorii au pierit

sub ape...

Din tot ce a fost n-am mai rămas nimica... Ici, colo, câte un ban adus de valuri, ici, colo, câte o piatră rătăcită...

Consul și Taita

Povestea asta, vă spun drept, o cânta vântul într-o seară prin fața casei mele. Și şuiera:

— Phiii!... Phiii!... Ascultă colea!... Nu știi nimic... Ai auzit tu de povestea uriașului, de tronul de pe dealul Consul? N-ai auzit?... Ehe-he-he!... Vezi?...

Și vântul a început să povestească.

— Odată, demult tare, poate chiar înainte de Tauctis, marea se întindea deasupra țărmului până departe în zare, până la munții cei înalți, întunecoși, din soare-apune.

Până acolo răzbăteau pescarii cu bărcile și prindeau pește.

De-acolo înainte era împărăția unui uriaș; împărăție mare, puternică, și care se întindea la rândul ei peste întreg pământul.

De la o vreme însă uriașul a îndrăgit o fată, pe Taița, copila unui duh – duhul pământului și al pietrei.

Și a trimis crainici, cu daruri multe și bogate, să ceară fata.

— Nu vreau să mă mărit cu el, a zis Taița și a început să plângă în hohote. Nu-mi este drag. E și urât, bolovănos, nu știe să cioplească piatra... Eu am visat odată că voi iubi un tânăr, care îmi va dovedi că mă îndrăgește, tăind din piatră pentru mine cu dălțița un trandafir, care să pară viu, să aibă și mireasmă...

— Astfel de cioplitor în piatră nu se află, copila mea, a răspuns duhul.

— Ba da, se află, a zis Taița, am visat eu... Și se făcea că trandafirul creștea după aceea la fereastră, iar cioplitorul mi-era drag... Tată, îndură-te de mine; dă-mi voie să aștept, să vină cioplitorul, să-mi pună floarea minunată la fereastră.

— Bine, Taița mea, a rostit duhul, care-și iubea nespus de mult copila. Va fi precum dorești...

Și a trimis îndată uriașului răspuns, că fata lui, Taița, nu vrea să se mărite decât cu acela care va ști să taie din piatră cu dălțița un trandafir, care să-i crească la fereastră, să pară viu, să aibă și mireasmă...

S-a înfuriat uriașul, dar nu avea ce face... Putea el să sfărâme munții, putea să poruncească, dar nu putea să taie în piatră cu dălțița un trandafir. Și atunci a strigat tare, să plece slujitorii în toată împărăția, și să-i aducă în față pe toți aceia ce știu să dăltuiască.

Au plecat slujitorii și cercetând cu sânge prin sate și orașe, au strâns toți cioplitorii, toți câți puteau să umble în mână cu dalta și ciocanul.

— Să vă încercați puterea, le-a poruncit uriașul. Și acela dintre voi care o să poată ciopli din piatră rece un trandafir, va primi ca răsplată un colțișor din țară și un sac plin de nestemate. Hei!... Cutezați?...

Unii au dat din umeri, alții au spus pe față:

— Noi nu putem să facem lucrul acesta, uriașule.

— Un trandafir e viață; și piatra este piatră... Cum o să poată face un om din piatră viață?...

Alții au vrut să încerce; dar nu au izbutit să facă decât o formă înghețată de piatră, ce nu avea nici viață, nu avea nici mireasmă...

— Mai porniți încă o dată! a dat răcnet uriașul spre slujitori. Căutați prin munți, pustiuri, păduri, prin orice locuri cât de ascunse. Și să nu cutezați a vă întoarce, de nu aflați nici de astă dată pe omul ce știe să dăltuiască din piatră un trandafir cu viață...

Târziu, târziu, nu pot să spun cam după câtă vreme, iacătă slujitorii se întorc. Și aduc cu ei un tânăr frumos și subțirel, doar cu o dălțiță în mână.

— Cine ești tu, băiete? țipă la el cu încruntare uriașul.

— Sunt cioplitor în piatră, îi răspunde băiatul. Mă cheamă Consul. Și am venit la poruncă, după trimișii tăi...

— L-am aflat într-un munte, adaugă slujitorii. Trăia ascuns acolo ca o sălbăticiune. Dar știe să taie în piatră orice... Am văzut noi cu ochii cum dăltuia într-o stâncă arbori, fire de iarbă, flori și viețuitoare.

— Hm!... Hm!... face uriașul. Eu care urnesc munții numai cu un cuvânt și am în stăpânire o omenire întreagă, nu pot să fac astfel de lucruri. Și o să poată ăsta, tânăr, și așa bicisnic la trup? Nu-mi vine, slujitorilor, a crede...

— Măria ta, grăiește băiatul cu îndrăzneală uriașului, ca să cioplești în piatră, nu-ți trebuie trup mare și nici putere multă, nu-ți trebuie stăpânire peste cetăți și oameni, ci numai o inimă înfocată. Atâta...

— Inimă?... Pentru piatră?... Ha, ha, ha!... zbiară uriașul. Ești un netot, băiete, se vede bine. Dar ești cutezător. Și de aceea îți poruncesc ca să cioplești în piatră pentru mine un trandafir; să aibă și mireasmă... De nu, am să-ți tai capul pe loc...

Și cum a rostit vorba uriașul, l-au și luat slujitorii pe Consul; l-au dus cu dâșii până la duhul pământului și al pietrei.

— Slăvite duh, s-au plecat slujitorii, stăpânul nostru, uriașul, îți trimite pe tânărul acesta să împlinească voia copilei tale pentru dânsul. De nu va face lucrul, așa cum se cuvine, el o să-și piardă capul. Binevoiește dară și arată-ne ferestrele Taiței; arată-ne și piatra din care trebuie să cioplească floarea cea minunată...

Era tocmai la vremea când fata se trezea din somn și ieșea la fereastră, să-și răcorească fața în vântul dimineții.

Cum a zărit-o băiatul pe Taița – pe loc a și îndrăgit-o. Era, ce este drept, frumoasă tare Taița, cu părul lung, șuvițe de aur și mătase, cu trupul unduios ca o nuia de salcie, și ochii... De ochi ce să mai spun, mai mândri nu se poate...

Și a luat în mână Consul pe dată o piatră: o piatră mare, roșie, o piatră de rubin, piatra pe care i-o dăruise chiar duhul, să sape într-însa trandafirul.

Privind-o pe Taița din zori și până în seară, cu inima bătându-i, el a cioplit acolo, în fața ferestrei, pe îndelete, o vreme. Și a făcut o floare, cum nu se pomenise de când e piatra piatră... Un trandafir ca focul, care avea petale ca buzele Taiței, moi și tulburătoare; și mai avea – ce socotiți? – și o mireasmă, dulce și amețitoare, ca răsuflarea ei...

Când a sfârșit cu floarea, i-a cioplit Consul și o tulpină din piatră de safir, a făcut apoi și o rădăcină tot din aceeași piatră.

Și a răsădit-o floarea întreagă, așa cum se afla în glastră, chiar lângă geamul fetei.

— Doamne, ce mai minune!... Nu știu ce puteți crede...

Floarea aceasta știa să cânte, dragi prieteni, floarea știa și stihuri...

— Tată, s-a rugat fata atunci, cu înfiorare, de duh, tată, nu vreau să plece preaiscusitul Consul de lângă noi... Spune-i să mai cioplească și alte flori și să ne facă o grădină întreagă aici, în țara noastră de duhuri și fantasme...

— De-o vrea, să stea, a grăit duhul, eu nu sunt împotriva, copila mea... îmi este drag și mie flăcăul. Să încercăm anume și să-l oprim!...

Și l-a poftit chiar duhul cu vorbă blândă pe Consul: să mai rămână acolo la el și să-i cioplească o grădină întreagă din piatră. În schimb, o să-i dea plata pe care i-o va cere, oricare ar fi...

Cât a cioplit băiatul grădina aceea de piatră, fata i-a stat mereu alături. L-a îngrijit ea însăși. Cu mâna ei îi aducea mâncare și băutură - din cele mai alese... Ba, uneori, spre seară, când Consul, trudit, lăsa dalta deoparte, fata îl privea cu ochii pierduți în ochii lui și îi spunea:

— Aș vrea, iubite Consul, să fiu și eu o piatră rece și fără formă, ca tu, cu măiestria pe care o ai, să-mi poți da iară viață, cioplindu-mi chip, simțire și cântec dintr-odată...

Consul zâmbea la vorbele acestea ale Taiței și o strângea în brațe. Ce și-au mai spus după aceea, nu mai cunosc; dar fata s-a hotărât să fie a lui Consul. L-a sfătuit deci să o ceară tătâne-său: răsplată că i-a făcut grădina.

Și nu pot spune sigur... Poate... Poate că însuși duhul s-ar fi învoit. Numai atâta că soarta n-a vrut să fie astfel cum o puneau la cale cei doi tineri.

Nu știu prin ce întâmplare, uriașul a aflat de gândul pe care îl aveau acum fata și Consul. Și cunoscând apoi că se iubesc, s-a ridicat cu vuiet, ca marea, când urlă jos, în ape, Tauctis.

— Cum?... Îndrăznesc?... răcnea uriașul din răputeri.

Și avea uriașul acesta și el putere mare. Avea și prietășuguri cu un drac, Dolojman, ce băntuia pe atunci și apa, și pământul.

Dracul, chemat pe dată, a schimbat pe uriaș la chip și la statură. Uriașul a putut astfel să se strecoare în tainica

grădină, plină cu flori de piatră, ce susurau în cântec.

Și a furat pe fată, pornind după aceea în goană mare, călare pe un balaur.

Duhul a prins însă și el îndată de veste. S-a luat după uriaș: întâi ca un nor mare ce acoperise tot cerul; apoi ca o furtună, care bătea cu furie din spate pe tâlhari, pe urmă ca un trăsnet care lovea într-una cu sulite de foc.

Balaurul, împuns în pântec de uriaș, fugea însă mai tare. Băgând dară de seamă duhul că nu-l mai poate ajunge și nu poate să-și scape fata, a rostit niște vorbe de vrajă și a făcut un semn.

Pe dată s-au ivit stânci mari în fața fugarilor, închizând drumul; dar tot atunci uriașul a lovit în balaur cu palma pe spinare. Acesta, fără preget, a făcut doar un salt. Și a trecut peste stâncă, așa cum trece vântul când lunecă pe munte.

A sărit drept în mare; s-a făcut într-o clipă o corabie cu pânze. Uriașul a început să sufle în pânze. Pânzele s-au umflat. Corabia s-a îndepărtat pe mare și a pierit în ceață numaidecât. Duhul, ajuns pe țărmuri, n-a mai văzut nimica. Nimica... decât valuri.

Fata plângea amarnic în acest timp și se gândea cu deznădejde la Consul. Duhul gema pe țărmuri. Căuta, sărmanul, o răzbunare și n-o afla. Puterea lui i se sfârșise chiar de la țărmul mării. De jale și durere, văzând că nu găsește nicio cale să-și scape fata, s-a schimbat într-o piatră.

Consul, sărmanul Consul, cu pasul lui mărunț de ființă omenească, umbla, pierdut din fire, și o căuta pe fată, ba ici, ba prin tot locul. Când a ajuns în cele din urmă și el la țărmuri, și a aflat năpasta, că a fugit uriașul cu fata peste mare, s-a hotărât:

Se va urca în barcă și va pleca s-o caute, oriunde ar fi ascunsă.

În acest timp uriașul, în brațe cu Taița, plutea pe marea nesfârșită. Râdea tiranul de bucurie că a izbutit să păcălească pe duh, râdea și de copilă, care își jelea cu o mâhnire fără seamăn iubirea sa pierdută.

— Vom face o nuntă mare, tot glăsuia uriașul. Și vom avea copii, copii mulțime... Atuncia și bătrânul nu va avea ce face.

Se va supune sorții... Și se va învoi ca fata lui să îmi fie soață.

Spunând astfel de vorbe, uriașul a întins mâna spre apa cenușie care fierbea în valuri.

Și încotro a întins el mâna, apa s-a prins, ca iarna, când este strânsă în ghețuri. Întâi s-a prins o coaje subțirică și nu prea lată. Coaja s-a întins până departe și s-a făcut adâncă.

Și în acele locuri pe unde apa vuisse până atuncea înfiorată de vânt și clocotind, a răsărit un pământ nou.

Corabia uriașă pe care pluteau ei a stat cuprinsă din toate părțile de scoarța aceea tare ce răsărea în jur.

Pământul se făcuse, dar semăna cu marea din care se născuse. Apa încremenise cu valuri de stânci sure, vrâstate pe deasupra în piatră albă, ca spuma de pe apă.

— Să netezim oleacă pământul acesta, prea seamănă cu marea, a hohotit uriașul, vesel că izbutise cu bine în tot ce făptuia.

Și a întins încă o dată peste pământ palma lui grea și mare, dând jos creste ascuțite de piatră, vârfuri, ca stropi de apă ce spumegau din valuri. A netezit cu palma marea ce împietrise.

Pe urmă a luat în brațe culmile doborâte și a zidit din ele un palat măreț din stâncă de gresie cenușie. A dus fata înăuntru. A mai luat niște pietre, și le-a atins cu mâna, schimbându-le în podoabe, în lucruri măiestrite.

— Și acum să facem nunta!... a glăsuț uriașul. Toate sunt pregătite pentru petrecere.

— Ba nu, a spus Taița, ce socotea în sine să treacă vremea. De vrei să-ți fiu mireasă, uriașule, îți cer să-mi faci mai înainte un tron din piatră scumpă de porfiră, bătut în malachită, având minere roșii de marmură adusă din fundul mării... Altminteri îmi iau viața cum mă atingi cu mâna...

S-a dus pe loc uriașul să caute cele cerute de Taița, și a adus pe spate un munte de porfiră; iară pe brațe malachită... A coborât după aceea în marea ce se întindea încă spre răsăritul pământului cel nou, și s-a întors de acolo cu marmura cea mai aleasă.

Copila, în astă vreme, tot așteptând pe Consul să vie, să răzbească până la ea, s-o scape, ieșise la fereastră, se uita

către ape.

Marea era gălbuie. Valuri treceau într-una domoale și se spărgeau la țărmuri ca niște praguri mișcătoare.

— Duhule! Duh din apă, a început Taița să se roage, ajută-mă. Și eu sunt o copilă de duh. Fă ca să întârzie uriașul cu clădirea pe care i-am cerut-o, până sosește Consul al meu...

Cum a rostit Taița cuvintele acestea de rugă, s-a auzit un muget adânc venind din valuri!

— Bine, copilă, am să te-ajut.

Vorbise chiar Nahado, bătrânul duh al mării și al pescarilor.

Și apoi, din acel ceas, tot ce clădea în timpul zilei uriașul, noaptea se spulbera de parcă n-ar fi fost. Ieșea numai în zori Nahado cu capul dintre ape, făcea un semn spre tronul pe care îl tot ridica uriașul și el se prăvălea.

Ei, trece o zi, trec două, trec nouăzeci și nouă, se ia și uriașul de gânduri. Vedea că n-o să poată face în felul acesta tronul niciodată.

Închide atunci pe fată bine într-o cămară, o zăvorește să nu poată fugi, și el se apucă de scobește cu ghearele în stâncă o gaură adâncă. Ajunge până la lăcașul dracului.

Îi cere un sfat. Și dracul, Dolojman, cu coarne, coadă lungă, și cu copite negre de cal, se scarpină în bărbuță; mai scormonește jarul cu o furcă ascuțită; citește în jar o taină cum știe numai el și îi răspunde:

— Vraja care îți doboară tronul este făcută de Nahado, uriașule. Ea poate fi învinsă, numai dacă între pietre, acela care le clădește va pune sânge.

— Și altfel nu se poate, măi Dolojmane?

— În alt chip, nu... Clădirea asta cere jertfă și cere sânge... Așa e vraja făcută de Nahado, care este mai tare decât mine...

Se necăjește tare uriașul, dar nu are ce face și o ia pe calea întoarsă boloncănind prin pietre; tunând și fulgerând; și socotind în minte: cum ar putea să facă și să silească pe Taița să-l primească de mire, de bunăvoie, fără ca el să fie nevoit să se primejduiască și să verse sânge pentru dânsa?

Consul pe care îl lăsasem pornind cu barca în larguri, plutise și plutise pe valuri, căutând să afle urma uriașului și a

dragei sale.

Pe când plutea astfel pe valuri, vede și el deodată cum marea în jur îngheață. Se prinde întâi o coaje, iar coaja se adâncește, se schimbă în pământ și în bolovani de piatră.

«Ei, voi porni cu pasul pe marea aceasta împietrită!» și-a spus în sine cioplitorul și a vrut să se ridice din barcă și să plece.

Dar ce să vezi? Tot trupul de la mijloc în vale i se făcuse de piatră.

Iar pe deasupra venea, parcă din cer, o palmă mare, ce doboră coame și vârfuri ascuțite de piatră. Era însuși uriașul, ce netezea, cum știm prea bine, uscatul, cu mâna lui cea mare cât o țară.

Și netezind, răstoarnă peste băiat și pietre, și pământ. Pe Consul îl îngroapă ca într-un mormânt de piatră.

Dar Consul nu se lasă. Cum e cu dalta în mână, începe să cioplească, și își face un lăcaș, în care să se miște oleacă mai în voie. Noroc că lângă dânsul era o scobitură, o groapă adâncită – care fusese val – și aruncă în ea piatra pe care o cioplește cu dalta.

Sfârșind lucrul acesta, începe să mai sape și o cale printre pietrișul prăvălit. Se agață, se târăște, face și el ce poate, și, într-un târziu, ajunge să vadă din nou lumina zilei.

«Dar ce te faci acum, când ești fără picioare, sărmame cioplitor? Cum ai să mai ajungi la fata ce sigur că te așteaptă, cum poți tu s-o mai scapi?»

Așa își zice Consul și dorul îl încinge în piept ca focul cu vâlvoare. Apucă iară dalta în mână; își măiestrește un cal de piatră. Îl măiestrește Consul, atât de bine, încât calul de piatră începe să necheze, să bată din copite. Își mai face și o spadă din piatră ascuțită. Face și un frâu, și o chingă.

Și calul se lungește în fața lui, supus. Băiatul se târăște pe brânci până la cal; se urcă în șa cu jumătatea de trup ce-i rămăsese; trage de frâu și pleacă.

Umblă și cercetează pământul, care fusese odinioară apa mării, bucată cu bucată. Și iată că zărește în depărtare o cetate având o turlă înaltă. Consul pornește cu iuțeală într-acolo. S-a apropiat de ziduri. La turla cea înaltă se văd gratii.

Și dincolo de ele doi ochi fierbinți, ce caută mereu, mereu, în zare, doar și-or vedea iubitul.

Numai că tot atuncea ieșise și uriașul din gropnița prin care pătrunsese până la dracul. Băiatul, când zărește pe draga lui în turlă, ridică în sus o mână și îi strigă:

— Viu, iacă-mă-s, Taiță, sunt gata să dau lupta și să te scap... Și trage de frâu calul; gonește în jurul zidurilor, căutând intrarea. Dar iată că înaintea lui apare uriașul; se înalță ca un munte, și urlă:

— Stai, băiete!... Ce te grăbești atâta? – și în mintea lui vicleană îi încolțește un gând. Ce vrei? Ce cauți prin țara mea?

— Vreau să mă lupt cu tine, uriașule, și să te birui, oricât ești de puternic! răspunde Consul.

— Tu pe mine? Ha, ha!... râde uriașul cu poftă. Mai bine află una, ce poate nu o crezi... Nu îmi trebuie Taița... N-a vrut să-mi fie soață, să fie sănătoasă, poate să plece unde o pofti.

— Atunci e bine, frate, se bucură băiatul, dă-i chiar acum drumul Taiței și avem bună pace...

— Deh, o să-i dau eu drumul, nu ai tu grijă, se întoarce iar uriașul; numai dacă mi-oi face și tu înainte o slujbă...

— O slujbă? Orișicare!... Dacă este s-o fac pentru Taița...

— Oricare? Și mai bine... Iată de ce e vorba...

Și începe apoi uriașul să spună, cum și ce fel, cu tronul, ce cade în fiecare seară. Cum l-a învățat dracul să facă o lipitură între stânci numai cu sânge și totul se va prinde.

— Și dacă îți clădesc tronul, mi-o vei da pe Taița ca să plecăm oriunde, după făgăduială? întreabă Consul. Nu mai vrei altă slujbă?

— Nu, nu mai vreau nimica... Mi-ajunge dacă îmi clădești tu tronul...

Și atuncea fără multă vorbă, Consul începe munca rugându-l atâta pe uriaș:

— Vestește-o numai pe Taița de cele ce se întâmplă. Spune-i că în scurtă vreme vom fi iar împreună și vom pleca spre casă.

— Îi spun, n-ai nicio teamă, zice uriașul.

Și urcă spre camera unde ședea Taița, și-i spune cu glas

tare:

— Ei, dragă fețișoară, curând e gata tronul cerut de tine. Pe el vom sta alături la nuntă. Ni-l făurește acuma iubitul tău, pietrarul... Dar ca să-l făurească, Consul va pune sânge pe fiecare piatră. Tu l-ai voit, Taițo, tronul acesta, ca să întârzi nunta cu mine. Și asta îți va fi pedeapsa!

— Eu l-am cerut, hapsâne, îi strigă fata cu inima zdrobită de durere, dar nu să-l facă dânsul, ci tu... Tu, blestemată... Și am să-l rog îndată pe duhul apelor, Nahado, ca să dezlege vraja... Să nu mai verse sânge iubitul meu...

— Tu roagă pe duh, precum poțestești, a început să râdă uriașul, dar Consul nu o să aibă de unde afla că vraja e dezlegată... Și eu îl las anume să își piardă tot sângele din vine. Ha, ha, ha!...

Consul, în vremea asta, urcat pe bidiviul care îi urma porunca, săpa, săpa fără de contenire porfira cu dăltița. Urca pe urmă piatra și o lipea cu sânge. La lipituri puneă după aceea cu grijă și podoabe de verde malachită.

Și tot clădea cu râvnă neobosită tronul, pe care fata îl ceruse uriașului numai cu gândul să treacă vremea și să sosească Consul. Dar iată că la rândul-i uriașul i-l ceruse lui Consul, să i-l ridice cu sânge și cu jertfă.

Cu fiecare treaptă ce o ridica băiatul pe tron, vărsa atâta sânge din vinele deschise, că îi scădea mereu puterea, și își pierdea din zile.

Consul vedea, înțelegea și asta; dar socotea:

— Ce o fi, poate să fie... Nu îmi pasă; dacă fata ce mi-e atât de dragă poate să scape cât mai curând de aici, din temnița de piatră a uriașului.

Și tot muncea, mai iute, mai iute, să termine...

Și astfel trecea timpul... Trecea încet ca melcul.

Iar fata, închisă în turnul cel înalt, de după gratii, cu inima oprită de spaimă, căuta să vadă tronul, care pe cât se înălța, pe atât îi scurta viața prea dragului său Consul. Căuta apoi să strige, să îi spună să înceteze munca aceea ce îl nimicea, dar el era departe și cioplea bolovanii. N-o auzea... Și tronul se înălța, se înălța într-una...

Când a ajuns zidirea până la norii albi ca spuma, care

pluteau deasupra lui, când piatra de porfâră, bătută în malachită, a fost clădită toată, a pus Consul la tron și brațele din marmură, așa cum le ceruse Taița. Nu mai avea băiatul în vinele secate decât o picătură din sucul viu al vieții. Și a pus-o și pe aceea pentru fată, ca să se prindă bine de tron acele brațe din marmură ca focul.

Uriașul ce pândea din depărtare, văzând că munca e sfârșită, că totul este gata, iar Consul e pe moarte, a început să râdă de el și să-l batjocorească.

— Te-am păcălit, băiete... Tronul îmi trebuia ca să o pot lua eu pe Taița de nevastă... Și ca să îți verși tu sângele; să îți dai viața...

Râzând, râzând, uriașul nu are cum să vadă că dintr-odată din spate începe să se înalțe o ceață verde; și în ea, crunt, se ivește însuși duhul Nahado. Nu vede nici că duhul aruncă stropi din apă asupra lui.

Numai când pică stropii, simte uriașul în trup o amorțeală; un somn adânc, de moarte, îl prinde în jurul frunții. I se închid ochii. Și cade ca o piatră; vine de-a rostogolit!; și alunecă în mare.

Nahado, cu piciorul, îl zvârle în depărtare și valurile îl poartă în larg, spre cine știe care alte tărâmurii.

Aruncă încă o dată bătrânul duh din apă stropi albi către palatul unde era închisă fata.

Palatul pierde prefăcut în ceață și fata iese afară; nu știe ce să facă și strigă disperată:

— Iubite!... dragă Consul! Unde te ascunzi, iubite?...

Și fuge în sus, pe înălțime, către tronul pe care zace Consul, având încă dăltița în mână. Alături este calul ce și-a plecat pe umărul său capul și geme încetisor.

Și plânge acum Taița; îi pregătește iubitului său patul cu așternut de frunze pe tronul de porfiră clădit de el.

— Al tău e, tu se cuvine să te odihnești aicea suspină ea.

Și plânge, și tot plânge; până ce, din lacrimile ei fierbinți pornește un izvor blând...

Copila se preschimbă în apă ce susură întristată și înconjoară duioasă, parcă îl îmbrățișează, tronul acela de porfiră bătut în malachită, pe care doarme Consul.

De vreți să știți vreodată cum sunt aceste locuri de legendă, duceți-vă în Dobrogea, dragi prieteni. Aici se află dealul ce se numește Denistepe, sau precum îi spun alții: dealul mării. Urcați-vă pe dânsul. El nu e altceva decât corabia pe care a purtat uriașul fata când a răpit-o din grădina florilor de piatră. Se vede bine botul corăbiei oprite. Și ancora mai este pe undeva, pe o stâncă. În jur se vede marea pe care a împietrit-o cu vraja lui uriașul, pe care apoi a netezit o tot el cu mâna.

Iar colo este tronul, numit și dealul Consul.

Sub deal se află râul Taița. Sunt lacrimile fetei, care se varsă pentru Consul, neconținut prin veacuri...

Pescarul cel vesel

În ceasul acesta de seară, când cerul e albastru ca sineala, când iarba și copacii par și ei albaștri, iar luna iese albă, învăluită într-o horbotă străvezie de nori, când pânzele corăbiilor ce s-au ivit în zare par niște fantome ciudate care plutesc deasupra mării, aș vrea să povestesc, dragi prieteni, o întâmplare de demult, care s-a petrecut la țărmul mării...

Ce este drept, pescarii cei bătrâni, bătrâni, și abia de își mai aduc aminte, când îți arată drumul ars de soare de la Agigea, că ar fi fost cândva prin locurile acestea o cetate, pe care o stăpânea un rege mare...

Palatul lui semeț era zidit din marmură trandafirie și din grante, și se afla chiar pe locul acesta, unde se aude apa cum sună între pietre cu zgomot surd de tobe; aici, unde se vede întâia oară dimineața cum iese soarele din apă, rostogolindu-se apoi încet deasupra țărmului ca un uriaș ceaun de aur.

Și ar fi fost slăvitul rege, ce stăpânea acest palat, pe deplin mulțumit, pentru că pace avea cu toți vecinii și bogăția îi era destulă; numai că tot era și într-însul o durere care îl rodea, așa cum roade apa o stâncă, încet, încet, și fir cu fir, până ajunge un bolovan rotund, ce îl poate trage în sânul său, să îl sfărâme în întregime, să îl preschimbe în nisip.

Și spun aceasta, pentru că regele avea o fată, pe preafumoasa Caliope, care fusese însă blestemată de Doljman, de dracul ce bântuia încă pe atunci ținutul mării, și care îl dușmănea pe rege.

Blestemul lui suna ca fata să nu dorească alta în lumea asta decât danțul; dar toți câți vor danța cu dânsa să cadă fulgerați. Și astfel să se chinuiască Caliope întreaga viață între dorința de a danța și neputință. Pentru că acei ce vor afla de blestem, de teama morții o vor ocoli, socotea dracul. Și chiar de ar danța cumva cu dânsa vreun tânăr, el ar pieri sub blestem. Copila ar fi suferit atunci mai mult, de remușcări.

Și nu ar fi putut să scape, decât dacă s-ar fi aflat vreo vrajă care să fie mai tare decât blestemul. Dar cine are asemenea putere, ca să sfărâme blestemul crunt al dracului?

Nu avea nimeni.

De aceea sta copila mereu însingurată la o fereastră a palatului, privind cu ochii triști spre marea nesfârșită, ce se întindea în fața ei.

Se străduia, precum putea, să își stăpânească dorința de a danța.

Și cum să înfrâni pornirea ce este hotărâtă de un blestem? Tânjea; se ofilea ca floarea, când e stropită de argintul cu foc de moarte al toamnei reci.

Și regele, de ca un tată, mai îndemnat și de regină, a dat de veste în toată omenirea că el e gata să își dăruiască fata de nevastă, având și zestre toată țara, acelaia ce va putea să o scape de acest blestem.

Ei, astfel de răsplată nu e de ici, de colea. S-a auzit pe întreg pământul de o asemenea ispită. S-a auzit de Caliope că e și blândă și frumoasă, că este un boboc de copiliță cu păr bălai și ochi codați; dar că amarul ce o apasă nu se va spulbera decât atunci când un bărbat va izbuti să afle o vrajă mult mai puternică decât blestemul. Și având această vrajă, să poată danța cu fata o zi întreagă, fără să cadă fulgerat. Atunci blestemul s-ar risipi și Caliope ar ajunge ca toate celelalte fete de pe pământ.

— Păi să încercăm, au spus mulțime de flăcăi: feciori de regi sau împărați, bogați, săraci, hoinari, viteji, sau poate numai dintre aceia care doreau să își găsească și ei o țară și un culcuș pe undeva, prin lumea largă. Să încercăm!...

Și fiecare a plecat să caute și să afle la vrăjitori, sau înțelepți, sau la bătrâni, vreo vrajă sau vreo taină care să biruie blestemul lui Dolojman, și ei să capete puterea de a danța cu Caliope o zi întreagă, fără să cadă fulgerați.

După ce au aflat aceste vrăji, sau taine, fieștecare cum a putut, au început să plece. Și au venit pe țărmurile noastre, unii în corăbii, alții pe jos sau în calești.

Au poposit cu toții la palatul pe care îl stăpânea măritul rege și i-au grăit că ei sunt gata să înceapă danțul cu copila

și, la nevoie, să înfrunte orice primejdii, că ei sunt gata să o scape de blestem.

D-apci când au văzut-o flăcăii pe Caliope – nu ziceți voi că au rămas cu toții ca fermecați?

— Vrem să danțăm: moarte sau viață!... au rostit dară flăcăii în cor, zărind copila întristată. Cunoaștem și noi vrăji și taine, și nu ne temem.

Cum au rostit flăcăii cuvintele acestea, și la porunca pe care a dat-o regele, s-au grămadit în sala de primire muzicanții. Și la un semn pe care l-a făcut tot regele, au început să cânte muzicanții întâi încet, încet, din harfe; apoi a început să se audă și glasul naiului. Deodată a răpăit o ploaie. Nu era ploaie; erau tobe, ce bubuiau ușor în ropot.

Și danțul l-a început fata cu un băiat ce avea ochi ca două stele și plete ce îi cădeau pe umeri ca grâul care dă în pârgă.

Au danțat ei un ceas, sau două, sau trei... Fata danța fără odihnă, parcă era cuprinsă într-o viitoare din care nu mai putea ieși, dar el, sărmanul tânăr, palid, se clătina, întâi oleacă, apoi mai tare... Apoi din ce în ce mai tare; cu ochii lui ca două stele din ce în ce mai stinși, până ce, iată, izbit ca de un fulger s-a prăbușit cu capul pe podele.

Și a fost mort...

A început frumoasa Caliope să fi lângă de durere, să îl jelească pe acel tânăr, să își smulgă părul.

— Doamne!... striga copila. De ce sunt eu sortită astfel, ca să aduc pe lume teamă și moarte, în loc de caldă bucurie, de dragoste și mângâiere? De ce blestemul, care apasă asupra mea, să îi lovească pe bieții tineri fără de vină?

A plâns ea mult lungită acolo pe podele și suspinând cu deznădejde; dar tinerii care erau de față, plini de vitează hotărâre, au ridicat-o și i-au rostit:

— Nu e nimic, frumoasă fată, a murit unul, moare altul; dar poate unul dintre noi tot va învinge și fericirea lui va fi mai mare, știind că a răzbătut primejdii, pe care altul nu le poate trece... Să încercăm!... Să încerce alții...

Și odată mortul ridicat de pe podele, au început să sune iarăși muzici, cu harfe îngânate de fluier, de naiuri și de tobe.

Și alt flăcău cu ochii vineți ca floarea viorie de cicoare s-a înfățișat și a cuprins în brațe pe fata regelui.

A dănuțuit și acesta o vreme și dintr-odată a căzut și dânsul. Fata n-a vrut atunci să mai danțeze:

— Nu, nu, așa o să vă duceți toți de-a rândul... Mai bine mă sting eu. Eu nu sunt decât una și voi sunteți atâția. Mai bine mă sting eu...

Dar ei, nici nu au vrut să o asculte. Erau și mulți viteji printre acești tineri. Au stăruit ca să urmeze danțul și încercarea mai departe.

Și au danțat alții... Alții; aproape toți. Pe urmă toți, într-adevăr. N-a mai rămas în viață niciunul dintre ei.

Și au venit alții; alți feciori din lume au poposit acolo la palat, la fel de mândri, de viteji, cunoscând alte taine și alte vrăji.

Numai că tot a fost zadarnic.

Câți au venit aici, câți au danțat cu Caliope, niciunul nu s-a mai întors în țara sa.

Ol... Ce blestem!... O, ce blestem de moarte!... Ce jale întunecată apăsa cetatea regelui!

Și apa, apa hohotea în zilele acelea ca o hienă; parcă lătra cu dușmănie spre cetate. Venise iarna; o iarnă cu zăpezi multe și cu furtuni ca niciodată. Marea era întotdeauna mânioasă și se zbătea sub biciul cel tăios al Crivățului. Și clocotea, și se izbea de stânci. Se zbuciuma, vuia până în adâncuri. Iar cerul, cerul se înnegrise cu totul, nu mai avea nici lună și nici stele. Se pogorâse jos peste cetate și o apăsa ca sub o cergă mohorâtă. Sărmana fată se uita și ea la norii uriași, prin ferestruica de la odaia ei. Și hohotea de spaimă...

Ol... Ce blestem!... O, ce blestem de moarte!...

«Nu este alt liman, nu este altă ieșire dintr-un asemenea necaz, se gândea mult nefericita Caliope, decât să îmi scurtez viața singură, să mă plătesc astfel de soarta crudă ce am pricinuit fără de voia mea atâtor tineri...»

Și poate că ar fi trecut copila chiar de la gând la faptă, în deznădejdea care o frământa, pentru că se stinge și așa cu zile, de nu s-ar fi întâmplat ca într-o noapte să aibă un vis. Un vis atât de limpede, de parcă s-ar fi întâmplat aievea acele

lucruri, pe care le zărea de fapt numai în somn cu ochii minții.

I se părea că se întorsese vara și rățăcea pe țărmul mării într-un amurg. O stâncă se vedea în fund ca o dihanie de spaimă, care ieșea cu spatele din valuri. Pe apă pluteau corăbii mari. Și în ceața vânată a serii, pânzele, care fluturau, păreau murdare, parcă stropite cu cenușă. Deodată stâncă se ridică, întinde o gheară ascuțită către corăbii, și le înghite cu lăcomie. Pe urmă strigă către fată:

— M-am îndurat... Blestemul meu s-a isprăvit din clipa asta... Dar trebuie să mai găsești în apa mării copacul zânelor, copacul de mărgean ce cântă; adu copacul acesta în palat și în el se află o florică, pe care numai dacă o vei privi, ai să fii iar precum ai fost, nevinovată, ușurată, scăpată pentru totdeauna de suferință și dureri.

Când s-a uitat mai bine Caliope, stâncă era chiar dracul, Dolojman - dracul ce o blestemase în pruncie. Era chiar el. Nicio îndoială!...

Deci s-a trezit îndată fata, a alergat la tatăl său și povestindu-i visul, i-a cerut învoirea să plece și să caute copacul de mărgean al zânelor ce cântă, și care are în el o florică fermecată, pe care numai dacă o va vedea, va fi scăpată de blestem.

Dar regele, ca orișicare tată, nu s-a îndurat să își lase fata, ca să înfrunte talazurile mării; căci o iubea și îi părea rău ca ea să îndure cine știe ce primejdii.

— Am să plec eu, a grăit regele. Pe mine mă urăște dracul, pentru că m-am luptat cu dânsul în tinerețe și l-am învins. I-am smuls din gheare copila ce o răpise, și care apoi ți-a fost mamă ție, Caliope. Și ca să se răzbune pe mine și pe mama ta, te-a blestemat pe tine Dolojmanul, fată dragă. Deci numai eu sunt vinovat de starea în care te-ai aflat tu până astăzi. Tot eu te voi scăpa, căutând în mare copăcelul a cărui florică fermecată îți va aduce ușurare...

Zicând așa, slăvitul rege s-a pregătit de drum. S-a scufundat în apa mării și a căutat copăcelul ba ici, ba colo, ba încotro îi arătase fata că îl zărise în vis pe Dolojman.

Era un frig de se încheaga îndată valul sărat al mării; dar regele, având în mână un paloș, își făcea loc în gheață, se

scufunda sub apă și căuta într-una copăcelul.

Căutând, iacătă vede, chiar pe locul acela unde spunea copila că se zărise stâncă din vis, un copăcel cu trunchiul de mărgean. Iute înoată către el. Și cum îl prinde în mână, începe copăcelul să cânte. Cânta așa de parcă sunau în preajma sa niște țimbale, de parcă se auzeau și niște glasuri duioase care rosteau:

*Soarele înghețat al dimineții
Abia de luminează marea,
În care apele foșnesc sub sloiuri
Și se frământă fără contenire.*

*Și în cetatea parcă pustiită
De Crivățul care a bătut azi-noapte,
Oftează la fereastră o copilă,
Fără să simtă că în păru-i
S-au așternut steluțe albe,
Ce scânteiază acuma ca argintul...*

«Acesta este copăcelul cel fermecat al zânelor», își spuse regele și întinse paloșul numaidecât să îl taie.

Dar tot atuncea se ivi din apă și dracul, Dolojman.

— Ehei, mărite rege, îi zise dracul, rânjind, nu poți să iei din mare după voie copacul cântător al zânelor, în care este floricica fermecată, de nu îmi faci o făgăduială mai înainte...

— Ce vrei? Ce mai îmi ceri, măi drace? întrebă regele. Nu îți ajunge cât rău ai făcut?

— Ehei, răspunse dracul, mie nu mi se pare niciodată că fac rău de ajuns. Și ca să îți pot lăsa copacul, să îmi dai și tu mie de soață pe cea dintâi copilă care îți va ieși înainte când vei atinge țărmul la întoarcere.

— Bine, am să ți-o dau, se grăbi regele, dornic să pună mâna pe copăcelul de mărgean.

Și luând apoi în mână copăcelul zânelor, urcă din valuri și pomi cu el spre coastă, pe puntea înghețată, ce strălucea pe fața verde a mării.

De ce se apropia de țărmuri copacul de mărgean al zânelor

cânta mai tare:

*Și în cetatea parcă pustiită
De Crivățul care-a bătut azi-noapte,
Oftează la fereastră o copilă,
Fără să simtă că în păru-i
S-au așternut stelute albe,
Ce scânteiază ca argintul...*

Fata, auzind cântecul acesta, văzând pe tatăl său cum se apropie, fugi de îndată jos pe trepte, deschise poarta cea mare a palatului și alergă pe țărmul mării strigând:

— Iubite tată, ai găsit trunchiul din piatră roșie de mărgean, pe care se află florica fermecată? El este... Se aude până aici cum cântă... Este copacul zânelor...

— Fugi, fugi de lângă țărmul mării, fată dragă, i-a strigat regele cu teamă. Ascunde-te, ascunde-te în palat...

— De ce? se bucura copila. Abia aștept să vii...

— Fugi, fugi din fața mea, îi striga regele tot mai cu teamă. Ascunde-te, ascunde-te în palat.

— Ha, ha, ha, hal... hohotea dracul de sub gheață. Diseară, când va răsări luna ca o tîpsie de aramă, am să te aștept, mărite rege, să îmi dai fata de mireasă; de nu îți păstrezi însă făgăduiala, am să ți-o schimb pe Caliope într-o șerpoaică, și o să te muște chiar pe tine... Ha, ha, ha, ha!

— Fugi, fugi de lângă țămuri, Caliope, drăguța mea, mai zicea regele îngrozit.

Dar fata îl aștepta cu brațele întinse:

— Nu mă goni, iubite tată, abia te aștept să vii. Să-mi dai copacul de mărgean al zânelor, să aflu într-însul floarea scumpă ce o să mă scape de blestem.

Și urcă regele pe coastă. E cu spinarea încovoiată. Pasul lui calcă greu pe stîncă, pentru că inima îl doare și simte ca a îmbătrânit deodată. Iar dracul hohotește pe sub ape:

— Te aștept diseară, rege, să îmi dai fata; de nu îți ții făgăduiala, am să ți-o schimb într-o șerpoaică...

Cui să-i mai ardă acum de floarea fermecată, sau de copacul cântător al zânelor. Jalea s-a pogorât din nou ca un

lințoliu peste palat.

— Trimite, preaslăvite rege, în locul fetei tale, spun sfetnicii când află întâmplarea, pe fata unui rob... O roabă nu înseamnă nimica într-un palat; prințesa însă este o podoabă...

— Așa este, așa voi face... se bucură monarhul de sfat.

Și când se lasă seara, trimite regele la țărmul mării pe fata unui rob, în locul Caliopei sale.

Dar dracul sparge gheața cu coarnele ascuțite și țipă către fată:

— De ești într-adevăr fată de rege, spune-mi: ce este mai de preț în lume?

— Mâna care muncește! zice fata de rob.

— Nu, tu nu ești prințesă, strigă la dânsa dracul. Ea ar fi spus așa: «Cel mai de preț este piciorul; cu el pot să danțez.»

Și azvârle cu mânie un șuier spre cetate:

— Să îmi trimită măritul rege pe fata lui, nu alta... Altminteri am s-o schimb într-o șerpoaică...

Numai că, în seara următoare, trimite regele la malul mării, așa cum îl învață iar sfetnicii, pe o fată de pescar.

Dracul, cum se ivește, țipă spre fata de pescar:

— Ia să răspunzi pe dată, copilă! La ce slujește marea?

— Ca să aduni dintr-însa pește, răspunde fata, îngrozită, când îl vede pe Dolojman, să te hrănești...

— Nu, tu nu ești prințesă, strigă la fată dracul. Ea ar fi spus așa: «Marea slujește să îți desfete ochiul și să te poți plimba pe ape cu barca când ai poftă.» Pleacă înapoi și să îmi trimită măritul rege pe fata care mi-a făgăduit-o; altfel i-o schimb într-o șerpoaică...

În cea de-a treia seară vine la țărm, trimisă de curtenii cei iscusiți ai regelui, o fată de cioban:

Când se ivește, dracul țipă tare spre fată:

— Ce cântec îți place mai mult, mai mult din toate?

— Mie îmi place cel mai mult cântecul din n-ai, răspunde fata, pentru că se aseamănă cu vântul când fluieră prin iarbă și se aseamănă cu șoapta pe care o rostește marea când mângâie nisipurile aurite de soare de pe plajă...

— Nu, tu nu ești prințesă, strigă la urmă dracul. Și nici nu poți să fii. Ea ar fi spus așa: «Îmi place cel mai mult să îmi

plec noaptea alene fruntea pe perini de mătase, și să ascult, visând, cum picură din harfă stropi de argint și rouă...» Deci, pleacă înapoi, fată, și spune regelui că este vremea ca răzbunarea mea să vie asupra lui, a fetei sale, și a curtenilor care l-au sfătuit, a tuturor de acolo din palat...

Și cum a rostit dracul cuvintele acestea, fata aceea de cioban a luat-o la fugă spre palat și l-a vestit pe rege de cele întâmplate.

Dar tot atunci dracul a izbit cu palma într-o piatră și s-a ivit un țăp. A încălecat pe țăp și a pornit în goană către palat; poarta s-a dat în lături în fața lui; oștenii au căzut cu nasurile în sulii; iar țăpul a urcat pe trepte până în camera fetei.

Dracul a înșfăcat-o pe Caliope de o mână, și așa s-a avântat până la rege.

— M-ai înșelat de trei ori până acuma, nu ți-ai păstrat făgăduiala, a zis dracul. Și prin această faptă nechibzuită ce ai săvârșit, mi-ai dat mie puțința să viu până la tine. Te mai întreb o dată: îmi dai sau nu pe Caliope de nevastă, să se sfârșească astfel lupta dintre noi, care durează de atâta timp?

— Nu, tată, nu mă da lui Dolojman!... a suspinat înfricoșată copila. Orice s-ar întâmpla...

— N-am să te dau, a răspuns tatăl, și a ridicat paloșul pentru luptă.

— Dacă-i așa, a mai spus Dolojman, am să vă împietresc pe toți. Și voi rămâne eu singur stăpân pe locurile acestea.

Zicând astfel, a dat un nor de fum pe gură. Norul a tot crescut, ca vara când se ridică de pe mare pânze de ceață străvezie.

Tot ce a atins sub sine norul a început să împietrească. Regele a simțit cum îi pătrunde prin vine un fior de gheață, fata la fel. Curtenii ce erau în preajmă, oștenii de pe ziduri și de la poartă, slugile, robii, bucătarii, caii din grajd, oile de pe câmpuri, și gâzele și păsările din văzduh, și peștișorii pe care îi avea Caliope într-un havuz, florile, iarba din ogradă, până și focul ce ardea pe vatră, totul a împietrit ca într-o poveste...

Dracul a râs:

— Ha, ha, ha, ha... O, rege, n-ai vrut să-mi dai pe Caliope

de nevastă, și așa mi-ai dat în stăpânire întreg palatul tău!... Ha, ha, ha, ha!...

De atunci, precum se povestește, a rămas dracul stăpân acolo în palatul de marmură azurie, și adeseori umbla pe țărmuri și răpea fete de prin sate, sau dădea foc, rupea năvoade, sfărâma bărci, făcea răutăți... Și toată lumea pomenea cu spaimă pe dracul cel negru și încornorat, Dolojman, care își avea sălașul în palatul pe care îl împietrise... Și nimeni nu îndrăznea vreodată să se apropie de palatul acesta învăluit mereu în vrajă și în ceață. Îl ocolea din depărtare.

Așa că în ani și ani de-a rândul au tot crescut în jurul zidurilor ocolite de oameni buruieni mari, înalte, dese, ce le înveleau ca o pădure. Frunzișul lor era mai des ca peria, vițele lor erau ca gardul, pe care îl împletește năvodarul din nuiele. Și o mulțime de huhurezi cântau într-una acolo între ziduri, vestind pe trecători că mai departe sunt primejdii.

Și așa se scurseră sute de ani; ba, poate chiar o mie...

Trecură anii... Dar într-o vreme, se povestește că se afla pe mare și un biet pescar, un flăcăiandru chipeș, care venea cam de departe, călătorind cu barca. Călătorea, cu gândul să vadă și să cunoască și alte locuri decât acelea pe unde se născuse.

Era pescarul un om vesel, așa cum este rândunica în zori de ziuă.

Cânta mereu; și ar fi colidant întreaga lume, ar fi zburat și în ceruri de ar fi putut!...

Vâslea mereu; și-ar fi gonit ca vântul pe fața mării de ar fi putut!

Așa, cântând, vâslind pe mare, numai el singur, cu dorul lui de a vedea lumea, zări pe țărmuri pădurea aceea deasă și încâlcită de bălării. Iar între ele, câtând mai bine, văzu și o turlă a palatului, aproape toată învăluită de iederă cățărătoare.

«Ascultă ici, se întrebă în sinea lui pescarul, știi tu, ai auzit cumva de vreun palat pe acest țărm frumos de mare? Nu, n-am habar! Își răspunse tot el. Atuncea haide să-l cercetăm, bătrâne, își spuse mai la urmă flăcăiașul, să zăbovim aci în

noaptea ce este gata să coboare. Pe urmă o să bați iar marea, din mal în mal, din stâncă în stâncă, până o vei cunoaște în întregime... Și-acuma nu mai sta pe gânduri, trage la țarm, bătrâne!...»

Vâsli flăcăul, vâsli vârtos până la maluri. Aici opri între niște stânci, își legă barca de un colț de piatră, urcă pe coasta năpădită de bălării și își făcu loc printre ele cu greutate, lovind cu vâsla, cu piciorul. Se strecură sub bolți înalte de buruieni, ce aveau niște trunchiuri parcă erau copaci cu ramuri și cu coroane de frunziș.

Și tot mergând, ajunse până la poarta cea mare, unde erau străjeri de piatră căzuți cu nasurile în sulți.

Deschise poarta și pătrunse pe niște scări. Pe scările acestea se vedeau robii ce aduseseră odinioară bucatele la masă, dar ei stăteau acolo ca stanele de piatră, astfel cum îi prinsese fumul lui Dolojman. Unii erau cu cănille umplute cu vin în mână, alții cu tăvi întinse, pline de bunătați: fripturi, mâncăruri minunate de pește, păsări, și prăjituri, care de care mai gustoase, mai rumenite, mai îmbietoare.

— Văleau, ce foame îmi e, zise atunci pescarul văzând atâtea bunătați și întinse mâna să apuce o bucățică de pește, prăjită bine.

Dar pas de apucă, dacă poți! Bucatele erau și ele ca de piatră și nu se dezlipeau niciuna de pe tăvi.

Vru să bea vin, să își potolească setea, dar cine ar putea să soarbă o băutură împietrită?

Intră în sala de ospete, unde era tronul de aur. Pe tron mai sta încă măritul rege, ținându-și paloșul de luptă ridicat, având pe chip întipărită o scârbă nesfârșită față de Dolojman. Frumoasa Caliope, cu palmele unite, stătea îngenuncheată în fața lui, pe trepte, așa cum se rugase ea de rege cu ani în urmă, să nu o lase soață lui Dolojman; iară curtenii ce se aflau în jur priveau cu milă la biata copilă chinuită.

«Ce o sta fata asta îngenuncheată aici? se întreabă pescarul cel vesel. Și ia privește ce drăguță este! Tare mi-ar plăcea să o sărut oleacă pe ochii triști, pe buze... Păcat numai că nu e vie, că e de piatră.»

O sărută totuși pe Caliope, căci prea era frumoasă, și

merse mai departe, prin săli, prin foișoare, prin încăperi, prin turlă. Se coborî până sub bolta ce sprijinea cetatea și ajunse într-o sală, în care bucătarii găteau încă bucate. Unul avea în mână o lingură cu care mesteca în oale; altul ținea o furcă și în ea avea un pește mare. Îl cerceta, pesemne, să vadă dacă este destul de fript. Foc mai era, dar flăcările înghețaseră ca piatra. Fumul, și el de piatră, înțepenise în hornul ce se înălța din vatră.

«Hei, ce minunăție mai e și asta, își glăsui flăcăul. Când o s-o spun aceluia de acasă, n-or să mă creadă. Nici nu e de crezut. Ia să aprind eu foc viu aici în vatră, că vreau să văd ce o să se mai întâmple. Cremene, uite coala, uscături sunt destule... Pune mâna, bătrâne, să dai doar o scânteie și gata!...»

Dar cum aprinse pescarul focul și începu să se înalțe din vatră fumul în sus pe hornul cel înghețat, se auzi un zgomot, și ce să vezi?... Căzu întâi din horn o mână cu o gheară lungă, neagră; pe urmă altă mână...

După aceea căzu trunchiul împodobit cu coadă, copite de cal negre la picioare și o față ca o ciumă... La urmă mai picară din horn și două coarne.

— Ei, ce te faci acum, băiete? rosti către pescar capul lui Dolojman, care, săltând ca mingea prin cuhnie, se și lipi de trupul care sosise mai înainte. La trup se alipiră și brațele, picioarele. Iar coarnele săriră împielitului în frunte. Pe unde scoți cămașa, măi pescarule, că în fața ta e dracul?

— Măi drace, nu mă sperii, îi răspunse pescarul cel vesel. Eu sunt în ospeție prin palat și tu te strâmbi la mine... Și asta nu se face!...

— Se face, nu se face, ai îndrăznit să intri fără voie în palatul pe care l-am împietrit și ai să te întreci cu mine, de vrei să scapi cu viață. Cum vrei să facem lupta?...

— Păi eu sunt un om vesel, grăi domol pescarul spre Dolojman, și apoi, dacă vrei, drace, să dăm vreo luptă, eu zic să ne întrecem cumva în veselie...

— Ce zici?... se miră dracul. Credeam că vrei să ne întrecem în luptă cu copita, cu pumnii, cu coamele, cu vraja... Dar despre luptă în veselie încă n-am auzit...

- Iacă, auzi acuma...
- Cum o să fie lupta între noi?
- De, cum să fie? bine... Acela care o fi poznaș mai tare, învinge și câștigă...
- Și cine hotărăște izbânda?
- Chiar tu hotărăști, drace...
- Eu hotărăsc? Asta e și mai bine... începe atuncea tu, pescare... Să văd și eu cum este lupta asta în veselie...
- Ca să fiu vesel, îmi trebuie, măi drace, un piculeț de vin. Apoi să vezi tu pozne ce știu eu să le fac...
- Uite colo e butea, pune numai gura la vrană și bea, băiete, cât îți place...
- Se duce flăcăiașul nostru, desface iute vrana; dar vinul cum să curgă? Vinul era ca piatra.
- Păi bine, Dolojmane, așa ne fuse vorba? strigă la drac pescarul. Umbli cu păcăleala de la început?
- Cum, măi?... răcnește dracul. De care păcăleală vorbești?
- Vinul este de piatră în bute. Ia intră tu înăuntru, Dolojmane, și fă-l să curgă... Pe urmă să vezi pozna ce am să-ți fac...
- Ei, hai să văd și asta, se învoiește Dolojman. Să văd și eu ce pozna te tot lauzi că vei face.
- Și nu știu cum se subțiază dracul, intră pe vrană în bute și strigă:
- Pune gura la vrană, pescarule, vinul pornește să curgă...
- Pescarul însă astupă în grabă vrana și închide în bute pe Dolojman.
- Ce fad, măi? strigă dracul din bute. De ce astupi, măi, vrana?
- Iacă, făcui o pozna... Aia făgăduită... Nu ți-am spus că sunt vesel? și râde în hohote pescarul, și iar râde: Hai, drace, râzi și tu cu mine!...
- Se zbate dracul înăuntru și se izbește cu capul de bute și urlă, strigă, și se roagă, și poruncește. Încearcă tot ce poate, ca să scape; dar, după atâta vreme ce trecuse, butoiul e ca piatra.
- Ascultă colea, drace, mai zice flăcăiașul după un timp,

dacă vrei să-ți dau drumul din bute, învață-mă cum să desfac din vrajă palatul și oamenii care se află într-însul... Dar nu cumva, fârtate, să îți dea prin gând și să încerci vreo păcăleală cu mine, că vei rămâne aicea de-a pururi...

Iar dracul se smucește, se zbate iară și urlă, strigă, se roagă, ori poruncește. Zadarnice sunt toate astea. Pescarul râde într-una de truda lui neputincioasă și îl batjocorește:

— Spui, măi? Ori pornesc chiar acum cu barca peste mare. Nu am timp de pierdut, să îți aud văicăreala. Și apoi să-ți mai dea drumul, dacă or vrea, pustiile din bute... Ei, iacă plec...

— Stai, măi pescare, și nu pleca, se roagă cu frică încornoratul. Du-te în cămara fetei și vei găsi acolo un copac de mărgean ce are o floare fermecată pe trunchi...

— Și apoi?

— Apoi să iei în mină trunchiul acela. De ai să-l iei în mână, el va începe să cânte... Și cum o suna cântecul, se risipește și vraja cu care am legat palatul și oamenii...

— Și totul prinde viață ca mai înainte?

— Da, da, totul prinde viață... Dar pe urmă îmi dai drumul, pescare?... Nu uita, măi flăcăule, și ține-ți vorba...

Pescarul, cum aude, fuge zorit pe scară, intră în cămara pe care o locuise fata. Acolo e copacul de mărgean al zânelor. Și cum îl ia în mână flăcăul, începe să cânte cu veselie:

*Frunză verde pietroșel.
Pescarule tinere!
Pescarule drăgălaș,
Tare mai ești tu poznaș!*

Cântă copacul însoțit parcă de un zumzet dulce de țimbale, de n-ai și alăută... Și, cum începe el de cântă, prinde viață și întreg palatul.

Caliope se scoală de pe treptele pe care zăcuse, regele bagă paloșul în teacă. Și toți curtenii se întreabă unde este dracul, pe care socoteau că îl văzuseră numai cu câteva clipite mai înainte.

În cuhnii, bucătarii încep să frigă mai departe peștii și

păsările, alții să mestece în oale; iar robii aduc bucatele la masă.

Caii încep îndată prin grajduri să necheze, și oile să pască, iar găzele, și păsările, și peștișorii, să zboare și să înoate.

Ba încă, să vă mai spun una, învie și toți aceia care căzuseră jucând cu fata și se adună lângă rege, nedumeriți de cele ce se întâmplă. Când toți aceștia încă se întrebau ce este, intră în sala tronului pescarul cu copăcelul de mărgean în mână.

Și el le deslușește glumeț pe dată taina și pătărania cu dracul.

Pornesc după aceea împreună cu toții să vadă pe Dolojman – cum îi stă prins în bute.

— Pescare, măi pescare, ține-ți vorba, răcnește tare Dolojman, zbatându-se și încercând să scape din colț în colț, ca șoricelul într-o cursă.

— Îmi ții cuvântul, cum nu, măi Dolojmane, îi răspunde pescarul. Ți-am spus doar că sunt tare vesel. Și am să-ți mai fac acum o pozna după făgăduială... Să râdă și oamenii de tine, că tu ai râs destul de alții...

Și dă, după aceea, butea de-a rostogolul până în mare. Și când o dă, mai strigă încă după dracul:

— Ia zi-i, măi Dolojmane, e bună oare pozna ce ți-am făcut sau ba?... Nu râde, măi, lumea de tine?... Am câștigat întrecerea?

Și cade butea în valuri; bol-bol-bodoc, până ce ajunge în străfundurile cele negre.

Pornesc acum să râdă și regele, și toți curtenii, râde frumoasa Caliope, ba râd și robii, și slujitorii, că au scăpat de Dolojman. Se bucură că au să aibă un stăpân tânăr.

Și acel stăpân este pescar, și un om vesel cum nu e altul, și multe or să se schimbe în palat...

Pentru că fata, Caliope, privind neîncetat în vremea asta pe flăcăiașul care îi scăpase viața, cum este lesne de înțeleș, l-a îndrăgit – precum și dânsul o îndrăgise, și chiar o sărutase pe buze, atunci când ea era încă de piatră.

A fost după aceea o nuntă mare, dragii mei, și cu o veselie nesfârșită. Scăpaseră doar dintr-un asemenea necaz și îl

zvârliseră pe Dolojman în fundul mării.

Și apoi cum să nu fie veselie, când cel dintâi, mirele, este vesel, și cântă, joacă, și dorește ca toți aceia ce locuiesc cetatea să uite orice amărăciune?

Iar copăcelul zânelor cânta și el cu glasuri line și cu un sunet de țimbale, de n-ai și alăute, de îi venea oricui să joace după viersul lui.

*Frunză verde pietroșel,
Pescarule tinere!,
Pescarule drăgălaș,
Tare mai ești tu poznaș!...*

Au petrecut și au nuntit, acolo, în veselie, până s-au săturat. Și au rămas să viețuiască frumoasa Caliope și cu pescarul cel vesel împreună, veseli și fericiți.

A trecut timp de atunci... Cât? Nu mai știe nimeni. S-au dus din viață toți aceia care au trăit poate aceste întâmplări.

Cetatea a pierit și ea, dusă de vânturile multe care au bătut și nu mai e pe țărmuri la Agigea; dar uite, în seara asta fermecată, când iarba și copacii par albaștri, iar luna iese albă, învăluită într-o horbotă străvezie, îmi pare că zăresc pe mare o barcă. În ea se află, în dulce legănare, fata de rege și pescarul cel vesel.

Sunt ei? Nu... Este numai amintirea. Și o poveste de odinioară...

Câinele mării

Duceți-vă odată cu barca pe Dunăre, în luna mai. Și o să aflați în cale niște locuri, cum nu pot fi nici în poveste. Pe malurile fluviului se leagănă pădurile de sălcii. Stârcii bălani și roșii, lopătarii și lebedele ninse plutesc și țipă pe deasupra voastră, asemeni unor duhuri rătăcite. Iar soarele, a!... soarele se frânge întâi în apă și luminează apa ciudat, de jos în sus, ca într-o minune vie...

Totul e vis și cântec...

Și de plutești cu barca puțin mai sus, simți că te învăluie și o mireasmă îmbătătoare. Cobori din barcă și pornești agale pe țărmul înverzit. Și în cale îți apare o pădure de tei.

Dacă a venit cumva și seara, și luna a ieșit pe cer palidă și verzuie, mireasma este și mai tare. Este amețitoare ca o licoare făcută parcă anume să te îmbete.

Pădurea este deasă; copacii au o coajă argintie, așa cum nu mai este nicio pădure de tei din lumea toată. Și de privești mai bine copacii aceștia, sub cernerea luminii, îți vor părea niște coloane ce sprijină un templu.

În el se aud glasuri: privighetorile ce cântă de cum se lasă seara...

Bătrânii spun că ar fi fost aici odată într-adevăr un templu. Era templul de argint al lunii. În el slujeau numai fecioare, curate cum e apa ce curge și astăzi prin pârâul din mijlocul pădurii...

Dar tot pe vremurile acelea, precum se povestește, mai viețuia pe mare și un pirat, ce se numea Sanai.

Ehei, cumplit balaur era piratul acesta, Sanai. Nu era ca un om; ci ca o fiară... Avea și o față cruntă, tăcută, întunecată. Un ochi îi era lipsă, pierdut pe vremuri într-o bătălie. La brâu purta o spadă, care era mereu udă de sânge. De aceea i se zicea de către oamenii de prin cetăți și sate, precum îi era felul și purtarea: Sanai, câinele mării...

Avea Sanai zece corăbii pe mare, toate cu pânze negre. Iar pe corăbii avea oameni tot crunți și fără milă, care îl urmau

oriunde.

Și nu fusese vreo cetate pe tot hotarul mării, să nu o fi trecut prin foc și sabie pirații; nici nu erau corăbii pe tot cuprinsul apei, să treacă neprădate, nescufundate în adânc.

Când bubuia furtuna sălbatic în larguri și pe coaste, atunci porneau tâlharii la pradă. Cutreierau pe mare, pe apele învolburate, cu pânzele lor negre.

Și urcați pe catarge, în vuietul cel tare al furtunii, cercetând toată zarea, cântau:

*În depărtare s-a ivit o pradă,
Parcă-i o albă porumbiță rătăcită
Și tu ești șoimul care o pândește.
Prinde-o și vâă-i în piept gheara,
Să-i curgă sângele ei cald și roșu,
Să i-l sorbi tu cu însetare.*

Furtuna gemea. Furtuna urla. Pirații cântau aspru, zburând neconținut deasupra valurilor ca niște corbi negri de pradă!...

De nu găseau în ceasurile acelea pe mare corăbii, pe care să le prade și oameni să îi ucidă, se năpusteau cu furie asupra orașelor. Luau ce găseau: aur, argint, podoabe și veșminte. Luau vinuri și bucate... Și luau mai ales fete. Pe cele mai frumoase fete le luau cu dâșii pe punțile corăbiilor pentru Sanai. După aceea puneau foc orașului din toate cele patru colțuri și iar porneau.

Pe fete le duceau într-o peșteră adâncă, pe care o aveau pirații pe unul dintre țărmurile mării. O peșteră păzită de niște stânci, ce se băteau într-una cap în cap, de nu putea să treacă nimeni printre ele afară de Sanai.

Se auzise că piratul Sanai vruse să se însoare odată cu o frumoasă fată de împărat; dar ea îi izgonise cu silă. Și îl izgonise nu numai pentru că era urât piratul la față: negru și chior; ci și pentru cruzimea lui fără de pereche.

De atunci Sanai jurase, pe viața sa, că nu o să mai pețască nicio fată; în schimb o să le fure pe cele mai frumoase... Și după ce acestea or să-l desfete în danțuri și cântări, și cum i-o fi lui voia, trei zile și trei nopți, le va zvârli

în mare.

Astfel se hotărâse neînduratul Sanai să se răzbune pe toată spița femeiască, pentru rușinea pe care o îndurase.

Și mai întâi răpise chiar pe copila împărătească, care îl alungase. Plânseseră cu jale părinții ei și rudele, supușii, toți. După trei zile însă, trupul ei fără viață fusese adus de valuri pe coasta nisipoasă, de unde o și răpise piratul.

Apoi de atunci înainte se învățase Sanai mereu mai fără milă. Fura fecioare după fecioare, din sate și orașe, și din cetățile de frunte. Nu se uita tiranul nici dacă sunt copile de crai, sau numai de pescari. Lui îi era tot una.

Și toate aveau o soartă...

Ei, merg și fapte dintr-acestea până la un capăt. Și apoi se iau și oamenii de gânduri. Ce este de făcut?

Se duc atâtea fete!...

Și se ridică flăcăii gata să înfrunte pe Sanai. Se urcă în corăbii cu arme, și pornesc dârji la luptă. Dar toți, câți au pornit în zilele acelea, au fost răpuși. Pentru că aveau pirații anume meșteșug de luptă, cum nu mai avea nimeni.

Îi ajuta, precum se spune, și dracul, Dolojman, pe care îl găsisse piratul într-o bute și îi dăduse drumul. Și de aceea dracul făgăduise lui Sanai să îl ajute în tot ce o săvârși. Deci când era o luptă cu oamenii, dracul făcea pe loc o vrajă și cei veniți să înfrunte pe Sanai se pomeneau că stau cu toate corăbiile înțepenite. Degeaba sufla vântul și umfla pânzele corăbiilor. Ele stăteau în valuri nemișcate ca niște stânci.

Sanai se repezea atuncea cu toate cele zece corăbii ale sale, care pluteau în voie, și își lovea dușmanul neputincios cu sânge și cu moarte.

Așa piereau flăcăii care încercaseră să lupte cu Sanai...

Prăpădul era mare. Cum să nu fie astfel – când însuși dracul, care fusese azvârlit cu hulă de către oameni în mare, jurase răzbunare?...

Pentru că Dolojman, precum desigur ați înțeles, era acela care prindea corăbiile în brațe la semnul lui Sanai și le ținea pe loc, să le lovească pirații și apoi să le scufunde.

Și s-au pornit după aceea și alți flăcăi. Erau poate flăcăii cei din urmă care mai viețuiau pe coaste... Ei socotiseră să intre

în peșteră și să se lupte acolo cu pirații.

Dar stâncile, care stăteau de strajă la gura peșterii, și se băteau într-una cap în cap, aveau și ele o vrajă. Cum ajungeau corăbii străine în fața lor, se preschimbau în ființe, niște uriași de piatră. Și fiecare uriaș avea câte opt brațe. Ei înșfăcau corăbiile încărcate cu arme și cu oameni, le sfărâmau în brațele de piatră și le aruncau în apă zdrobite în fărâmițe.

Ce este de făcut? Astfel se întreba oricine în fața unei asemenea urgii.

Jalea era atâta de adâncă prin sate și cetăți, cum nu se pomenise decât în vremea lui Tautis, balaurul cel verde.

— Să se adune moșnegii, rosteau și mic și mare, și să se sfătuiască. Poate or să afle ei ce mai e de făcut!...

Și se adună la sfat bătrânii din tot cuprinsul mării: se așază barbă lângă barbă și tănuiesc așa în șoaptă vreme îndelungată.

Trimit apoi răvașe, prin olăcari, la regii de prin orașe și cetăți, și hotărăsc:

— Nu poate fi altă scăpare, decât aceea de a fi strânse toate copilele frumoase și duse în graba cea mai mare la adăpost în templul cel vestit al lunii, care se află lângă un țărm al Dunării.

Și după hotărârea bătrânilor, au și plecat pe drumuri, spre Dunăre, toate copilele: unele în carete bogate, împodobite cu aur; altele mai voinice au pornit de-a călare pe cai sau măgăruși; și unele, cele de tot sărmene, pe jos, călcând pământul cu piciorușele lor goale.

Au mers să se ascundă în templul lunii.

Tocmai la vremea asta Sanai neîmblânzitul plutea pe mare. Dornic de desfătare se îndrepta cu toate corăbiile spre țărmul unde își avea culcușul.

— Mai iute!... poruncise Sanai piraților. Întindeți pânzele bine... Lăsați să sufle vântul cum trebuie în pânze. Corăbiile să treacă peste aria mării, cum zboară cormoranul când vine primăvara! Mai iute, tot mai iute, pirați!...

Și ascultând fără cârtire porunca aceluia ce îi cârmuia, pirații întindeau pânzele aproape să se rupă.

— Mai iute, și mai iute!... răcnea din nou Sanai.

Și iacătă, în față li se ivește țărnuțul înalt și plin de stânci; și fiecare stâncă se aseamănă cu un uriaș, care are opt brațe. Și toți uriașii aceștia se luptă între dâșii.

Sanai ridică însă pumnul și strigă către uriași doar un cuvânt: «Opriți!»...

Uriașii îi cunosc bine glasul piratului.

Pietrele ascultă și sar în lături. Ba încă îl ajută pe Sanai și pe pirații lui să urce către peșteră, întinzând brațele de sprijin. Întind chiar și o punte bătută din aramă și le deschid poarta din piatră de safir.

Pirații aruncă mai întâi prada în peștera deschisă. Robii ce se găsesc acolo, la poruncă, le aduc bucate; alții le toarnă vin.

Fetele roabe încep să cânte din flaute și țimbale.

Sanai înalță cupa și strigă spre pirați:

— E timpul desfătărilor; după atâta sânge și luptă, să bem acum! Dar cum apropie piratul cupa din piatră de porfiră de buze, țâșnește din vin ca o zvârlugă dracul. Întâi mic mititel, apoi deodată mare, bate din copite pe masă, printre blide și cupe.

— Așa?... îi țipă dracul lui Sanai. Tu stai și bei aici în liniște, nebune! Te odihnești... și fetele din sate și cetăți sunt duse toate în templul lunii, să stea sub ocrotire...

— Ce spui?... urlă piratul și sare cu mânie în picioare. De care templu este vorba?

— De care?... Nici nu știi?... De n-aș fi eu, sărmane Sanai, nu pricep ce te-ai face, cum ai lupta cu aceia care te urăsc și cum i-ai birui!

Și Dolojman îi povestește despre templul ce este ridicat în cinstea lunii. Aici slujește o mână de fecioare, frumoase, ce poartă văluri albe - care sunt preotese.

Iar când apare luna fetele acestea încep slujba: unele sună în harfe cântece de iubire, altele pornesc danțul.

— Este un vis și o desfătare, cum nu se poate crede, țipă mai tare dracul către Sanai. Templul îl ocrotește cu puterea ei însăși marea lună. Și acum sunt duse să stea sub ocrotirea lunii toate copilele frumoase și gingașe ce locuiau pe malurile

mării. Și tu ce faci?... Tu bei și te răsfeți...

— Atunci, cu atât mai bine, bate Sanai cu pumnul în masă. Dacă sunt strânse acolo copilele, toate or să pice odată în mâna mea... Toate, în aceeași noapte, vor fi aduse aicea în peșteră, să-mi fie mie roabe! Să bem dar, Dolojmane... Fii fără grijă, Sanai știe ce face. Să bem pentru izbândă!...

Apoi, precum se povestește, au sărit în corăbii Sanai și hoarda lui.

Dracul ședea la cârmă.

Sanai se cățăraseră pe catargul cel mai înalt.

Și astfel, plutind cu râvnă, întâi cu pânzele întinse, apoi bățând din vâsle, au trecut toată marea de-a curmeziș. Și au început să urce pe fluviu, până la locul unde este și acum drumul ce duce spre pădure. Aici, urcând pe coasta prioroasă, au năvălit cu zgomot mare spre templu.

În cale a bătut dracul cu copita într-un tufiș de bozie scortoasă. Și în locul tufișului s-a ivit o cireadă de bivoli. Și s-au urcat pirați călări pe bivoli, pornind mai cu iuțeală către templu.

Dar tot la vremea aceea veneau încet din munte, mânând din urmă o turmă de mioare, doi ciobănei. Unul se chema Meidu, celălalt Niculiță. Tocmai treceau pe lângă templu, doinind cu fluierașele ia gură, și își privegheau în tihnă oițele.

Se minunau de templu:

— Mândru mai e, măi frate, templul acesta, zise Meidu.

— Și precum am aflat, a adăugat și Niculiță, aci au fost aduse copilele, să fie adăpostite. Sărmane de ele!... Tare mai sunt îngrozite!...

Vorbind așa, flăcăii zăresc venind din către Dunăre, în goana cea mai mare, pe Dolojman și pe pirați.

— Alei, alei, măi frățioare, grăiește Meidu, asta nu e vreo treabă bună ce se vede... Țștia, ori mi se pare, vin după fetele din templu.

— Ia să sărim, fârtate, în ajutorul copilelor, zise și Niculiță. Pune mâna pe bătă.

Și zicând vorba asta, fără să țină seamă că nu sunt decât doi voinici și în fața lor e dracul, cu o ceată întunecată de pirați, prind amândoi bătele în mâini și sar, în apărare, la cele

două porți pe care le avea templul, una în asfințit, alta în soare-răsare.

— Dați-vă la o parte, scrâșnește în dinți Sanai către ciobanii ce se așezaseră de strajă la porți.

— Ba, dă-te tu, hapsâne, și fugi de aici! răspunde Niculiță, fără frică, privind în ochi piratul.

— Doar de îți dă mâna, fiară, lup blestemat, ne vei putea goni! adaugă Meidu, cu bâta ridicată, gata să dea.

— Ia să mi-i faceți fărâme pe ciobănașii ăștia obraznici, le poruncește Sanai pirăților, făcând de ură și turbare spume la gură.

Și hoarda mohorâtă, cu paloșele late atârinate la brâuri, se împarte iute în două. O parte se repede spre Meidu, alta spre Niculiță.

Numai că tot atuncea, din slavă, sfântul soare văzuse și el ce se întâmplă jos, pe pământ, în fața templului.

Avea, este adevărat, o supărare măritul soare pe lună. El o îndrăgise de multă vreme; dar ea fugea de dânsul, nu vrea de loc să îl întâlnească, și nici măcar să îl vadă, decât din depărtare. De ce? Nu știe nimeni, dar asta-i altă vorbă... Poate și altă poveste...

Acum însă zărește soarele lângă templu, pe cei doi ciobănei cu turma de mioare. Și amândoi sărind cu bâtele să înfrunte o hoardă de fiare sângeroase, călăuzite chiar de dracul.

În templu, pe o terasă de piatră argintie, cu palmele împreunate pentru rugă, plâng albele fecioare preotese. Și în jurul lor sunt fetele din tot ținutul mării, strânse una în alta, știind ce le așteaptă: întâi rușinea, apoi moartea. Sărmanele copile înfricoșate, cu trupurile tremurânde de groază, ar vrea să se cufunde în țărână și să dispară.

Și soarele le vede acestea într-o clipă. Își smulge atuncea două raze din cunună și le aruncă în vale către ciobani.

Meidu și Niculiță nu știu ce se întâmplă; dar văd că în loc de bâte au dintr-odată două sulite bune, cu vârfurile arzătoare.

— Păi așa, da, fârtate, rostește Niculiță cu veselie.

— Să te tot lupți, băiete, nu cu un drac, ci și cu o sută, zice

la rândul lui și Meidu. Cu o mie de pirați, de e nevoie...

Și începe o luptă cruntă, cu sete, cu mânie nespusă.

— Dați năvală pe dânșii, răcnește neînduratul Sanai. Și tu, măi Dolojmane, ce stai cu gura știrbă, holbată, și privești pe ciobănei aștia ce ni se împotrivesc? Dă colea o mână de ajutor, să îi învingem iute.

Dar care cum încearcă să se apropie de ciobănei simte că îl frige o împunsătură dintr-o parte și sare ars în lături. Dracul chiar, când pornește să se avânte la luptă, se vede prins în țeapă, ca un miel în frigare și azvârlit într-o băltoacă pe malul Dunării.

— Măi, ce să fie asta? răgește împielițatul din baltă. Ce arme au? De unde? Și nu pricepe rostul prin care au izbutit feciorii să dobândească asemenea unelte tăioase și înfocate.

Iar lupta se urmează; sporește ca viforul; în timp ce înăuntru, în templu, spaima e tot și tot mai mare.

Și astfel trece ziua, încet, încet; și odată cu ea se risipește și căldura; razele soarelui își pierd puterea.

— Sulița asta și-a pierdut focul pe care îl avea, strigă voinicul Meidu către Niculiță, simțind că mâna îi slăbește.

— Da, da, se aude și glasul lui Niculiță; dar tot nu te lăsa, mai luptă, frate!... Acuși, acuși, o să răsară luna și ea are o vrajă de ocrotește templul.

— Eu am să lupt, răspunde Meidu, până am să-mi dau suflarea, nu ai tu nicio teamă...

— Și eu la fel... Nici tu să nu ai grijă, fârtate...

Și iarăși se aruncă spre cei doi ciobănei ceata înverșunată de fiare. Deodată însă dracul – ce-i dă prin gând? – se face o muscă și sare pe grumazul lui Meidu. Aci se face un vultur. Prinde capul lui Meidu în gheare și îl orbește dându-i cu ciocul drept în ochi.

Paloșele piraților lovesc acum pe Meidu și îl sfârtecă în bucăți.

Pe urmă se face dracul din vultur un lup mare. Prinde trupul flăcăului ucis în colți, și i-l tot duce spre răsărit, târându-l prin țărână, până într-un loc anume; aicea latră tare și se ivește o groapă. Aruncă în groapă trupul; latră iar și se astupă gropnița cu țărână.

Se întoarce după aceea ca un trăsnet spre Niculiță. Se face un țânțar. Îi sare pe grumaz flăcăului. Din țânțar se preschimbă dracul în șoim de munte. La fel îi scoate ochii cu ciocul lui Niculiță. Paloșele piraților îl taie în bucățele. După aceea ia dracul o înfățișare ca de vulpe. Duce trupul băiatului răpus târâș, departe, către asfințit, chiar lângă malul Dunării și îl aruncă într-o groapă.

— Așa!... Acuma înainte... rostește spurcăciunea de drac. Am biruit. Poftim, Sanai, la pradă!... Alege-ți dintre fete, pe acelea care îți plac... Și ia-le roabe...

— Întâi pe preotese le vreau, rânjește crud Sanai. Și mai doresc toată avuția ce se găsește în templu...

Pirații intră în templu. Unii sar pe terasa unde se află îngenuncheate fecioarele preotese, rugându-se umilite, cântând ușor din harfe, din flaute și lăute; și plângând...

— Doamnă!... se roagă ele. Stăpâna noastră, lună, privește către templul în care se coboară acuma pângărirea... Iar albele veșminte ni-s rupte de pirații lui Sanai și întinate...

— Mai bine moartea, lună! strigă cu groază și celelalte fete care sunt strânse aicea din tot ținutul mării.

Sanai apucă de cosițe și trage afară pe preotese, suindu-le pe bivoli.

Pirații leagă în ștreanguri bine pe celelalte fete, și râd, țiță și scuipă fără milă pe florile curate din templul blând al lunii.

— Doamnă, regina nopții, vină, vină, degrabă, nu ne lăsa în ghearele piraților, imploră cu durere fecioarele. Rușinea ne doboară; e mai grea decât moartea... Bună regină a nopții, nu ne lăsa...

Și în această vreme, cerul se înfiorează de o lumină tainică, albăstrie. Luna apare în văzduh tristă, cernită parcă de un vâl vânăt de ceață.

— Mai iute, grăbiți-vă, le strigă dracul piraților. Iată că iese luna pe cer. Hai să fugim... Ne amenință primejdii.

Încalecă pe un bivol Dolojman și o ia în galop, la goană, cu gând să își scape viața.

— Noi tot mai vrem să stăm, urlă pirații, aci e desfătare. Fetele sunt frumoase... Noi tot vrem să mai stăm!...

— Doamnă, prefă-ne în păsări, să le scăpăm din gheare!

jelesc acele fete ce erau preotese. Doamnă, schimbă-ne în trunchiuri de tei fără simțire, plâng celelalte fete, să scăpăm de rușinea robiei.

— Fie pe voia voastră! răsună un glas, cu limpezime de strună de lăută, din slava străvezie a nopții. Și le scăpați din gheare...

Și... Ce uimire mare!... Copilele acelea care fuseseră aduse în templu la adăpost s-au prefăcut deodată în trunchiuri de tei cu coajă argintie, cu flori înrourate, galbene - ca de ceară. S-au făcut o pădure de tei înmiresmată, cum nu mai este niciuna, de ai căuta oriunde, pe tot acest tărâm.

Și apoi dalba lună a mai urmat:

— Voi care mi-ați fost mie în templu preotese, vă preschimbați în păsări, cu glasuri cântătoare, cu suflete duioase... Și veți cânta astfel în veacuri iubirea ce v-a lipsit în viață!...

Și au luat chip de păsări acele preotese: privighetori cu glasuri dezmiardate, cântând pierdute în fiecare noapte dragostea arzătoare, farmecul dulce al lunii.

— Iar voi, care ați săvârșit atâtea rele în templul meu, a rostit cu mânie regina spre pirații ce încercau de astă dată să fugă încălecând pe bivoli, voi care ați pătruns între copilele nevinovate, cu moarte și rușine, vă veți preface în niște gângănii urâcioase, coropișniți; iar tu, Sanai, piratul care ai îngrozit o lume întreagă, ai să te faci un pește urât de toți pescarii...

Și cum a grăit luna cuvintele acestea s-a coborât un trăsnet peste pământ. Sanai s-a prefăcut într-un pește lacom și rău, într-un rechin.

Rechinel a sărit în Dunăre, de acolo a fugit în mare. A început să umble după corăbii, să sfâșie și să ucidă pe celelalte viețuitoare ale apei. Nu are nicio milă, cum nu avea nici piratul.

Nu este ființă, e un blestem, pentru peștii ceilalți, rechinel, în valurile marii.

Pescarii îi zic, așa cum îl numeau odată și pe Sanai: «câinele mării».

Pirații lui Sanai de asemeni s-au subțiat după blestemul

lunii. S-au făcut coropișniți, gânganii pe care le omoară pescarii cu silă.

Dracul căuta acum să scape, să fugă, să se ascundă. În apă îl vedea luna. Și a început să sape cu ghearele în nisipuri. Dar luna, urmărindu-l, a azvârlit asupra lui o bardă de argint. I-a tăiat ghearele cu care săpa. Și ghearele tăiate au luat înfățișare de scoici, ce se cunosc și astăzi sub numele de «unghii de drac».

Pe urmă, încornoratul a luat-o la goană către lacul Razelm. Aici l-a ajuns luna de pe urmă. Și cu puterea ei l-a prefăcut în piatra Dolojmanul, ce iese mult din apă în lacul Razelm și încearcă să izbească în bărcile pescarilor cu colții ascuțiți.

În locurile unde au pierit ciobanii cei viteji, oamenii au făcut două sate. Și între amândouă se întinde pădurea cu tei de argint, plină de păsărele.

Când trec pe Dunăre corăbiile către mare și când ajung la țărmul de unde se simte mireasma teilor, începe să povestească pe punte câte un marinar cum s-au schimbat în trunchiuri și în privighetori niște sărmene fete...

Ceilalți, stând răzimați de balustrada tremurătoare a punții, pornesc atunci să cânte un cântec de demult...

Iar luna, visătoare, învăluie pădurea ce se zărește în depărtare, ca într-un văl subțire și vioriu de vrajă...

Viteazul Dapix și fiica lui, Gebila

De treci și astăzi prin câmpia dobrogeană, nu prea departe între Dunăre și mare, vei întâlni un sat: Gura Dobrogei.

Și aici, pe lângă sat, este un deal. Sub el, se spune că este o peșteră adâncă, plină de oseminte.

În fața peșterii se află o piatră. Pe ea a stat odată Gebeides și a cântat cântecul său pentru viteazul Dapix și fiica lui, Gebila.

Povestea noastră se începe demult, demult, pe vremea când băteau pământul acesta niște ostași dintr-o cetate, din asfințit, numită Roma, care râvnea să stăpânească întreaga lume.

Se povestește astfel, că în zilele acelea, după o iarnă grea și îndelungată, pământul începuse ușor să se zbicească și dealurile blânde ale Dobrogei să se înveșmânte cu verdeață. Prin sălcii împodobite cu mâțișori bălani sufla tot mai alene vântul. Pe apa largă a Dunării, desprinsă de zalele de gheață, treceau mereu corăbii către mare. Păstorii, cei mai mulți, ieșiseră cu turmele pe câmpuri. Se auzeau de pretutindeni glasuri de oameni, țipete de copii și nechezat de cai.

Flăcăii, doar în cămăși, cu capetele goale, călări pe armăsari mărunți, dar iuți ca focul, goneau de-a lungul și de-a latul țării, să își dezmoștească trupurile mlădioase după frigul iernii, sau se luptau în trântă dreaptă.

Unii își încercau puterea spărgând cu buzdugane ghintuite bulgări mari de piatră. Alții trăgeau cu arcul în ținte așezate pe câmp.

Iar fetele urcate pe ziduri priveau la ei, râdeau, băteau din palme și făceau zgomot ca un cârd de vrăbii.

— Tu ești mai tare, Gebeides!...

— Ba tu, Ordexis!...

Și chiotele se pierdeau până departe în zarea verde aurie a dimineții; le auzea și regele în cetatea lui de piatră.

De nu s-ar fi găsit tocmai în ziua aceea în cetate niște soli, care veniseră din partea oștirilor din soare-apune și a

căpeteniei lor, preavestitul Crassus, regele Dapix s-ar fi grăbit de bună seamă și el în mijlocul flăcăilor, cu toate că pe umeri, de sub cușmă, părul său îi curgea în șuvițe argintii, și-ar fi încercat și el destoinicia la rând cu cei mai tineri.

Pe ziduri însă, alături de celelalte fete de tarabostes, de căpetenii, din cetate, era și fiica regelui, Gebila. Cu părul lunecând pe tâmpile în văluri negre, lucitoare, cu ochii verzi, scânteietori ca apa mării în revărsarea soarelui din zori, cu obraji rumeni, înveșmântată într-o rochie lungă de lână albă, prinsă la gât și pe mijloc cu niște agrafe – peștișori din argint, Gebila părea ea însăși o floare, ce răsărise dintr-o dată pe zidurile sure ale cetății. Și ea striga mai tare decât toate:

— Vedeți voi, fetelor, cum vâjâie săgeata lui Gebeides?... Zboară ca rândunica de ușoară!...

Flăcăul, al cărui nume îl pomenise, făcea un semn cu mâna Gebilei; înălța apoi arcul. Din nou trăgea. Săgeata zbârnâia și se înfîșea în țintă.

— Așa, Gebeides!... Așa!... striga Gebila, bătând tare din palme și tropăind iute pe ziduri de bucurie.

Atât se veselea Gebila de iscuțimea flăcăului arcaș și astfel o privea Gebeides pe fata regelui, că și un străin de loc ar fi înțeles că acei doi tineri se îndrăgesc, că sunt legați unul de celălalt cu simțiri trainice și de credință, că nu va trece mult și vor fi soți.

Într-adevăr, Gebeides trebuia să facă nunta cu fata în noaptea cea dintâi cu lună plină de la începutul verii.

Îl alesese Gebila pe Gebeides să-i fie mire nu numai pentru că era fecior de tarabostes, ci pentru că era el însuși un viteaz și un războinic neînfricat, care înfruntase de multe ori cu îndrăzneală pe dușman și îl zvârlise în valurile mării.

Și mai avea flăcăul încă un dar. Știa să cânte. La ospețe cânta alături de Gebila. Atunci inima regelui se încălzea. Se uita la copila lui curată, care îi era mai dragă decât orice, se uita la flăcăul ce trebuia să îi fie soț. Se înveselea și porunca să curgă vinul mai cu spume în cupele înalte de lut.

Și începea să cânte și ei un cântec pe care îl știa din vremea când era copil:

*Vântul suflă liber peste câmpuri.
Marea se zbate după voie în prăpăstiile ei.
Noi, geții, suntem liberi ca marea și ca
vântul,
Noi nu ne temem de primejdii, nici de
moarte.
Poftească dar dușmanul dacă poate;
Îl vom cinsti cum se cuvine, cu paloșe și cu
săgeți!...*

Așa cânta regele Dapix și toți curtenii băteau atuncea cu putere piciorul stâng de lespezi, smulgeau cu dreapta paloșele de la șolduri și după datina străbună strigau toți într-un glas:

— Ca vântul și ca marea suntem liberi și-așa vrem să trăim pe veci!...

Bătrânii sfetnici își simțeau sângele fierbând la astfel de cuvinte. Cei trei înălțau capetele cât mai sus. Femeile puneau maramele la gură și suspinau:

— Zalmoxis ne va ajuta să fim întotdeauna liberi!...

Acum venise însă, precum spuneam, solia aceea din soare-apune.

În sala de ospete, ce răsunase altă dată de glasuri și cântece voioase, se adunaseră la sfat marele preot, căpeteniile de oaste și Dapix.

Dapix, ce era rege în vremea aceea peste geți, era un om nu prea înalt de stat, însă voinic peste măsură. Avea, ce este drept, barba încărunțită; dar nu erau flăcăii mai sprinteni decât el. Nu putea nimeni să îl întreacă la călărie din toată țara. Doar Gebeides, uneori, dar greu de tot, abia, abia de îl ajungea.

Cu buzduganul putea să spargă o stâncă oricât de mare ar fi fost. Și cu săgeata, când trăgea în duhurile cele rele, ajungea până în cer.

De data asta Dapix era în fața celor doi soli.

Sta așezat pe un tron de piatră cenușie, cu mâna sprijinită de paloșul lui lat, privind cu luare-aminte pe cei veniți.

Unul dintre aceștia, un bărbat spătos, cu chivără bogată de

oțel și cu o urmă de rană, nu încă de ajuns de bine vindecată, luă cel dintâi cuvântul și rosti gros:

— Tu, Dapix, rege barbar de lângă mare, primești astăzi poruncă de la slăvitul Crassus, să părăsești cetatea aceasta nevrednică de piatră și să te tragi spre munte, pe unde ți-o fi voia, lăsând însă aici averea, tot poporul, curtenii și pe copila ta chezașe... Pe Gebila, de altminteri, adăugi solul cu vorbă apăsată, cătând în jur să vadă cum se întipărește spaima pe chipurile geților de față, vrea Crassus să ți-o căsătorească cu vreunul din ostașii săi, ca încuscrindu-te cu noi, să nu te mai răscoli la luptă împotriva noastră niciodată!

Zadarnic căta însă solul în preajmă, rostindu-și cuvântarea, pe fețele bărboase ale geților nu se clintea o cută și nu se auzea niciun murmur din piepturile lor.

— Oștirile lui Crassus sunt dincolo de Dunăre, pe țărm, așteaptă doar un semn, rosti celălalt sol, un om mai mărunțel, cu ochii vii și nasul ascuțit. De nu te vei supune de bunăvoie, noi tot o să te biruim, și atunci te vom închide într-o cușcă de fier. Te vom lega cu barba de zăbrele și târât de catări te vom purta pe ulițe, în vreme ce mulțimea o să te bată cu pietre. Supune-te, deci, Dapix!...

Tăcuseră și solii, tăceau și căpeteniile oștii, tăcea marele preot, tăcea și regele... Se auzea numai larma veselă a flăcăilor ce își încercau puterea și istețimea afară pe câmpie, și glasul limpede al Gebilei, care rostea:

— Cum vâjâie săgeata ta, iubite!... Ca rândunica zboară!...

Și râsete...

Iar colea, în sala întunecoasă de ospete, se mai simțea domoala pâlpare a făcliilor aprinse și respirarea încinsă, șuierătoare a tuturor a care stăteau față și așteptau cuvintele lui Dapix.

Pe urmă Dapix se ridică, întinse mâna stângă către soli și vorba lui sună mai tare decât tunetul izbit din cer de duhuri la mânie:

— Prin voi trimit și eu răspuns lui Crassus al vostru, preaslăvitul, și pentru mine amenințarea lui e ca o bute goală ce se rostogolește pe un deal. E zgomot mult, dar nu se teme nimeni... De vrea pământurile gete, de ne vrea robi, de vrea

cetatea mea săracă de piatră, să vină să le ia. Și acel care vrea soață de la noi, nu pe Gebila i-o voi da, altă mireasă îl va strânge în brațe. Și aceea va fi moartea. Spuneți-i dar aceuia ce v-a trimis la noi, că liberi suntem, și liberi vom trăi, chiar de ar fi Crassus de zece ori mai tare decât este!...

Când regele a rostit acestea toate, a izbucnit deodată un râs năprasnic între geți.

Așa râdeau cu toții că bubuiau pereții sălii de ospete.

Și căpeteniile oștii, arătând cu mâinile spre cei doi soli, ziceau: - Le-a dat cum se cuvine răspuns regele nostru acestor soli obraznici... Parcă ar fi vorbit cu gura noastră Dapix... Ha, ha, ha...

Și multă, multă vreme, când nu se mai vedea nici colbul pe urma cailor mănăți în goană de cei doi soli pe calea întoarsă, năprasna râsului mai clocoti acolo sub zidurile din piatră sură de Dobrogea.

În acest timp, Crassus trecuse și apa Dunării pe plute. Făcuse tabără pe țărm și acolo își întâmpinase solii.

Aflând primirea ce le-o făcuse Dapix, ce nu voia să se supună puterii oștilor străine și nici să dea pe fata sa, Gebila, chezașe, puse să se ridice un altar zeului Marte, al războiului. Și acolo jură el să se răzbune cumplit. Jură că o să lege pe Dapix de un car, și așa o să-l târască prin toată țara. Și pe Gebila o va face sclavă, dăruitoare pentru dânsul la petreceri.

Dapix află de planurile pe care și le făcuse Crassus. Și nu stătu nici el pe gânduri.

Flăcăi călări fură trimiși în cele patru zări, ca să răscoale țara. Și steagul său cu cap de lup și coada ca de șarpe urla în vânt, în tropotul sălbatic al cailor, chema pe geți la bătalie.

Oștenii sorbeau întâi cu toții, după datină, apă din Dunărea cea sfântă; apoi plecau la luptă.

În miazăzi se aprinsese țara. Cerul ardea cu vâlvătaie. Când bătea vântul dintr-acolo, purta cu el cenușă și scrum, purta și vaiere prelungi de jale și zgomote de luptă.

Pe unde trecea Crassus ardea întreg pământul. Sate, păduri și lanuri se mistuiau. Ca să înainteze oștirile dușmane trebuiau parcă să se lupte cu fiecare zid, cu fiecare arbore, cu

fiecare mușuroi. Din dosul lor luptau cu deznădejde femei, copii, bătrâni. Cu sape, cu topoare, înfruntau lănciile dușmane. Apărau fiecare palmă de pământ. Pe aceia care îi puteau prinde dușmanii îi legau robi.

Sărmanii geți porniți spre soare-apune se mai uitau încă odată cu durere la cuibul nimicit, la satele lor prefăcute în cenușă, și își plecau capetele acoperite cu plete lungi, sub lanțurile negre ale robiei.

Marele preot al lui Dapix urcă în vremea asta pe munte și acolo îl rugă fierbinte pe Zalmoxis să ajute pe geți în bătălie. Femeile, copiii și bolnavii, câți mai putuseră scăpa, fură trimiși sub grija fetei regelui într-o peșteră mare.

Iar Dapix cu bărbații porniră să atace oștirile dușmane.

Venise vara. Cerul era însă ziua înnorat și ploi mărunte cădeau întruna. Noaptea nu se zărea în văzduhul tulbure nici luna. După credința lor străveche, geții gândeau că duhurile rele, norii, stau împotriva ca Zalmoxis, cerul senin, să îi ajute în bătălie.

Trăgeau atunci cu arcurile în nori, dar cerul rămânea la fel de negru. Și cu amar în suflet luptătorii plecau din nou la bătălie.

Cu pietre, cu toiege înfruntau geții oștirile dușmane. Loveau întâi pedestrii dintr-o parte ca lupii cei flămânzi o turmă. Se repezea apoi și Dapix, ca vulturul din zbor, cu călăreții, din partea cealaltă. Unde loveau, făceau în dușman părții și parcă secerau oștirile dușmane, trufașe, îmbrăcate în fier.

Luptau neconținut... Dar Crassus poruncise să-i vie oștiri noi.

Și cercul se strângea, se tot strângea...

Luptau pe viață și pe moarte. Numai că zi de zi păreau că sunt mai mulți dușmani. Tot mai puțini rămăneau geții. Mai rămăseseră câțiva războinici. Și aceia se strânseseră să apere cetatea.

Nu mai aveau merinde, nu mai aveau nici arme, nici leacuri pentru cei răniți. Și pe deasupra preotul cel mare, acela care îl chemase pe Zalmoxis în ajutor, căzuse doborât de o săgeată.

— Ce hotărâm să facem? întrebuse Dapix într-o noapte la sfatul celor care mai erau în viață în cetate.

— Ne vom lupta până la moarte! rostiseră cu toții într-un glas. Cetatea n-au s-o poată lua... în peștera unde ne sunt adăpostiți bătrânii și femeile, asemeni nu vor putea ca să pătrundă...

Puțini erau războinicii în cetate; dar nimeni nu se putea urca pe ziduri din afară. Cine încerca, se prăvălea în vale lovit de piatră sau săgeată.

Așa trecu și vara cea fierbinte, veni și toamna, apoi iarna plină de nopți vijelioase.

Din când în când războinicii țâșneau afară din cetate, loveau în tabăra dușmană cu putere și se întorceau degrabă, urcau din nou pe ziduri și le apărau.

Sosise iarăși primăvara. Vântul bătea încetinel prin sălcii. Și iarba înverzise pe coline. Nu mai era însă nici larma cea voioasă, nici glasuri dulci de fete nu se mai auzeau pe ziduri. Aceia care își încercaseră puterea cu ghioaga sau cu arcul, în zilele de odinioară, nu mai erau pe lume. Pe zidurile înnegrite ale cetății nu mai erau acum decât doi luptători. Unul se numea Dapix, celălalt Gebeides; dar nu predau cetatea și încă se luptau.

Ca să nu prindă de veste dușmanul că nu sunt decât doi, făceau într-una larmă în cetate și înșiruiseră pe ziduri niște momâi de paie, având pe ele căciulile celor căzuți. Trăgeau apoi cu arcurile când dintr-o parte, când dintr-alta; să socotească oștenii din tabăra dușmană că zidurile sunt vegheate încă bine.

Numai că iată, într-un amurg, pe o ploaie înțesată cu clăbuci, când până și străjile dușmane erau vârate în corturi, la zidul dinspre miazănoapte al cetății se arată un om cu o pânză albă în vârful unui băț.

Acesta făcea semn că vrea să urce sus.

Dapix lăsă pe ziduri burduful cu o frânghie și îl ridică.

Credea că e vreun sol!

Bărbatul ce venise era un om înalt, spânatic și cu priviri piezișe. Se înfățișă la rege, îi căzu în genunchi și începu să-i spună:

— Stăpâne, eu sunt un mare preot al geților... Mă cheamă Licegeu și am trăit până acum în munte. În vis mi-a apărut într-una din nopțile trecute Zalmoxis, înțeleptul, și m-a învățat să vin la tine și să te ajut!...

— Vorbește, zise Dapix. Ce porunci dă Zalmoxis?

— Zeul te îndeamnă să trimiți la miezul nopții pe oșteanul cel mai vrednic pe care îl ai, ca să răskoale geții din triburile de dincolo de munți, ce nu au aflat încă vestea că tu te lupți... Când va ieși oșteanul pe poartă, au să intre în locul lui duhurile bune. Și tu vei birui pe urmă oastea dușmană pe care o cârmuiește Crassus.

— Să fie oare voia zeului nostru aceasta? mai întrebăse Dapix.

— Răspund cu viața mea, de nu ai să-l înfrângi pe Crassus! grăise Licegeu.

— Atuncea fie, hotărâse Dapix. Să plece Gebeides. Rămân doar eu să apăr cetatea...

— Cum? Numai este nimeni în cetate afară de voi doi? rostise Licegeu, făcând o față lungă. Voi doi vă mai luptați cu oastea lui Crassus? Asta nu este de crezut... Poate mai sunt pe ziduri, la porți, pe undeva, oșteni gata să lupte!

— Doi geți, atâția suntem, răsese bravul Dapix spre Licegeu. Noi singuri alergam pe ziduri de colo până colo... Dar ce mai vorbă lungă, să se deschidă poarta la miezul nopții și Gebeides poate să plece... Să încaleci, Gebeides, pe calul meu cel negru, cel mai sprinten... Adică nu, mai spune-mi înainte, Licegeu, cum te-au lăsat romanii să treci pe ziduri fără de primejdii?...

Lui Licegeu îi luceau ochii vineți:

— Ai văzut bine, o, rege, că am venit pe o ploaie așa de tare, că însăși străjile se ascunseseră în corturi...

— Și totuși, mi se pare cam ciudat, mai spuse regele.

— Nu e de loc ciudat, răspunse preotul, tu știi cât e de mare puterea lui Zalmoxis! El însuși m-a vestit prin vis, să vin la tine pe o ploaie cu spume, când străjile se vor vâri în corturi. Mai mult, el le va lua vederea în timpul cât voi trece. Așa a fost, cum te-ai încredințat tu însuși. Și că nu mint, ți-am spus, și ți-o repet, răspund cu viața mea...

— De e așa, de nu mă înșeli, să se împlinească totuși voia lui Zalmoxis, poate că în ceasul cel din urmă tot ne va ajuta!... spusese la sfârșit viteazul Dapix. Să plece Gebeides!...

S-au strâns în brațe încă o dată, ca pentru o despărțire lungă, cei doi viteji.

— Când te întorci, după ce om birui, grăise încă o dată regele, vei face nunta cu Gebila!... și ne vom veseli... Iar tu vei face un cântec pentru izbânda noastră, Gebeides!

— Îți mulțumesc, mărite! rostise Gebeides.

A încălecat flăcăul pe calul cel negru, cel mai sprinten. Și Licegeu a deschis poarta, care era spre miazăziuă.

Calul a năvălit în întunericul adânc și fără stele. A făcut numai câțiva pași. În calea lui fuseseră înfipite în pământ, cu vârfurile în sus, frânturi de paloșe și capete de lăncii. A căzut calul și Gebeides a simțit cum ștreanguri groase îi împresoară trupul: de mâini și de picioare.

— Trădare! a apucat să strige Gebeides.

Și falsul preot și-a aruncat mantia din spinare; a luat în mâini o lance de la oștenii dușmani ce pătrundeau cu grabă prin porțile deschise, s-a repezit la Dapix.

Dar numai cu o lovitură de paloș Dapix l-a prăvălit cu capul în țărână pe vânzător.

S-a avântat pe prima treaptă a scării înguste, boltite, răsucite, care ducea spre mijlocul cetății, cu paloșul întins către dușmanii ce năvăleau spre el. A început o luptă cum nu se mai văzuse de când e lumea lume, de când pe cer e soare, de când în mări sunt valuri și de când bate vântul prin stepa dobrogeană... Nu! O astfel de luptă nu mai văzuse nici cerul și nici pământul niciodată.

Un om, un get, dar un viteaz, ce lupta pentru țară și pentru libertate, având în mână un paloș, să înfrunte fără teamă o oștire întreagă, cu arme măiestrite, cu generali isteți!...

Legenda povestește că s-au luptat pe treptele acelea de piatră zile și nopți... Nu știe nimeni câte... Dar multe... Multe... Și pentru fiecare treaptă ce o dobândeau năvălitorii, plăteau râuri de sânge. Scara aceea era până sus plină de trupuri de războinici dușmani.

Iar regele, rănit, însângerat, aproape de capătul puterilor, tot mai lupta...

Când a simțit că brațul nu vrea să îl mai slujească, s-a tras luptând în turn. S-a zăvorât acolo. A luat în mână cupa de lut umplută cu otravă, pe care o pregătise încă din timp. Și a sorbit-o toată, cu sete, strigând:

— Nu voi, ci mișelia m-a biruit... Dar Dapix nu trăiește decât liber, nici moartea nu o primește de la voi, ci și-o dă singur...

Cum a căzut pe lespezi, au pătruns și dușmanii în turlă. Și se uitau încă la dânsul cu teamă. Dar brațul acela care înfruntase cu atâta vitejie o oștire, era de astă dată fără vlagă.

În turlă s-a urcat și Crassus, înalt, cu coif de aur, cu chipul de fier rece.

— Acesta este Dapix? a întrebat pe cei din preajmă.

— Acesta!...

— Să fie înfipt în țeapă!... Apoi să mi-o aduceți pe fata lui, Gebila, din peștera unde se află!... Vreau să mi-o fac mireasă... răsese Crassus.

S-a făcut iar solie și a plecat la peștera în care se aflau bătrânii, bolnavii și femeile. Au strigat de afară:

— Slăvitul nostru Crassus o cere de nevastă pe fata regelui. Dacă ne-o dați de bunăvoie, ceilalți puteți fi liberi ca să plecați oriunde, după plac...

— Jurați întâi, venise cu răspunsul din peșteră un bătrân, că vă veți ține cuvântul și nu va fi din nou înșelăciune. Altminteri nu dăm fata. Noi avem încă arme. În peștera aceasta voi nu puteți pătrunde...

— Jurăm pe zeii noștri cei puternici... le răspunsese de afară solia.

— Aduceți dară o sută și unu cai, așa cum se cuvine la nunta unei fiice de rege get, mai adăugise bătrânul. Să încalece pe ei mireasa și cele o sută de fecioare ce o însoțesc.

— Altminteri nu ne-o dați?...

— Altminteri nu!...

— Să se trimită caii ceruți, dăduse porunci Crassus, aflând

această dorință a geților.

S-au trimis caii. Fecioarele, în frunte cu Gebila, în văluri albe, au ieșit în șir lung din peșteră. Cum au ieșit s-au repezit pe cai. Au mers de-a dreptul către tabăra dușmană.

Pe cerul până atuncea înnorat începuse deodată să se vadă și fața aurie a soarelui. Albastrul cel senin împresura tot câmpul într-o lumină dulce. Fecioarele au dat însă într-o clipă vălurile lor albe la o parte. Și de sub ele au scos în grabă paloșe late, lucii și tăioase. Au început să cânte toate cu glasurile cristaline:

*Cum umblă vântul liber peste câmpuri.
Și cum se zbate marea în prăpăstiile de apă,
Tot astfel sunt și geții liberi, liberi,
Nu se tem de primejdii, nici de moarte!...*

Din zborul cailor s-au năpustit spre cortul căpeteniei dușmane. Gebila a rostit:

— Aceasta este nunta, preaslăvite Crassus, pe care vreau s-o fac cu tine...

Crassus, văzând primejdia de moarte care venea, a încălecat pe calul cel mai iute și a fugit, gonit din urmă de stolul de fecioare... Au sărit însă și ceilalți în ajutorul său. A început lupta.

Și fiecă fecioară getă avea în fața ei mulțime mare de oșteni cu lăncii ridicate, cu paloșe, și apărați de scuturi.

Nu mică a fost paguba dușmanilor în ceasurile acelea. Și nu puțini au fost aceia care au căzut sub paloșele ascuțite.

Pe urmă ele s-au retras spre Dunărea măreață, liniștită... Acolo s-au azvârlit în fluviul sfânt, ce duce pe viteji în casa lui Zalmoxis. În părul lor bălai, sau negru, luceau lin razele de soare ca niște boabe scumpe de mărgăritar.

De ciudă, căpetenia dușmană a dat poruncă să de zidească peștera la gură, să se răstoarne asupra geților închiși acolo un munte de țărână, să nu se mai cunoască nici urma întâmplării. Și să se pârzolească încă o dată țara getă.

Târziu, cu ani în urmă, după această întâmplare, venea pe țărmul mării, precum se povestește, un om, un biet bătrân. Era un orb, un cântăreț din alăută. Venea grăbit și nu întreba pe nimeni pe unde este calea, căci pașii îl duceau singuri spre locurile prin care viețuise odinioară.

A tot venit. A coborât pe drumuri, tot mai în jos, până a ajuns în locurile acelea unde fusese odată cetatea de piatră sură a lui Dapix. A sărutat pământul strămoșesc și l-a stropit cu lacrimi din ochii stinși.

S-a așezat apoi între cetate și locul unde fuseseră îngropați de vii toți geții liberi.

S-a așezat pe o piatră și a început să cante.

— Cine ești tu? l-au întrebat. stăpânji noi ai locurilor gete.

— Sunt Gebeides! a zis cântărețul. Am căzut rob pe când eram flăcău. Dușmanii mi-au scos ochii, zicând că păsările oarbe au viersul mai frumos. M-au făcut cântăreț la ospețele lor.

— Și tu?... Cum ai putut trăi, tu, viteaz get, ca rob chiar la aceia care v-au sfărâmat cetatea? au întrebat iar acei oameni.

— Nu am trăit decât cu gândul să mă întorc odată, să mai sărut țărmul strămoșesc, să cânt aici până la cea din urmă clipă pe Dapix cel viteaz, pe fiica lui Gebila, pe draga mea...

— Atuncea cântă!... au grăit bărbații, femeile și chiar copiii.

Și Gebeides a început să cante. Glasul și-l însoțea cu alăuta... Oamenii îl ascultau, plângeau fierbinte, dar învățau cum trebuie să lupte aceia cărora le este dragă libertatea.

A stat acolo până la ultima suflare...

De treci și astăzi prin câmpia ce se întinde între Dunăre și mare poți să mai vezi piatra aceea unde a stat Gebeides și a cântat cântecul lui pentru viteazul Dapix și fiica lui, Gebila!...

Vulturul roșu

Nu e nimica mai de fală decât să lupți până la moarte pentru pământul strămoșesc!... Nimeni nu merită mai multă cinste ca vitejii!...

Așa ziceau odinioară strămoșii noștri, geții. Iară cenușa acelora care cădeau în luptă, era urcată pe o înălțime; pe malul fluviului cu apă sfântă, pe țărmul Dunării bătrâne. Și aicea era așternută pe o lespede de piatră, să își doarmă în liniște deplină vitejii somnul veșnic.

Pe vremurile acelea, după cât se spune, trăia pe țărmul fluviului un trib, pe care îl cârmuia un bărbat vrednic din neamul regelui cu faimă mare, Dapix. De altminteri, toți bărbații care trăiau în trib erau asemeni lui, viteji și fără teamă.

Dar s-au pornit odată să bată vânturi aspre dinspre miazănoapte, purtând cu ele colburi de cenușă. Pe urmă s-au ivit și flăcări. Cerul s-a rumenit ca floarea de cais, sub mângâierea soarelui de la începutul primăverii. Și noaptea duhuri necurate, sub chip de nori, ca șerprii, împânzeau văzduhul.

Iscoadele au vestit că vin înspre cetate cohorte de ostași ai Romei. Și atunci conducătorul, cu tribul lui, urmând pilda lui Dapix, s-a și grăbit la luptă. Dar soarta i-a fost crudă. Când s-au întors războinicii, purtau pe scuturi și pe acela care îi călăuzise în bătălie.

I-au dus pe toți pentru odihnă în locul acela unde se află astăzi sătucul vesel de pescari, ce se numește Iglia. I-au dus în cântece mahnite de fecioare, în sunete de fluier și de n-ai.

N-a trecut însă multă vreme și din cenușa aceea a răsărit o mladă tânără cu frunzulițe verzi. Și mlada a crescut, a tot crescut, s-a înălțat mai sus de norii cenușii.

Iar rădăcinile înfipite întâi ușor în lespezi, s-au cufundat adânc în piatra de granit și au ieșit până la apa de sub țărmuri.

La început s-au mirat tare geții. Dar mai apoi au înțeles; că

așa este drept și astfel se cuvine. Din oase sfărâmate de viteji ieșea stejarul ce își înălțase fruntea spre Zalmoxis – cerul senin, și își trăgea puteri din apa sfântă.

Au hotărât deci să clădească acolo pe malul apei o cetate, cu zidurile sprijinite pe stejar, ca să rămână întotdeauna vie amintirea acelei întâmplări nemaivăzute.

Cum au clădit însă cetatea au bătut iară tobele de bătlăie. Dușmanii cei biruitori veneau pe urmele de sânge, ca lupii care intră iarna în turme. S-au urcat mării preoți sus pe munte, să înfăptuiască slujba după datini.

Flăcăii au luat în mână arcurile și au încins pe șolduri paloșele ascuțite. Dar cel care îi călăuzise în bătlăie înainte, acum nu mai era. Urmaș nu avusese conducătorul tribului decât un prunc, ce se ținea încă de poala mamei sale.

Și lupta nu a durat prea multe zile. Învingător a fost din nou dușmanul. Zalmoxis își întorsese ochii de la poporul său de geți, sau cine știe... Fiul cel mic al celui ce căzuse în luptă, păzindu-și țara și poporul, fu smuls de o mână însângerată, poate aceeași care îi răpusese tatăl, și azvârlit în praful drumului, ca să-l zdrobească în copite caii. Aceeași mână o luă pe mamă, o trase sus pe șa. Și cum era frumoasă fără seamăn, o luă ostașul în cortul său, ca sclavă.

Degeaba se rugă sărmana mamă și plânse în genunchi, să îi îngăduie să-și caute fiul, să îi odihnească trupul într-un mormânt. Ostașul care o luase roabă pe soața cârmuitorului de trib râdea și o izbea în frunte cu piciorul.

De atâtea lacrimi care au curs atuncea, de atâtea vaiere de jale, spune povestea, că se încrâncenase lumea. Și Dunărea curgea la vale, către mare, plină de spume și roșie de atâta sânge.

Copilul, Nando, cum se numea, nu pătimise însă nimic, cum credea mama lui. Ci în clipitele acelea de spaimă, un get, un muribund, se repezise cu puterile din urmă și, luând copilul, îl aruncase în șaua unui cal. Copilul se prinsese aproape fără voie de frâu.

Și calul era chiar acela care îl dusesese și pe tatăl lui Nando în bătlăie. Așa, călare pentru întâia oară, puiul de get gonea pe întinsul nesfârșit al țării sale. De ce gonea, de aceea

prindea puteri mai multe. Nimic nu dă putere mai mare unui get, decât văzduhul țării sale, când îl străbate în goana unui cal!...

Și a călărit Nando cel mic timp lung.

A străbătut păduri, câmpii, a trecut peste ape, peste văi. Și a ajuns la un munte înalt.

Aici, la poale, era o poiană plină de flori și un izvor. Iar mai încolo zumzăiau albine. Nando s-a coborât să soarbă apă, să se hrănească oleacă și cu miere. A mâncat bine și s-a săturat. Și s-a întins pe iarbă la odihnă. Dar calul a început în clipa aceea să necheze. Nando s-a ridicat. Și ce să vezi? În jurul lui erau strânși niște oameni care vorbeau aceiași limbă ca și el. Veneau din munte, de la vânătoare.

L-au întrebat cum a ajuns acolo. Și el le-a povestit cum i-au ucis dușmanii tatăl și cum au năvălit după aceea în cetatea clădită pe stejar, cum i-au răpit și mama, cum nu mai are altă dorință decât să se răzbune.

— Ești încă mic, au spus oamenii aceia, care erau și ei tot geți, dar liberi, și aveau nume de carpi. Rămâi la noi, te înzdrăvenește, învață meșteșugul armelor cum se cuvine, după aceea vei lupta în voie!...

Nu avea ce face alta Nando și a rămas la carpi, să pască turme, plecând cu ei la vânătoare, crescând albinele din stupi, și mai cu seamă învățând viața frumoasă de războinic.

Și vremea trece, trece iute... Nando creștea. Era tot mai puternic. Cu pieptul lat. Cu părul ca de aur. Cu ochii înșă negri – noapte, în suflet cu o ură fără margini. Cu dor nespus de mama sa și însetat de răzbunare. Mai însetat de moarte ca o fiară, căreia vânătorul îi nimicește într-o zi culcușul.

În zilele acelea era toamnă și funigei pluteau ușor prin aer. Pământul se învelise tot cu frunze ruginite. Și după datină se apropie odihna iernii. Dar în pădurea carpilor fierarii băteau de zor pe nicovale cuțite lungi, și seceri, și topoare. Femeile râșneau făina; fetele pregăteau pastrama sărată de vânat, sau de oaie. Iar caii subțiratici, neîmblânziți, erau obișnuiți cu frâul de flăcăi.

Fluiere se auzeau pe munte sunând prelung și focuri se aprindeau ca semne pe movile, ici și colo. Ce va veni? Ce se

întâmplă oare?

Trimișii carpilor prind să alege către câmpie, să cheme și pe voinicii de acolo la luptă. Alții ajung și în orașele pe care le stăpânesc acum dușmanii. Vestesc pe sclavii geți că nu mai este departe ziua când vor zvârli de pe grumaji lanțurile în care sunt legați...

Știrile aleargă, aleargă... Se aude că dușmanii sunt îngrijați...

Și iacătă, un strigăt răsună viu în munte și pe câmpii!

— La luptă, fraților!... La luptă!... Pământul nostru pângărit ne cheamă. Să răzbumăm pe toți aceia care au fost uciși.

Se povestea în cetatea cea mare din asfințit, în care sălășluia chiar împăratul dușmanilor, că Nando are o vrajă și nu îl poate atinge nici fierul unui paloș, nici vârful de săgeată. Se povestea că focul nu îi face niciun rău și apa nu îl îneacă.

De teamă, împăratul chemase pe generalii săi și le dăduse porunci aspre, să plece altă oaste și să prindă pe Nando.

Dar oastea aceasta este și ea lovită.

Se mai spunea, se mai zvonea în cetatea împărătească despre Nando, că umblă prin lume cu o ceată de voinici, și că multe orașe trebuie să se teamă.

Iscoadele însă ziceau ba că se află în miazănoapte, ba că ar fi ajuns în miazăzi.

La drept vorbind, nu știe nimeni întocmai unde se află Nando și nici încotro pleacă.

Mai greu era că prin orașe încep de se ridică o parte dintre sclavi și își lovesc stăpânii.

Și într-acestea toate trecea pe culmea unui munte, Nando, ca vântul, spre Dunăre, spre mare.

În jurul său se aflau voinicii cu fruntea lată, cu pletele bălaie, având arcuri pe spate, la brâuri cu topoare și cu paloșe.

Când au zărit voinicii râul cu apa argintie, au dat cu toții chiot.

— Priviți și apa sfântă; și în zare este cetatea dintr-un stejar! Sunt ultimele ceasuri când o mai au dușmanii!

Câmpia dobrogeană era plină de soare.

Caii alergau pe flori de scânteuțe. Și în depărtări, acolo

unde cerul parcă se împreună cu pământul, vedeau cum robii trudeau să adune grâne de pe miriști pentru dușmani.

În josul Dunării călătoreau bâtlanii, tăind în zbor văzduhul. Simțeau că se întoarce vijelia, ce mai bătuse de atâtea ori în locurile acelea, și își căutau alte cuiburi.

Iar vijelia venea, se apropia așa precum simțeau într-adevăr bâtlanii. Nando s-a ridicat în scări întinzând paloșul.

— Frați geți!... Să cucerim în noaptea asta cetatea, sub ale cărei ziduri sunt oasele strămoșilor...

S-au repezit ca lei. S-au prăvălit ca valul pe o stâncă. S-au cățarat pe ziduri. Au înfruntat și smoala și plumbul azvârlite în valuri de dușmani.

Astfel s-au repezit că au clătinat cetatea din locul ei. S-a clătinat atunci și trunchiul stejarului. Din el a căzut ghindă mare cât bolovanii. Și fiecare ghindă, căzând, lovea în frunte câte un ostaș dușman.

Și Dunărea crescuse înaltă peste maluri; se ridicase pe munte; izbea plină de furie și îi lua cu sine pe cei răpuși.

Nici nu venise noaptea, nici nu ieșise pe cerul cel albastru luna, și Nando cu flăcăii săi erau stăpâni pe ziduri. Sorbeau apa cea sfântă în cupele de lut acolo sub stejar. Se plecau lui Zalmoxis și îi mulțumeau. Și vești aleargă, aleargă spre asfințit, cum zboară toamna stoluri de rândunici spre mare:

«A luat Nando cetatea... Vine să se răzbune...»

Mărețul imperator se îngrozește în sine de atâtea câte le aude.

— Să plece alte oști, să se zăgăzuiască și Dunărea cu apa fermecată, ce sprijină pe geți. Să se doboare stejarul din mijlocul cetății. Să îl nimiciți pe Nando, căci nu mai am odihnă aici pe scaun!... strigă el către generali.

Plecară dar oștenii, mulți ca nisipul din fundurile mării, ca frunza și ca iarba din codrii de pe munte; plecară pe uscat, pe apă, călări, în care grele, pe jos, și în tot chipul. Așa veneau dușmanii puhoi să dea lupta cu Nando.

Au ridicat îndată pe țărmul Dunării zăgazuri pentru apă, să nu se mai reverse. În fața lor au gonit bivoli... Mii și mii de bivoli, care au izbit cu coarnele cetatea. Și clătinându-se cetatea, s-a clătinat stejarul. Din el a căzut ghinda aceea

mare cât bolovanii, lovind însă numai pe bivolii goniți.

Când s-a scuturat ghinda, de n-a mai fost niciuna prin ramuri, au început dușmanii să azvârle cu pietre și săgeți. Făcând pe urmă broasca, un meșteșug al oștilor dușmane de a lupta sub acoperiș de scânduri, s-au apropiat de ziduri. I-au dat foc din trei părți.

Porunca a fost aspră: ca toți flăcăii prinși să cadă jertfă sub paloșe, doar Nando să rămână cu viață, să își primească osânda cea mai grea.

Și au năvălit oștenii din asfințit ca un potop de ploaie, ca furia unei ape peste ostrov. Au înecat în sânge și în moarte om după om. Și pentru fiecare dintre aceia care luptau cu Nando, cădeau sute de dușmani, sau poate mii.

Când au pierit voinicii cu toții și a rămas numai Nando, au aruncat oștenii un laț. Un laț mișelnic, căci nu putuse nimeni să se apropie de el. L-au răsturnat cu trupul în țărână. Și atunci a fost încă nevoie de o oștire întreagă ca să îi poată smulge paloșul din mâna lui de fier.

L-au ținut pe urmă cu lanțuri de o lespede de piatră, l-au suit într-un car și au pornit cu dânsul prin sate și orașe. Doreau întâi să vadă întreaga lume că Nando, nebiruitul, a căzut prins.

Au doborât, de asemeni, stejarul din mijlocul cetății, l-au tăiat bucățele, bucățele, și l-au ars. Cenușa lui au aruncat-o peste apă.

Pe Nando l-au așezat în piața cea mare, dintr-un oraș de vază care îl aveau dușmanii. Pe rând treceau pe dinaintea sa curtenii. Și ar fi voit să-l scuipe, așa cum se cuvine față de un prinț barbar. Dar ochii lui de pară aveau atâta ură într-înșii, că străpungeau ca junghiul pe acel care îi privea.

Treceau femei, treceau copile, și toate se înfiorau de groază; doar una se uitase cu milă la robul acesta tânăr și chinuit. Și pe ascuns pusese o slugă să îi umezească puțin fața, să îi răcorească jarul care îl ardea, stând ținut în lanțuri. Pusese să se aducă și hrană; dar nu vrusese getul să primească pâine de la dușmani.

— Spune stăpânei tale, grăise cu semeție Nando, că nu aștept vreo milă de la aceia care ne-au cotropit pământul...

Nu aștept decât otravă, sau moartea sub colții fiarelor...

A plâns în taină fata, căci îndrăgise pe voinicul ce sta acolo în piață pe lespede de piatră.

Și apoi ar fi să spun, că mai era fecioara aceea copilă împărătească, și nu putea să fie rușine mai adâncă, decât să îndrăgească pe un osândit în lanțuri. Veni apoi și ziua cea cruntă, când însuși împăratul dușmanilor rosti:

— Ei bine, iată, Nando, acum sosește ceasul cel greu al ispășirii... Te-ai ridicat cu paloș împotriva puterii noastre. Noi o să te azvârlim la fiare. Îți iei răsplata dreaptă. Călăii sunt aicea și așteaptă numai semnul ce îl voi face eu, ca să te arunce în groapă.

Nando și-a dat capul pe spate, cu fruntea înălțată spre cer și a răspuns:

— Ești viteaz, împărate, cu acei înlănțuiți; de aș avea însă un paloș în mână, n-ai mai fi tu stăpânul, ci eu... Cum te-aș vedea fugind pe câmpuri cu deznădejde. Și acuma dă poruncă!... Ce mai aștepți?

— Ai merita să fac semnul pe dată, mai Spuse împăratul, dar marea noastră milă mă face să întârzii... Și îți voi da puțină să scapi și de osândă, dacă vei trece cu; bine acuma trei încercări...

Pe dată se iviră, aduși de asemenea în lanțuri, trei mii de tineri sclavi din țara getă.

— Întâia încercare va fi aceasta, spuse rar împăratul. Noi te iertăm, cu viață, dacă acești trei mii de sclavi sunt gata să primească, de bunăvoie, moartea în locul tău!...

— Primim! strigară sclavii ca unul. Murim cu bucurie. Du-te tu, Nando, în țară!... Pornește din nou lupta, încinge iară focul nestins al libertății pe tot pământul nostru, din Dunăre la Mare. Murim cu bucurie!...

— Ce oameni sunteți oare voi, geții? se miră împăratul. Un vis e libertatea aceea pe care o doriți și viața e aici... Cum de vă dați voi viața pentru un vis?

— Ne-o dăm... Căci nu e viață, de nu e libertate!...

— A doua încercare este aceea ca o copilă chiar din orașul nostru să vrea a-i fi soție lui Nando. Și astfel de întâmplare nu văd a se petrece!... urmează împăratul râzând.

— Ba da, se aude atunci o voce senină de fecioară.

Se uită împăratul și ce să vezi? Nu este alta aceea ce rostise cuvântul «da» decât copila lui.

— Da, tată!... spune fata. De este Nando într-adevăr un prinț barbar cum spui, el este totuși un viteaz. Și e frumos. Privește-I!... Iar paloșul în mână lui ți-ar fi de ajutor ca să păzești hotarul din răsărit. De te învoiești, o, tată, eu îl doresc pe Nando de soț!...

A rămas împăratul cu ochii holbați. Copila lui? Cu Nando?...

Curtenii, de uimire, privesc unii la alții, nu le vine să creadă vorbele ce le aud.

Dar împăratul, iute își vine din nou în fire, și spune:

— A treia încercare!... îți cerem ție, Nando, să-ți lepezi și credința în zeul tău Zalmoxis, să iei în mână un paloș pentru puterea noastră și să cufunzi în sânge pe răzvrătiții geți, care asemeni ție or vrea să ne gonească de pe pământul lor!...

Nando râde cu hohot, apoi răspunde tare:

— Ești o făptură nemernică, împărate, de crezi că Nando își vinde pământul pe care l-a udat cu sânge poporul său, pentru o împărăteasă sau pentru o împărăție... Nu!... De am să scap din lanțuri, am să ridic iar paloșul de luptă; dar nu în slujba voastră, ci ca să vă răpun...

— Să vie atuncea sclava!... grăise împăratul sigur de el.

Și sclava fu adusă de slujitori. O mamă îmbătrânită de trudă și durere. Era mama lui Nando, cu părul alb ca neaua pe frunte, cu mâini tremurătoare.

— Aici îți este mama!... Spune-i și tu, bătrâno, nu ai dori să-l ai alături în ultimile-ți zile?... Și tu, rosti el mai departe către Nando, de nu ai milă de tine, îndură-te de dânsa, ce va vedea când fiarele flămânde o să sfâșie trupul ce l-a adus pe lume!...

— Măicuță! strigă Nando.

— Copile! spune mama.

În ochii lor sunt lacrimi amare. Bătrâna întinde brațe slăbite și fiul se smucește, ar vrea să-și rupă lanțul, să ajungă la mamă și să o îmbrățișeze.

Și lanțul sună trist, zbuciumat, ca viscolul din suflet, ca geamătul din pieptul feciorului ce este pregătit de moarte.

Nu poate să se smulgă, dar strigă:

— Mamă dragă, nu-mi cere să-mi vând țara!...

— Nu, fiule, îi spune bătrână, nu-ți vinde țara... Tu n-ai să mori... Viteazul niciodată nu își pierde viața, ci numai vânzătorul... Și în curând vom fi iar împreună în cerul lui Zalmoxis!...

Zicând așa bătrână se azvârle cu pieptul într-o lance a unui ostaș, ce sta alături, și cade jos sfârșită.

— Să se arunce robul la fiare! face semn împăratul.

Și slugile aruncă pe Nando între fiare. Zeci, zeci și zeci de fiare flămânde sar la el și îl sfâșie îndată. Și sângele lui curge pe lespezi.

Copila împărătească este acolo prăbușită și plânge cu suspine. Plâng sclavii care sunt de față. Plâng toți câți au simțire.

Oamenii din cetate își pleacă în jos capul cu rușine. Doar împăratul râde. Și mai râd câțiva de lângă dânsul, dintre curteni.

— Vedeți, dă el poruncă, și ridicați copila din țărână; mâhnirea îi va trece curând... Acel ce a fost Nando acuma a pierit!...

Dar cum a spus cuvântul acesta, din sângele ce aburea pe lespezi se ridică un vultur. Este un vultur cum nu s-a văzut altul. Cu aripile roșii.

Vulturul se repede. Îl prinde pe împăratul în gheare. Și se ridică în ceruri, de nici nu se mai vede cu ochii. De acolo îi dă drumul. Și cade împăratul în piața aceea mare. Și acolo se sfărâmă.

— Aceasta este răsplata lui Nando, spun toți sclavii, s-a prefăcut în vultur...

Și vulturul se înalță, sus, sus, până la Zalmoxis, poate mai sus... Și zboară. În timp ce toți curtenii cuprinși de spaimă fug... Li se pierde urma, în tainițele ascunse prin casele bogate.

Și vulturul acela cu aripile roșii tot zboară... Se rotește în văzduh. Și zboară către țară. Și zboară peste culmea înaltă a munților, spre Dunărea sa dragă, spre marea învolburată.

Vede apoi cetatea. Plutește și se rotește deasupra ei și țipă

prelung, prelung și jalnic.

Și se ascunde în munte; în muntele lui Iacob...

Bătrânii cred că Nando, vulturul cu aripi roșii, ar fi trăind și acum în muntele lui Iacob.

În zilele luminoase ei ți-l arată sus, sus, aproape în soare. Când se abat primejdii, ei spun că Nando țipă și se rotește în preajmă...

Te uiți, asculți povestea în serile de vară când trec încet păstorii cu turmele pe câmpuri, când trag la mal pescarii lin bărcile cu pește, în legănarea blândă a grânelor de aur și în mireasma dulce a florilor pe pajiști...

Da, da, iată-l pe Nando, pe vulturul cel roșu cum se rotește în slavă!...

Piatra plângătoare

Este într-un loc, pe malul mării, pe lângă Tuzla, o piatră albă.

Piatra aceasta are chipul unei fete ce stă în genunchi și cată spre zarea nesfârșită. Adeseori pe albul ei se văd și niște picuri ce se preling încet la vale. Parcă ar fi stropi senini de rouă; parcă ar fi lacrimă curată...

Mulți călători, când trec, prin locurile acelea, se întreabă cu mirare: oare ce taină se ascunde în lacrima ce izvorăște neconținut din piatra mută?

Povestea spune că odată se ridicase în miazăziua lumii o împărăție condusă de un sultan năprasnic, ce își întinsese stăpânirea peste nenumărate țări și neamuri.

Și aflând sultanul într-o zi de țara noastră, cea împodobită cu holde aurite și cu păduri înmiresmate, bătută parcă în pietre scumpe de lacuri, râuri și pâraie, pofti să o aibă și pe aceasta.

Își chemă dară oștile pe un câmp întins, în faptul serii. Sări, ca fulgul, pe calul său și le grăi cu glasul tare:

— Viteaza mea oștire! Am auzit că înspre miazănoapte se află un bey ghiaur, ce are țara ca o floare. Nu credeți voi că ar fi bine să i-o vedem mai de aproape? S-o cercetăm?...

— Ba da, răspunseră oștenii, urlând și chiuind sălbatici cu armele întinse către slavă.

— Ei, dacă vreți, grăi sultanul cu mulțumire și își mângâie barba sa lungă, încălecați pe cai și porniți după mine!...

Uliu-liu-liu, ce tropot mare!... Ce zgomot de oștiri!... Ce colb pe drumurile sure care duceau spre țara noastră!...

Femeile, copiii țipau și dâșii, văzând războinicii cu șalvari largi, cu săbii late, având pe cap turbane, pornind călări pe cai la luptă cruntă, fără milă.

Erau de altminteri așa de mulți oștenii sultanului, cum e lăcusta câteodată, când dă năvală pe ogoare și prăpădește tot ca focul.

După aceea, se urcară oștenii pe corăbii, cu cai cu tot, și

așa plutiră îndelung pe mare. De la o vreme coborâră pe țărm. Se odihniră. Mâncară pilaf mult și ciorbă, prinzând puteri gata să intre în luptă. Și încălecând din nou turcimea, pe caii ce tropoteau de nerăbdare, au năvălit peste sărmana noastră țărișoară.

Și s-a luptat cu vitejie voievodul, în fruntea cetelor de țară, dar sub asemenea năvală până la urmă a căzut.

Turcii l-au prins, l-au agățat cu ștreanguri de o sută de cămile. Apoi gonind cămilele acestea au spintecat trupul voievodului în bucățele.

Oștirea țării, câtă rămăsese, mai se silea cu toate acestea să lupte, călăuzită de un viteaz cu chip frumos ca de femeie, având pe frunte o cușmă înaltă.

— Pe acesta să mi-l prindeți teafăr, a poruncit sultanul. Să luați seama...

— Pe voia ta să fie... răcnea turcimea către sultan și da târcoale voinicului. Vom încerca!...

Și s-au luptat tot mai departe, până ce nu știu cum lovește voinicul și i se frânge spada; atuncea turcii îl înșfacă de gât. Și așa îl poartă până la sultan care așteaptă, stând pe mândâr-saltea de lină, în cortul lui din pânză verde. Și îl azvârl pe viteaz jos, chiar la picioarele sultanului, scuipând cu ură peste dânsul, izbindu-l cu ciubotele în tâmplă.

Când îl izbesc, îi sare cușma voinicului. Și ce să vezi? I se desprinde o cosiță neagră ca noaptea cea adâncă. Și apoi când își ridică ochii frumoși, senini, albaștri-vineți, și când îi vede sultanul și gura ca o cireasă coaptă, iar sub cămașă cum îi saltă în tremur doi hulubași, el înțelege... Voinicul nu e flăcău, cum se crezuse, ci o femeie tinerică.

— Cine ești tu?... întreabă atunci sultanul.

Femeia tace. Se ridică de jos, și îl privește cu măreție pe sultan

— Nu vrei să spui?

— Sunt o româncă și am luptat să îmi apăr țara. Tu cine ești? Ce cauți aicea pe meleagurile noastre cu moarte și cu foc?

— Eu sunt stăpânul lumii, totul este al meu, zice sultanul.

— Poți fi stăpân pe lumea toată, spune femeia; dar nu pe

țara noastră... Aceasta nu...

Și astfel îl privește pe sultan și ea este atâta de frumoasă, încât sultanul o îndrăgește. Simte că nu mai poate să trăiască fără ea. Nu mai dorește alta decât să-i fie soață în haremul său.

— Am să te iau cu mine peste mare, rostește acum cu vorbă blândă sultanul, și ai să-mi fii nevastă, oricine ai fi...

— Cum am să trec hotarul, cum ai să mă atingi cu mâna, am să mă sting, răspunde ea cu hotărâre. Să nu cutezi să te apropii, căci sunt ca o leoaică. Și vreau mai bine moartea decât să fiu a ta!...

— Cine ești tu? mai spune sultanul încă o dată.

Și fiindcă ea tăcea, el a început să strige către oșteni:

— Aflați-mi cine este femeia aceasta, frumoasă ca o zână și mândră ca o împărăteasă, și am să vă scald în aur.

— Am și aflat, rostesc atunci doi ieniceri, și aduc sultanului în față pe o copilă micuță și firavă. Este soția voievodului căzut în luptă. Și aceasta este copila lor...

— Soția lui?... Copila lor?...

— Da, da... E chiar așa.

— Mamaia mea, zice copila, căzând la pieptul mamei sale. Nu mă lăsa. Ia-mă cu tine!...

Și a trebuit turcime multă ca să despartă pe copilă de mama ei; și să o ducă apoi într-o căsuță mică dintr-un sătuc ce se afla pe malul mării.

— Femeia îmi va fi totuși nevastă, a hotărât atunci sultanul. De aceea vom lăsa-o pe fata ei acolo în satul de pe țărmul mării, ca ea s-o uite și să rămână doar cu mine, să se deprindă că îmi e dragă...

Mai amintindu-și după aceea și vorba ce-o spusese dânsa, că de o fi să plece peste mare, o să se stingă de durere, a cugetat că e mai bine să stea un timp aici în țară.

A pus deci slujitorii și meșterii, pe care îi avea cu dânsul, ca să ridice un stâlp înalt, de piatră. De stâlp a agățat un leagăn, prinzându-l bine între funii. Și în leagăn a zidit o casă din piatră scumpă de agată.

Nu mai avea sultanul, pe tot pământul care îl stăpânea, asemeni casă. Făcuse înăuntru havuzuri ce șopoteau

răcoritoare. Briza sufla de peste mare intrând prin sute de ferestre făcute din cleștar și aur. Pe jos și pe divanuri erau covoare, stofe prețioase. Și pe pereții din agată – bătuți cu totul în rubine, erau pe zeci de policioare bijuterii, veșminte scumpe, parfumuri și unsori alese, tot ce dorește o femeie când ar pofti să se gătească.

Iară pe tăvi de argint și de aramă erau întinse, deopotrivă, în coșulețe piersici, migdale, mere și pere, naramze și nucșoare, cărnuri, și vinuri, și dulceturi. Ea nu avea decât să întindă mâna și să mănânce tot ce ar fi poftit.

Flori cu miresme îmbătătoare, crini, trandafiri, iasmin, garoafe, erau împrăștiate prin tot locul să o desfete.

Robii arapi trudeau ca într-o dulce legănare să miște casa încoă și încolo neîncetat.

Iar pe nisipul de pe plaje făcuse sultanul un foișor înalt cât leagănul acela. Se așezase înăuntru, privind ca hoțul prin ferestre, în casa veșnic legănată.

Domnița îl amenințase că de o să intre fără voie în casa unde este dânsa, o să se arunce în apa mării. Și el știa că ea ar fi făcut de mult lucrul acesta, de nu ar fi ținut-o în viață dorul pe care îl avea pentru fetiță.

Căci zi și noapte, biata mamă căta într-una depărtarea, spre satul unde zăvorâse sultanul într-o căsuță pe fata ei cea dragă, pe Constanța – cum se numea. Căta în zori când marea poartă pe creste raze strălucitoare, când valurile îi palpită ca niște inimi întristate; căta în amurg când apa pune pe ea hlamidă de mătase; căta în zadar și nu avea sărmana nicio pace, iar inima îndurerată de moartea soțului, voievodul, i se frângea nespun de grijă, când se gândea și la copilă.

Și în foișorul său, sultanul sta în picioare și o privea cântând mereu tânguitor:

*Nu vezi pe mare cum aleargă
Spre miazăzi o aburire?
Nu simți cum suflă o adiere?
E răsuflarea mea fierbinte.*

*Nu simți, nu vezi cum vremea trece
Și eu mă sfâșii de tristețe?*

Cânta, cânta mereu sultanul. Ea nici nu se uita la dânsul. Nu se gândea decât la fata ce sta închisă acolo în căsuță și se jelea dorindu-și mama.

— Îndură-te, zicea sultanul, primește-mi dragostea!... Și tot ce este mai de preț pe lume îți voi așterne la picioare.

— Eu te urăsc, spunea domnița, pe tine ce mi-ai ucis soțul, pe tine ce mi-ai călcat țara... Și nu doresc decât să îmi am copila. Atâta mi-a mai rămas pe lume...

De deznădejde s-a sfătuit din nou sultanul cu toți bătrânii din oștire.

— Ce este de făcut?... Domnița nici nu vrea să audă de dânsul, nici nu se îndură să îi mai arunce o privire. Nu are alt gând decât pentru Constanța, copila ei...

— Fata, au dat răspunsul baș-buzucii ce o păzeau, chemați în grabă ca să dea de știre, nu are tihnă nicio clipă. Se azvârle în uși, își smulge părul, strigă mereu în cele patru vânturi pe mama sa.

— Dacă am duce pe fată lângă mamă, spun pașii cei bătrâni, domnița și-ar revărsa asupra ei dragostea... Noi credem că e mult mai bine să îi spui, măria ta, că fata de dorul ei s-a stins din viață. Și atunci, ea, nemaiaivând pe nimeni altul ca să-i aline focul, din inimă, te va îndrăgi pe tine, mărite padișah!...

— Așa voi face!... a spus sultanul, bun bucuros de astfel de sfat.

Și s-a grăbit spre foișor. S-a urcat înăuntru.

— Copila ta, Constanța, s-a dus dintre cei vii, a spus sultanul domniței prin ferestre, rupându-i inima de mamă, de durere.

— Minți, minți, a grăit ea făcându-se că este liniștită, însă cu un început de teamă. Constanța mea este în viață. Simt eu... Mă amăgești, sultane. Ai tu vreun plan. E o minciună...

«Acum i-acum!» gândea sultanul în sine și a urmat:

— Ca încredințare mă jur... pe toți profeții, pe viața mea și pe oștirea care îmi aduce biruință, că a pierit Constanța, s-a

stins.

— Te juri? s-a îngrozit femeia. Atunci e altă vorbă; așa te cred... Te cred, tirane... Și tot ce mă lega de viață acum e rupt...

S-a îndreptat către văzduhul în care bătea alene vântul. Și s-a rugat fierbinte:

— Tu, vântule hoinar, ai milă de o femeie urgisită, de o biată mamă ce nu mai poate plânge, atât de mare e durerea care o sfâșie... Bate tu, vântule, cu furie. Rupe din funii casa aceasta unde stau zăvorâtă și o sfărâmă între pietre... Fă-mă să îmi spăl astfel rușinea că am fost roabă la sultan, fă-mă să-mi capăt libertatea!...

Când a sfârșit vorbele acestea, vântul, înduioșat, pesemne, de soarta ei atât de amară, a început întâi ușor să sufle, apoi mai tare, din ce în ce mai tare... Casa se legăna în funii, mai sus, mai sus, din ce în ce mai sus, mai cu putere...

S-a legănat așa o vreme; deodată s-a desprins din funii și lunecând prin aer spre foisorul în care se afla sultanul, l-a luat cu ea... L-a dus în valuri...

Sultanul a început să urle de spaimă. Robii arapi văzând o astfel de întâmplare au alergat ca să dea știre, dar ei fiind muți, cu limbile tăiate, nu au putut face alta decât semne cu brațele lor negre spre uși și spre oștire, că padișahul este în valuri.

Casa s-a sfărâmat în pietrele din mal. S-a făcut un nisip mărunț, ce a învelit ca într-o mantie de aur și pietre scumpe tot țărmul apelor.

Pașii și agii, baș-buzucii au înțeles totuși din semnele arapilor ce s-a întâmplat, s-au repezit în apă cu gând că își vor scăpa sultanul și apoi se vor pricopsi cu daruri de la dânsul. Dar valurile mânioase i-au înghițit pe toți de-a rândul. Câți au rămas pe țărm, oștenii, robii, s-au urcat în corăbii iute și au plecat pe calea întoarsă.

Turcii, fugind, au uitat paza în satul unde era copila închisă de sultan.

Și atunci Constanța a ieșit în grabă, fugind pe țărmul mării să-și caute mama. Plângea și o striga:

— Mamaie, unde ești, mamaie?

A tot fugit așa până la Tuzla, strivindu-și mâinile de teamă și bănuieli.

Când a ajuns pe lângă Tuzla, a văzut deodată pe mare, prin furtuna ce se pornise, corăbii prăpădite în valuri. Vântul ce răscolea adâncul le tot izbea, le afundase, le nimicea fără îndurare.

De atâta spaimă și durere, crezând că mama ei, domnița, este cu turcii pe vreo corabie, Constanța a căzut în genunchi și a rugat vântul să aibă milă de mama ei. Și atâta a plâns atunci de jale Constanța, că trupul i s-a făcut de piatră.

Cei care au urmat, au numit satul unde a stat închisă fata, cu numele ce îl purtase ea: Constanța.

Așa i se și spune până astăzi orașului ce a crescut pe locul satului de odinioară.

Și țărmul unde a căzut casa cea prefăcută în nisipuri se cheamă acum Mamaia, așa cum o strigase pe domniță în disperarea ei copila.

Este plaja de la Mamaia. Nisipul ce se întindea acolo mai are încă străluciri de pietre scumpe și de aur.

Și dacă vreți să știți ce s-a întâmplat și cu domnița, aflați că zânele au schimbat-o într-o floare, o floare mică, gălbioară, pe care a luat-o vântul și a purtat-o îndelung pe aripile sale.

Cât timp plutea în văzduh floarea s-a făcut fruct.

Pe urmă fructul căzu pe malul unei ape și răsări o sălcioară. Din ea cresc un trunchi cu brațele ogindite în apă, cu frunzele plecate în jos, parcă plângea niște dureri trecute.

Dacă vei trece orișunde, pe drumurile întinse ale țării, în timpul verii, vei întâlni pe malurile apelor trunchiuri de sălcii.

Și nu se află în toată lumea vreun copac să aibă atâta viață.

De pui doar o mlădiță în țărană, cu ochii vezi cum se înalță trunchiul cu plete verzi, prin care plouă, ca aur, razele de lumină. Din scorbura uscată crește îndată o frunzișoară rumenită. Râde ca oamenii la soare. Râde și plânge totodată.

Iar colo, lângă farul Tuzla, mai stă și acum îngenuncheată copila tristă a domniței, cu trupul împietrit.

Pe fața ei curg lacrimi – stropi de rouă – pe care i le spală

Într-una marea când bate vântul, când este furtună...

Peștele de aramă

Despre uscat, bătrânii spun că ar fi fost cândva mult mai întins decât e astăzi. Pământul se întindea până departe în valurile mării.

Și într-o vreme, zărind pământul acesta un alt sultan, pe nume Memet, atâta i-a plăcut, încât s-a hotărât să se așeze aici.

— Voi face în aceste locuri o împărăție înmiit de frumoasă decât aceea pe care am avut-o, a glăsuț Memet. Ținuturile acestea sunt cu mult mai mănoase și oamenii mai blânzi...

Deci dă poruncă să i se facă pe țărmul mării moschee și palate. Să vie lângă dânsul ienicerii, mudării, hogii și vizirul. Să i se aducă și saraiul cu cadâne.

Și începu un trai sultanul, de i se duce vorba aceea și pomina în întreaga lume. Bairamuri, desfrânări, petreceri, se țineau lanț de dimineața și până la lăsatul serii.

În schimb, bieții supuși trăiau cu te miri ce, apăsăți de beilicuri și de podvezi, de slujbe, angarale și batjocuri.

Că tare mult îi mai plăcea sultanului să își facă răs de oameni.

Astfel, sultanul, precum se povestește, sta într-o dimineață pe terasa lui de marmură, stropită în mozaicuri; sta cu picioarele încrucișate sub dânsul și cerceta cu plictiseală albastrul cenușiu al mării. În jurul său erau cadâne multe înveșmântate cu șalvari largi de muselină, care se grămădeau să îl slujească precum pofta, una înfățișându-i bunăoară besacteaua în care își ținea tutunul, alta purtând un felegean cu cafea dulce, altele tăvi cu fructe și cofeturi.

Și iată că sultanul vede tocmai atunci pe mare o barcă mică, și înăuntru un lipovean bătrân ce își căuta hrana. Și ca să-i treacă plictiseala, care îl rodea, să se mai veselească oleacă, trimite un pașă cu o barcă împărătească, să ajungă pe bătrân, să-i dea poruncă aspră: ca până seara să prindă un munte întreg de pește, să i-l aducă la palate. De nu va împlini porunca împărătească, lipoveanul, odată cu ieșirea

lunii, va fi scurtat de cap.

Pescarul, ce putea să spună? Știa doară că nu încapе tocmeală și că sultanul dă astfel de poruncă, numai așa – pentru că îi caută price, să aibă apoi de ce râde.

Era bătrân pescarul, nu mai avea putere destulă; feciorul său era pe mare, tot cu o slujbă împărătească; dar totuși, ascultând porunca, a întins năvodul. Și-a început să pescuiască.

S-a luptat el un ceas sau două printre talazuri, năvoadele erau însă tot goale. Dar nu știu cum, o dată, când își pierduse orice nădejde, încearcă totuși plasa și o simte grea ca plumbul. O trage afară, și în matită era un pește mare de aramă. Un pește tot atât de mare cât și barca. Urcă matita în barcă și o răstoarnă; dar peștele se zvârcolește, sare în sus și îl lovește pe bietul Pavel, lipoveanul, așa de zdravăn, cu coada de aramă, peste șale, că îl dărmă în fundul bărcii. Saltă apoi ca o zvârlugă pe prispa bărcii și se cufundă între văluri.

După aceea se pornește și un vânt încet deasupra mării, și vântul crește, crește; bate în valuri și le înalță, le umflă și le aruncă zdrobindu-le în maluri...

Așa este pe vreme de fortuna!

Abia, abia de izbutește Pavel să ducă barca până la coastă; abia, abia ajunge până la colibă, mai mult târâș, de oboseală, și rupt de șale.

Când vine acasă, sar vecinii în jurul său:

— Ce este, Pavele, cu tine? Ce s-a întâmplat?

Spune bătrânul ce este povestea și cum i-a poruncit sultanul să strângă până în amurg un munte întreg de pești, să îi aducă la palate. De nu va împlini porunca o să-i reteze capul. Și a încercat să pescuiască; a izbutit să prindă chiar un pește de aramă – dar peștele s-a zvârcolit și a sărit din barcă pierind în apa mării.

— Ce-i de făcut? Ei, o să moară și el ca alții și bună pace... N-a prăpădit și așa destui pescari nevinovați sultanul?

Numai că între toți vecinii pe care îi avea Pavel, unul era întocmai ca un frate pentru dânsul. Tot un bătrân, se numea Stere. Se ajutau întotdeauna la rău, ca și la bine, cum se

întâmplă între vecini adesea.

Stere n-a stat în cumpănă. Cu toate că era furtună pe mare, s-a dus la mal, a prins vâslele în mână și a împins barca spre larguri, să strângă pește cât un munte, să scape prietenul cel bun de moarte.

S-a luptat el cu marea un ceas, sau două, sau trei; s-a luptat poate și mai mult. Năvoadele erau tot goale. Dar nu știu cum, când își pierduse orice nădejde, încearcă totuși plasa, și o simte grea ca plumbul.

O trage afară, și în matită era un pește mare de aramă. Un pește tot atât de mare cât și barca. Același pește pe care îl mai prinsese încă o dată în acea zi vecinul său, bătrânul Pavel.

Numai că Stere chibzuiește mai bine. Lasă matita iar în apă, și nu o mai răstoarnă. Leagă în schimb năvodul de barcă. Și trage barca cu vâslele spre țărm, către un loc mai nisipos. Și când ajunge acolo lângă plaje, îi face bărcii vânt. Apucă plasa și o târăște, că era grea. Târăște și peștele odată cu ea.

Și apoi pe drum, cât îl târăște, peștele tot sloboade icre. Dar ce mai icre?... Doamne sfinte!... Că icrele acelea nu erau decât nestemate: safire, diamante, mărgăritare, ametiste, rubine roșii, și alte pietre.

Le strânge Stere și le pune în sân.

Trage apoi plasa mai departe, trage și peștele în plasă și așa ajunge până la colibă.

Îi duce peștele lui Pavel.

— Privește, prietene, îi spune Stere, am pescuit încă o dată peștele acesta de aramă cu icrele din nestemate. Ți l-am adus; ție ți se cuvine să-l stăpânești. Tu l-ai aflat întâia oară în mare. Dacă îi vei duce o piatră prețioasă lui Memet în loc de pește, fără de nici o vorbă o să te ierte.

— Cinstite Stere, zice Pavel, nu este drept ce faci. Tu ești acela care ai prins peștele de aramă. Al tău trebuie să fie; ție ți se cuvine, și după lege, și după omenie.

Pe când se îmbiau ei astfel, a aflat știre și sultanul, că știrea zboară iute despre minunea petrecută; că doi pescari au dat în apă de un pește, care are trupul de aramă și icrele

de nestemate.

Și azvârlind în lături felegeanul, ciubucele și pernele de catifea, gonind încolo pe cadânele frumoase, a încălecat pe un cal iute, urmat de pași, de ulemale și ieniceri, și a ajuns îndată la coliba în care încă se îmbiau cei doi bătrâni.

— Al tău trebuie să fie, Pavele, măi frate; să îl stăpânești pe totdeauna, tu și flăcăul tău...

— Ba e al tău, măi frate Stere; să fie al tău și al copilei tale cu sănătate.

— Eu sunt stăpânul vostru, al tuturor a, a zis sultanul, dând năvala în colibă. Marea este a mea, ca și întreg pământul. Deci peștele mi se cuvine numai mie. Iar vouă, hârburi fără minte, pentru că nu ați cugetat de îndată să aduceți peștele de aramă la palate, vă dau osândă de pieire...

Stere, pescarul, cum poate ați înțeles, avea o fată. Aflând copila că a venit sultanul, și e la Pavel în colibă, că este supărat, s-a strecurat și ea în ușă... Și auzind de ce e vorba, s-a prăvălit lângă papucul stăpânului și s-a rugat de îndurare:

— Sărmanul tata nu are nicio vină; nici moșul Pavel, preaslăvite cârmuitor al lumii. Milostivește-te, le lasă viața și noi te vom sluji peste putere, întreaga viață...

— Nu vreau să aud nimic!... Nimic!... Nimic!... strigă sultanul. Și face un semn spre ulemale, ca să-i ucidă de îndată pe lipoveni.

Făcând el semnul însă ce se întâmplă?

Luci tăișul iataganelor de bună seamă; dar din această strălucire țâșni în colibă pe negândite și un foc mare.

Din flăcări se ivi o umbră, frumoasa Dankă, zâna cea bună, înveșmântată în horbote țesute din spuma mării.

— Sultane, oprește-te cât nu e prea târziu, grăiește zâna.

Și iataganele cad frânte la pământ.

— Voi doi, bătrânilor cinstiți și pașnici, nu vă mai temeți de primejdii, mai zise Dankă. Orânduite au fost toate astfel, numai ca să vă încerc credința și prietenia voastră, unul față de celălalt...

— Prea bună Dankă, zic moșnegii, căzând cu fața la pământ, îți mulțumim de îndurare...

— Peștele acesta de aramă îl dau fetei, Sulina ta, cinstite

Stere, adaugă zâna zâmbitoare. Și ei îi este drag un flăcău vrednic, ce rățăcește acum pe mare cu o poruncă împărătească...

— Costi al meu, rostește Pavel. Se îndrăgesc de multă vreme flăcăul și cu fata; și în curând vor face nunta...

— Ei bine, mai urmează Dankă, peștele acesta este zestrea fetei. S-o folosească după cum îi place; să dăruiască și pe alții. Să risipească sărăcia în care zac acum pescarii, de când a prins tot țărmul acesta în mâna sa, sultanul acesta rău, Memet.

Astfel grăiește, și pierе zâna, ce după datină se știe că se arată numai o dată din veac în veac și atunci aduce bucurie pescarilor.

— Dacă este așa, zise sultanul, și peștele e zestrea fetei; voi lua-o eu pe fată de nevastă, o fac cadână la mine în sarai...

— Nu, nu mă luați de aici... Eu îmi aștept iubitul, strigă Sulina și se zbate; dar ulemalele o înșfacă, o prind în brâuri de mătase, legând-o strâns, și o iau cu dâșii în sarai. Leagă tâlharii și pe bătrâni și îi zăvoresc în temnițele întunecate de sub palate.

Iar peștele, care fusese dat fetei, îl înfășoară ienicerii în halate, să nu se piardă, cât îl vor duce către haznaua împărătească, vreo piatră, fie cât de mică.

Pornesc astfel cu zgomot mare; deși pe unii dintre ieniceri și ulemale îi frige teama:

Nu cumva Dankă se va întoarce? Nu cumva Dankă o să îi pedepsească?

Sultanul răcnește însă la toți:

— Mergeți mai iute, mergeți fără teamă! Abia când o să treacă suta de ani mai poate Dankă să se întoarcă, să se întrupeze, să îi ajute pe lipoveni. Și hotărârea ei e dată. Peștele acesta este al fetei; iar ea îmi e nevastă mie... Grăbiți, grăbiți-vă, nemernicilor, către palate...

Și ienicerii țin tare, dându-și turbanele de-a dura, plecându-și fruntea în țărană:

— Trăiască în slavă sultanul nostru!...

Tocmai la vremea când sultanul ducea în saraiurile sale pe

Sulina și trei eunuci luptau s-o țină, căci se zbătea; și apoi era voinică fata! iacătă se ivește în zare și o corabie cu pânze.

Venea din nu știu care țară, purtând însă poveri pentru Memet. Și între corăbieri, pe punte, sta și Costi, fiul lui Pavel, cătând spre țărmuri, dornic să fie mai degrabă lângă Sulina, dornic să o îmbrățișeze.

Și îi era flăcăului atât de dor de fată, că ar fi vrut să aibă aripi, să săgeteze prin văzduhuri ca rândunica în zori de ziuă. Vântul bătea însă alene; corabia abia târa greutatea care o purta; dar în sfârșit ajung la coastă.

Costi aleargă spre colibă, doar că nu-și pierde răsuflarea fugind... Și ce să vezi? Coliba este spartă; în jurul său au umblat oameni străini. Pavel, și Stere, și Sulina au fost răpiți. Și unde au fost duși oare?

Aleargă flăcăul încoa, aleargă încolo; pescarii, câți trăiesc pe coaste, se adună lângă el; îi spun precum a fost toată întâmplarea: cum a găsit un pește Pavel, cum l-a adus pe urmă Stere la colibă, și cum a năvălit sultanul cu pașii lui, cu ieniceri și ulemale, cum a ieșit pe urmă Dankă și a hotărât că este zestrea fetei, și cum sultanul, spaima lumii, a luat pe fată de cadână la dânsul în sarai.

Și acuma toate sunt sfârșite. Cine îndrăznește să se lupte cu sultanul? Cine se încumetă oare să-i smulgă pe fată și pe bătrâni din gheara sa?

— Mă încumet eu! zice flăcăul. Paharul este plin de amărăciune. Am să mă lupt pe orice cale cu sultanul și am să îl înving, oricât este de mare...

— Atunci luptăm și noi alătura de tine, rostesc pescarii într-un suflet. Ne ajunge toată suferința de când sultanul stă aici pe țărmuri și ne jupește, ca pe un pește de solzii lui, de când ne fură femeile și fetele frumoase și le ascunde în saraiuri pentru dânsul, și pentru pași, și pentru ulemale. Să ne unim, să punem capăt!...

Și se înțeleg apoi pescarii să încarce carele cu pește, și așa să meargă spre palate. Numai că, de astă dată, în care să mai fie ascunse sub pește securi tăioase și cuțite, timliacuri cu cârlige în vârf – cu care se prinde peștele cel mare de ceafa – măciuci, și vâsle, și oricare unelte. Toate sunt bune

pentru luptă, dacă sunt mânuite de voinici.

Zis și făcut; pornesc de dimineață cu carele încărcate cu pește. La porți stau ciopcă ienicerii de strajă.

— Ce vreți voi, slugi nelegiuite, câini de pescari? Ce vreți așa cu zorul la palat?

— Aducem pește proaspăt sultanului, pentru toți pașii și pentru toată oastea. Noi știm că vine ramazanul!

— Aha!... se bucură și pașii, și ienicerii lor. Atuncea, intrați, pescarilor, cu carele în ograda palatului. Dar parcă strălucesc în care, sub pești, timliacuri cu cârlige ascuțite și tăioase.

— Aș, vi se pare, răspund pescarii, sunt pești icrani: moruni, nisetri. Lucește smalțul de pe dâșii, le sclipesc solzii ca sideful. Voi nu vedeți ce pești de soi aducem în dimineața asta?

— Ascultați colea, adaugă ienicerii, sultanul nostru este într-o mare supărare... Se dă cu capul de pereți, își smulge barba și doboară cu iataganul pe acela care îl mânie mai tare...

— Ce s-a întâmplat? Ce supărare a avut sultanul? Să ne ferim și noi! zic toți pescarii.

— Să vă feriți, slugi ticăloase, pentru că o fată din sarai, o lipoveancă, Sulina, abia adusă ieri pe seară, nevrând de loc să fie cadână – o tot striga mereu în ajutorul ei pe Dankă. Și-atunci, pesemne printr-un farmec, un pește galben de aramă, care a fost și el adus odată cu fata, a început să se mărească. Și a tot crescut peștele acesta până a ajuns cam cât un munte, spărgând păreții la haznale, sfărâmând tavane la palate. Fata, când auzi una ca asta, lovi pe trei eunuci de pază, sări pe o fereastră și fugi; urcă pe solzii lați ce îi are peștele pe spate. Și peștele deschise parcă la poruncă botul; iar fata se ascunse acolo. Toți câți au vrut să-i ia urma fetei, și-au dat sfârșitul. Cum de încearcă să se urce oarecine pe solzii peștelui de aramă, acesta se cutremură, și îl azvârle pe îndrăzneț în apa mării!... Iar jos în valuri stau rechinii, parcă au fost chemați anume. Și îl sfâșie pe cel căzut... Dar stați, tăceți, vine sultanul, stăpânul nostru, feriți-vă, câini de pescari, cădeți în tină ...

Pescarii se azvârl în tină.

Sultanul iese în pridvorul palatului, își mușcă buza de mânie, își smulge barba, și mugește ca taurul:

— Cine va izbuti să urce și să ia fata, ce este ascunsă în gura peștelui de aramă, va fi vizirul meu... Să am doar fata și pe urmă voi ști eu ce să fac cu dânsa; voi biciui-o fără milă. Căci peștele numai de ea ascultă. Și numai ea dacă îi dă poruncă, se face iarăși cum a fost și lasă icre. Dă icrele de nestemate, cu care îmi voi umple eu haznaua. Cine se urcă să ia fata, oameni fricoși și de nimica, slugi ticăloase și lipsite de vreo credință pentru mine?

Costi, dacă aude cuvintele acestea, se ridică din țarină, se îndreaptă spre Memet și îi răspunde drept în față:

— Dacă îmi dai asemenea răsplată, aduc eu fata care este ascunsă în gura peștelui de aramă. Atâta că îți mai cer și o învoire: să fie toți pescarii în preajmă, să mă ajute la nevoie...

— Îți dau firmanul; te fac vizir chiar de acuma, strigă sultanul către flăcău. Să vie și pescarii în preajmă, cum ai cerut, să ai în ei ajutorință... Dar de te întorci fără ispravă, chiar dacă vei scăpa cumva de pește, pescarule, am să-ți tai capul...

— Primesc să mi se taie capul, zice flăcăul cu semeție, de nu am să mă întorc în scurtă vreme cu fata...

Și merg cu toții către pește. Astfel a crescut peștele, încât abia de i se vede capul, sus, între norii fumurii, ca o nălucă. Trupul lui de aramă lucește viu în soare. Pescarii trag carele încărcate până la vârf cu pește în jurul său.

— Să fie puțintel mai moale lui Costi al nostru, de se va întâmpla și o fi să cadă!... râd ei voioși spre ulemale și ieniceri.

Costi se aburca pe o aripă; se cațără pe solzii de aramă ai peștelui, se urcă până pe spinare. Și peștele nici nu se mișcă din locul său, ba încă îi deschide botul ca și fetei.

Flăcăul intră înăuntru. Și înăuntru e Sulina, având în mâini două hangere.

— De când te aștept să vii, rostește dânsa cu iubire și se lipește de dragul ei, care o strânge în brațe.

— Iată-mă aici, răspunde Costi. Am sosit să te scap...

— Tu ia acest hanger și eu pe celălalt, mai spune fata spre

flăcăul ce se urcase până la dânsa. Mi le-a dat peștele de aramă. Sunt dinții lui. Ni-i dăruiește, să ne luptăm...

— Ne așteaptă frații jos, iubito, mai spune Costi. Sunt toți pescarii de pe coastă, veniți ca să se lupte cu sultanul Memet și oastea lui.

Zicând astfel, flăcăul se coboară, ținând alături pe Sulina, pe draga sa.

— Iată cadâna, dă-o încoa' mai iute, zice sultanul. Eunucii au bice gata pregătite. Pedepsa o așteaptă pe fugară...

— Vino de o ia, strigă flăcăul spre sultan și îl fulgeră pe dată cu hangerul.

Pescarii se reped la care. De sub mormanele de pește răsar timliacuri cu cârlige, măciuci, și vâsle, și topoare, cuțite întoarse, unelte bune de muncă și de luptă.

Pașii răcnesc; și ienicerii prind în mâini sulii, arcuri, iatagane.

Ei!... Să vedeți ce bătălie!...

Pescarii aceia înjosiți de ulemale știau să lupte fără nicio teamă. Unde loveau, tăiau în carne vie. Și apoi fesuri și turbane curgeau, ca peștii dintr-o vârșe, când se răstoarnă în amurg, în coșuri.

Dar ce e cel mai mult, ce întrece orice glumă, e altceva... Iacă vă spun: pe cine atingeau hangerile Sulinei și al lui Costi, se prefăceau în niște șerpi mici, negri ca moartea.

Și așa când îl izbiră pe sultanul Memet se prefăcu pe loc în șarpe; și pe vizir, pe pași, pe ulemale îi prefăcură tot la fel în șerpi.

Dacă văzură ienicerii una ca asta, porniră în tropote la fugă, lăsând palatele în pustie.

Fugeau ca iepurii de iute, dându-se peste cap, țipând, văitându-se de frică.

Cum fugeau ei, din fundul mării se porniră cutremure și niște clocote grozave. Pământul unde ienicerii se mai aflau în goana lor nebună, se clătină întâi de o parte, apoi de alta: mai tare, mai tare, și mai tare... Din nou se clătină, ca barca, când suflă vântul cu urgie, și apoi se lăsă într-o zguduire cu totul până în străfundurile mării.

Marea mai clocoti oleacă; vui încă puțin în hăurile sale;

gemu după aceea ca fiara înjunghiată...

Și nu rămase peste ape decât o insulă – pământul pe care se aflau pescarii.

Restul se prăvălise în valuri.

Și se mai spune în poveste că s-au întors pescarii acasă călări pe peștele cel mare de aramă.

Costi, voinicul, și draga lui Sulina au și întins pe urmă, vă închipuiți, o nuntă mare, mare... Toți oamenii ce viețuiesc la țărmul mării, se zice că ar fi petrecut la nunta lor...

Bătrânii: Pavel și cu Stere, pentru că au scăpat și dânșii, jucau la nuntă ca flăcăii, băteau pământul și chiuiau să spargă cerul...

Ceilalți pescari, de fericire că au scăpat de așa necaz, jucau și ei tropacul și mingiacul, și câte danțuri sunt pe lume mai săltărețe și mai vii. Și sorbeau vin, sorbeau rachiuri, și chefuiau pe malul mării, că nu văzuse încă luna de când e ea așa ospăț și veselie.

Iar insula aceea micuță, unde s-a petrecut grozava întâmplare, este și acum în apa mării. Pe ea trăiesc niște șerpi mici și negri, ce sunt poate sultanul Memet și tabiile sale de ieniceri și căpeteniile lor, care au fost prefăcuți în ziua aceea în dihănii forfotitoare printre pietre.

Pescarii, fata și flăcăul au trăit de atunci o viață lungă, slujiți de peștele de aramă, în satul care a păstrat numele fetei, al Sulinei. Când s-au stins ei din viață, s-a întors în valuri și peștele de aramă.

Numai că din vechimi se povestește că el ar ajuta și astăzi pe aceia care sunt de omenie, mânându-le adesea peștele în năvoade și dându-le din plin îndestulare...

Să fie oare încă în mare Dankă, să fie încă peștele de aramă?...

Tekir - bey

Odinioară, după cât se spune, lacul acela sărat, plin de nămol, de lângă mare, ce se numește Tekirghiol, era mult mai frumos decât e astăzi.

Nu era lac în lumea largă să aibă apa mai limpede, mai răcoroasă. A avea o undă străvezie și curată. Puteai privi în el ca într-un cleștar.

Lacul îl stăpânea pe acea vreme un bey puternic, plin de slavă, ce se chema Tekir-pestrițul.

Tekir fusese altă dată călău-casap cu iataganul, ce pedepsea pe răzvrățiții împotriva sultanului și îi scurta de căpățână. Astfel slujise el la Înalta Poartă ani îndelungi.

Și apoi, sultanul, mulțumindu-i că potolise pe răzvrățiți, îl dăruise cu avere și îl trimisese pe meleagurile noastre să cârmuiască după voie.

Era Tekir acesta om de spaimă. Pre cât se poate ține minte era înalt, voinic, cu o barbă lungă ce îi atârna până la mijloc. Și sub cealmaua de mătase albastră, prinsă cu o agrafă scumpă din diamante și rubine, luceau doi ochi ca jarul morții. Pe fața lui întunecată, nimeni nu se putea făli că a zărit cândva un zâmbet.

Ședea în palatul lui, sau în grădină, având picioarele încrucișate pe moi saltele acoperite cu stofe prețioase și covoare. În fața lui erau măsuțe din lemn de abanos și fildeș. Și robii arapi, târându-i-se la picioare ca niște umbre, puneau pe ele narghilele, ciubuce lungi, cutii de fildeș și de aur umplute cu tutunurile cele mai rare și mai frumos mirositoare și felegeane cu cafele fierbinți, chisele cu dulceți, șerbeturi și fructe care de care mai aromate și mai bune.

Dairaua îi suna mereu alături și roabele cele mai mlădioase din harem erau într-una gata să dănțuiască, să îl desfete pe atotputernicul stăpân, să îi dezmierde după poruncă obrazul crunt.

Pentru că era prea destul ca într-o clipă beyul să se mânia puțin, ca iataganul să sclipească și capete, ce până atunci

fuseseră însuflețite, să cadă retezate în țărână.

Lui, beyului acestuia, nu îi erau dragi pe lume altceva decât comorile adunate în burdufuri largi, îngrămădite în pivnițele din palate, și două fete, ale sale, surori bune, ce le avusese cu o prințesă, pe care o răpise, demult, dintr-o cetate nimicită.

Comoara lui, se ducea beyul să o privească ziua de șapte ori, adeseori și noaptea.

Pe gemene și le vedea de dimineața până seara.

Ce e drept, e drept, copilele erau atâta de frumoase, cum nu pot fi nici într-o închipuire. Când își dădeau jos feregeaua – mantia lungă azurie țesută din fire scumpe și căptușită cu mătase, și apoi de coborau iașmacul – voalul gălbui de muselină, nu puteai ști de sunt în fața ta, într-o prea mândră împerechere, două lumini sau două stele.

Și amândouă aveau glasuri așa de dulci, atâta de suave, știau cântări așa de rare, de mângâioase și de calde, că de începeau cumva să cânte copilele, în timp ce lin suna dairaua dintr-un boschet, se grămădeau deasupra toți norii, veniți din orice fund de cer să le asculte.

Când cântau ele amândouă, nu mai sufla de loc nici vântul, își opreau păsările viersul și marea înceta să geamă. Stăteau încremenite toate și ascultau...

Și pentru fetele acestea clădiser beyul două palate mari, pe locul unde se găsește acum satul Movila. De aci porneau niște grădini ca în basme. Sădiser beyul în grădini, nu numai flori frumoase și de soi, din neamuri aduse nu știu de pe unde, ci și păduri întregi, în care creșteau piersici, rodii, chitre și migdale.

Iar lacul, ca să fie altfel decât e orișicare lac din lume, avea nămol numai din aur. Pentru aceasta, pusese beyul să se mărunțească în piulițe mari de aramă maldăre întregi, drugi groși de aur. Și praful acesta îl trecuse după aceea prin site, îl presărase pe tot fundul apei.

Nu vă mai spun că prin grădini, pe aleile umbroase alergau struții și se înfoiau fuduli păunii în coliviile atârinate prin ramuri ciripeau păsări: canari, privighetori și mierle.

Aceste locuri dezmiardate, grădinile, palatele și apa, până

în depărtări, le îngrădise beyul cu o zidire ce se înălța, pre cât se povestește, până la cer.

Zidirea fusese ferecată cu chingi și lanțuri de aramă. Și mai era păzită în timp de zi sau noapte pe dinafară de baș-buzuci.

Acela care ar fi încercat să intre, sau numai să privească înăuntru, pe loc s-ar fi sfârșit din viață, căci baș-buzucii l-ar fi luat în lăncii sau l-ar fi sfârtecat în iatagane.

Dar vin pe lume câteodată ani grei, când marea parcă secătuiește dintr-odată, când peștele se duce în larguri și pierе cine știe unde... Pescarii pleacă după el să îl afle, să îi prindă în năvoade; dar se întorc cu bărcile tot goale, cum au plecat.

Și vin ani grei, când iarba pierе și se usucă, și se arde. Umblă păstorii pe câmpuri să găsească măcar ici, colo, petecuțe de verdeață. Și nu găsesc decât pământul pârjolit. Le mor atunci mioarele de-a rândul.

Și vin ani grei, când nu mai sunt nici grâne. Semințele se pierd zadarnic și secerile zac încolo ruginite.

Iar foamea umblă în aceste vremuri ca năucă și taie viețile din rădăcină.

Mai sunt alți ani, când prin izvoare nu vezi lucind un strop de apă, când puțurile sunt crăpate de arșiță, pâraiele au secăt, nu curg la vale.

Și setea arde cumplit în astfel de zile pe gâtlejuri.

Când se întâmplă de vin ani dintr-aceștia, oamenii bat în porțile de aramă ale palatelor. Sunt turci, tătari sau alte neamuri de băștinași, ce bat la porți, care cer milă... Și nu cer pentru ei, ci pentru pruncii ce nu pot răbda de foame sau pier cu pieptul ars de sete.

Și în grădina răcoroasă, la umbră de platani, stă beyul, mereu cu fața înnorată, sorbind în tihnă felegeanul, trăgând alene din ciubuce, și ascultând cântecul de slavă ce îi cântă gemenele.

Și de se strâng la poartă oamenii sărmani, de plâng femei care se roagă pentru milă, beyul răcnește aspru către aga:

— Știu eu ce vor... Vor ca mudării – slujbașii mei, să nu mai strângă în acest an beilicul – birul pe om și zeciuiala din tot ținutul, pentru că lor li-e foame... Ei, nu se poate... Cine nu

știe să plătească, îl voi lua rob și am să-l vând unde am să vreau, unde-mi va place. Destul că îi las să mai respire, destul că îi las să se însorească, și să se scalde în apa mării... Goniți-i iute de la poartă, sau luați-i robi pe toți. Le las și așa prea multe bunuri unor mișei...

Și fetele atunci râdeau. Se bucurau nespus când se auzea pocnet de bice, când vaiere brăzdau văzduhul. Ba încă alergau la poartă, priveau printr-un locșor de taină și se încântau de curgea sânge.

Și aici e locul să vă spun, că fetele acestea așa frumoase precum erau, cu viersul lor cel dulce, erau totuși grozav de rele... Măicuța lor, fata care fusese răpită, ce se stinsese din viață de multă vreme în robie, era aceea care le dăruise pe chipul lor așa lumină, în pieptul lor așa suflare, și în glas asemenea căldură. Dar tatăl, beyul, le dăduse la rândul său în gând răutate, și o aplecare fără milă și fără dragoste de oameni.

Ciudate sunt de bună seamă toate acestea, dar de sunt astfel, ce poți face?

Numai că vântul, ce umblase de multe ori pe aicea prin grădină, purta pe aripile sale zvonul de cântec și visare. Ba povestea în cale orișicui, pre cât sunt gemenele de frumoase.

Și tot pe atunci, într-un tărâm, foarte departe, doi tineri prinți trăiau cu faimă multă. Întâi că prinții erau voinici și chipeși, și tot frați gemeni ca și fetele, apoi erau isteți și făceau stihuri minunate: și mai știau să facă și vrăji cu taină adâncă.

Când stihuiau fărtații tăcea izvorul, soarele însuși se oprea din mers și le asculta cuvântul ce prindea parcă formă și culoare în graiul lor.

Așa de meșteri erau prinții aceștia în vorbe iscusite, încât de stihuiau în noapte, se făcea zi; iar ziua se prefăcea în noapte. Bobocii fragezi de iasmină la voia lor, cu câteva cuvinte șoptite într-un stih, se făceau flori.

Și crinii albi creșteau văzând cu ochii în vase de cleștar, iar alții se păleau pe straturi.

Pe umeri purtau plete negre. Și îmbrăcați în haine scumpe de brocat, țesute cu fireturi, purtând la șolduri săbii lungi,

subțiri, se asemănau cei doi flăcăi cu doi luceferi.

Nu era fată în toată țara să îi zărească pe cei doi frați și mai ales să le asculte stihul, ce îl rosteau cu înfiorare adeseori la țărmul mării, și să nu simtă cum îi pătrunde în inimioară vorba spusă: și să nu simtă cum deodată i se aprinde sufletul de doruri ciudate, de iubire.

Așa era... Atâta că prinții juraseră să nu îndrăgească niciodată decât două surori, care or ști însă să cânte, așa cum nu mai știe nimeni, și ei să poată face stihuri pe viersul lor.

Și acești prinți știau o vrajă; cu ea aveau putere să audă din depărtări, pe aripi line de adiere, orișice cântec de pe lume.

Tot ascultând ei, au auzit, o dată, într-o seară, cântând și pe copile, pe cele două gemene.

Și cum le-au auzit, n-a mai avut niciunul tihnă.

Pe cântul lor din acea seară frații au făcut îndată stihuri măiestrite, și le-au rostit în vântul toamnei, și le-au rostit în vântul iernii...

Și a fost atunci o iarnă mohorâtă, cu ger cumplit, de crăpau pietrele, cu vânt tăios ca biciul. Marea era încleștată în ghețuri, urla și se văita în străfunduri, de parcă se zbătea să scape de sub zăvorul alb și rece.

Dar chiar și atunci, în crâgul viforos al iernii, cei doi feciori ieșeau afară, spuneau cuvinte fermecate la țărmul mării și le lăsau să zboare către pământurile noastre și către cele două fete.

Când soarele a început din nou să încălzească țărâna rece, și marea s-a pornit să zburde ca un delfin, cei doi feciori au lăsat țara pe care o cârmuiau cu cinste. Și lopătarii au tras la țărmuri corăbii pline, încărcate cu daruri: blănuri de animale rare, parfumuri turnate în șipuri scumpe și țesături, și giuvaieruri, cercei, colane și inele.

Vântul a început să sufle în pânze la semnul prinților. Și au plutit ei astfel vreme destulă.

Când au ajuns în locurile acestea s-au minunat nespuse de apa pe care o străbăteau. Venise iarăși primăvara. Marea părea ca o zeiță ce își schimba mantii după mantii, în

revărsare de smaralde, topaze, jaduri și turcoaze. În zori purta parcă o diademă topită în aur, stropită în picuri de rubine. Și seara își destrăma beteala cu degete de spumă aibă peste albastrul vâl, în care se înfășură pe vremea nopții.

Și au poposit pe țărmul nostru. S-au coborât și au făcut întâi o vrajă, schimbând corăbiile încărcate cu odoare în niște stânci crestate. Doreau să nu se afle că au venit, să se petreacă totul în taină.

Au dat jos hainele bogate și încărcate cu fireturi de pe dânșii; au lăsat săbiile la o parte; au pus pe dânșii în schimb câte un strai sărac de pânză - din pânză aspră, ruptă ferfeniță.

S-au înțeleaș apoi pe drum fârtații între ei:

— Să nu se vadă averile și nici puterea noastră; ci doar virtutea pe care o avem...

— Să ne înțeleagă doar iubirea pe care o vom dovedi copilelor prin stihurile noastre!

— Așa să fie!

— Chiar așa, fârtate!...

După aceea, cu piepturile goale, ca doi oameni sărmani care cer milă, s-au apropiat încet de zidurile înalte, s-au ploconit la baș-buzucii care păzeau în fața porților, cu iatagane, lăncii, arcuri, și pumnale.

Au început să spună că sunt doi călători din viță aleasă, dar sunt săraci ca vai de lume. Și îi cer beyului puțină îndurare, un strai mai bun, să poată merge spre țara lor ce e tare departe.

— Cum o să ne primească înăuntru, își mai grăiesc fârtații, ca să ne dea alte veșminte, le spunem iute adevărul, că știm să împletim vorbe măiestre. Și nu mai stăm pe gânduri nicio clipită. Rostim din stihurile noastre; alcătuim și altele nouă... Iar fetele or să ni le cânte. Și ne vor îndrăgi de bună seamă. Iar fericirea va bate în inimile noastre, să o primim pe veșnicie!

Așa își grăiau unul spre celălalt. Numai că beyul, aflând că sunt la poartă doi săraci din neam de soi, s-a ridicat ca o furtună.

Urlând ca lupul alb ce umblă în miezul iernii peste ghețuri,

când e flămând și nu găsește în cale pradă îmbelșugată, beyul a dat răspuns:

— De sunt săraci și nu mai au veșminte pe dânșii, pot să își atârne câte o piatră de gâturile ticăloase și să se arunce în apa mării! De ce să umble mai departe?...

A spus beyul așa, și a început să hohotească sălbatic. Iar fetele au râs și ele.

— Ehei, frație, a zis unul dintre drumeți, beyul nu e prea bun, se vede bine. Să încercăm însă cu una dintre fete.

— Să ne rugăm pentru o îmbucătură... Nici chiar un câine, dacă îl vezi flămând, nu îl gonești așa din poartă...

Plecaseră pe calea întoarsă fărtașii, dar s-au întors cu umilință, și au rugat oștenii de pază să ducă rugămintea lor la una dintre fete: la Himide, ce avea un glas cu înmlădieri ca de lăută. Și să îi ceară ei o fărâmiță de carne, de fructă sau un strop de fiertură.

«Vom izbuti!» de astă dată gândeau fărtașii.

Dar nici nu își sfârșiseră ca lumea gândul și au auzit de undeva, din dosul porților, glasul de fată cu înmlădieri ca de lăută, dar ascuțit și cu răutate:

— Plecați, pribegilor, de aici!... Dacă vă este foame, găsiți pământ destul să luați în gură...

Și Himide a râs cu poftă; iar sora geamănă îi ținea isonul:

— Să li se dea și vreo cinci bice, dar trase bine pe spinare!... Să ție minte...

Goniți, bătuți, frații ce s-au gândit pe cale:

«Mai hai să mergem încă o dată. Bucatele au preț mare pe aicea. Flămânzi sunt mulți. Și bat la poartă întreaga zi, cer de mâncare...

CUPRINS

ÎN ȚARA LEGENDELOR

Poveste despre Șipot.....	5
Fulg-de-nea.....	13
Moara zmeilor.....	36
Ghialumer.....	62
Lacul zânelor.....	75
Căderea lui Paltiș.....	89
Vălul miresei.....	102
SFÂRȘIT DE POVESTE.....	123

PALATUL DE ARGINT

Găina cu ouăle de aur.....	127
Cei trei frați Criș.....	133
Cuțitașul fermecat.....	138
Dracul cu stâncă pe spinare.....	145
Șarpele verde.....	153
Zâna furată.....	161
Flăcăul ce și-a uitat mama.....	165
Regina căpcăună și voinicii.....	170
Ursul și comoara.....	175
Mireasa soarelui.....	179
Palatul de argint.....	184

BASMELE MĂRII

DINTR-UN ALBUM.....	190
Fata de piatră.....	191
Orașul scufundat.....	211
Consul și Taita.....	221
Pescarul cel vesel.....	232
Câinele mării.....	247
Viteazul Dapix și fiica lui, Gebila.....	257

Vulturul roșu.....	268
Piatra plângătoare.....	277
Peștele de aramă.....	284
Tekir - bey.....	294